

Översyn av riksdagsordningen

Sammanfattning

I framställningen föreslås en ny riksdagsordning. Den föreslagna lagen är framför allt en redaktionell och språklig omarbetning av den nu gällande riksdagsordningen i syfte att göra den mer konsekvent och överskådlig. Vissa ändringar i sak föreslås också.

Ändringarna består i en ny kapitelindelning. Även om flera kapitel föreslås ha samma huvudsakliga innehåll som tidigare får flera bestämmelser i kapitlet en ny inbördes ordning. Avsikten med den föreslagna ordningen är att bättre återspegla det processuella flödet i riksdagsarbetet och hanteringen av ärenden och frågor. För att inte tynga kapitlet som handlar om utskotten införs en bilaga till riksdagsordningen där utskottens beredningsområden anges.

Alla bestämmelser, såväl huvudbestämmelser som tilläggsbestämmelser, får enligt förslaget en beskrivande rubrik för att öka överskådligheten. För att ytterligare öka tydligheten och hålla samman vissa förfaranden införs även en ytterligare rubriknivå mellan kapitel och enskilda bestämmelser.

Den språkliga översynen syftar till att anpassa lagtexten till dagens krav på offentlig text, dvs. att den ska vara skriven på ett vardat, enkelt och begripligt språk.

Riksdagsordningen ges en teknikneutral utformning för att undvika lagändringar till följd av ny eller förändrad teknik.

I denna framställning redovisas också de åtgärder som riksdagsstyrelsen och Riksdagsförvaltningen har vidtagit med anledning av riksdagens tillkännagivande om utformningen av frågeinstitutet (bet. 2012/13:KU4, rskr. 2012/13:98).

För att det ska bli lätt att jämföra den nya lagen med den gamla riksdagsordningen har två jämförelsetabeller bifogats framställningen. I dessa anges vilka bestämmelser i den nya riksdagsordningen som motsvaras av vilka bestämmelser i den gamla riksdagsordningen och vice versa (bilagorna 1–2).

Den nya riksdagsordningen medför en del följdändringar i andra författningar.

Riksdagsstyrelsen bedömer att förslagen endast får begränsade ekonomiska konsekvenser.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 september 2014.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
1 Förslag till riksdagsbeslut.....	5
2 Lagtext.....	6
2.1 Förslag till riksdagsordning	6
2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän	64
2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank	66
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter.....	68
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.....	69
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen	70
2.7 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	72
2.8 Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203).....	75
2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	76
2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden.....	78
2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.....	79
2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd	80
2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd	81
3 Ärendet och dess beredning.....	82
4 Bakgrund	84
5 Riksdagsstyrelsens överväganden och förslag.....	85
5.1 Lagteknisk, redaktionell och språklig översyn	85
5.2 Kammaren	92
5.2.1 Förenklat beslutsförfarande i kammaren.....	92
5.2.2 Inkallande av kammaren vid uppehåll	94
5.2.3 Kontinuerligt arbete i kammaren	97
5.2.4 Namnupprop obligatoriskt endast vid första riksmötet efter ett val	98
5.2.5 Föredragningslistan.....	99
5.2.6 Ett utskottsbetänkandes tillgänglighet ska inte kopplas till de formella bordläggningarna.....	101
5.2.7 Former för anmälan och meddelanden i kammaren och på föredragningslistan	103

5.2.8 Den inbördes ordningen mellan betänkanden och utlåtanden på föredragningslistan	104
5.2.9 Stenografiska uppteckningar	106
5.2.10 Justeringen av kammarens protokoll	109
5.2.11 Regler om repliker	110
5.2.12 Begränsningar i yttranderätten	112
5.2.13 Publicering av talmannens beslut och överenskommelser ..	113
5.2.14 Utskottens möjlighet att sammanträda under arbetsplenium	115
5.2.15 Förenkling av kammarens hantering av finansutskottets sammanställning av statens budget	117
5.2.16 Behandling av uppskjutna och vilande ärenden	119
5.3 Följdmotionsrätten	120
5.4 Frågeinstitutet	122
5.4.1 Bakgrund.....	122
5.4.2 Rutiner för hantering av interpellationer och skriftliga frågor.....	123
5.4.3 Frågeinstitutet – förlängd tid för svar på skriftliga frågor	135
5.4.4 Statsministerns frågestund	136
5.5 Förhållandet riksdag–regering	139
5.5.1 Tillkännagivanden.....	139
5.5.2 Utskottens initiativrätt och beredningskrav.....	143
5.5.3 Minoritetsskydd i utskottsarbetet	148
5.5.4 Budgetprocessen	151
5.5.5 Riksdagens arbete med EU-frågor	160
5.6 Valfrågor och vissa ledamotsfrågor	168
5.6.1 Nomineringsförfarandet vid val av riksdagens ombudsmän och riksrevisorer	168
5.6.2 Översyn av regelverket om val av riksdagsdirektör	174
5.6.3 De svenska delegationerna till IPU och PA-UfM	179
5.6.4 Ledighet från uppdraget som riksdagsledamot	183
5.6.5 Avvisande av ansökan om medgivande att väcka åtal mot riksdagsledamot	186
5.7 Riksdagsförvaltningens uppgifter	187
6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	190
7 Konsekvenser av förslagen	191
8 Författningskommentar.....	192
8.1 Förslaget till riksdagsordning	192
8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän	275
8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank	276
8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter	277
8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter	277
8.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.....	278

8.7 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	279
8.8 Förslaget till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)	280
8.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen	280
8.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden	282
8.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna ..	282
8.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd	282
8.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd	282

Bilagor

Bilaga 1	
Omvandlingstabell riksdagsordning (1974:153)/Förslag till ny riksdagsordning	283
Bilaga 2	
Omvandlingstabell Förslag till ny riksdagsordning/Riksdagsordning (1974:153)	290

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen antar riksdagsstyrelsens förslag till

1. riksdagsordning
2. lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän
3. lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank
4. lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter
5. lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter
6. lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen
7. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
8. lag om ändring i budgetlagen (2011:203)
9. lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen
10. lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden
11. lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna
12. lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd
13. lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd.

Stockholm den 22 januari 2014

Per Westerberg

Kathrin Flossing

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg, ordförande, Hans Hoff (S), Henrik von Sydow (M), Mehmet Kaplan (MP), Johan Pehrson (FP), Berit Högman (S), Ewa Thalén Finné (M), Leif Jakobsson (S), Tomas Tobé (M), Lars Johansson (S) och Cecilia Magnusson (M).

2 Lagtext

2.1 Förslag till riksdagsordning

Härigenom föreskrivs följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Riksdagsordningens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om riksdagen.

Bestämmelser om val till riksdagen, riksdagsarbetet och riksdagens uppgifter finns i regeringsformen.

Lagen är indelad i huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser. Regler om stiftande och ändring av riksdagsordningens bestämmelser finns i 8 kap. 17 § regeringsformen.

Riksdagsordningens indelning

2 § Riksdagsordningen innehåller 14 kapitel. Dessa är

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- val till riksdagen (2 kap.),
- riksmöten (3 kap.),
- ledning och planering av riksdagsarbetet (4 kap.),
- riksdagens ledamöter (5 kap.),
- kammaren (6 kap.),
- utskotten och EU-nämnden (7 kap.),
- interpellationer och frågor till statsråd (8 kap.),
- ärendenas väckande (9 kap.),
- ärendenas beredning (10 kap.),
- ärendenas avgörande (11 kap.),
- val inom riksdagen (12 kap.),
- riksdagsorgan och nämnder (13 kap.), och
- Riksdagsförvaltningen (14 kap.).

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- *valperiod*: Den period som motsvarar tiden från det att en nyvald riksdag har samlats till dess den närmast därefter valda riksdagen samlas.
- *riksmöte*: Den period som riksdagen sammanträder.
- *ålderspresident*: Den närvarande ledamot som varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera ledamöter har tillhört riksdagen lika länge har den äldste av dem företräde.
- *gruppledare*: Den särskilda företrädare som en partigrupp, som vid valet till riksdagen fått minst 4 procent av rösterna i hela riket ska utse för att samråda med talmannen enligt denna lag.

– *arbetsplenum*: Ett sammanträde med kammaren under vilket överläggning om och avgörande av betänkanden och utlåtanden från utskott kan ske.

2 kap. Val till riksdagen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om val till riksdagen.

Tidpunkt för ordinarie val

2 § Ordinarie val till riksdagen hålls i september.

Extra val

Tilläggsbestämmelse **2.2.1** Bestämmelser om extra val till riksdagen finns i 3 kap. 11 § och 6 kap. 5 § regeringsformen.

Ytterligare bestämmelser om val

3 § Ytterligare bestämmelser om val till riksdagen finns i regeringsformen och i lag.

3 kap. Riksmöten

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- riksmötet som följer efter ett val till riksdagen (2–5 §§),
- riksmötets öppnande (6 §), och
- övrigt om riksmöten (7–9 §§).

Riksmötet som följer efter ett val till riksdagen

Riksmötets inledning

2 § Riksmötet inleds genom att en nyvald riksdag sammanträder i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 10 § regeringsformen.

Tidpunkt för det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse **3.2.1** Kammarens första sammanträde under ett riksmöte efter ett val inleds kl. 11.00. Ledamöterna ska underrättas om tidpunkten för det sammanträdet.

Första sammanträdet

3 § Vid det första sammanträdet med kammaren efter ett val till riksdagen ska i nedan nämnd ordning

1. Valprövningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare föredras,
2. ledamöterna ropas upp,
3. talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman väljas för valperioden, och
4. en valberedning utses för valperioden.

Ordförande vid det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse **3.3.1** Ålderspresidenten leder sammanträdet med kamaren fram till dess att talmannen och de vice talmännen har valts.

Förfarande vid val av talman

4 § Riksdagen ska, enligt 4 kap. 2 § regeringsformen, välja en talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman. De väljs var för sig i nu nämnd ordning. Valen gäller till valperiodens slut.

Om valet av talman sker med slutna sedlar enligt bestämmelserna i 12 kap., är den vald som får mer än hälften av rösterna. Om en sådan röstövervikt inte uppnås, ska ett nytt val genomföras. Om inte heller då någon får mer än hälften av rösterna, ska ett tredje val genomföras mellan de två som vid den andra omröstningen fick flest röster. Vid den tredje omröstningen är den vald som får de flesta rösterna.

Förfarande för att utse valberedning

5 § Varje partigrupp, som motsvarar ett parti som vid valet till riksdagen fick minst 4 procent av rösterna i hela riket, ska besätta en plats i valberedningen. Därutöver fördelas tio platser proportionellt mellan dessa partigrupper. Partigrupperna ska lämna förslag på ledamöter till talmannen som förklarar de föreslagna ledamöterna utsedda.

Antal ledamöter i valberedningen

Tilläggsbestämmelse **3.5.1** Talmannen fastställer det antal ledamöter som respektive partigrupp ska tillsätta i valberedningen. Vid den proportionella fördelningen tillämpas den beräkningsgrund som anges i 12 kap. 8 § tredje stycket.

Riksmötets öppnande

Särskilt sammanträde för riksmötets öppnande

6 § Riksdagen ska senast på riksmötets tredje dag hålla ett särskilt sammanträde för riksmötets öppnande. Statschefen förklarar på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat.

Vid sammanträdet avger statsministern en regeringsförklaring, om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta.

Tidpunkt för sammanträde för riksmötets öppnande

Tilläggsbestämmelse **3.6.1** Efter ett val till riksdagen äger sammanträdet för riksmötets öppnande rum kl. 14.00 den andra dagen under riksmötet.

Har det inte varit något val till riksdagen äger sammanträdet rum den första dagen vid samma tidpunkt.

Talmannen får bestämma en annan tidpunkt för sammanträdet.

Övrigt om riksmöten

Riksmötets längd

7 § Ett riksmöte pågår till dess nästa riksmöte inleds.

Övriga riksmöten under valperioden

8 § Under år då det inte hålls ordinarie val till riksdagen, ska ett nytt riksmöte inledas den dag i september som kammaren fastställt under det föregående riksmötet.

Förslag om tidpunkt för inledande sammanträde

Tilläggsbestämmelse **3.8.1** Riksdagsstyrelsen lämnar förslag till kammaren inför beslut enligt 8 §.

Namnupprop vid övriga riksmöten

Tilläggsbestämmelse **3.8.2** Talmannen får besluta att ledamöterna ska ropas upp vid det första sammanträdet med kammaren även under övriga riksmöten under valperioden.

Nytt riksmöte efter extra val

9 § Har beslut om extra val fattats före den fastställda dagen för att inleda ett riksmöte, ska ett nytt riksmöte enligt 8 § inledas bara om den riksdag som valts genom det extra valet samlats före den 1 juli samma år.

4 kap. Ledning och planering av riksdagsarbetet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om ledning och planering av riksdagsarbetet.

Talmannen och de vice talmännen

2 § Talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av de vice talmännen leder riksdagsarbetet.

Gruppledare

3 § Varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § ska utse en särskild företrädare (gruppledare) som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren i enlighet med bestämmelser i denna lag.

Partigrupperna ska utse en personlig ersättare för gruppledaren (vice gruppledare).

Information om beslut som fattats efter samråd

Tilläggsbestämmelse **4.3.1** Beslut som fattats efter samråd ska göras tillgängliga för ledamöterna. Det ska ske enligt den ordning som talmannen bestämmer.

Riksdagsförvaltningen

4 § Riksdagsförvaltningen leds av en styrelse.

Bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter finns i 14 kap.

Riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse **4.4.1** Riksdagsstyrelsen leder Riksdagsförvaltningen och överlägger om planeringen av riksdagsarbetet.

Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande och tio andra ledamöter som riksdagen väljer inom sig för en valperiod. Riksdagen väljer även tio ersättare för de valda ledamöterna av riksdagsstyrelsen.

Riksdagsstyrelsens sammanträden

Tilläggsbestämmelse **4.4.2** Riksdagsstyrelsen sammanträder på kallelse av talmannen. Om talmannen är förhindrad att närvara vid ett sammanträde, inträder någon av de vice talmännen som ordförande. En frånvarande ledamots plats intas av en ersättare som tillhör samma partigrupp.

Riksdagsstyrelsen sammanträder inom stängda dörrar. Om styrelsen vill inhämta upplysningar av någon som inte tillhör styrelsen, får den kalla honom eller henne till ett sammanträde.

De vice talmännen, de av gruppledarna som inte är ledamöter av styrelsen och riksdagsdirektören får delta i styrelsens överläggningar.

Ordförandekonferensen

5 § Ordförandekonferensen överlägger i frågor av gemensamt intresse för verksamheten i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Ordförandekonferensens sammansättning

Tilläggsbestämmelse **4.5.1** Ordförandekonferensen består av talmannen som ordförande samt utskottens och EU-nämndens ordförande.

5 kap. Riksdagens ledamöter

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om uppdraget som riksdagsledamot.
Bestämmelser om uppdraget finns även i 4 kap. 10–13 §§ regeringsformen.

Arvode

2 § En ledamot har rätt till arvode för sitt uppdrag av allmänna medel. Närmare bestämmelser om arvode och ekonomiska villkor för ledamöter och ersättare finns i lag.

Registrering av åtaganden och ekonomiska intressen

Tilläggsbestämmelse **5.2.1** Bestämmelser om registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen finns i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

Ledighet från uppdraget

3 § En ledamot kan efter ansökan få ledigt från sitt uppdrag. Om en ledamot får ledigt för en tid av minst en månad, ska ledamotens uppdrag utövas av en ersättare under den tid ledamoten är ledig.

Prövning av ledighetsansökan

4 § Talmannen beslutar om ledighet från uppdraget som ledamot med den begränsning som framgår av andra stycket.

Kammaren beslutar om ledighet för andra skäl än sjukdom eller föräldraledighet om ledigheten avser en period om en månad eller längre.

Om en ansökan om ledighet ges in under en period då kammaren inte sammanträder och som varar längre än en månad, får dock talmannen besluta om ledigheten ska beviljas.

Innehåll i ansökan om ledighet

Tilläggsbestämmelse **5.4.1** En ansökan om ledighet ska vara skriftlig, innehålla de skäl som ansökan grundas på och avse en bestämd tid. Ansökan ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Ersättare

5 § När en ersättare ska inträda i stället för talmannen, en ledamot som tillhör regeringen eller för en ledig ledamot, ska talmannen kalla ersättaren till tjänstgöring. Talmannen ska då följa den ordning mellan ersättarna som har fastställts enligt lag. Om det finns särskilda skäl, får talmannen frångå denna ordning.

Meddelande till ersättare

Tilläggsbestämmelse **5.5.1** En ersättare som ska utöva uppdrag som ledamot ska få ett meddelande om vilken ledamot som han eller hon ersätter och om tiden för förordnandet. En ersättare kan få ett särskilt meddelande med besked om när uppdraget upphör.

Ersättares ställning vid ledamots avgång

6 § Om en ledig ledamot lämnar sitt uppdrag, fortsätter den tjänstgörande ersättaren att utöva sitt uppdrag till dess att en ny ledamot har utsetts.

Åtal eller frihetsberövande

7 § För att talan ska få väckas mot en ledamot eller ett ingripande ska få göras i en ledamots personliga frihet krävs i vissa fall enligt 4 kap. 12 § första stycket regeringsformen riksdagens medgivande. Detta gäller även i fråga om tidigare ledamöter.

En ansökan om riksdagens medgivande ska av åklagare, eller annan som vill väcka talan, ges in till talmannen.

Om ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för riksdagens prövning eller om sökanden inte har gjort troligt att han eller hon är behörig att väcka talan eller begära denna åtgärd hos en myndighet, ska talmannen avvisa ansökan. I annat fall ska talmannen anmäla den vid ett sammanträde med kammaren.

Ansökan om medgivande

Tilläggsbestämmelse **5.7.1** En ansökan som avses i 7 § ska vara skriftlig och innehålla de omständigheter som ansökan grundas på.

6 kap. Kammaren

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- planering och ledning av sammanträden (2–6 §§),
- sammanträden (7–14 §§),
- rätten att yttra sig vid sammanträden (15–19 §§),
- ärendebatter (20–22 §§),
- särskilda debatter (23 §), och
- vissa gemensamma frågor (24–27 §§).

Planering och ledning av sammanträden

Planering

2 § Talmannen beslutar om planeringen av arbetet i kammaren och om när kammaren ska sammanträda.

Samråd inför planering

Tilläggsbestämmelse **6.2.1** Talmannen ska inför ett beslut enligt 2 § samråda med riksdagsstyrelsen.

Talmannen

3 § Talmannen leder kammarens sammanträden.

Biträde till talmannen

Tilläggsbestämmelse **6.3.1** Vid ledningen av kammarens sammanträden biträds talmannen av en kammarsekreterare.

Vice talman

4 § Talmannen får överlåta åt en vice talman att leda ett sammanträde.

Ålderspresident

5 § Ålderspresidenten leder ett sammanträde om talmannen och samtliga vice talmän har förhinder.

Talmannens opartiskhet

6 § Vid överläggning i ett ämne som är upptaget på föredragningslistan får talmannen inte yttra sig i sakfrågan. Detsamma gäller den vice talman eller ålderspresident som leder ett sammanträde.

Sammanträden

Offentlighet vid sammanträden

7 § Ett sammanträde i kammaren ska vara offentligt enligt bestämmelserna i 4 kap. 9 § regeringsformen.

Kammaren får besluta att ett sammanträde ska hållas inom stängda dörrar, om det krävs med hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation.

Om regeringen vid ett sammanträde ska lämna information till riksdagen, får även regeringen besluta om stängda dörrar på de grunder som anges i andra stycket.

Tystnadsplikt

8 § Ledamöter och tjänstemän får inte obehörigen röja vad som har förekommit vid ett sammanträde inom stängda dörrar. Kammaren får besluta att i ett särskilt fall helt eller delvis upphäva tystnadsplikten.

Kallelse

9 § Kammaren sammanträder på kallelse av talmannen om inte annat föreskrivs i regeringsformen eller i denna lag.

En kallelse ska anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om det finns synnerliga skäl, får kallelsen anslås senare. I så fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Innehållet i en kallelse

10 § Det ska framgå av en kallelse om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Övriga uppgifter i kallelsen

Tilläggsbestämmelse **6.10.1** Om ett val ska genomföras vid ett sammanträde, ska det anges i kallelsen.

Avbrott i kammarens arbete efter ett beslut om extra val

11 § Om regeringen har beslutat om extra val, får talmannen på begäran av regeringen besluta att kammaren inte ska sammanträda under återstoden av valperioden.

Extra sammanträde

12 § Talmannen får besluta att kalla kammaren till sammanträde under en period då arbete i kammaren inte pågår. Ett sådant beslut ska fattas om regeringen eller minst 115 av ledamöterna begär det.

Ett sammanträde ska hållas inom tio dagar från det att en begäran om det har framställts. Ett sammanträde får hållas först sedan ledamöterna erhållit skälig tid att inställa sig från det att de underrättats om kallelsen.

Ett sammanträde för arbetsplenum under en period då arbetsplenum inte ingår i kammarens planering får hållas inom kortare tid än 48 timmar från det att ledamöterna underrättades om kallelsen endast om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för att ärendet får avgöras.

Meddelande om tid för extra sammanträde

Tilläggsbestämmelse **6.12.1** Tidpunkten för det första sammanträdet som avses i 12 § ska offentliggöras.

Föredragningslista

13 § Talmannen ska till varje sammanträde upprätta en föredragningslista över vad som ska behandlas under sammanträdet. Undantag får göras för sådant som antas bli behandlat inom stängda dörrar. Föredragningslistan ska göras tillgänglig för ledamöterna.

Det ska framgå av föredragningslistan om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Vid sammanträdet ska ärenden och val behandlas i den ordning som de tagits upp på föredragningslistan.

Yrkanden som ska tas upp först på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse **6.13.1** Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga, statsministeromröstning enligt 6 kap. 3 § regeringsformen, förslag till ny statsminister eller yrkande om misstroendeförklaring, ska tas upp som första punkt på föredragningslistan. Om det finns fler än ett sådant yrkande, ska de tas upp i den ordning de nu har angetts. Talmannen får bestämma en annan ordning mellan statsministeromröstning och ett yrkande om misstroendeförklaring.

Vad som ska tas upp på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse **6.13.2** Utöver vad som framgår av 6.13.1 ska följande tas upp på föredragningslistan:

1. val,
2. propositioner, skrivelser från regeringen, framställningar och redogörelser från riksdagsorgan, motioner och EU-dokument som ska hänvisas till utskott,
3. betänkanden och utlåtanden från utskott som ska bordläggas, debatteras eller avgöras och om ett utskott eller talmannen har föreslagit att ett ärende ska avgöras efter kortare tid än som avses i 11 kap. 2 § första stycket,
4. beslut och information om att sammansättningen av ledamöter ändras,
5. andra beslut som ska fattas av kammaren, och
6. övriga frågor i den omfattning som talmannen bestämmer.

Vidare ska meddelande om att en särskilt anordnad debatt ska äga rum tas upp på föredragningslistan. Därutöver bör ett meddelande om att ett statsråd kommer att lämna muntlig information tas upp på föredragningslistan. Om det är möjligt ska även ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i tolv månader tas upp på föredragningslistan.

Beslut om avslutning och ajournering av ett sammanträde

14 § Beslut att ett sammanträde ska avslutas eller att ett uppehåll ska göras i ett pågående sammanträde fattas av kammaren utan föregående överläggning.

Rätten att yttra sig vid sammanträden

Yttranderätten

15 § Varje ledamot och statsråd får, med de undantag som föreskrivs i denna lag, fritt yttra sig i alla frågor som är under behandling och om lagligheten av allt som sker vid sammanträdet.

Begränsningar i yttranderätten

16 § Den som har ordet ska begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas. Om någon bryter mot bestämmelsen och inte rättar sig efter talmannens

påpekande, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ingen får vid ett sammanträde uttala sig nedlåtande om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning. Om någon bryter mot bestämmelsen, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ordningsregler

Tilläggsbestämmelse **6.16.1** Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta om ordningsregler för kammaren.

Statschefens ämbetsförklaring

17 § Statschefen får avge ämbetsförklaring inför kammaren.

Muntlig information från regeringen

18 § Regeringen får lämna information till riksdagen muntligen genom ett statsråd vid ett sammanträde med kammaren.

Jäv

19 § Ingen får delta i behandlingen av ett ärende vid ett sammanträde i kammaren, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

Ett statsråd får delta i överläggningen i kammaren i ett ärende som rör statsrådets tjänsteutövning.

Ärendebatter

Uppläggningsen av debatterna

20 § Talmannen ska samråda med gruppledarna om uppläggningsen av kammarens överläggningar.

Debattrestriktioner

21 § Riksdagen får i en tilläggsbestämmelse begränsa antalet anföranden som en talare får hålla under överläggningen i en fråga och tiden för varje anförande. I begränsningen får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

I samband med överläggningen i en viss fråga får kammaren på förslag av talmannen besluta om en begränsning av det slag som avses i första stycket. Beslutet fattas utan föregående överläggning.

Var och en som vill yttra sig i en fråga ska dock få tala i minst fyra minuter.

Anmälan till debatt

Tilläggsbestämmelse **6.21.1** Ett anförande av en ledamot som inte har förankat sig får inte överstiga fyra minuter, om inte talmannen medger längre tid.

Ett nytt anförande från någon som tidigare haft ordet för anförande vid överläggningen i en viss fråga får inte överstiga två minuter.

En föranmälan ska göras till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 vardagen före det sammanträde då överläggningen ska inledas. Anmälan ska innehålla den beräknade tiden för anförandet.

Första och andra styckena gäller inte när en interpellation eller en fråga besvaras.

Talarordningen

22 § Talmannen bestämmer ordningen mellan dem som föränmält att de vill yttra sig under överläggningen i en viss fråga. De som begär ordet under överläggningen yttrar sig i anmälningsordning.

Oberoende av talarordningen och utan föränmälan får talmannen medge att

1. ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande ska få ordet för ett anförande och
2. ett statsråd eller en ledamot som redan har hållit ett anförande ska få ordet för en replik med anledning av en föregående talares anförande.

Talmannen får, efter samråd med gruppledarna, inför en viss överläggning besluta att ett statsråd eller en ledamot kan få ordet för replik innan han eller hon har hållit sitt anförande. I ett sådant beslut får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

Statsråds möjlighet till anförande

Tillägsbestämmelse **6.22.1** Oberoende av talarordningen och utan föränmälan kan ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande vid överläggningen i en viss fråga få ordet för ett anförande om högst tio minuter.

Replik

Tillägsbestämmelse **6.22.2** En replik ska begäras under pågående anförande.

Tiden för en replik får inte överstiga två minuter, om inte talmannen av särskilda skäl medger en utsträckning av tiden till fyra minuter. Varje talare kan få avge två repliker på samma anförande. Har talmannen redan beviljat en talare rätt till replik, får talaren yttra sig innan ett statsråd håller ett anförande som bryter talarordningen.

Instämmande

Tillägsbestämmelse **6.22.3** Under överläggningen i en fråga får en ledamot, oberoende av talarordningen, instämma med föregående talare utan att ange skäl.

Särskilda debatter

Särskilt anordnad debatt

23 § Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta att en debatt utan samband med annan handläggning ska äga rum vid ett sammanträde med kammaren. En sådan debatt får begränsas till ett särskilt ämne eller delas in i avsnitt efter ämne.

Tid för anföranden i en särskilt anordnad debatt

Tilläggsbestämmelse **6.23.1** Talmannen bestämmer efter samråd med gruppledarna om tider för anföranden i en särskilt anordnad debatt.

Vissa gemensamma frågor

Protokoll

24 § Vid sammanträdena ska fullständiga protokoll föras. Ingen får tala utanför protokollet. Vid justering av ett protokoll får beslut inte ändras.

Kammarens protokoll och de handlingar som hör till protokollet ska göras tillgängliga i den omfattning uppgifterna inte omfattas av sekretess.

Snabbprotokoll

Tilläggsbestämmelse **6.24.1** Ett yttrande vid ett sammanträde ska utan dröjsmål göras tillgängligt i läsbar form (snabbprotokoll). Om talaren inte har gjort någon anmärkning mot snabbprotokollet senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet, anses han eller hon ha godkänt det.

Om talaren justerar snabbprotokollet, bör han eller hon signera det.

Justering av protokoll

Tilläggsbestämmelse **6.24.2** Ett protokoll justeras av kammaren inom tre veckor efter sammanträdet. Ett protokoll som inte kan justeras inom den tiden, justeras inom en månad eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

Vid justeringen får en ledamot begära ändring av protokollet i fråga om ett yttrande som en annan ledamot har godkänt enligt 6.24.1.

Plats i plenisalen

25 § För varje ledamot ska det finnas en särskild plats i plenisalen. Det ska också finnas särskilda platser för talmannen, de vice talmännen och statsråd.

Placering i plenisalen

Tilläggsbestämmelse **6.25.1** I plenisalen placeras ledamöterna valkretsvis.

Plats för yttrande i plenisalen

Tilläggsbestämmelse **6.25.2** Den som yttrar sig i plenisalen ska tala från någon av talarstolarna eller från en ledamotsplats.

Åhörare

26 § I plenisalen ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse **6.26.1** Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt föremål som kan användas för att störa ordningen i plenisalen. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till åhörarplatserna. Under besöket i plenisalen förvaras de inlämnade tillhörigheterna i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

27 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får talmannen utvisa samtliga åhörare.

7 kap. Utskotten och EU-nämnden

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- val (2–4 §§),
- utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden (5–11 §§),
- EU-frågor (12–14 §§), och
- sammanträden (15–21 §§).

Val

Utskott

2 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja ett konstitutionsutskott, ett finansutskott och ett skatteutskott samt så många övriga utskott som behövs för riksdagsarbetet. Valet gäller till valperiodens slut.

Riksdagen kan även under valperioden välja utskott för längst den tid som återstår av valperioden.

Vilka utskott som ska väljas

Tilläggsbestämmelse **7.2.1** Riksdagen ska senast på åttonde dagen efter det första sammanträdet med kammaren under en valperiod välja följande 15 utskott i nedan nämnd ordning:

1. konstitutionsutskott (KU)
2. finansutskott (FiU)
3. skatteutskott (SkU)
4. justitieutskott (JuU)
5. civilutskott (CU)
6. utrikesutskott (UU)

7. försvarsutskott (FöU)
8. socialförsäkringsutskott (SfU)
9. socialutskott (SoU)
10. kulturutskott (KrU)
11. utbildningsutskott (UbU)
12. trafikutskott (TU)
13. miljö- och jordbruksutskott (MJU)
14. näringsutskott (NU)
15. arbetsmarknadsutskott (AU).

Val av ytterligare utskott

Tilläggsbestämmelse **7.2.2** Om riksdagen väljer ytterligare utskott, ska det utskottets huvudsakliga arbetsuppgifter anges.

EU-nämnd

3 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden) för samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen.

Ledamöter i utskott och EU-nämnd

4 § Utskotten och EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst 15.

Vid EU-nämndens sammanträden har varje partigrupp rätt att ersätta en ledamot med en ledamot av berört utskott. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet.

Beslut om antal ledamöter

Tilläggsbestämmelse **7.4.1** Antalet ledamöter i utskotten och i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

Utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden

Ärendefördelningen mellan utskotten

5 § Riksdagen föreskriver i tilläggsbestämmelse enligt vilka grunder som ärenden ska fördelas mellan utskotten, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§. Ärenden som hör till ett och samma ämnesområde ska hänvisas till samma utskott.

Riksdagen får bestämma att det ska finnas ett utskott för beredning av ärenden om sådana lagar som avses i 8 kap. 2 § första stycket 1 regeringsformen, oberoende av ämnesområde.

Utskottens ämnesområden

Tilläggsbestämmelse **7.5.1** I bilagan till denna lag anges utskottens ämnesområden, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§.

Delning av ärenden mellan utskott

6 § Budgetpropositionen får delas mellan två eller flera utskott. Andra ärenden får delas endast om det finns särskilda skäl.

Sammansatta utskott

7 § Två eller flera utskott får besluta att gemensamt bereda ett ärende i ett sammansatt utskott genom deputerade.

Konstitutionsutskottets uppgifter och ämnesområden

8 § Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden som rör grundlagarna och riksdagsordningen.

Utskottet ska följa tillämpningen i riksdagen av subsidiaritetsprincipen enligt 9 kap. 19 § andra stycket och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Finansutskottets uppgifter och ämnesområden

9 § Finansutskottet ska bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för beslut om statens budget samt

2. Riksbankens verksamhet.

Utskottet ska bereda förslagen till utgiftsramar för utgiftsområden och till beräkning av statens inkomster, om riksdagen har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden enligt 11 kap. 18 §. Utskottet ska granska beräkningen av statens inkomster och årsredovisningen för staten. Utskottet ska sammanställa riksdagens beslut om statens budget.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Skatteutskottets ämnesområden

10 § Skatteutskottet ska bereda ärenden om statliga och kommunala skatter.

Avvikelser från ärendefördelningen

11 § Riksdagen får avvika från de grunder som har fastställts för fördelningen av ärenden mellan utskott, med undantag för 8 § första stycket, om det i ett särskilt fall är påkallat av hänsyn till sambandet mellan olika ärenden, ett ärendes särskilda beskaffenhet eller arbetsförhållandena.

Under samma förutsättningar som anges i första stycket får ett utskott överlämna ett ärende till ett annat utskott, om det mottagande utskottet samtycker till det. I samband med överlämnandet får det överlämnande utskottet yttra sig över ärendet till det mottagande utskottet.

EU-frågor

Regeringens överläggningar med utskotten om EU-frågor

12 § Regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet i Europeiska unionen som utskotten bestämmer.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska utskottet besluta att överlägga med regeringen enligt första stycket. Utskottet får avslå en sådan begäran om en överläggning skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Utskottens skyldighet att följa arbetet inom Europeiska unionen

13 § Utskotten ska följa arbetet i Europeiska unionen inom sina ämnesområden.

Regeringens samråd med EU-nämnden

14 § Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet.

Regeringen ska överlägga med EU-nämnden i andra frågor om arbetet i Europeiska unionen när nämnden av särskilda skäl begär sådan överläggning.

Regeringen ska rådgöra med nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet.

Sammanträden

När utskott och EU-nämnden ska sammanträda

15 § Utskotten och EU-nämnden sammanträder när riksdagsarbetet kräver det.

Kallelse

Tilläggsbestämmelse **7.15.1** Utskotten och EU-nämnden sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar efter valet av utskottet eller nämnden. Därefter sammanträder utskotten och EU-nämnden på kallelse av ordföranden. Ordföranden ska kalla till sammanträde om minst fem ledamöter av utskottet eller nämnden begär det.

En kallelse ska skickas till samtliga ledamöter och suppleanter. Kallelsen bör anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet.

För ändamål som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska talmannen sammankalla finansutskottet också på begäran av regeringen.

Ledning av sammanträde innan ordförande har valts

Tilläggsbestämmelse **7.15.2** Ålderspresidenten i utskottet eller i EU-nämnden leder sammanträdet innan en ordförande har valts.

Utskottssammanträden samtidigt som kammarsammanträden

Tilläggsbestämmelse **7.15.3** Endast om utskottet har fattat ett enhälligt beslut i förväg, får utskottet sammanträda under arbetsplenum eller val i kammaren. Dock får ett sådant sammanträde inte vara offentligt enligt 17 §. I övrigt får ett utskottssammanträde äga rum samtidigt med att kammaren sammanträder.

Protokoll

Tilläggsbestämmelse **7.15.4** Protokoll ska föras vid sammanträden i utskott och i EU-nämnden.

Yttranden i EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse **7.15.5** Vad som yttras vid EU-nämndens överläggningar med regeringen ska nedtecknas i läsbar form.

Sammanträden inom stängda dörrar

16 § Utskotten och EU-nämnden ska sammanträda inom stängda dörrar.

Utskotten och EU-nämnden får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i utskottet eller EU-nämnden får närvara vid ett sammanträde inom stängda dörrar. För EU-nämnden och för överläggningar i utskott i EU-frågor enligt 12 § krävs inget beslut för att ett statsråd, eller en tjänsteman som åtföljer statsrådet, ska få närvara.

Offentligt sammanträde

17 § Ett utskott får besluta att ett sammanträde i den del det avser inhämtande av upplysningar eller överläggning i EU-frågor enligt 12 § ska vara offentligt.

EU-nämnden får besluta att ett sammanträde, eller del av ett sammanträde, ska vara offentligt.

Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden är en företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna uppgifter för vilka sekretess gäller hos myndigheten.

Upptagning av ljud eller bild vid offentliga sammanträden

Tilläggsbestämmelse **7.17.1** Ljud- eller bildupptagning vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden får göras om inte utskottet eller nämnden beslutar annat.

Åhörare

18 § Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse **7.18.1** Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt sådana föremål som kan användas för att störa ordningen vid sammanträdet. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde

till sammanträdet. De inlämnade tillhörigheterna förvaras under besöket i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Åhörare som stör ordningen

19 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får ordföranden utvisa samtliga åhörare.

Tystnadsplikt

20 § En ledamot, en suppleant eller en tjänsteman får inte obehörigen röja vad som enligt beslut av regeringen, ett utskott eller EU-nämnden ska omfattas av sekretess till skydd för rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt skäl som betingas av förhållandet till en främmande stat eller en mellanfolklig organisation.

Jäv

21 § Ingen får närvara vid behandlingen av ett ärende i ett utskott, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

8 kap. Interpellationer och frågor till statsråd

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- interpellationer (2–4 §§),
- skriftliga frågor (5–7 §§), och
- frågestund (8 §).

Interpellationer

Interpellationers innehåll

2 § En interpellation ska vara skriftlig och ställas till ett visst statsråd. Den ska ha ett bestämt innehåll och vara försedd med en motivering.

Beslut om interpellationer

3 § Talmannen beslutar om en interpellation får ställas. Om talmannen finner att en interpellation strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att interpellationen inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att interpellationen ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att interpellationen ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av interpellationer

Tilläggsbestämmelse **8.3.1** En interpellation ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att interpellationen ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att interpellationen får ställas, ska talmannen överlämna interpellationen till statsrådet utan dröjsmål.

Interpellationen ska återges i riksdagens protokoll.

Återkallelse av interpellationer

Tilläggsbestämmelse **8.3.2** En interpellation får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på interpellationer

4 § En interpellation ska besvaras i ett anförande av ett statsråd inom två veckor från det att den överlämnats till statsrådet. Om planeringen av kammarens arbete medför att interpellationer inte kan besvaras en viss vecka, förlängs svarstiden till dess att planeringen medger att svar lämnas.

Om ett svar inte lämnas inom den tid som har angetts i första stycket eller om ett svar inte kommer att lämnas, ska statsrådet meddela kammaren skälen för detta. Meddelandet får inte följas av överläggning.

En interpellation faller om den inte har besvarats under den valperiod då den väcktes.

När svar ska lämnas

Tilläggsbestämmelse **8.4.1** Talmannen bestämmer efter samråd med statsrådet och interpellanten vid vilket sammanträde svaret ska lämnas.

Utkastet till svar på en interpellation får göras tillgängligt för ledamöterna i förväg.

Interpellationsdebatt

Tilläggsbestämmelse **8.4.2** Ett anförande för besvarande av en interpellation får vara högst sex minuter. Statsrådet kan därutöver få ordet för ytterligare tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Interpellanten kan få ordet för högst tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Andra talare kan få ordet för högst två anföranden, varav det första får vara högst fyra minuter och det andra högst två minuter.

En talare ska anmäla sig senast under andra omgången.

Skriftliga frågor

Innehållet i skriftliga frågor

5 § En skriftlig fråga till ett statsråd får innehålla en kort inledande förklaring. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Beslut om skriftliga frågor

6 § Talmannen beslutar om en skriftlig fråga får ställas. Om talmannen finner att en skriftlig fråga strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att frågan inte får ställas och ange skäl för detta beslut.

Om kammaren begär att frågan ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att frågan ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Den praktiska hanteringen av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse **8.6.1** En skriftlig fråga ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att frågan ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att frågan får ställas, ska talmannen överlämna frågan till statsrådet utan dröjsmål.

Återkallelse av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse **8.6.2** En skriftlig fråga får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.

Svar på skriftliga frågor

7 § En skriftlig fråga besvaras skriftligen av ett statsråd. Om ett svar inte lämnas inom den tid som anges i tilläggsbestämmelse, ska statsrådet meddela Riksdagsförvaltningen när frågan kommer att besvaras eller att den inte kommer att besvaras.

Tidsfrister för svar på skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse **8.7.1** En skriftlig fråga som ges in senast en torsdag kl. 10.00 besvaras senast kl. 12.00 följande onsdag. Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen efter samråd med gruppledarna besluta att svar i stället ska lämnas inom 14 dagar efter att frågan framställdes.

Det skriftliga svaret lämnas till Riksdagsförvaltningen, som överlämnar svaret till den ledamot som ställt frågan.

Återgivande av skriftliga frågor och svar

Tilläggsbestämmelse **8.7.2** Skriftliga frågor och statsrådets svar på frågorna ska återges i riksdagens protokoll.

Frågestund

Muntliga frågor

8 § En muntlig fråga till ett statsråd ställs vid en frågestund som anordnas i kammaren. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.

Frågan besvaras omedelbart av ett statsråd.

Talmannen beslutar om vem som ska få ordet vid en frågestund och får besluta om en begränsning av anförandena till högst en minut.

Planering av frågestunder

Tilläggsbestämmelse **8.8.1** En frågestund anordnas varje torsdag under de veckor som kammaren sammanträder.

Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen besluta att frågestunden ska anordnas någon annan dag än en torsdag eller ställas in.

Regeringskansliet ska i god tid i förväg anmäla till Riksdagsförvaltningen vilka statsråd som kommer att vara närvarande vid en frågestund. Meddelande om detta lämnas till ledamöterna på det sätt som talmannen bestämmer.

9 kap. Ärendenas väckande

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- ärenden som väcks av regeringen (2–8 §§),
- ärenden som väcks av ledamöter (9–14 §§),
- ärenden som väcks av riksdagsorgan (15–18 §§),
- ärenden som väcks genom dokument från EU (19 §),
- information om EU (20–22 §§),
- andra frågor som riksdagen har att hantera (23 och 24 §§), och
- vissa gemensamma frågor (25 och 26 §§).

Ärenden som väcks av regeringen

Propositioner

2 § Regeringen lämnar förslag till riksdagen genom propositioner.

En proposition ska innehålla regeringens protokoll i ärendet, en redovisning av ärendets beredning och skälen för regeringens förslag. Propositioner med lagförslag ska i förekommande fall innehålla Lagrådets yttrande.

Avlämnande av proposition

Tilläggsbestämmelse **9.2.1** En proposition ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

När propositioner ska lämnas

3 § Riksdagen beslutar på förslag av talmannen när propositioner som enligt regeringen bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas. Om en särskild tidpunkt föreskrivs i denna lag, gäller den tidpunkten.

En tidpunkt som beslutats enligt första stycket gäller inte

1. om regeringen genom en proposition underställer riksdagen en utfärdad förordning för prövning enligt lag eller
2. om regeringen anser att det finns synnerliga skäl att lämna en proposition senare.

Samråd för att undvika anhopning av arbete

4 § Regeringen bör lämna propositioner på sådana tider att en anhopning av arbete hos riksdagen undviks. Regeringen ska samråda med talmannen om detta.

Budgetpropositionen

5 § Regeringen ska lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för det kommande budgetåret (budgetproposition). Det statliga budgetåret sammanfaller med kalenderåret.

Budgetpropositionen ska innehålla en finansplan och ett förslag till beslut om statens budget. Om riksdagen med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 18 § har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden, ska förslaget till statens budget innehålla en fördelning av anslagen på dessa utgiftsområden.

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret lämnas efter budgetpropositionen.

En proposition med förslag om ett nytt eller väsentligen höjt anslag eller om riktlinjer enligt 9 kap. 6 § regeringsformen för statens verksamhet för längre tid än anslaget till verksamheten avser bör innehålla en uppskattning av de framtida kostnaderna för det ändamål som förslaget avser. Om ett förslag till anslag grundar sig på en plan för en längre tid än den för vilken anslaget har beräknats i propositionen, bör planen redovisas.

Budgetpropositionens avlämnande

Tilläggsbestämmelse **9.5.1** Budgetpropositionen ska lämnas senast den 20 september.

De år då riksdagsval hålls i september ska budgetpropositionen i stället lämnas senast två veckor efter riksmötets öppnande. Om detta till följd av ett regeringsskifte inte är möjligt, ska budgetpropositionen lämnas inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november.

Ekonomisk vårproposition

Tilläggsbestämmelse **9.5.2** Regeringen ska årligen senast den 15 april lämna en proposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (ekonomisk vårproposition).

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen

Tilläggsbestämmelse **9.5.3** Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen finns i budgetlagen (2011:203).

Skrivelser

6 § Regeringen får lämna information till riksdagen genom skrivelser.

Avlämnande av skrivelse

Tilläggsbestämmelse **9.6.1** En skrivelse från regeringen ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Skrivelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

7 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av de riksdagsskrivelser som överlämnats till regeringen.

Kommittéberättelse

8 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten inom de kommittéer som tillsatts på grund av regeringens beslut.

Ärenden som väcks av ledamöter

Motioner

9 § Ledamöter lämnar förslag till riksdagen genom motioner.

I en motion får inte förslag i skilda ämnen sammanföras.

Avlämnande av motion

Tilläggsbestämmelse **9.9.1** En motion ska ges in till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 den sista dagen som motionen får lämnas. Den bör innehålla uppgift om vilken partigrupp som motionären tillhör.

Motionen anmäls vid ett sammanträde med kammaren.

Allmän motionstid

10 § Motioner i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning får väckas en gång per år (allmän motionstid).

Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmanen bestämmer annat, från början av ett riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober och så länge som motioner får lämnas med anledning av budgetpropositionen.

Följdmotioner

11 § En motion med anledning av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse (följdmotion) får väckas inom ramen för ärendet senast den femtonde dagen efter den dag då ärendet anmäldes i kammaren.

Ändrad motionstid

12 § Om en proposition eller en framställning måste behandlas skyndsamt får riksdagen, på förslag av regeringen eller det riksdagsorgan som lämnat framställningen, besluta om kortare motionstid om det finns synnerliga skäl.

Riksdagen får på förslag av talmannen besluta att förlänga motionstiden om det finns särskilda skäl.

Förslag om förlängd motionstid

Tilläggsbestämmelse **9.12.1** Ett förslag om förlängning av motionstiden lämnas senast vid tidpunkten för det andra sammanträdet efter det att propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen anmäldes i kammaren. Ett beslut om förlängning fattas senast vid nästa sammanträde.

Följdmotioner efter att behandlingen av ett ärende har skjutits upp

13 § Följdmotioner får, med anledning av att behandlingen av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har skjutits upp från en valperiod till nästa, väckas inom sju dagar från början av den nya valperioden.

Motion med anledning av en händelse av större vikt

14 § Motioner med anledning av en händelse av större vikt får väckas gemensamt av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunde förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid som anges i detta kapitel.

Ärenden som väcks av riksdagsorgan

Utskottsinitiativ

15 § Ett utskott får väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde (utskottsinitiativ). Ett utskottsinitiativ tas genom ett utskottsbetänkande enligt de bestämmelser som gäller för betänkanden i allmänhet.

Finansutskottet får i ekonomisk-politiskt syfte väcka förslag även i ett ämne som hör till ett annat utskotts beredningsområde.

Riksdagsorgans framställningsrätt

16 § Riksdagsorganen riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen får göra framställningar hos

riksdagen i frågor som rör riksdagsorganets kompetens, organisation, personal eller verksamhetsformer.

Riksdagen får föreskriva att riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion samt Riksdagens ombudsmän även i andra fall får göra framställningar hos riksdagen.

Särskilda bestämmelser om redogörelser till riksdagen från ett riksdagsorgan finns i lag.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också var och en av riksrevisorerna i Riksrevisionen. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lag.

Avlämnande av framställning eller redogörelse

Tillägsbestämmelse **9.16.1** En framställning eller en redogörelse från ett riksdagsorgan ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Framställningar från riksdagsstyrelsen

Tillägsbestämmelse **9.16.2** Riksdagsstyrelsen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagsarbetets bedrivande, hör till styrelsens handläggning eller gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Innan riksdagsstyrelsen gör en framställning som gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen ska berörda myndigheter ges tillfälle att yttra sig.

Styrelsen får även i andra fall göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagen eller dess organ om framställningarna grundar sig på förslag från utredningar som styrelsen har tillsatt på riksdagens uppdrag.

Redogörelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

Tillägsbestämmelse **9.16.3** Riksdagsstyrelsen ska årligen i en redogörelse redovisa vilka åtgärder styrelsen har vidtagit med anledning av de riksdagskrivelser som överlämnats till styrelsen.

Framställningar från Riksbankens fullmäktige och direktion

Tillägsbestämmelse **9.16.4** Riksbankens fullmäktige och direktion får göra framställningar hos riksdagen inom sina ansvarsområden.

Framställningar från riksdagens ombudsmän

Tillägsbestämmelse **9.16.5** Var och en av riksdagens ombudsmän får göra framställningar hos riksdagen med anledning av frågor som uppkommit i hans eller hennes tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

Redogörelser från riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse **9.16.6** Var och en av riksrevisorerna får lämna redogörelser till riksdagen avseende revisionsberättelserna över årsredovisningen för staten, Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Riksrevisorernas rapporter

17 § Var och en av riksrevisorerna lämnar sina granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen till riksdagen. Riksrevisorerna lämnar den årliga rapporten med de viktigaste iakttagelserna vid effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen till riksdagen.

Rapporterna ska ges in till Riksdagsförvaltningen. De anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att de har gjorts tillgängliga för ledamöterna.

Den årliga rapporten och de granskningsrapporter som rör den verksamhet som bedrivs av Riksdagsförvaltningen och myndigheter under riksdagen lämnas som redogörelser.

Övriga rapporter ska överlämnas till regeringen och berörda utskott av talmannen.

Regeringens skrivelser med anledning av riksrevisorernas rapporter

18 § För varje granskningsrapport som överlämnats till regeringen ska regeringen i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelser i rapporten. Om regeringen har vidtagit eller avser att vidta likartade åtgärder på grund av iakttagelserna i flera rapporter, får regeringen lämna en skrivelse som omfattar flera rapporter till riksdagen.

Regeringens skrivelse ska lämnas till riksdagen inom fyra månader från det att regeringen har tagit emot rapporten. Vid beräkning av fristen ska juli och augusti månader inte räknas in.

Ärenden som väcks genom dokument från EU

EU-ärenden

19 § Grön- och vitböcker som överlämnas till riksdagen av Europeiska kommissionen ska behandlas av riksdagen. Talmannen får efter samråd med gruppledarna bestämma att även andra dokument från Europeiska unionen, med undantag för utkast till lagstiftningsakter, ska behandlas av riksdagen.

Riksdagen ska pröva om ett utkast till en lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen.

Riksdagen ska godkänna eller avslå initiativ från Europeiska rådet om att bemyndiga rådet att ändra beslutsordningen på ett visst område eller i ett visst fall från enhällighet till kvalificerad majoritet eller från ett särskilt lagstiftningsförfarande till det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Riksdagen ska också godkänna eller avslå förslag från Europeiska kommissionen om att

ange vilka aspekter av familjerätten som har gränsöverskridande följder och som kan bli föremål för lagstiftningsakter som antas med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Information om EU

Information från regeringen om samarbetet i EU

20 § Regeringen ska enligt 10 kap. 10 § regeringsformen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen.

Regeringen ska redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen och varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten i Europeiska unionen.

Information från regeringen om dokument från EU

21 § Regeringen ska informera riksdagen om sin syn på de dokument som Europeiska unionens institutioner överlämnat till riksdagen och som regeringen bedömer som betydelsefulla.

Information från unionens institutioner om arbetet i EU

22 § Riksdagen får skriftlig information om arbetet i Europeiska unionen från unionens institutioner i enlighet med fördragen och de till fördragen hörande protokollen.

Andra frågor som riksdagen har att hantera

Anmälan av vilande beslut och undantag från en tidsfrist

23 § Konstitutionsutskottet ska anmäla vilande beslut i ärenden som rör grundlag eller riksdagsordningen till kammaren för slutligt beslut. Om den ordning som gäller för grundlagsändring eller ändring av riksdagsordningen enligt en bestämmelse i regeringsformen ska tillämpas i något annat fall, ska ett vilande beslut i ärendet anmälas av berört utskott.

Konstitutionsutskottet ska anmäla ett beslut om undantag från den tidsfrist som gäller för framläggande av förslag som ska antas enligt 8 kap. 14 § regeringsformen till kammaren.

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring

24 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska läggas fram vid ett sammanträde med kammaren. Yrkandet ska lämnas skriftligen så snart det har framställts.

Vissa gemensamma frågor

Återkallelser

25 § Fram till dess att ett utskott har avgett ett betänkande i ett ärende får en proposition, skrivelse, framställning, redogörelse eller motion återkallas genom en skrivelse till riksdagen. Ett förslag som vilar minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen får återkallas till dess utskottet har avgett ett nytt betänkande enligt 10 kap. 6 § tredje stycket.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse återkallas, faller de följdmotioner som har väckts.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har återkallats, får motioner väckas med anledning av återkallelsen inom sju dagar från det att återkallelsen anmäldes i kammaren.

Hanteringen av återkallelser

Tilläggsbestämmelse **9.25.1** En återkallelse av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse ska göras i en skrivelse som ges in till Riksdagsförvaltningen.

En återkallelse av en motion ska ges in skriftligen till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen avskriver propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har återkallats eller fallit på grund av återkallelsen. Avskrivningsbeslutet anmäls i kammaren.

Beräkning av lagstadgad tid

26 § Vad som i allmänhet gäller om beräkning av lagstadgad tid ska tillämpas också på tid då en åtgärd enligt en bestämmelse i detta kapitel senast ska vidtas.

10 kap. Ärendenas beredning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om utskottens beredning och behandling av ärenden.

Beredningstväng och bordläggning

2 § Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser, motioner och EUDokument som avses i 9 kap. 19 § ska hänvisas av kammaren till ett utskott för beredning. Detsamma gäller ansökningar som avses i 5 kap. 7 § om medgivande av åtal eller frihetsberövande, som anmäls i kammaren.

Innan ett ärende hänvisas till ett utskott ska det bordläggas vid ett sammanträde med kammaren, om kammaren inte beslutar om omedelbar hänvisning.

Behandlingstvång

3 § Utskotten ska avge betänkanden till kammaren över de propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

Utskotten ska avge utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som avses i 9 kap. 19 § första stycket och som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

När det gäller ärenden om subsidiaritetsprövning enligt 9 kap. 19 § andra stycket ska ett utskott, om det finner att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen, avge ett utlåtande till kammaren med förslag om att riksdagen ska avge ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Utskottet ska också avge ett utlåtande till kammaren, om minst fem ledamöter av utskottet begär det. I annat fall ska utskottet genom ett protokollsutdrag till kammaren anmäla att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen.

Beredning av ärenden som väckts inom riksdagen

4 § Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag om att riksdagen ska anta en lag, eller väcker ett sådant förslag genom ett utskottsinitiativ, ska utskottet inhämta behövliga upplysningar och yttranden om inte utskottet finner synnerliga skäl mot det. Detta gäller också för förslag som påverkar statens budget. Om utskottet inte inhämtat upplysningar eller yttranden, ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag genom ett utskottsinitiativ ska finansutskottet ges tillfälle att yttra sig om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna.

Yttrande från Lagrådet

5 § Bestämmelser om utskotts skyldighet att inhämta yttrande från Lagrådet finns i 8 kap. 21 § regeringsformen.

Om utskottet inte inhämtat yttrande från Lagrådet ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Konstitutionsutskottet får avge förklaring att 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen inte är tillämpligt i fråga om ett visst lagförslag endast efter att Lagrådet har yttrat sig.

Behandling av uppskjutna och vilande ärenden

6 § Betänkanden i ärenden som har skjutits upp till nästa valperiod enligt bestämmelserna i 11 kap. 15, 16 och 20 §§ ska avges av de utskott som har valts av den nyvalda riksdagen.

Ett utskott ska tillsammans med anmälan till kammaren av ett vilande beslut enligt 9 kap. 23 § lämna ett betänkande i ärendet.

Om ett lagförslag har vilat i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen, ska utskottet avge ett nytt betänkande i ärendet.

Beslut av finansutskottet

Tilläggsbestämmelse **10.6.1** Beslut av finansutskottet i en fråga som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska meddelas regeringen genom en skrivelse från utskottet.

Samarbete mellan utskott

7 § Ett utskott får ge ett annat utskott tillfälle att yttra sig i ett ärende eller en fråga som berör det andra utskottets beredningsområde.

Statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott

8 § En statlig myndighet ska lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott som begär det, om inte annat följer av 7 kap. 17 § tredje stycket. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en sådan begäran till regeringen för avgörande.

Regeringens skyldighet enligt denna paragraf att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott är begränsad till dels frågor om arbetet inom Europeiska unionen, dels de av riksrevisorernas granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen som överlämnats till regeringen.

Minoritetsskydd i utskott

9 § Ett utskott ska inhämta upplysningar eller ett yttrande enligt 4, 7 eller 8 § om minst fem av dess ledamöter begär det vid behandlingen av ett ärende. Om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen eller sådana rapporter från riksrevisorerna som avses i 9 kap. 17 § får en sådan begäran framställas utan samband med behandlingen av ett ärende.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska ett utskott som fått tillfälle att yttra sig till ett annat utskott, enligt 7 §, avge ett yttrande.

Utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller ett yttrande enligt första eller andra stycket, om den framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i sitt betänkande eller utlåtande redovisa skälen till att en sådan begäran har avslagits. Har en begäran enligt andra stycket avslagits ska utskottet redovisa skälen i sitt protokoll.

Behövliga upplysningar i vissa EU-ärenden

10 § Utskotten ska vid beredning av ett utlåtande enligt 3 § andra stycket inhämta behövliga upplysningar från regeringen.

Regeringen ska inom två veckor från den dag då utskottet begär det informera om sin bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i det aktuella utkastet till lagstiftningsakt enligt 3 § tredje stycket.

Omröstning och reservationsrätt i utskotten

11 § En omröstning inom ett utskott ska göras öppet. Om det blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

En ledamot som har förlorat vid en omröstning inom ett utskott får till utskottets betänkande eller utlåtande lämna en reservation med ett yrkande. Gäller omröstningen utskottets ställningstagande i ett yttrande till ett annat utskott, får ledamoten lämna en avvikande mening till yttrandet. Betänkandet, utlåtandet eller yttrandet får dock inte fördröjas på grund av detta.

Särskilt yttrande

12 § I ett betänkande, utlåtande eller yttrande till ett annat utskott får en ledamot förklara sitt ställningstagande i ett särskilt yttrande.

11 kap. Ärendenas avgörande

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras (2–6 §§),
  - förfarandet vid beslut av kammaren (7–14 §§),
  - när ärenden ska avgöras (15–17 §§),
  - särskilda förfaranden för vissa ärenden (18–20 §§), och
  - meddelanden om riksdagens beslut (21 §).

Förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras

Betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

2 § Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott ska vara tillgängligt för ledamöterna senast två vardagar före den dag då ärendet ska behandlas.

Betänkandet eller utlåtandet ska anmälas i kammaren och bordläggas vid ett sammanträde innan ärendet avgörs.

Riksdagen får på förslag av utskottet eller talmannen besluta att ärendet får avgöras trots att ärendet varit tillgängligt kortare tid än vad som anges i första stycket.

Tidpunkt för betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

Tillägsbestämmelse **11.2.1** Betänkandet eller utlåtandet ska vara tillgängligt för ledamöterna senast kl. 15.00 den dag som anges i 2 § första stycket.

Förslag om avgörande av ett ärende som har varit tillgängligt kortare tid

Tillägsbestämmelse **11.2.2** Ett förslag enligt 2 § tredje stycket ska anmälas i kammaren i samband med att betänkandet eller utlåtandet behandlas. Innan talmannen väcker ett sådant förslag ska han eller hon samråda med utskottets ordförande och vice ordförande.

Bordläggning och tid för avgörande av vissa ärenden

3 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroende-förklaring ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska avgöras senast vid det tredje sammanträdet efter det då yrkandet framställdes.

Ett förslag av talmannen till ny statsminister ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. 4 § andra stycket regeringsformen avgöras senast på fjärde dagen efter den dag då förslaget framställdes.

Framläggande av yrkanden

4 § Ett utskott yrkar bifall till sitt förslag i ett ärende genom ett betänkande eller utlåtande.

En ledamot som vill yrka bifall till eller avslag på ett förslag till beslut som behandlas i ett betänkande eller ett utlåtande ska lägga fram yrkandet under överläggningen.

Återförvisning och hänvisning till ett annat utskott

5 § Ett ärende, i vilket ett utskott har avgett ett betänkande eller ett utlåtande, ska återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Kammaren får hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning. Om det samtidigt finns ett yrkande om detta och ett yrkande om återförvisning, ska yrkandet om återförvisning prövas först. Om återförvisning beslutas, faller yrkandet om hänvisning till ett annat utskott.

Förutsättningar för ärendenas avgörande

6 § Ett ärende i vilket överläggning äger rum får inte tas upp till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit att överläggningen är avslutad.

Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott får tas upp till avgörande endast vid ett sammanträde som i kallelsen och på föredragningslistan angetts som arbetsplenum.

Förfarandet vid beslut av kammaren

Ställande av proposition till beslut

7 § Talmannen ställer proposition till beslut utifrån de yrkanden som lagts fram under överläggningen.

Om talmannen finner att ett yrkande strider mot grundlag eller mot denna lag, ska han eller hon besluta att inte ställa proposition och ange skäl för detta

beslut. Om kammaren begär proposition, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Om utskottet har förklarat att ett yrkande inte strider mot grundlag eller mot denna lag, ska talmannen ställa proposition.

Vad som föreskrivs i andra stycket om prövning av ett yrkandes grundlagsenlighet gäller inte frågan om 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen är tillämpligt på ett visst lagförslag.

Avgörande

8 § Ett ärende avgörs med acklamation eller, om en ledamot begär det, genom omröstning.

Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas, ska ärendet avgöras genom omröstning.

Avgörandet av ett ärende ska, om det behövs, delas upp på skilda beslut.

Avgörande genom acklamation

9 § När ett ärende ska avgöras genom acklamation, ska talmannen ställa proposition på de yrkanden som har lagts fram under överläggningen och som kan ställas mot varandra. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har blivit enligt hans eller hennes uppfattning och befäster det med ett klubbslag, om inte omröstning begärs av någon ledamot.

Avgörande genom omröstning

10 § När ett ärende ska avgöras genom omröstning ska de yrkanden som har lagts fram under överläggningen ställas mot varandra. Det yrkande som enligt talmannens uppfattning bifallits med acklamation, eller det yrkande som talmannen bestämmer, utgör huvudförslag vid omröstningen. Mot huvudförslaget ställs ett annat yrkande som motförslag.

Om det finns fler än ett yrkande som kan ställas mot huvudförslaget, ska kammaren först i ett eller flera förberedande beslut avgöra vilket yrkande som ska vara motförslag i huvudomröstningen.

Omröstningen sker öppet. I enlighet med bestämmelsen i 4 kap. 7 § regeringsformen är riksdagens beslut det förslag som stöds av mer än hälften av de röstande, om inte något annat anges i regeringsformen eller i denna lag. Talmannen tillkännager hur omröstningen har utfallit och befäster beslutet med ett klubbslag.

Omröstningsförfarandet

Tillägsbestämmelse **11.10.1** Omröstning sker vid en i förväg fastställd tidpunkt eller efter särskild förvarning.

När en omröstning ska ske, ska talmannen upprätta en omröstningsproposition. Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas i ett visst fall, ska det anges i omröstningspropositionen. Omröstningspropositionen ska läsas upp och underställas kammaren för godkännande.

Omröstning ska ske elektroniskt eller, när det inte kan ske, med namnupprop.

Rösträkning vid elektronisk omröstning

Tilläggsbestämmelse **11.10.2** Vid en elektronisk omröstning registreras hur varje ledamot har röstat.

Rösträkning vid omröstning med namnupprop

Tilläggsbestämmelse **11.10.3** Vid en omröstning med namnupprop ska talmannen uppmana två ledamöter att föra anteckningar över omröstningen. De vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter valkretsvis. Något av följande svar ska avgas: ja, nej, avstår. Vid röstningen registreras hur varje ledamot har röstat.

Omröstning genom uppresning

Tilläggsbestämmelse **11.10.4** Om talmannen finner det lämpligt, får omröstning i stället ske genom uppresning. Om resultatet av uppresningen är oklart eller om en ledamot begär rösträkning, ska omröstning ske elektroniskt eller med namnupprop.

Förfarandet vid omröstning med uppresning

Tilläggsbestämmelse **11.10.5** Vid en omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter som vill rösta ja att resa sig och därefter de ledamöter som vill rösta nej att resa sig.

Lika röstetal i förberedande omröstning

11 § Om det blir lika röstetal vid en förberedande omröstning om vilket yrkande som ska vara motförslag, avgörs utgången genom lottning.

Lika röstetal i huvudomröstning

12 § Om det blir lika röstetal i en huvudomröstning, ska ärendet i sin helhet bordläggas för en ny omröstning vid nästa beslutstillfälle.

Om det blir lika röstetal vid nästa omröstning, ska talmannen ställa proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Ärendet ska återförvisas om minst hälften av de röstande föreningar sig om detta. Återförvisas inte ärendet ska det avgöras genom lottning.

Efter återförvisning ska ärendet på nytt tas upp till behandling i sin helhet. Om det blir lika röstetal vid huvudomröstningen, ska ärendet avgöras genom lottning.

Återförvisning av ett lagstiftningsärende som har avgjorts genom delbeslut

13 § Om avgörandet i ett lagstiftningsärende har delats upp på två eller flera beslut, får kammaren omedelbart efter det sista delbeslutet på förslag av talmannen eller en ledamot besluta att ärendet ska återförvisas till utskottet för

ytterligare beredning. Om riksdagen beslutar om återförvisning, har delbesluten fallit.

Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Beslut med särskild beslutsregel

14 § Finns fler än ett förslag till beslut för vilka är föreskrivet annan ordning än för beslut i allmänhet, ska kammaren först välja ett av förslagen med tillämpning av vad som gäller för beslut i allmänhet. Därefter avgörs om det valda förslaget ska antas eller förkastas, enligt den beslutsregel som gäller för förslaget. Förfarandet tillämpas även när det är fråga om flera lagförslag som är oförenliga inbördes och ett yrkande har lagts fram om att något av dem ska vila i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen.

Om det samtidigt finns två eller flera yrkanden om folkomröstning i fråga om samma vilande grundlagsförslag eller om misstroendeförklaring mot samma statsråd, ska endast en omröstning äga rum.

När ärenden ska avgöras

Tidsram för ärendenas avgörande

15 § Ett ärende ska avgöras under den valperiod då det har väckts. Riksdagen får dock besluta att behandlingen får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod.

Ett ärende som gäller statens budget för närmast följande budgetår ska avgöras före budgetårets början om det inte utan olägenhet för beslut om statens budget kan avgöras senare.

Beslut om uppskov

Tillägsbestämmelse **11.15.1** Beslut om att behandlingen av ett ärende får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod fattas av riksdagen på förslag av berört utskott. Riksdagen får även utan sådant förslag besluta om uppskov.

Uppskov med avgörande av ärenden i särskilda fall

16 § Ett ärende som väckts under en period då kammaren inte sammanträder vilken sträcker sig fram till det första riksmötet i nästa valperiod ska anses uppskjutet till det första riksmötet i nästa valperiod. Detsamma gäller om kammaren inte sammanträder på grund av ett beslut av talmannen med anledning av ett extra val.

Slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val

17 § Ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 14–17 §§ regeringsformen ska avgöras vid det första riksmötet i den

valperiod då slutligt beslut enligt bestämmelserna först får fattas, om inte förslaget i ärendet dessförinnan förkastas. Riksdagen får besluta att skjuta upp avgörandet till ett annat riksmöte. Ärendet ska dock avgöras slutligt före nästa ordinarie val till riksdagen.

I fråga om uppskov i samband med extra val ska bestämmelserna i 16 § tillämpas.

Om ett vilande förslag till grundlagsändring eller till ett annat beslut som fattas i samma ordning har förkastats vid en folkomröstning, ska det berörda utskottet anmäla detta till kammaren.

Förslag till beslut om uppskov i ett ärende som har vilat över ett val

Tillägsbestämmelse **11.17.1** Beslut om uppskov med slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 17 § första stycket fattas på förslag av det berörda utskottet.

Särskilda förfaranden för vissa ärenden

Beslut om statens budget

18 § Riksdagen får genom lag besluta att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden.

Om riksdagen har fattat ett beslut enligt första stycket, ska riksdagen fastställa en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen ska ange vilket belopp de utgifter som hör till utgiftsområdet högst får uppgå till under det närmast följande budgetåret. Riksdagen ska också fastställa en beräkning av inkomsterna på statens budget för detta budgetår. Utgiftsramarna och beräkningen av inkomsterna ska fastställas genom ett enda beslut.

Beslut om anslag eller andra utgifter i staten för närmast följande budgetår får inte fattas innan ett beslut fattats enligt andra stycket. Anslag eller andra utgifter i staten fastställs för varje utgiftsområde genom ett enda beslut.

Beslut om anslag för löpande budgetår som innebär att en utgiftsram påverkas får inte fattas innan ett beslut om godkännande av en ändrad utgiftsram fattats.

Utgiftsområden

Tillägsbestämmelse **11.18.1** Statsutgifterna ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13 Integration och jämställdhet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna

bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Yrkande om att ett lagförslag ska vila

19 § Ett yrkande enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader får läggas fram när utskottets betänkande över förslaget har bordlagts.

Om det samtidigt finns ett yrkande enligt första stycket och ett yrkande om att förslaget ska förkastas, ska yrkandet om att förslaget ska förkastas prövas innan förslaget ställs under omröstning om omedelbart antagande.

Skriftligt yrkande om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse **11.19.1** Ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader ska läggas fram skriftligen.

Omröstning om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse **11.19.2** Finns ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader, och uppnås vid omröstningen inte den majoritet som krävs för omedelbart antagande av förslaget, ska förslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning enligt 2 kap. 22 § tredje stycket regeringsformen, om inte konstitutionsutskottet redan har yttrat sig i ärendet.

Om konstitutionsutskottet har förklarat att förfarandet är tillämpligt, ska riksdagen på nytt pröva om förslaget ska avslås eller omedelbart antas. I annat fall återförvisas det till det utskott som har berett ärendet.

Avgörande av vilande lagförslag

20 § Ett lagförslag som har vilat i tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen ska prövas före utgången av följande kalenderår.

Om ett annat lagförslag har ett nära samband med ett lagförslag som vilar enligt den i första stycket nämnda bestämmelsen, får riksdagen på förslag av berört utskott besluta att det ska avgöras inom den tid som gäller för prövningen av det vilande lagförslaget.

Om ett ärende som avses i denna paragraf inte kan avgöras inom föreskriven tid till följd av beslut om extra val, ska det avgöras snarast möjligt efter det att den nyvalda riksdagen har sammanträtt.

Meddelanden om riksdagens beslut

Riksdagens skrivelser

21 § Om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, ska det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning ska alltid genom en skrivelse

meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som lämnat framställningen.

Ett beslut om ett motiverat yttrande rörande subsidiaritetsprincipen ska meddelas Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Ett beslut om avslag enligt 9 kap. 19 § tredje stycket på ett initiativ eller ett förslag ska meddelas Europeiska rådets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Undertecknande av riksdagens skrivelser

Tilläggsbestämmelse **11.21.1** Riksdagens skrivelser undertecknas av talmanen.

12 kap. Val inom riksdagen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- utgångspunkter för val och valbarhet (2–5 §§),
- formerna för val (6–10 §§),
- överklagande (11 och 12 §§),
- vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör (13–15 §§), och
- val inom utskott och andra riksdagsorgan (16 och 17 §§).

Utgångspunkter för val och valbarhet

Valberedningen

2 § Val inom riksdagen ska beredas av en särskild valberedning, utsedd inom riksdagen, om inte något annat är föreskrivet.

Val som inte ska beredas av valberedningen

Tilläggsbestämmelse **12.2.1** Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som ska inträda som tillfällig riksföreståndare, talman och vice talmän. Valberedningen bereder inte heller val som enligt någon bestämmelse i denna lag ska beredas i särskild ordning.

Kallelse till sammanträden

Tilläggsbestämmelse **12.2.2** Valberedningen sammanträder samma dag som den utses på kallelse av talmannen. Därefter sammanträder valberedningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 7 kap. 16 §, tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas också på valberedningen.

Krav på svenskt medborgarskap

3 § Endast den som är svensk medborgare får inneha uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen.

Skyldighet att kvarstå i uppdrag

4 § Den som har valts till ett uppdrag får inte lämna uppdraget utan att riksdagen medger det.

Tidpunkt för val och valens giltighet

5 § Ett val som avser tid motsvarande riksdagens valperiod ska genomföras snarast efter valperiodens början och gälla till dess att riksdagen genomför ett nytt val under nästa valperiod, om inte annat är föreskrivet.

Formerna för val

Val av innehavare av ett visst uppdrag

6 § Ska en innehavare av ett visst uppdrag väljas för sig, ska valet genomföras med acklamation.

Om någon ledamot begär det, ska valet ske med slutna sedlar. Vid val av en person är den vald som har fått flest röster, om inte annat är föreskrivet i denna lag. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lotning. Bestämmelser om förfarandet vid val med slutna sedlar finns i tilläggsbestämmelser.

Om det organ eller den grupp som berett valet har lagt fram ett enhälligt förslag, ska valet med slutna sedlar ske först vid ett följande sammanträde.

Val av flera personer på gemensam lista

7 § Vid val som avser två eller flera personer får valberedningen lägga fram en gemensam lista. Listan ska innehålla namn på så många personer som valet avser och ska godkännas av alla ledamöter som har deltagit i valberedningens sammanträde eller av alla utom en.

Talmanen ska framställa förslag om den gemensamma listan för kammaren och, vid bifall, förklara de på listan upptagna personerna valda.

Val med slutna sedlar ska ske, om det begärs av minst så många riksdagsledamöter som motsvarar den kvot som man får, om samtliga röstberättigade ledamöters antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, ska den avrundas till närmaste högre hela tal. Detta val ska äga rum vid ett följande sammanträde.

Val med slutna sedlar

8 § Ett val ska ske med slutna sedlar, om inte annat följer av 6 eller 7 § eller av annan huvudbestämmelse i denna lag.

Om två eller flera personer ska väljas genom val med slutna sedlar, fördelas platserna proportionellt mellan varje gruppering av riksdagsledamöter som uppträder under gemensam beteckning vid valet (proportionellt val).

Platserna fördelas mellan grupperingar genom att en plats i taget tilldelas den gruppering som för varje gång får det högsta jämförelsetalet. Jämförelsetalet är lika med grupperingens röstetal, så länge grupperingen inte har tilldelats någon plats. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att grupperingens röstetal delas med det antal platser som grupperingen har tilldelats, ökat med 1. Vid lika jämförelsetal ska avgörandet ske genom lottning.

Förfarande vid val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse **12.8.1** Vid val med slutna sedlar ska talmannen uppmana tre ledamöter att biträda när valsedlarna öppnas och granskas samt två att föra anteckningar över valet.

Ledamöterna ropas upp i den ordning som anges i tilläggsbestämmelse 11.10.3 och lämnar sin valsedel till talmannen.

Sedan samtliga godkända valsedlar har lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över valet.

Talmannen fastställer resultatet av valet och tillkännager det för kammaren.

Förfarande vid flera val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse **12.8.2** Om två eller flera val med slutna sedlar ska genomföras, får talmannen, om inte en ledamot yrkar annat, bestämma att valsedlarna i samtliga val ska lämnas innan sammanräkning görs i något av valen.

Valsedelns form och ogiltighet

Tilläggsbestämmelse **12.8.3** Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg. De får innehålla uppgift om det val de gäller.

En valsedel är ogiltig om den är försedd med något kännetecken som uppenbarligen har förts på valsedeln med avsikt.

Om en ledamot i ett val har lämnat mer än en valsedel, är valsedlarna ogiltiga. Om sedlarna har samma innehåll, ska dock en av valsedlarna betraktas som giltig vid sammanräkningen.

Valsedeln vid proportionellt val

Tilläggsbestämmelse **12.8.4** Vid proportionellt val ska det på valsedeln finnas en beteckning i ord för en viss gruppering av riksdagsledamöter. Efter denna beteckning förs namnen upp i en följd under varandra.

En valsedel är ogiltig om den

1. saknar beteckning för en gruppering av riksdagsledamöter,
2. innehåller mer än en beteckning, eller
3. saknar namn på en valbar kandidat.

Ett namn på en valsedel ska anses obefintligt om

1. kandidaten inte är valbar,
2. namnet är överstruket,

3. det inte klart framgår vem som avses, eller
4. ordningen mellan namnet och något annat namn på valsekeln inte klart framgår.

Ordningsföljden mellan kandidatnamnen inom varje gruppering av riksdagsledamöter ska bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden enligt 14 kap. 10 § vallagen (2005:837). Om flera kandidater får lika stora jämförelsetal, ska valet avgöras genom lottning.

Valsekeln vid val av en person

Tilläggsbestämmelse **12.8.5** Vid val av en person ska det på valsekeln finnas ett kandidatnamn.

En valsekel är ogiltig om

1. den innehåller två eller flera kandidatnamn,
2. den innehåller namnet på en kandidat som inte är valbar,
3. namnet är överstruket,
4. det inte klart framgår vem som avses, eller
5. den innehåller en beteckning på en gruppering av riksdagsledamöter.

Suppleantval

9 § Vid val som avser två eller flera personer ska också suppleanter väljas till minst samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet. Vad som gäller för val av ordinarie ledamöter tillämpas även på suppleanter.

Efter ett val till ett organ får riksdagen besluta om ändring av antalet suppleanter så länge det inte understiger antalet ordinarie ledamöter.

Utan att antalet suppleanter i ett utskott eller i EU-nämnden utökas får en ersättare som har kallats till tjänstgöring utses till suppleant i ett utskott eller i EU-nämnden om den lediga riksdagsledamöten tillhör utskottet eller nämnden. Då tillämpas det förfarande som anges i 14 §.

Val av utökad antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse **12.9.1** Frågor om att välja ett större antal suppleanter än som ursprungligen valts bereds av valberedningen.

Suppleantval som föranleds av en utökning av antalet suppleanter ska ske så snart det kan ske.

Antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse **12.9.2** Suppleanter ska väljas till samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet eller särskilt beslutas.

Suppleanternas tjänstgöring

10 § En frånvarande ledamots plats i ett organ intas av en suppleant som hör till samma partigrupp, om inte annat är föreskrivet. Om detta inte kan ske, har

suppleanterna företräde i den ordning som de har valts eller, om valet har skett med gemensam lista, i den ordning som de har förts upp på listan.

Överklagande

Överklagande av val med slutna sedlar

11 § Val med slutna sedlar får överklagas av en riksdagsledamot till Valprövningsnämnden. Valet gäller även om det har överklagats.

Former för överklagande

Tilläggsbestämmelse **12.11.1** Ett överklagande ska vara skriftligt och vara ställt till Valprövningsnämnden men ges in till Riksdagsförvaltningen. Överklagandet ska ha kommit in till Riksdagsförvaltningen inom fem dagar från den dag då resultatet av valet meddelades i kammaren.

När tiden för överklagande har gått ut, ska talmannen vid ett sammanträde med kammaren tillkännage samtliga överklaganden som har kommit in. Talmannen ska bestämma när förklaring över överklagandena ska ha kommit in till Valprövningsnämnden.

När förklaringsstiden har gått ut, ska talmannen genast sända skrivelserna med överklaganden till Valprövningsnämnden. Talmannen bör skyndsamt lämna ett yttrande över överklagandena till Valprövningsnämnden.

Valprövningsnämndens beslut

Tilläggsbestämmelse **12.11.2** Om en föreskrift i 6 § andra stycket, 8 § eller tilläggsbestämmelserna 12.8.1–12.8.5 har blivit åsidosatt vid ett val, ska Valprövningsnämnden upphäva valet och förordna om omval.

Omval ska förordnas endast om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Om felet kan avhjälpas genom förnyad sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd, ska Valprövningsnämnden i stället uppdra åt talmannen att vidta denna rättelse.

Förvaring av valsedlar m.m.

Tilläggsbestämmelse **12.11.3** Valsedlar och annat valmaterial ska förvaras under betryggande säkerhet till dess att valet har vunnit laga kraft.

Nytt val efter överklagande

12 § Har en ny ledamot tagit plats i riksdagen med anledning av att utgången av ett val till riksdagen har blivit ändrad efter ett överklagande, ska val som riksdagen har genomfört dessförinnan under valperioden göras om, om det begärs av minst tio riksdagsledamöter.

Vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör

Obehörighet

13 § Den som är vald till ett uppdrag som förutsätter ledamotskap av riksdagen, ska avgå från uppdraget om han eller hon lämnar riksdagen eller utses till talman eller till statsråd, om inte annat är föreskrivet.

Val av efterträdare i ett organ

14 § Om någon som har valts till ett organ, som vid valperiodens början tillsattes genom val av två eller flera personer, lämnar sitt uppdrag i förtid, ska den eller de partigrupper som han eller hon var vald för, till talmannen anmäla en efterträdare. Talmannen förklarar den anmälda efterträdaren vald. Om en sådan anmälan inte görs eller om mer än en person anmäls, utser talmannen en efterträdare.

Kompletteringsval

15 § Om en plats blir ledig i förtid och det ursprungliga valet avsåg endast en person, ska val för den återstående tiden hållas. Vid kompletteringsvalet ska samma förfarande tillämpas som vid det ursprungliga valet.

Val inom utskott och andra riksdagsorgan

Val av ordförande i ett organ

16 § Ett organ vars ledamöter helt eller delvis väljs av riksdagen väljer inom sig en ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte annat är föreskrivet.

Val inom ett riksdagsorgan

17 § Val inom ett organ som avses i 16 § ska ske med acklamation eller, om någon ledamot begär det, med slutna sedlar. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning.

Valsedelns form

Tilläggsbestämmelse **12.17.1** Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg.

13 kap. Riksdagsorgan och nämnder

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om
– riksdagens ombudsmän (2–4 §§),

- Riksrevisionen (5–8 §§),
- Utrikesnämnden och krigsdelegationen (9–12 §§),
- nämnder (13–17 §§),
- delegationer till mellanfolkliga organisationer (18 och 19 §§),
- andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen (20–23 §§), och
- åtal (24 §).

Riksdagens ombudsmän

Ombudsmännens organisation och uppgifter

2 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 6 § regeringsformen välja ombudsmän som ska utöva tillsyn över tillämpningen av lagar och andra författningar i offentlig verksamhet.

Riksdagens ombudsmän ska vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef och bestämmer inriktningen av verksamheten i stort. Riksdagen får härutöver välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. En ställföreträdande ombudsman ska ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Konstitutionsutskottets samråd med ombudsmännen

Tilläggsbestämmelse **13.2.1** Konstitutionsutskottet ska, på eget initiativ eller på begäran av någon av riksdagens ombudsmän, samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.

Val av ombudsmän

3 § Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året.

Valet av en ställföreträdande ombudsman gäller för en tid av två år från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer.

Beredning av val av ombudsmän

Tilläggsbestämmelse **13.3.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän.

Entledigande av ombudsman

4 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet entlediga en ombudsman eller en ställföreträdande ombudsman som inte har riksdagens förtroende.

Om en ombudsman avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja en efterträdare för en ny fyraårsperiod.

Riksrevisionen

Riksrevisorernas organisation och uppgifter

5 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 8 § regeringsformen välja tre riksrevisorer. En av riksrevisorerna ska vara riksrevisor med administrativt ansvar och svara för myndighetens administrativa ledning. Riksdagen bestämmer vem av riksrevisorerna som ska ha denna uppgift.

En riksrevisor får inte vara i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt föräldrabalken. En riksrevisor får inte heller inneha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som kan påverka riksrevisorns självständiga ställning.

Val av riksrevisorer

6 § Riksrevisorerna väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en riksrevisor gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under sjunde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året. En riksrevisor kan inte väljas om.

Beredning av val av riksrevisorer

Tilläggsbestämmelse **13.6.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksrevisorer.

Riksrevisorerers anmälningskyldighet

Tilläggsbestämmelse **13.6.2** En riksrevisor ska skriftligen anmäla följande förhållanden till riksdagen:

1. innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,
2. avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån som utges under tid som omfattas av uppdraget i Riksrevisionen,
3. avlönad anställning som inte är av endast tillfällig karaktär,
4. inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksrevisor,
5. uppdrag hos en kommun eller ett landsting, om uppdraget inte är av endast tillfällig karaktär, och
6. andra anställningar och uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande.

Entledigande av riksrevisor

7 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet skilja en riksrevisor från uppdraget.

Om en riksrevisor avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja efterträdare för en ny sjuårsperiod.

Riksrevisionens parlamentariska råd

8 § Riksdagen väljer för valperioden Riksrevisionens parlamentariska råd.

Rådet består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 §. Suppleanter ska inte utses.

Riksdagen väljer bland rådets ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande. Ordföranden och varje vice ordförande väljs var för sig.

Utrikesnämnden och krigsdelegationen

Utrikesnämnden

9 § Riksdagen väljer för valperioden ledamöter i Utrikesnämnden enligt bestämmelserna i 10 kap. 12 § regeringsformen.

I Utrikesnämnden är de vice talmännen suppleanter för talmannen. Antalet valda suppleanter ska vara nio.

Sammanträden i Utrikesnämnden

10 § Utrikesnämnden sammanträder inom stängda dörrar. Statsministern får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant, ett statsråd eller en tjänsteman är närvarande.

Protokoll vid Utrikesnämndens sammanträden

Tilläggsbestämmelse **13.10.1** Vid Utrikesnämndens sammanträden ska protokoll föras. Sekreterare hos nämnden förordnas av regeringen.

Suppleanter i Utrikesnämnden ska alltid underrättas om nämndens sammanträden.

Försäkran om tystnadsplikt

Tilläggsbestämmelse **13.10.2** En ledamot, suppleant eller tjänsteman ska första gången han eller hon är närvarande vid ett sammanträde med Utrikesnämnden avge försäkran om att följa åtagande om tystnadsplikt enligt 10 kap. 12 § regeringsformen.

Krigsdelegationen

11 § Riksdagen ska enligt 15 kap. 2 § regeringsformen välja en krigsdelegation inom sig.

Krigsdelegationen består av talmannen som ordförande och av 50 andra ledamöter, som riksdagen väljer för riksdagens valperiod. Delegationen väljer inom sig vice ordförande enligt 12 kap. 16 §. En riksdagsledamot är behörig att vara ledamot i krigsdelegationen även om han eller hon tillhör regeringen. Suppleanter ska inte utses till krigsdelegationen.

Om en ledamot får varaktigt förhinder när delegationen har trätt i riksdagens ställe, utses en annan riksdagsledamot till ersättare på det sätt som anges i 12 kap. 14 §.

Förberedelse av krigsdelegationens arbete

Tilläggsbestämmelse **13.11.1** Krigsdelegationens ordförande och vice ordförande ska förbereda delegationens verksamhet för den händelse att delegationen träder i riksdagens ställe.

Krigsdelegationens sammanträden

Tilläggsbestämmelse **13.11.2** Bestämmelserna i 7 kap. 16 § samt tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas på krigsdelegationen när den inte är i riksdagens ställe.

Förordnande att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe

12 § För beslut att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe enligt 15 kap. 2 § regeringsformen sammanträder Utrikesnämndens ledamöter på kallelse av talmannen eller, vid förhinder för talmannen, en vice talman, eller på kallelse av två av nämndens övriga ledamöter.

Förhandlingarna leds av talmannen, av en vice talman eller, om ingen av dem är närvarande, av ålderspresidenten.

Om det vid omröstning till beslut blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

Nämnder

Valprövningsnämnden

13 § Riksdagen ska välja en valprövningsnämnd och till nämnden välja ordförande och ledamöter enligt bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen.

Riksdagen väljer särskilt en ersättare för ordföranden. Bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen om ordföranden tillämpas också på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Statsrådsarvodesnämnden

14 § Statsrådsarvodesnämnden består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Statsrådsarvodesnämnden

Tilläggsbestämmelse **13.14.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Statsrådsarvodesnämnden.

Riksdagens arvodesnämnd

15 § Riksdagens arvodesnämnd består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum.

Beredning av val till Riksdagens arvodesnämnd

Tilläggsbestämmelse **13.15.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Riksdagens arvodesnämnd.

Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

16 § Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Beredning av val till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse **13.16.1** Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.

Riksdagens överklagandenämnd

17 § Riksdagens överklagandenämnd består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och inte vara ledamot av riksdagen, och fyra andra ledamöter, valda inom riksdagen. Ordföranden väljs särskilt. Val till överklagandenämnden avser riksdagens valperiod.

För ordföranden ska det finnas en ersättare. Bestämmelser om ordföranden ska tillämpas även på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden i överklagandenämnden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Delegationer till mellanfolkliga organisationer

Delegationer som väljs av riksdagen

18 § Om det har träffats en internationell överenskommelse att riksdagen bland sina ledamöter ska välja ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation, får bestämmelser om detta införas i en tilläggsbestämmelse till denna paragraf.

Nordiska rådet

Tilläggsbestämmelse **13.18.1** Riksdagen väljer årligen 20 ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation. De väljs efter riksmötets inledande för tiden till dess att ett nytt val till delegationen har ägt rum.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Europarådet

Tilläggsbestämmelse **13.18.2** Riksdagen väljer sex ledamöter i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling. Delegationen väljs för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val.

En ledamot av eller en suppleant i delegationen som lämnat riksdagen i samband med ett riksdagsval får kvarstå under den återstående delen av delegationens mandatperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Tilläggsbestämmelse **13.18.3** Riksdagen väljer åtta ledamöter i den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Delegationen väljs för riksdagens valperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Delegationer som utses av talmannen

19 § Partigrupperna nominerar ledamöter till delegationerna till Interparlamentariska unionen respektive den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet.

Talmannen beslutar efter samråd med gruppledarna om sammansättningen av delegationerna. Beslutet gäller för den tid som talmannen bestämmer.

Andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen

Riksföreståndare

20 § Om val av riksföreståndare, vice riksföreståndare eller en person som ska tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare enligt 5 kap. 5 och 7 §§ regeringsformen ska ske med slutna sedlar, tillämpas förfarandet som gäller för val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket. Valet gäller till dess riksdagen beslutar annat.

Riksbankens fullmäktige

21 § Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 13 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Hinder mot att vara ledamot i Riksbankens fullmäktige

Tilläggsbestämmelse **13.21.1** En ledamot i fullmäktige i Riksbanken får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn, eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör honom eller henne olämplig för uppdraget som fullmäktig.

En ledamot får inte heller vara underårig, i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, ska riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar ska anmälas till riksdagen.

Ledamöter i konvent för fördragsändringar inom Europeiska unionen

22 § Riksdagen ska inom sig välja ledamöter och suppleanter i konvent som inrättas för att förbereda fördragsändringar inom Europeiska unionen. Om ett riksdagsval äger rum under tiden som ett konvent arbetar, ska riksdagen efter riksdagsvalet genomföra ett nytt val av ledamöter och suppleanter i konventet. Vid valet tillämpas i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 §, 12 kap. 6–8 och 11 §§ samt för suppleanternas tjänstgöring 12 kap. 10 §.

Konventsledamöter ska lämna information om konventets arbete vid sammanträden med kammaren.

Ytterligare bestämmelser

23 § Riksdagen får meddela närmare bestämmelser för riksdagens organ samt utse representanter i visst fall.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Tilläggsbestämmelse **13.23.1** Riksdagen fastställer stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och väljer tolv ledamöter i stiftelsens styrelse i enlighet med 3 § i stiftelsens stadgar (RFS 1988:1).

Stiftelsen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Domarnämnden

Tilläggsbestämmelse **13.23.2** Riksdagen väljer i enlighet med bestämmelserna i 4 § lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare två ledamöter som representerar allmänheten i Domarnämnden och en personlig ersättare för var och en av dem.

Åtal

24 § Åtal mot nedan angivna befattningshavare för ett brott begånget i utövningen av hans eller hennes uppdrag eller anställning får beslutas

1. endast av finansutskottet när det gäller åtal mot en fullmäktig i Riksbanken eller en ledamot av Riksbankens direktion,
2. endast av konstitutionsutskottet när det gäller åtal mot en ledamot av riksdagsstyrelsen, Valprovsnämnden eller Riksdagens överklagandenämnd, mot en av riksdagens ombudsmän, riksrevisorerna eller mot riksdagsdirektören.

Bestämmelserna i första stycket om åtal mot en ledamot av Riksbankens direktion ska inte tillämpas i fråga om ett brott begånget i utövningen av Riksbankens beslutanderätt enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.

14 kap. Riksdagsförvaltningen

Kapitlets innehåll

- 1 §** I detta kapitel finns bestämmelser om
- Riksdagsförvaltningen (2 och 3 §§),
  - Riksdagsförvaltningens ledning (4–7 §§), och
  - överklagande (8 §).

Riksdagsförvaltningen

Riksdagsförvaltningens uppgifter

2 § Riksdagsförvaltningen ska ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden samt bistå riksdagens ledamöter och organ med sakuppgifter för riksdagsarbetet.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver, när det gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. ansvara för centrala förhandlingar med de fackliga organisationerna samt företräda riksdagens myndigheter i sådana tvister,
2. upprätta förslag till anslag på statens budget, dock inte för Riksrevisionen,
3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, och
4. besluta om föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Kanslier för utskotten och EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse **14.2.1** Utskotten och EU-nämnden biträds av kanslier som ingår i Riksdagsförvaltningen.

Chefen för ett kansli ska vara svensk medborgare.

Instruktion för Riksdagsförvaltningen

3 § Riksdagen beslutar om instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Riksdagsförvaltningens ledning**Riksdagsdirektör**

4 § Riksdagsdirektören är chef för Riksdagsförvaltningen, låter föra protokollet vid sammanträden med kammaren, expedierar riksdagens beslut, är sekreterare i krigsdelegationen och biträder i övrigt talmannen i riksdagsarbetet.

Val av riksdagsdirektör

5 § Riksdagen väljer riksdagsdirektör. Valet äger rum vid början av riksmötet närmast efter ett ordinarie val till riksdagen. Valet gäller från valtillfället, eller annan tidpunkt som riksdagen beslutar, för tiden till dess ett nytt val av riksdagsdirektör har genomförts och den då valde har tillträtt tjänsten.

Vid val med slutna sedlar är den vald som får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, sker ett nytt val. Om inte heller då någon får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna, bereds valet på nytt.

Beredning av val av riksdagsdirektör

Tilläggsbestämmelse **14.5.1** Valet av riksdagsdirektör ska beredas av en grupp bestående av talmannen och gruppledarna.

Avskedande av riksdagsdirektör

6 § Riksdagen får på begäran av riksdagsstyrelsen avskeda en riksdagsdirektör som grovt har åsidosatt sina åligganden mot riksdagen.

Tillförordnad riksdagsdirektör

7 § Om riksdagen står utan riksdagsdirektör, ska riksdagen välja en tillförordnad riksdagsdirektör för tiden till dess att en ordinarie riksdagsdirektör har valts och tillträtt.

Överklagande

Överklagande av förvaltningsbeslut

8 § Beslut av ett riksdagsorgan i ett förvaltningsärende som får överklagas enligt särskilda bestämmelser, prövas av allmän förvaltningsdomstol i de fall som riksdagen bestämmer och i övriga fall av Riksdagens överklagandenämnd.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2014, då riksdagsordningen (1974:153) ska upphöra att gälla.
  2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i riksdagsordningen (1974:153) som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.
  3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.
  4. Beslut som har fattats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses fattade med stöd av denna lag.
  5. Val som har genomförts med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses genomförda med stöd av denna lag.
  6. Ärenden som väckts inom riksdagen före den 1 september 2014 men ännu inte avgjorts ska handläggas enligt denna lag.

Bilaga (tilläggsbestämmelse 7.5.1)

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om
  - a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
  - b) lagstiftning om radio, television och film,
  - c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
  - d) press- och partistöd,
  - e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,
  - f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
  - g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
  - h) den kommunala självstyrelsen,
  - i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet samt
  - j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om
  - a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
  - b) kredit- och fondväsendet,
  - c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
  - d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
  - e) den kommunala ekonomin,
  - f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
  - g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
  - h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
  - i) budgettekniska frågor samt
  - j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om
  - a) skatteförfarandet,
  - b) folkbokföring,
  - c) exekutionsväsendet samt
  - d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om
  - a) domstolarna,
  - b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
  - c) åklagarväsendet,
  - d) polisväsendet,
  - e) rättsmedicinen,
  - f) kriminalvården,
  - g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar samt

h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

- a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utskökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) försäkringsavtalsrätt,
- c) associationsrätt,
- d) skadeståndsrätt,
- e) transporträtt,
- f) konkursrätt,
- g) konsumentpolitik,
- h) internationell privaträtt,
- i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
- j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
- k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna
- l) vattenrätt,
- m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet samt
- n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

- a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
- b) internationellt utvecklingssamarbete,
- c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

- a) totalförsvaret,
  - b) samhällets räddningstjänst,
  - c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
  - d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
  - e) sjö- och kustövervakning,
- allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
- b) familjeförmåner,
- c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
- d) förmåner vid ålderdom,
- e) förmåner till efterlevande,

- f) bostadsstöd,
- g) sjuklön,
- h) socialavgifter,
- i) migration,
- j) svenskt medborgarskap samt
- k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

- a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
- c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
- d) alkoholpolitiska åtgärder,
- e) hälso- och sjukvård,
- f) sociala ärenden i övrigt samt
- g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
- b) kulturarv,
- c) folkbildning,
- d) ungdomsverksamhet,
- e) internationellt kulturellt samarbete,
- f) idrotts- och friluftsvksamhet,
- g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
- h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
- i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning samt
- j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

- a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
- b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
- c) studiestöd samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

- a) vägar och vägtrafik,
- b) järnvägar och järnvägstrafik,
- c) hamnar och sjöfart,
- d) flygplatser och luftfart,
- e) post,
- f) elektroniska kommunikationer,
- g) it-politik samt

h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

- a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
- b) vädertjänst,
- c) naturvård,
- d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
- b) industri och hantverk,
- c) handel,
- d) immaterialrätt,
- e) energipolitik,
- f) regional tillväxtpolitik,
- g) statlig företagsamhet,
- h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet samt
- i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

- a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
- b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
- c) integration,
- d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- f) anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän

Härigenom föreskrivs att 1, 4 och 12 §§ lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Riksdagens ombudsmän är enligt 8 kap. 11 § riksdagsordningen fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Härutöver kan finnas en eller flera ställföreträdande ombudsmän.

Chefsjustitieombudsmannen och justitieombudsmännen har i den omfattning som anges i 2 § tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden.

Föreslagen lydelse

1 §¹

Riksdagens ombudsmän är enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Härutöver kan finnas en eller flera ställföreträdande ombudsmän.

4 §²

Ombudsmännen *skall* verka för att brister i lagstiftningen avhjälps. Uppkommer under tillsynsverksamheten anledning att väcka fråga om en författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får en ombudsman göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 3.8.4 till riksdagsordningen eller till regeringen.

Justitieombudsman skall samråda med chefsjustitieombudsmannen innan *han* gör framställning enligt första stycket.

Ombudsmännen *ska* verka för att brister i lagstiftningen avhjälps. Uppkommer under tillsynsverksamheten anledning att väcka fråga om en författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får en ombudsman göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 9.16.5 till riksdagsordningen eller till regeringen.

En justitieombudsman ska samråda med chefsjustitieombudsmannen innan *han eller hon* gör framställning enligt första stycket.

12 §³

Enligt 8 kap. 11 § riksdagsordningen är chefsjustitieombudsmannen administrativ chef och bestämmer inriktningen *i stort av verksamheten*. Chefsjustitieombudsmannen ansvarar *därvid* inför riksdagen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och

Enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen är chefsjustitieombudsmannen administrativ chef och bestämmer inriktningen *av verksamheten i stort*. Chefsjustitieombudsmannen ansvarar inför riksdagen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande

¹ Senaste lydelse 2006:887.

² Senaste lydelse 2003:183.

³ Senaste lydelse 2010:1814.

enligt gällande rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att Riksdagens ombudsmän hushållar väl med statens medel.

Chefsjustitieombudsmannen ska, efter samråd med övriga ombudsmän, i arbetsordning meddela bestämmelser om organisationen av verksamheten och om ansvarsområden för var och en av ombudsmännen, besluta om verksamhetsplan för myndigheten samt besluta om årsredovisning och förslag till anslag på statsbudgeten för Riksdagens ombudsmän.

Bestämmelser om internrevision finns i lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för *riksdagsförvaltningen*, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att Riksdagens ombudsmän hushållar väl med statens medel.

Bestämmelser om internrevision finns i lagen (2006:999) med ekonomiadministrativa bestämmelser m.m. för *Riksdagsförvaltningen*, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 1 § och 4 kap. 1 § lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §⁴

Ledamöter av fullmäktige får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör dem olämpliga för uppdraget som fullmäktig.

Ledamöterna får inte heller vara underåriga, i konkurs, underkastade näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, *skall* riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar *skall* anmälas till riksdagen.

Denna bestämmelse finns i tilläggsbestämmelsen 8.7.1 till riksdagsordningen.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, *ska* riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar *ska* anmälas till riksdagen.

Denna bestämmelse finns i tilläggsbestämmelsen 13.21.1 till riksdagsordningen.

4 kap.

1 §⁵

Uppkommer i Riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige eller direktionen inom sitt respektive ansvarsområde göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 3.8.3 till riksdagsordningen eller till regeringen.

Uppkommer i Riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige eller direktionen inom sitt respektive ansvarsområde göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 9.16.4 till riksdagsordningen eller till regeringen.

⁴ Senaste lydelse 2003:186.

⁵ Senaste lydelse 2003:186.

Innan en framställning till riksdagen eller regeringen görs *skall* fullmäktige och direktionen samråda med varandra.

Innan en framställning till riksdagen eller regeringen görs *ska* fullmäktige och direktionen samråda med varandra.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §⁶

Beslut varigenom Riksdagens överklagandenämnd prövat en dit överklagad fråga får inte överklagas.

Ett beslut som avses i 4 § första stycket överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen om talan förs av en enskild eller av en kommunal myndighet.

Ett beslut om inkomstgaranti eller efterlevandeskydd överklagas enligt bestämmelserna i 16 kap. lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter eller 12 kap. den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

Övriga beslut överklagas i enlighet med 9 kap. 5 § riksdagsordningen hos Riksdagens överklagandenämnd.

Övriga beslut överklagas i enlighet med 14 kap. 8 § riksdagsordningen hos Riksdagens överklagandenämnd.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

---

⁶ Senaste lydelse 2012:886.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 3 a § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

3 a §⁷

Riksdagsstyrelsen eller den som riksdagsstyrelsen bestämmer fattar beslut om en riksdagsledamots utrikes tjänsteresa.

Riksdagsstyrelsen fastställer ett belopp per valperiod för en riksdagsledamots enskilda utrikes tjänsteresa. Medel som inte använts till sådan tjänsteresa ska överföras till Riksdagsförvaltningen.

Regler för beslut om utrikes tjänsteresa för utskott eller företrädare för utskott finns i riksdagsordningen samt för utrikes tjänsteresa på uppdrag av partigrupp i riksdagen i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen.

Regler om utrikes tjänsteresa på uppdrag av partigrupp i riksdagen finns i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

---

⁷ Senaste lydelse 2011:749.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen

Härigenom föreskrivs att 2, 10 och 14 a §§ lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §⁸

Riksrevisionen leds av tre riksrevisorer. En av riksrevisorerna är riksrevisor med administrativt ansvar och svarar för den administrativa ledningen av myndigheten.

Om riksrevisorn med administrativt ansvar är förhindrad att fatta beslut i en fråga som denne ska besluta om, och beslutet är brådskande, får i första hand den riksrevisor som har varit riksrevisor längst tid och i andra hand den riksrevisor som är äldst, fatta beslut i frågan.

Vid Riksrevisionen ska också Riksrevisionens parlamentariska råd finnas.

I 8 kap. 12 och 14 §§ riksdagsordningen finns bestämmelser om val av riksrevisorer och Riksrevisionens parlamentariska råd.

I 13 kap. 5, 6 och 8 §§ riksdagsordningen finns bestämmelser om val av riksrevisorer och Riksrevisionens parlamentariska råd.

10 §⁹

Av 3 kap. 8 § första och fjärde styckena riksdagsordningen framgår att riksrevisorerna *gemensamt eller* var för sig får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör Riksrevisionens kompetens, organisation, personal och verksamhetsformer.

Av 9 kap. 16 § första och fjärde styckena riksdagsordningen framgår att *Riksrevisionen eller* riksrevisorerna var för sig får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör Riksrevisionens kompetens, organisation, personal och verksamhetsformer.

En riksrevisor får göra framställningar enligt första stycket först efter samråd med övriga riksrevisorer.

14 a §¹⁰

Vid Riksrevisionen *skall* föras en förteckning över sådana finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och som innehas av arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer i Riksrevisionen med särskild insynsställning.

Vid Riksrevisionen *ska* föras en förteckning över sådana finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och som innehas av arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer i Riksrevisionen med särskild insynsställning.

⁸ Senaste lydelse 2010:1421.

⁹ Senaste lydelse 2003:359.

¹⁰ Senaste lydelse 2007:88.

De arbetstagare, uppdragstagare och funktionärer som riksrevisorerna gemensamt bestämmer är skyldiga att till Riksrevisionen anmäla innehav och ändringar i innehav av finansiella instrument. Anmälningsskyldighet enligt denna paragraf gäller inte för riksrevisorerna.

I tilläggsbestämmelsen 8.12.2 till riksdagsordningen finns bestämmelser om att en riksrevisor skriftligen *skall* anmäla innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument samt vissa andra förhållanden till riksdagen.

I tilläggsbestämmelsen 13.6.2 till riksdagsordningen finns bestämmelser om att en riksrevisor skriftligen *ska* anmäla innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument samt vissa andra förhållanden till riksdagen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.7 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 41 kap. 1 och 2 §§ samt 44 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 39 kap. 5 c och 5 d §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

39 kap.

5 c §

Sekretess gäller i ärende om val av riksdagsdirektör för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har blivit vald.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

5 d §

Sekretess gäller i ärende om val av en riksdagens ombudsman eller en riksrevisor för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har blivit vald.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

41 kap.

1 §¹¹

För uppgift om vad som har förekommit vid sammanträde med riksdagens kammare tillämpas sekretessbestämmelserna i denna lag endast om sammanträdet har hållits inom stängda dörrar.

---

¹¹ Senaste lydelse 2010:1436.

För uppgift som har tagits in i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 15 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut tillämpas endast bestämmelserna i 15 kap., 19 kap. 7 § och, när det gäller *EU-nämndens stenografiska uppteckningar enligt 10 kap. 13 §* riksdagsordningen, 16 kap. denna lag.

För uppgift som har tagits in i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 15 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut tillämpas endast bestämmelserna i 15 kap., 19 kap. 7 § och, när det gäller *yttranden som nedtecknats vid EU-nämndens överläggningar med regeringen enligt tilläggsbestämelsen 7.15.5* riksdagsordningen, 16 kap. denna lag.

2 §¹²

Föreskrifterna i 7 kap. 1 § samt 8 kap. gäller inte ledamot av riksdagen, när det är fråga om uppgift som ledamoten har tagit emot under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för riksdagsledamöter och för tjänstemän i riksdagen finns i 10 kap. 12 § regeringsformen samt 2 kap. 4 §, 4 kap. 17 § och 10 kap. 12 § riksdagsordningen.

Föreskrifterna i 7 kap. 1 § samt 8 kap. gäller inte ledamot av riksdagen, när det är fråga om uppgift som ledamoten har tagit emot under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för riksdagsledamöter och för tjänstemän i riksdagen finns i 10 kap. 12 § regeringsformen samt 6 kap. 8 § och 7 kap. 20 § riksdagsordningen.

44 kap.

1 §¹³

Rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. beslut enligt 10 kap. 12 § tredje stycket andra meningen regeringsformen,

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen,

3. 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,

4. 2 kap. 4 § *andra stycket* riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt, och

5. beslut enligt 4 kap. 17 § eller 10 kap. 12 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande

4. 6 kap. 8 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt, och

5. beslut enligt 7 kap. 20 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta

¹² Senaste lydelse 2010:1436.

¹³ Senaste lydelse 2010:1436.

kan antas sätta rikets säkerhet i fara   rikets säkerhet i fara eller annars
eller annars skada landet allvarligt.   skada landet allvarligt.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.8 Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 3 § och 10 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

3 §

Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden, ska regeringen i budgetpropositionen redovisa en beräkning av hur utgifterna fördelas på utgiftsområden för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

Om riksdagen enligt 11 kap. 18 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden, ska regeringen i budgetpropositionen redovisa en beräkning av hur utgifterna fördelas på utgiftsområden för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

10 kap.

3 §

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 5 kap. 12 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena.

Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 11 kap. 18 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

dels att 1 och 24 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det införs en ny paragraf, 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹⁴

Riksdagsförvaltningen är en myndighet under riksdagen med uppgift att biträda riksdagen.

Riksdagsförvaltningen ska

1. tillhandahålla resurser och service för talmannens, kammarens, utskottens och övriga riksdagsorgans verksamhet samt för riksdagsledamöterna och partikanslierna,

2. svara för de myndighetsfunktioner och förvaltningsuppgifter som anges i 9 kap. 4 § riksdagsordningen,

3. informera om riksdagens arbete och frågor som rör EU *samt handlägga ärenden om riksdagens internationella kontakter*, och

4. vårda och bevara de byggnader och samlingar som riksdagen och Riksdagsförvaltningen disponerar.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver biträda riksdagens nämndmyndigheter enligt vad som sägs i 2 och 7 a §§. Riksdagens nämndmyndigheter är

- a. Partibidragsnämnden,
- b. Riksdagens arvodesnämnd,
- c. Statsrådsarvodesnämnden,
- d. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna,
- e. Riksdagens överklagandenämnd,
- f. Valprovsningsnämnden och
- g. Riksdagens ansvarsnämnd.

10 a §

Riksdagsstyrelsen får meddela föreskrifter om utskottens och EU-nämndens utrikesresor.

---

¹⁴ Senaste lydelse 2012:888.

24 §

Riksdagsdirektören väljs av riksdagen enligt bestämmelser i riksdagsordningen. Riksdagsdirektören väljs *och entledigas* av riksdagen enligt bestämmelser i riksdagsordningen.

Annan personal anställs av Riksdagsförvaltningen.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Enligt 8 kap. 4 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

3 §
Enligt 13 kap. 14 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Enligt 8 kap. 5 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Föreslagen lydelse

3 §

Enligt 13 kap. 16 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd ska införas en ny paragraf, 3 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹⁵

Enligt 13 kap. 15 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

---

¹⁵ Tidigare 3 § upphävs genom 2013:762.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd

Härigenom föreskrivs att 1 och 3 §§ lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Bestämmelser om Riksdagens överklagandenämnds uppgifter finns i 9 kap. 5 § riksdagsordningen, lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter samt i föreskrifter som meddelas av Riksdagsförvaltningen.

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

Bestämmelser om Riksdagens överklagandenämnds uppgifter finns i 14 kap. 8 § riksdagsordningen, lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter samt i föreskrifter som meddelas av Riksdagsförvaltningen.

3 §

Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och fyra övriga ledamöter.

Enligt 13 kap. 17 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och fyra övriga ledamöter.

Denna lag träder i kraft den 1 september 2014.

3 Ärendet och dess beredning

Den 26 september 2012 beslutade riksdagsstyrelsen att tillkalla en parlamentariskt sammansatt kommitté under ledning av talmannen och bestående av ledamöter på gruppleddarnivå med uppdrag att göra en samlad översyn av riksdagsordningen, såväl materiellt som språkligt och lagtekniskt. Kommittén antog namnet Kommittén för översyn av riksdagsordningen.

Den 28 augusti 2013 presenterade kommittén sina förslag i betänkandet Översyn av riksdagsordningen (2012/13:URF3).

Förslagen i betänkandet har remissbehandlats. Remissinstanser har varit Lunds universitet, Regeringskansliet, Riksdagens arvodesnämnd, Riksdagens ombudsmän, Riksbanken, Riksrevisionen, Svea hovrätt och Uppsala universitet. Vidare har Magnus Isberg, f.d. kanslichef vid konstitutionsutskottet och författaren till grundlagskommentaren Grundlagarna, yttrat sig. En remissammanställning finns tillgänglig hos Riksdagsförvaltningen (dnr 2707-2012/13).

Konstitutionsutskottet gav i oktober 2010 en utredare i uppdrag att utvärdera frågeinstitutet. Uppdraget redovisades i februari 2012 i rapporten Frågeinstitutet som kontrollinstrument (2011/12:RFR6). Konstitutionsutskottet tog i april 2013 ställning till de överväganden, bedömningar och förslag som fördes fram i rapporten (bet. 2012/13:KU4). Konstitutionsutskottet föreslog att riksdagen skulle ge riksdagsstyrelsen till känna som sin mening att styrelsen skulle vidta de åtgärder som föranleddes av det som utskottet anförde i betänkandet om utformningen av frågeinstitutet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2012/13:198). Med anledning av riksdagens tillkännagivande beslutade riksdagsstyrelsen den 24 april 2013 att överlämna frågan om tidsramen för att besvara skriftliga frågor till Kommittén för översyn av riksdagsordningen och att överlämna frågan om utformningen av de muntliga frågestunderna med statsministern till gruppleddarna. Vidare gav styrelsen riksdagsdirektören i uppdrag att se över Riksdagsförvaltningens rutiner för och vidta de eventuella åtgärder som föranleds av det som konstitutionsutskottet anförde om interpellationer och skriftliga frågesvar. I framställningen redovisas den beredning som pågår av frågan om utformningen av statsministerns frågestunder. Arbetet med eventuella åtgärder i fråga om interpellationer och skriftliga frågesvar har utförts inom en arbetsgrupp i riksdagens kammarkansli. Uppdraget redovisades den 30 oktober 2013 i promemorian Frågeinstitutet. Innehållet i promemorian och riksdagsstyrelsens slutsatser med anledning av den redovisas i denna framställning.

Riksdagsstyrelsen föreslog i framställningen Omställningsstöd för riksdagsledamöter (framst. 2012/13:RS7) ett nytt system för stöd till avgångna riksdagsledamöter inför övergången till yrkeslivet. I framställningen föreslogs även en ändring i riksdagsordningen innebärande att riksdagen ska utse ledamöterna i Riksdagens arvodesnämnd i stället för riksdagsstyrelsen. Konstitutionsutskottet föreslog att riksdagen skulle bifalla förslaget om ändring i riksdagsordningen och riksdagen följde utskottets förslag (bet. 2013/14:KU3, rskr. 2013/14:5). Lagändringen träder i kraft den 1 maj 2014. I denna framställning föreslås att ordningen för hur ledamöter i Riksdagens arvodesnämnd

utses efter den 1 maj 2014 förs över oförändrad i sak till den nya riksdagsordningen.

I framställningen föreslår riksdagsstyrelsen också att justeringen av protokoll från kammarens sammanträde ska senareläggas. Frågan har beretts inom riksdagens kammarkansli och redovisades i promemorian den 15 november 2013 Justeringen av kammarens protokoll.

4 Bakgrund

Åren 1973–1974 genomfördes en total författningsreform, varvid 1809 års regeringsform ersattes av den nu gällande regeringsformen. Samtidigt antogs en ny riksdagsordning. Regeringsformen innehåller grundläggande bestämmelser om bl.a. statskicketets grunder, fri- och rättigheter, regeringen, riksdagen och riksdagsarbetet. Kompletterande regler om riksdagen och riksdagsarbetet finns i riksdagsordningen, som i konstitutionellt hänseende intar en mellanställning mellan grundlag och vanlig lag. De väsentligaste föreskrifterna om riksdagens organisation och arbetsformer inryms i huvudbestämmelser, medan detaljreglerna finns i tilläggsbestämmelser. Tilläggsbestämmelserna motsvarar i huvudsak den tidigare gällande riksdagsstadgan. Riksdagsordningen kompletteras av bestämmelser i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Spörsmål rörande riksdagen och riksdagsarbetet har övervägts tidigare i en rad skilda sammanhang under de senaste decennierna, bl.a. inom ramen för Riksdagsutredningen, Riksdagskommittén och EUMOT-utredningen.

Riksdagsordningen har nu varit i kraft i närmare 40 år. Under denna tid har förutsättningarna för riksdagen och riksdagsarbetet förändrats i flera avseenden, bl.a. genom Sveriges medlemskap i Europeiska unionen och teknikutvecklingen. Som redovisats ovan har olika frågeställningar som regleras i riksdagsordningen varit föremål för överväganden i skilda sammanhang. Det har också gjorts ett stort antal ändringar och tillägg i författningstexten under årens lopp. Någon samlad översyn av riksdagsordningen har dock inte gjorts. De partiella reformer och författningsändringar som förekommit har också lett till att lagstiftningen i viss mån förlorat i överskådlighet och språklig konsekvens.

Mot den bakgrunden har det funnits ett behov av att på ett samlat och övergripande sätt se över riksdagsordningen, såväl materiellt som språkligt och lagtekniskt, i syfte att uppnå en ändamålsenlig lagstiftning.

5 Riksdagsstyrelsens överväganden och förslag

5.1 Lagteknisk, redaktionell och språklig översyn

Riksdagsstyrelsens förslag: En ny riksdagsordning ska införas. Lagens disposition och språkliga utformning ändras i syfte att skapa en ändamålsenlig lagstiftning som är konsekvent och överskådlig. Dispositionen görs om genom omflyttningar och uppdelningar av bestämmelserna samt genom att införa en ny kapitelindelning. Lagtexten anpassas till det lagspråk som används i dag. Som ett led i att göra riksdagsordningen mer överskådlig görs tilläggbestämmelsen om utskottens beredningsområden om till en bilaga.

Vidare föreslår riksdagsstyrelsen vissa huvudsakligen lagtekniska förändringar i jämförelse med den nu gällande riksdagsordningen som framgår nedan i avsnitt 5.1.

Bakgrund

Åren 1973–1974 genomfördes en total författningsreform, varvid 1809 års regeringsform ersattes av den nu gällande regeringsformen. Samtidigt antogs en ny riksdagsordning. Regeringsformen innehåller grundläggande bestämmelser om bl.a. statskicketets grunder, fri- och rättigheter, regeringen, riksdagen och riksdagsarbetet. Kompletterande regler om riksdagen och riksdagsarbetet finns i riksdagsordningen, som i konstitutionellt hänseende intar en mellanställning mellan grundlag och vanlig lag.

Riksdagsordningen har varit i kraft i 40 år. Under denna tid har förutsättningarna för riksdagen och riksdagsarbetet förändrats i flera avseenden, bl.a. genom Sveriges medlemskap i Europeiska unionen och teknikutvecklingen. Sedan riksdagsordningen trädde i kraft har den ändrats vid över 100 tillfällen. Vissa av ändringarna har varit baserade på utredningar som Riksdagsutredningen och Riksdagskommittén. Ändringarna har varit av olika omfattning. De partiella reformer och författningsändringar som förekommit har lett till att lagstiftningen i viss mån förlorat i överskådlighet och språklig konsekvens.

Kommitténs överväganden och förslag

Utgångspunkter

Vid översynen av riksdagsordningens disposition och språk har utgångspunkten för kommitténs arbete varit vad som är ändamålet med lagen. De frågor som kommittén inledningsvis har ställt inför har varit hur lagen bör vara uppbyggd, utformad och skriven samt för vem som riksdagsordningen ska skrivas och vem som förväntas läsa den.

Riksdagsordningen är i första hand skriven för riksdagens ledamöter eftersom ändamålet med lagen är att reglera arbetet i riksdagen. Lagen ska en-

ligt kommittén kunna läsas av en nyvald riksdagsledamot, utan tidigare erfarenhet av riksdagsarbete, för att han eller hon ska kunna tillgodogöra sig de regler han eller hon har att förhålla sig till. Den riktar sig förstås också till andra ledamöter samt till tjänstemän, allmänhet och andra användare som behöver ta del av riksdagsordningens bestämmelser.

En ny riksdagsordning bör mot den bakgrunden införas.

Disposition

För att främja ändamålet och därmed öka överskådligheten för en tillämpare av lagen föreslår kommittén en ändring av riksdagsordningens disposition genom att införa ett inledande förklarande kapitel. I kapitlet förklaras inledningsvis lagens uppbyggnad av huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser. Därutöver införs dels en bestämmelse med en innehållsförteckning, dels en bestämmelse i vilken begrepp och termer som är specifika för riksdagen definieras. Kommittén föreslår därefter en kapitelindelning med 14 kapitel.

Överskådlighet

Kommittén föreslår att kapitlen inleds med en bestämmelse som anger vad som regleras i kapitlet och, i längre och omfattande kapitel, var i kapitlet de olika bestämmelserna finns.

Alla bestämmelser, såväl huvudbestämmelser som tilläggsbestämmelser, förses i kommitténs förslag med en beskrivande rubrik för att öka överskådligheten. För att ytterligare öka tydligheten och hålla samman vissa förfaranden införs även en ytterligare rubriknivå mellan kapitel och enskilda bestämmelser. De paragrafer som innehåller tilläggsbestämmelser bör enligt kommittén inledas med ordet ”tilläggsbestämmelse”.

För att inte tynga kapitlet om utskotten föreslår kommittén att det införs en bilaga till riksdagsordningen där utskottens ämnesområden anges.

Uppdelningen mellan huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser

Kommittén bedömer att den nuvarande uppdelningen mellan huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser i huvudsak är rimlig. Eftersom huvudbestämmelser ska reglera frågor av större vikt ur ett demokratiskt perspektiv föreslår kommittén dock vissa förändringar. Förfaranderegler och administrativa frågor bör enligt kommittén i allmänhet regleras i tilläggsbestämmelser.

Kommittén föreslår att vissa huvudbestämmelser som gäller bl.a. administrativa frågor inom Riksdagsförvaltningen ändras till tilläggsbestämmelser, däribland bestämmelser om sammansättningen av riksdagsstyrelsen och ordförandekonferensen samt riksdagsstyrelsens uppgifter. Ett annat exempel på en sådan förändring är Valprövningsnämndens berättelser som kommer in under valperioden. Den bestämmelsen flyttas i kommitténs förslag till bestämmelsen om vad som ska tas upp på kammarens föredragningslista.

Vissa tilläggsbestämmelser som reglerar skyldigheter för regeringen liksom sådana som är av ingripande karaktär mot enskilda, t.ex. åhörare, ska enligt kommitténs förslag ändras till huvudbestämmelser.

Kapitelindelning

För att öka överskådligheten i lagen föreslår kommittén att det införs nya kapitel i riksdagsordningen. Det nuvarande 1 kap. delas upp i tre nya: ett om val till riksdagen, ett om riksmötet och ett om ledningen och planeringen av riksdagsarbetet. I kommitténs förslag införs även ett nytt kapitel om riksdagens ledamöter för att samla de bestämmelser som rör ledamöterna och deras uppdrag. Vidare utgår det nuvarande kapitel 10 om EU-frågor, och dess bestämmelser arbetas in i andra kapitel. Kommitténs förslag innebär att det kapitel som handlar om ärendenas beredning och som nu innehåller bestämmelser om utskottens sammanträden m.m. rensas från dessa för att kapitelrubriken ska återspegla vad som faktiskt regleras i kapitlet. I stället får bestämmelser om utskottens och EU-nämndens sammansättning, arbetsformer m.m. ett eget kapitel.

Även om flera av bestämmelserna föreslås ha samma huvudsakliga innehåll som tidigare har några av dem fått en ny inbördes ordning. Den nya ordningen syftar till att bättre återspegla processflödet i riksdagsarbetet och hanteringen av ärenden och frågor.

Många av paragraferna i den nuvarande riksdagsordningen är relativt omfattande; dessa delas i kommitténs förslag upp i nya kortare paragrafer för att göra lagtexten mer överskådlig.

Terminologi

Flera paragrafer som rör inlämnande av handlingar och liknande innehåller bestämmelser om att handlingarna ska lämnas till kammarkansliet. En sådan detaljreglering riskerar enligt kommittén att bli missvisande i händelse av organisatoriska förändringar inom Riksdagsförvaltningen och kan begränsa möjligheten till omorganisationer samt förändringar av benämningar på olika delar av förvaltningen. Kommittén anser dessutom att det inte finns någon anledning att ha regler som är så detaljerade i lagtext. I kommitténs förslag till ny riksdagsordning hänvisas därför i stället konsekvent till Riksdagsförvaltningen.

I riksdagsordningens nuvarande lydelse finns inkonsekvenser när det gäller användningen av begreppen kammaren och riksdagen. Kommittén har därför gjort en översyn i frågan om när bestämmelserna avser kammaren och när de avser riksdagen.

Vissa begrepp definieras i det första kapitlet för att därefter användas löpande i lagtexten.

Språklig översyn

Kommittén har gått igenom lagtexten i syfte att justera eventuella formuleringar som skulle innebära att lagtexten inte är könsneutralt formulerad. Riksdagsordningen är enligt kommitténs slutsats neutralt formulerad.

Kommittén har vidare gjort en samlad språklig översyn av lagtexten för att se till att den är formulerad i enlighet med dagens krav på offentlig text, dvs. är skriven på ett vårdat, enkelt och begripligt språk. I stort sett samtliga bestämmelser har genomgått större eller mindre språkliga ändringar för att modernisera språket och öka begripligheten.

Kontinuerligt arbete i kammaren

Ett riksmöte pågår året runt. Riksdagsarbetet har därmed inget egentligt uppehåll. För att riksdagsordningen ska återspegla denna verklighet föreslår kommittén att lagtexten inte längre ska innehålla formuleringen ”uppehåll i riksdagens arbete”.

Kommittén föreslår att lagtexten i stället ska vara uppbyggd efter den ordning som faktiskt gäller i dag. Talmannen planerar, efter samråd med riksdagsstyrelsen, arbetet i kammaren och fastställer sammanträdesplanen (6 kap. 2 §). Det är således den fastlagda planeringen som kommer att vara utgångspunkten för förfarandet vid åtgärder som i den nuvarande riksdagsordningen har en koppling till uppehåll i kammarens arbete. Exempel på bestämmelser som får nya lydelse är de som avser ärenden som väcks under ett uppehåll (11 kap. 16 §), svar på interpellationer (8 kap. 4 §) och svar på skriftliga frågor (8 kap. 7 §).

I de fall som riksdagsordningen enligt den nuvarande lydelse reglerar något som sker under ”ett uppehåll i kammararbetet” anges detta i kommitténs förslag till ny riksdagsordning i stället med ”en period som kammaren inte sammanträder”. En sådan period kan vara allt från en vecka till ett par månader och framgår av sammanträdesplanen.

Teknikneutral lagstiftning

En del i kommitténs arbete har varit att ge riksdagsordningen en teknikneutral utformning. Om lagtexten är teknikneutral kan arbetsformerna utvecklas utan att lagstiftningen måste ändras.

Ett exempel på en sådan arbetsform är kravet på att yttranden vid kammarens och EU-nämndens sammanträden ska nedtecknas stenografiskt och skrivas ut. Stenografikravet föreslås nu tas bort, utan att kommittén för den skull föreslår någon ändring i hur arbetet med att sammanställa protokollen organiseras.

En annan sak som förändras i kommitténs förslag är hanteringen av dokument som enligt riksdagsordningens nuvarande lydelse ska tillhandahållas samtliga ledamöter i tryckt form. Alla de dokument som i dag trycks upp till ledamöterna finns också tillgängliga i elektronisk form. Enligt kommitténs förslag till ny riksdagsordning ska alla dokument, som i dag ska tillhandahållas ledamöterna i tryckt form, i stället göras tillgängliga för ledamöterna utan att det anges i lagen i vilken form.

Ytterligare materiella effekter av den lagtekniska översynen

Den lagtekniska översyn som kommittén har gjort har även lett till en del materiella ändringar i riksdagsordningen, bl.a. har några bestämmelser tagits bort. Nedan redovisas de viktigaste ändringar som kommittén föreslår som en konsekvens av den lagtekniska översynen.

Bestämmelser som innehåller hänvisningar till andra paragrafer har setts över och översynen har medfört att de flesta bestämmelser som endast innehåller upplysningar föreslås tas bort.

Möjligheten att återkalla interpellationer och skriftliga frågor har enligt kommittéförslaget lagfästs för att kodifiera praxis.

Bestämmelsen i nuvarande 6 kap. 1 § fjärde stycket om att en interpellation faller om den inte har besvarats vid det riksmöte då den väcktes föreslås ändras på så sätt att interpellationen i stället faller om den inte har besvarats inom den valperiod som den väcktes. Ändringen föreslås dels som en konsekvens av att arbetet i riksdagen pågår året runt, dels för att den nuvarande ordningen medför ett onödigt arbete för det fall en interpellation faller men ställs på nytt efter att det nya riksmötet inletts.

Nuvarande 1 kap. 4 § tredje stycket om att talmannen ska samråda med de vice talmännen om ordningen för det särskilda sammanträdet för riksdagens öppnande bör enligt kommitténs förslag tas bort. Talmannen leder arbetet i riksdagen och det får anses självklart att han eller hon samråder såväl med de övriga talmännen som med hovet om planeringen av sammanträdet för riksdagens öppnande.

Kommittén föreslår att nuvarande 2 kap. 4 § om tystnadsplikt för tjänstemän vid kammarens sammanträden inom stängda dörrar utvidgas till att gälla inte enbart tjänstemän i riksdagen utan även andra tjänstemän som närvarar. Samma ändring föreslås i fråga om tjänstemän som närvarar vid sammanträden i utskott och i EU-nämnden.

Nuvarande tilläggsbestämmelse 2.5.1 om annonsering av kammarens sammanträden föreslås tas bort eftersom den faller inom ramen för talmannens allmänna beslutanderätt.

Nuvarande tilläggsbestämmelse 6.1.2 andra meningen som reglerar att ett beslut om när ett visst interpellationssvar ska avges ska tas upp på föredragningslistan tas enligt kommitténs förslag bort eftersom den bestämmelsen inte längre tillämpas.

Nuvarande tilläggsbestämmelse 2.16.2 andra stycket om att ett protokoll från ett sammanträde med kammaren ska justeras inför närvarande ledamöter föreslås tas bort. Det måste anses vara en självklarhet att protokollet justeras inför dem som är närvarande.

Nuvarande tilläggsbestämmelse 2.4.1 om åhörare i kammaren ska enligt kommittéförslaget ändras genom att ordet åhörarläktaren tas bort. Det är olämpligt att rumsligt begränsa bestämmelsen till en specifik plats.

Kommittén föreslår att nuvarande 4 kap. 19 § första stycket om att utskotten ska samråda med riksdagsstyrelsen innan de fattar beslut om utlandsresor tas bort. Bestämmelsen tillämpas sedan länge inte på det sätt som den är utformad. Andra stycket tas i förslaget bort från riksdagsordningen och flyttats till instruktionen för Riksdagsförvaltningen.

Nuvarande 4 kap. 18 § om att utskott ska följa upp och utvärdera riksdagsbeslut bör enligt kommittén tas bort eftersom denna bestämmelse endast är en upprepning av vad som regleras i regeringsformen.

Bestämmelserna som reglerar omröstningsförfarandet med slutna sedlar i kammaren har i kommitténs förslag fått nya lydelse där det inte längre framgår var i plenisalen som de ledamöter som ska assistera vid omröstningen ska placeras.

Nuvarande 5 kap. 10 § reglerar att ett ärende bör avgöras under den valperiod då det väcktes. För att tydliggöra bestämmelsens status som huvudregel föreslås i stället att ett ärende ska avgöras inom valperioden. Möjligheten till undantag kvarstår oförändrad.

Nuvarande tilläggsbestämmelse 8.6.1 om den svenska delegationen till Nordiska rådet har enligt kommittéförslaget ändrats så att valet gäller till dess ett nytt val sker.

Bestämmelsen i nuvarande tilläggsbestämmelse 3.8.2 har kompletterats med en rätt för riksdagsstyrelsen att göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör ekonomiadministrativ lagstiftning som gäller Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Remissinstanserna

Lunds universitet anför att det i stället för en ny riksdagsordning, hade varit bättre att göra nödvändiga förändringar inom ramen för den gällande riksdagsordningen. Universitetet menar att en ändrad disposition med åtföljande omnumrering av paragraferna gör hänvisningar till äldre bestämmelser i riksdagstryck och juridisk litteratur mer svårtillgängliga. Universitetet anser dock att förslaget till ny riksdagsordning är väl skrivet och väl uppfyller de mål som satts upp. Angående begreppet ”proposition” i 11 kap. i förslaget finner universitetet att i såväl allmänt som juridiskt språkbruk avser beteckningen ”proposition” främst regeringens lagförslag till riksdagen. Som beteckning på förslag till beslut bör begreppet därför ersättas av ett annat begrepp. Vidare anför universitetet att eftersom både kapitel 4 och kapitel 14 innehåller bestämmelser om ledningen av riksdagen bör förhållandet mellan kapitlen förtydligas. Universitetet har lämnat vissa ytterligare språkliga och redaktionella synpunkter på författningsförslagen.

Uppsala universitet anser att förslaget till ny riksdagsordning är ändamålsenligt eftersom reglerna blir mer lättillgängliga än dagens regler. Universitetet tillstyrker att reglerna i nuvarande kapitel 10 om behandlingen av frågor i Europeiska unionen integreras i övriga kapitel eftersom EU-samarbetet är en integrerad del av riksdagens arbete.

Riksdagens ombudsmän har anført att den språkliga justeringen i förslaget till tilläggsbestämmelse 13.2.1 om konstitutionsutskottets samråd med en ombudsman om arbetsordningen i förhållande till nu gällande 8.11.1 har inneburit att bestämmelsen blir missvisande. Riksdagens ombudsmän förordar att tilläggsbestämmelse 8.11.1 oförändrad förs över till den nya riksdagsordningen. Ombudsmännen har vidare lämnat språkliga synpunkter på förslagen.

Riksdagens arvodesnämnd anser att det bör införas en bestämmelse i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd med en hänvisning till den bestämmelse i riksdagsordningen som reglerar nämndens sammansättning.

Magnus Isberg anser att den omdisposition av lagen som föreslås på det hela taget fungerar bra. Han menar dock att det hade varit bättre att åtminstone tills vidare behålla ordningen med ett särskilt kapitel för behandlingen av frågor i Europeiska unionen. Magnus Isberg konstaterar vidare att kapitel 2 i förslaget bara innehåller en substantiell bestämmelse, 2 §, medan övriga bestämmelser är hänvisningar eller upplysningar. Han förordar att 2 kap. 2 § i stället placeras i regeringsformen. Magnus Isberg anför också att 3 kap. 4 och 5 §§ om förfarandet vid val av talman respektive utseende av valberedning bättre hör hemma i kapitel 13 respektive kapitel 12. Han noterar vidare att

avsikten enligt författningskommentaren är att 3 kap. 4 § i förslaget, som reglerar förfarandet vid val av talman, ska motsvara nuvarande 8 kap. 1 §. För att så ska bli fallet anser Magnus Isberg att det liksom i nuvarande bestämmelse särskilt måste anges att valet gäller till valperiodens slut. I annat fall kommer huvudregeln i 12 kap. 5 § i förslaget att gälla, dvs. att valet gäller till dess att riksdagen genomför ett nytt val under nästa valperiod. Motsvarande gäller enligt Magnus Isberg 7 kap. 2 § om förfarandet vid val av utskott. Han noterar slutligen att bestämmelsen i 4 kap. 9 § första stycket om att sammanatta utskott avger betänkanden har tagits bort. Enligt författningskommentaren är skälet till detta att det är en självklarhet att så sker. Magnus Isberg anser inte att det är en självklarhet, utan att ett tillägg med denna innebörd bör göras i 10 kap. 3 § i förslaget. Magnus Isberg har lämnat vissa ytterligare redaktionella och språkliga synpunkter på förslagen.

Remissinstanserna i övrigt har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar i huvudsak kommitténs bedömningar i fråga om den lagtekniska, redaktionella och språkliga översynen. Med anledning av vissa remissynpunkter gör riksdagsstyrelsen följande bedömning.

Lunds universitet har anfört att en ny riksdagsordning med åtföljande omnumrering kan göra regleringen mer svårtillgänglig. Riksdagsstyrelsen konstaterar att det krävs relativt omfattande strukturella ändringar med ny kapitel- och underrubricering och paragrafnumrering för att uppnå en ändamålsenlig lagstiftning som är konsekvent och överskådlig. Mot denna bakgrund anser styrelsen, liksom kommittén, att ändringarna bör genomföras i en ny lag. I sammanhanget vill styrelsen framhålla de omvandlingstabeller mellan det gamla och det nya regelverket som finns som bilaga till framställningen.

Lunds universitet har även föreslagit att begreppet proposition som beteckning på förslag till beslut i kapitel 11 ersätts av ett nytt begrepp. Riksdagsstyrelsen finner att begreppet proposition är så vedertaget att det inte finns någon anledning att ändra det. I fråga om förhållandet mellan kapitel 4 och kapitel 14 i förslaget, som båda innehåller bestämmelser om ledningen av arbetet i riksdagen, finns i 4 kap. 4 § en hänvisning till bestämmelserna i kapitel 14. Styrelsen anser inte att det behövs några ytterligare förtydliganden.

Enligt Magnus Isberg bör behandlingen av frågor i Europeiska unionen även i den nya lagen regleras i ett särskilt kapitel. Riksdagsstyrelsen konstaterar att EU-samarbetet är en integrerad del av arbetet i riksdagen. Styrelsen delar därför kommitténs bedömning att detta bör avspeglas i riksdagsordningen genom att bestämmelserna i nuvarande kapitel 10 förs in i övriga kapitel. Riksdagsstyrelsen anser liksom kommittén att den bestämmelse som reglerar när ordinarie val ska äga rum (2 kap. 2 § i förslaget) liksom i dag ska finnas i riksdagsordningen och inte i regeringsformen. Riksdagsstyrelsen vill framhålla att avsikten är att kapitel 3 i förslaget ska innehålla regler om vad som ska göras vid första riksmötet och att 3 kap. 4 och 5 §§ om förfarandet vid val av talman respektive utseende av valberedning därför bör placeras i kapitel 3, dvs. i enlighet med kommitténs förslag. Magnus Isberg anser att det i förslaget till 3 kap. 4 §, som reglerar förfarandet av val av talman, och 7 kap. 2 § om val av utskott bör finnas ett tillägg med innebörd att valen gäller till

valperiodens slut. Riksdagsstyrelsen har samma uppfattning och författningsförslaget har i detta avseende justerats i förhållande till kommitténs förslag. Magnus Isberg har vidare anfört att det i 10 kap. 3 § bör föras in en bestämmelse om att sammansatta utskott avger betänkanden. Riksdagsstyrelsen gör samma bedömning som kommittén, dvs. att det är en självklarhet att så sker. Det framgår också av författningskommentaren att bestämmelsen är avsedd att tolkas på detta sätt. Riksdagsstyrelsen anser liksom Riksdagens ombudsmän att nu gällande tilläggbestämmelse 8.11.1 oförändrad ska föras över till nya riksdagsordningen varför kommitténs förslag bör ändras i detta avseende.

Riksdagsstyrelsen föreslår avslutningsvis vissa ändringar i bilagan till den föreslagna riksdagsordningen om utskottens ämnesområden. Ändringarna är en följd av ny lagstiftning, språklig översyn och anpassning till rådande förhållanden. Kommitténs förslag till bilaga har därför ändrats i några avseenden.

5.2 Kammaren

5.2.1 Förenklat beslutsförfarande i kammaren

Riksdagsstyrelsens förslag: I riksdagsordningen ska det anges att omröstning sker elektroniskt (eller, när det inte kan ske, med namnupprop) och att, om talmannen finner det lämpligt, omröstning i stället får förrättas genom uppresning. Vid omröstningar i kammaren ska således uppresning normalt inte behöva användas.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Närmare bestämmelser om ärendenas avgörande finns i 5 kap. riksdagsordningen (RO). Ett ärende i vilket överläggning äger rum får inte tas upp till avgörande förrän kammaren på förslag av talmannen har funnit att överläggningen är avslutad. Ett utskottsbetänkande får avgöras endast vid ett arbetsplenum. Om det behövs ska avgörandet av ett ärende delas upp på skilda beslut, dvs. punktvis. Huvudregeln är att ärenden avgörs genom acklamation. Om en ledamot begär det, avgörs ett ärende genom omröstning. Om särskilda beslutsregler ska gälla såsom då en kvalificerad majoritet krävs ska omröstning alltid äga rum (5 kap. 4 § RO). När ärendet avgörs genom acklamation ska talmannen ställa proposition på varje yrkande som har lagts fram under överläggningen. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har blivit och befäster detta med ett klubbslag.

Inför alla omröstningar upprättas en omröstningsproposition. Omröstningspropositionen ska godkännas av kammaren innan den får tillämpas. Enligt RO tillämpas den s.k. eliminationsmetoden när ett ärende avgörs, dvs. yrkandena elimineras undan för undan genom att två yrkanden alltid ställs mot varandra. En omröstning får ske genom ett uppresningsförfarande. Vid

uppresning sker ingen rösträkning. Om talmannen efter omröstning med uppresning tvekar om resultatet eller en ledamot begär rösträkning, sker en ny omröstning genom rösträkning. Rösträkningen sker normalt elektroniskt. Är elektroniken ur funktion sker rösträkningen genom namnupprop.

Grundlagberedningen anförde att reglerna om detaljerna i omröstningsförfarandet i huvudsak hämtades från gällande rätt. Beredningen förordade således att uppresning skulle behållas som en omröstningsform (prop. 1973:90 s. 557).

För att undvika att voteringen blir alltför omfattande har gruppledarna kommit överens om en begränsning av antalet yrkanden. Om ett parti har ett stort antal reservationer i ett betänkande bör man yrka bifall till en eller ett par av dessa (överenskommelse om Arbetsplenum, publicerad 2010-03-11, uppdaterad 2012-01-27).

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén anser att överenskommelser mellan partierna generellt är en lämplig väg för att minska tiden som ägnas åt voteringar. Det kan gälla överenskommelser om att yrka bifall på högst en reservation per parti i ett betänkande och att inte begära rösträkning när utgången är given.

Ordningen med uppresning först och rösträkning sedan tar tid. Uppresningen tjänar enligt kommittén ett begränsat syfte och det finns därför skäl att finna en ordning där uppresning normalt inte används.

Enligt gällande lydelse av riksdagsordningen ”får” uppresning användas när kammaren fattar beslut (5.6.1 RO). Uppresningen kan alltså sägas vara ett frivilligt inslag. Kommittén bedömer att det formellt inte torde krävas någon ändring i riksdagsordningen för att begränsa uppresningarna. För att markera att uppresning normalt inte ska användas anser dock kommittén att riksdagsordningen bör ändras så att uppresning tydligt blir ett frivilligt inslag. Således bör det i riksdagsordningen anges att omröstning sker elektroniskt (eller, när det inte kan ske, med namnupprop) och att om talmannen finner det lämpligt får omröstning i stället förrättas genom uppresning.

En möjlighet är att använda uppresning i början av varje mandatperiod, när många ledamöter är ovana vid voteringsförfarandet. Man kan också tänka sig att voteringarna sker i ett långsammare tempo utan uppresning i början av varje mandatperiod.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning i fråga om ett förenklat beslutsförfarande i kammaren.

5.2.2 Inkallande av kammaren vid uppehåll

Riksdagsstyrelsens bedömning: Förfarandet att inkalla kammaren under ett uppehåll i kammarens arbete är enligt nuvarande ordning i huvudsak effektivt och rättssäkert.

För att undvika att riksdagens ledamöter blir överrumplade av en sådan kallelse bör de ha en rimlig tid på sig för att hinna inställa sig till det första sammanträdet.

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsordningen ändras så att det införs ett krav på att skäligen tid måste förflyta mellan kallelsen och det första sammanträdet.

Ett sammanträde för arbetsplenium under en period då arbetsplenium inte ingår i planeringen ska få hållas inom kortare tid än 48 timmar från det att ledamöterna underrättades om kallelsen endast om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för att ärendet får avgöras. Kallelser till arbetsplenium under t.ex. augusti månad då plenium hålls för bl.a. interpellationssvar omfattas av bestämmelsen.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. 6 § tredje stycket riksdagsordningen får talmannen besluta att avbryta ett uppehåll i kammarens arbete. Talmannen är skyldig att göra det och inkalla riksdagen om regeringen eller 115 ledamöter begär det. Ett sådant sammanträde ska hållas inom tio dagar från det att en sådan begäran framställdes.

Av tillägsbestämmelse 2.6.1 framgår att ett meddelande ska offentliggöras om tidpunkten för det första sammanträdet med kammaren när ett uppehåll i kammararbetet avbryts. Kammarkansliet ska skicka ut underrättelser till ledamöterna om tidpunkten för ett sådant sammanträde med kammaren.

Därutöver gäller de allmänna reglerna i 2 kap. 5 § om utfärdande av kallelse till sammanträde. Kallelse till sammanträde ska i normalfallet ske genom att talmannen, enligt 2 kap. 5 §, utfärdar en kallelse till sammanträde. En kallelse ska anslås i riksdagens lokaler senast kl. 18 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Grundlagberedningen ansåg dock att det endast i särpräglade situationer kunde komma i fråga att kalla ledamöterna till urtima riksmöte dagen efter kallelsens utfärdande (SOU 1972:15 s. 248). Några andra förarbetsuttalanden i frågan om tidpunkt har inte formulerats, inte heller sedan urtima riksmöten avskaffades och den nuvarande regeln infördes.

För att det inte ska råda någon tvekan om att kammararbetet återupptas vid ett avbrott ska talmannens beslut offentliggöras. Kammarkansliet ska skicka ut underrättelser till riksdagsledamöterna om tidpunkten för ett sådant sammanträde med kammaren. Av meddelandet ska tidpunkten för det första sammanträdet framgå (tillägsbestämmelse 2.6.1). Av förarbetena framgår inte i vilken form ett offentliggörande ska ske.

I praktiken kallas ledamöterna på så sätt att talmannens beslut offentliggörs genom ett pressmeddelande och ledamöterna underrättas per post och e-post. Utöver detta kan ledamöter, om möjligt, underrättas via ett mass-sms. Det

senare förutsätter dock att ledamotens mobiltelefonnummer finns inlagt i riksdagens register Vem-gör-vad. Även partigruppernas kanslier har tillgång till mass-sms-funktionen.

Om en ledamot befinner sig utomlands när han eller hon kallas till riksdagen för ett sammanträde på grund av en extraordinär händelse eller av en annan oplanerad orsak kan han eller hon ha rätt till ersättning för resan. Talmannen beslutar om ersättning för tjänsteresa från utlandet, tillämpningsföreskrift (RFS 2006:6) till 4 kap. 3 a § lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter.

Avgörande av ett ärende

För att ett sammanträde under avbrott i kammarens arbete ska kunna leda till ett beslut av riksdagen, t.ex. en lagändring, krävs dels att ett ärende väcks, dels att ärendet bereds.

Processen ser i punktform ut enligt följande:

- Ärendet väcks
- Ärendet hänvisas till ett utskott
- Beredning i utskott
- Bordläggning i kammaren
- Debatt
- Avgörande

Är det frågan om exempelvis en proposition eller en motion ska ärendet först bordläggas vid ett sammanträde i kammaren, om inte kammaren beslutar att det ska hänvisas till ett utskott omedelbart.

Därefter kommer utskottsarbetet, vilket ska resultera i ett betänkande. Normalt kräver utskottsbehandlingen två sammanträden, ett för preliminärt ställningstagande och ett för justering av betänkandet.

Utskottets betänkande ska bordläggas vid två tillfällen. Kammaren kan besluta att ärendet ska avgöras efter endast en bordläggning, men då krävs antingen att utskottet föreslår det eller att talmannen lägger fram ett sådant förslag för kammaren, dock först efter att ha samrått med det aktuella utskottets presidium (5 kap. 1 § och tilläggsbestämmelse 5.1.1 RO).

Ett ärende i vilket ett utskott har avgett ett betänkande ska enligt 4 kap. 10 § återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte göras mer än en gång i samma ärende.

Kammaren får även hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning (4 kap. 10 § andra stycket). I det fallet gäller dock vanliga beslutsregler, dvs. beslutet fattas med enkel majoritet i kammaren.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén konstaterar att det krävs flera steg för att kunna fatta ett riksdagsbeslut under ett uppehåll i kammarens arbete. Processen går inte att genomföra under alltför kort tid.

Enligt den nuvarande riksdagsordningen (2 kap. 5 § tredje stycket) ska kallelsen till ett kammarsammanträde anslås i riksdagens lokaler senast kl. 18

dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om det finns synnerliga skäl får kallelsen dock anslås senare. I så fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det. Detta är ett exempel på de mekanismer som redan finns för att förhindra kuppade beslut. Bestämmelsen finns i 6 kap. 9 § i förslaget till ny riksdagsordning.

I processen fungerar talman, utskott och kammaren som varandras kontrollorgan. Skälen för att samla riksdagen under ett uppehåll är emellertid ofta att det är fråga om ärenden av mer brådskande natur. Kommittén bedömer att förfarandet för att inkalla kammaren under ett uppehåll i kammarens arbete i huvudsak är effektivt och rättssäkert.

Frågan kvarstår dock om det i riksdagsordningen bör införas ett krav på att viss tid måste förflyta mellan kallelsen och det första sammanträdet, för att undvika ett överrumplande. Kommittén anser att vid ett inkallande av riksdagen bör en riksdagsledamot ha en rimlig möjlighet att inställa sig till det första sammanträdet. Enligt kommittén bör det därför anges i riksdagsordningen att skälig ska förflyta mellan kallelsen och det första sammanträdet i kammaren. Vad som ska anses utgöra skälig tid får bedömas i varje enskilt fall, men som huvudregel ska en tidsrymd om 48 timmar anses utgöra skälig tid.

Kommittén anser att det finns demokratiskäl för att ställa krav på kvalificerad majoritet vid beslutsfattande som sker skyndsamt. Ett sammanträde för arbetsplenum under en period då arbetsplenum inte ingår i planeringen ska få hållas inom kortare tid än 48 timmar från det att ledamöterna underrättades om kallelsen endast om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för att ärendet får avgöras.

Därmed omfattas också kallelser till arbetsplenum under t.ex. augusti månad då plenum hålls för bl.a. interpellationssvar. En kallelse till arbetsplenum under en period då arbetsplenum inte ingår i kammarens planering ska således vara föremål för samma krav som under perioder då det inte är några sammanträden alls i kammaren. Då kan inte ett plenum med t.ex. interpellationssvar med förhållandevis kort varsel ändras till arbetsplenum.

Remissinstanserna

Lunds universitet tillstyrker ändringen vad gäller kallelse till arbetsplenum under perioden när arbetsplenum inte ingår i planeringen. I paragrafen anges också att "skälig tid" ska finnas för inställelse. Det anges inte hur och om skäligheten kan ifrågasättas. I detta fall borde det enligt universitetet anges att denna fråga ska behandlas som första punkt vid sammanträdet med tanke på bestämmelsens karaktär av undantagsbestämmelse.

Remissinstanserna i övrigt har inte haft något att erinra mot kommitténs förslag.

Skälen för riksdagsstyrelsens bedömning och förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning. Enligt 6 kap. 15 § förslaget till riksdagsordning får ledamöter vid ett sammanträde fritt yttra sig i alla frågor som är under behandling och om lagligheten av allt som tilldrar sig vid sammanträdet. Undantag från denna yttrandefrihet kräver reglering i en huvudbestämmelse i riksdagsordningen. Ledamöterna är således oförhindrade

att med stöd av den bestämmelsen ta upp frågan om det förelegat skälig tid för inställelse till det extra sammanträdet. Riksdagsstyrelsen anser med hänvisning härtill att det inte behövs en särskild regel om att frågan ska behandlas som första punkt vid sammanträdet som Lunds universitet föreslår.

5.2.3 Kontinuerligt arbete i kammaren

Riksdagsstyrelsens förslag: Riksdagsordningen ändras så att talmannen, efter samråd med riksdagsstyrelsen, i stället för att besluta om *uppehåll* i kammarens arbete, ska besluta om *planeringen* av kammarens arbete.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 4 kap. 1 § regeringsformen sammanträder riksdagen till riksmöte varje år. Efter ett riksdagsval samlas riksdagen till nytt riksmöte på den femtonde dagen efter valdagen och under år då riksdagsval inte hålls, på den dag som riksdagen fastställt vid tidigare riksmöte (1 kap. 2 § första och andra styckena riksdagsordningen, RO).

Enligt 1 kap. 2 § RO pågår ett riksmöte till dess nästa riksmöte börjar, dvs. det pågår alltid ett riksmöte.

Enligt 2 kap. 6 § första stycket RO beslutar talmannen efter samråd med riksdagsstyrelsen vilka uppehåll om en vecka eller längre som ska förekomma i kammarens arbete under pågående riksmöte.

Arbetet i kammaren under sommaren

Tidigare år har riksdagen haft uppehåll i kammarens arbete under en vecka i månadsskiftet oktober/november, i samband med jul- och nyårshelgerna, under en vecka i februari/mars, under en vecka i samband med påskhelgen och från mitten av juni till mitten av september.

Under senare år besvaras interpellationer under sommaruppehållet. Interpellationsdebatter hålls under i stort sett hela juni och fr.o.m. mitten av augusti. Interpellationsdebatter och allmänna debatter kan också hållas under andra, kortare, avbrott i kammarens arbete.

Subsidiaritetsprövningen av lagförslag från EU kan också kräva att kammaren sammanträder under ett planerat uppehåll. Det kan även i övrigt uppkomma behov av ett sådant sammanträde. Utvecklingen har således gått mot en ökad aktivitet i kammaren under sommaren.

Även om talmannen efter samråd med riksdagsstyrelsen beslutar om vissa uppehåll i kammarens arbete kan riksdagens arbete i övrigt, exempelvis i utskott, pågå under hela året.

Kommitténs överväganden och förslag

Riksdagsarbetet pågår året om och riksdagsordningen bör enligt kommittén avspegla detta faktum. Riksdagsordningen bör därför ändras så att talmannen, efter samråd med riksdagsstyrelsen, inte uttryckligen ska besluta om uppehåll i kammarens arbete utan i stället om planeringen av kammarens arbete. En

sådan ordning överensstämmer med vad som gäller i dag, dvs. talmannen beslutar, efter samråd med riksdagsstyrelsen, om under vilka veckor som arbetsplenum ska hållas samt när interpellationsdebatter, frågestunder och allmänna debatter ska hållas.

Kommittén anser att en sådan formulering i riksdagsordningen är mer samstämmig med det faktum att det alltid pågår ett riksmöte; på så sätt förmedlas den korrekta bilden av att riksmötet pågår året om. Det finns ytterligare några bestämmelser i den nuvarande riksdagsordningen där det talas om uppehåll i kammarens arbete. Även dessa bestämmelser bör ändras.

Därmed bortfaller behovet av att i riksdagsordningen reglera beslut om tidsfrister kopplade till uppehåll. Sådana frister, t.ex. när det gäller hanteringen av interpellationer och skriftliga frågor, blir en del av besluten om planeringen av kammarens arbete.

Enligt 1 § första stycket lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen är Riksdagsförvaltningen en myndighet under riksdagen med uppgift att biträda riksdagen. Kommittén konstaterar att eftersom riksdagens arbete pågår året runt är Riksdagsförvaltningens skyldighet att biträda riksdagen inte begränsad till någon speciell tid utan består året runt även om kammaren inte sammanträder under viss tid.

Remissinstanserna

Magnus Isberg noterar att kommitténs förslag innebär att nuvarande tillägsbestämmelse 6.1.1 andra stycket enligt vilken talmannen efter samråd med gruppledarna ska fastställa en tidsfrist för att lämna in interpellationer som ska besvaras före riksmötets utgång tas bort. Han ifrågasätter om inte detta kan leda till att interpellationer riskerar att inte bli besvarade före sommaruppehållet.

Remissinstanserna i övrigt har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen har samma uppfattning som kommittén. Mot bakgrund av de förslag som styrelsen lämnar om planeringen av kammarens arbete och att riksmöte pågår året runt anser styrelsen, liksom kommittén, att det inte finns något behov av att reglera beslut om tidsfrister kopplade till uppehåll. I planeringen ingår bl.a. att fastställa när interpellationsdebatter ska hållas. Styrelsen vill även framhålla att sådana debatter i dag hålls fram t.o.m. månadsskiftet juni/juli och fr.o.m. mitten av augusti.

5.2.4 Namnupprop obligatoriskt endast vid första riksmötet efter ett val

Riksdagsstyrelsens förslag: Det ska vara obligatoriskt med namnupprop endast vid det första riksmötet efter ett val. Talmannen får avgöra om namnupprop ska ske vid övriga riksmötens början.

En förteckning över vilka som är ledamöter vid varje riksmötets början bifogas kammarens protokoll om inte upprop hållits.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Vid det första sammanträdet med kammaren under en valperiod ska Valprövningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare föredras. Därefter ropas ledamöterna upp. Detta framgår av 1 kap. 3 § första stycket riksdagsordningen. Syftet med namnuppropet är att kontrollera ledamöternas närvaro och identitet (prop. 1973:90 s. 515). Upprop ska, enligt paragrafens andra stycke, äga rum också vid det första kammarsammanträdet under samtliga övriga riksmöten under en valperiod.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén anser att uppropet av ledamöter vid det första sammanträdet med kammaren under en valperiod ska vara kvar. När det gäller övriga riksmöten anser kommittén att uppropet torde ha tjänat fler syften förr när det var ett längre uppehåll i kammarens arbete under sommaren och riksmötet inte pågick året om. I dag kan också internet och andra tekniska hjälpmedel tjäna som ett stöd i identifieringen av ledamöter. Sammantaget synes behoven av namnupprop i syfte att identifiera ledamöterna vid varje riksmötes början inte vara lika stora som förr. Självfallet ska det inte råda något tvivel om vem som är ledamot i riksdagen, varken vid ett riksmötes början eller under dess fortsättning.

Det kan anföras att om t.ex. många ledamöter har avgått och andra således har tillträtt kan det finnas skäl för att hålla namnupprop vid andra riksmötens början än efter val. Kommittén bedömer att en rimlig avvägning är att talmannen får avgöra om namnupprop ska hållas vid övriga riksmötens början. Om talmannen beslutar att namnupprop ska hållas ska beslutet naturligtvis kommuniceras i god tid till ledamöterna.

I syfte att skapa tydlighet bör enligt kommittén en aktuell förteckning över vilka som är ledamöter vid varje riksmötes början bifogas kammarens protokoll om inte upprop hållits. Därmed kommer tydliga uppgifter att finnas för t.ex. den historiska forskningen.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning.

5.2.5 Föredragningslistan

Riksdagsstyrelsens förslag: Ärenden som inte ska beslutas vid ett visst sammanträde ska inte behöva redovisas på föredragningslistan till det sammanträdet.
--

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. 7 § första stycket riksdagsordningen (RO) ska talmannen till varje sammanträde låta upprätta en föredragningslista över alla ärenden som vilar på kammarens bord. Undantag får göras för ett ärende som antas bli behandlat inom stängda dörrar. Enligt andra stycket ska det framgå av föredragningslistan om sammanträdet är ett arbetsplenum vid vilket utskottsbetänkanden får tas upp till avgörande.

Av paragrafens tredje stycke följer att ärenden och val ska behandlas i den ordning de har tagits upp på föredragningslistan.

Bestämmelserna i 2 kap. 7 § RO tar sikte på ärenden och val. Begreppet ärende (riksdagsärende) innefattar sakfrågor som har väckts i behörig ordning och som riksdagen ska avgöra. Vilka dessa ärenden är bestäms av reglerna om riksdagens behörighet och uppgifter i fråga om bl.a. lagstiftning, budget, regeringsbildning och parlamentarisk kontroll. Behandlingen av utskottsbetänkanden och yrkanden om misstroendeförklaring är exempel på riksdagsärenden. Procedurfrågor och val utgör däremot inte ärenden i riksdagsordningens mening.

Närmare bestämmelser om i vilken ordning ärenden ska tas upp på föredragningslistan finns i tillägsbestämmelse 2.7.1, där det sägs att yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga, statsministeromröstning, förslag till ny statsminister eller yrkande om misstroendeförklaring ska tas upp som första punkt på föredragningslistan. I övrigt ska, om inte talmannen bestämmer annat, ärendena tas upp i följande ordning: val, propositioner samt skrivelser från regeringen, framställningar och redogörelser från andra riksdagsorgan än utskott, motioner, EU-dokument, utskottsbetänkanden.

Föredragningslistan ska innehålla uppgift om att ett ärende avses bli bordlagt, hänvisat till ett utskott eller avgjort (tillägsbestämmelse 2.7.2).

I tillägsbestämmelse 2.7.3 påminns om att det i riksdagsordningen finns särskilda bestämmelser om anteckning för särskilda fall på föredragningslistan. Sålunda ska meddelande om debatt enligt 2 kap. 10 § RO och interpellationsdebatt tas upp på föredragningslistan (tillägsbestämmelserna 2.10.1 och 6.1.2). Vidare bör ett meddelande om att ett statsråd avser att lämna muntlig information vid ett sammanträde antecknas (tillägsbestämmelse 3.6.2.). Dessutom ska ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader om möjligt tas upp på listan (tillägsbestämmelse 5.1.2).

På föredragningslistan antecknas därutöver vad som i övrigt ska förekomma vid sammanträdet, exempelvis avsägelser, ledighetsansökningar, kompletteringsval, protokollsjustering samt anmälan av dels motioner som avskrivits på grund av återkallelse, dels inkomna EU-dokument, faktapromemorior, granskningsrapporter och berättelser från Valprovsnämnden.

Föredragningslistans omnämmande av ärenden som ska beslutas vid ett senare sammanträde

Talmannen ska enligt 2 kap. 7 § första stycket RO till varje sammanträde låta upprätta en föredragningslista över alla ärenden som vilar på kammarens bord.

Detta innebär att ärenden som är slutdebatterade men där beslut ännu inte har fattats redovisas på föredragningslistan, trots att ärendena inte ska beslutas vid det aktuella sammanträdet, som kan gälla t.ex. interpellationssvar.

Bestämmelsen i riksdagsordningen beslutades innan ordningen med fasta voringstider infördes. I förarbetena anges att till varje kammarsammanträde ska en föredragningslista upprättas till ledamöternas ledning (prop. 1973:90 s. 523).

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén framhåller att ärenden som är slutdebatterade men där beslut ännu inte har fattats redovisas på föredragningslistan trots att ärendena inte ska beslutas vid det aktuella sammanträdet. Vidare konstaterar kommittén att bestämmelsen i riksdagsordningen om föredragningslistan beslutades innan ordningen med fasta voringstider infördes.

Självfallet ska enligt kommittén de ärenden som ska beslutas vid ett visst sammanträde anges på föredragningslistan till det sammanträdet. Information om vilka ärenden som ska beslutas vid ett visst sammanträde finns också att tillgå via riksdagens informationskanaler, t.ex. på Riksdagsförvaltningens intranät.

Däremot anser kommittén att riksdagsordningen bör ändras så att färdigdebatterade ärenden som inte ska beslutas vid ett visst sammanträde inte behöver redovisas på föredragningslistan till det sammanträdet.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen har samma uppfattning som kommittén.

5.2.6 Ett utskottsbetänkandes tillgänglighet ska inte kopplas till de formella bordläggningarna

Riksdagsstyrelsens förslag: Betänkanden och utlåtanden ska normalt vara tillgängliga kl. 15 två vardagar före kammardebatten. Då behövs inte två bordläggningar utan det räcker med en.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 5 kap. 1 § riksdagsordningen (RO) ska ett utskottsbetänkande anmälas i kammaren och före avgörandet bordläggas vid två sammanträden i kammaren, om inte riksdagen på utskottets eller talmannens förslag beslutar att ärendet ska avgöras efter en bordläggning. Utlåtanden i vissa EU-frågor omfattas också av kravet på två bordläggningar (10 kap. 5, 6 och 8 §§ RO).

Grundlagberedningen anförde följande.

Syftet med bordläggning av utskottsbetänkanden kan sägas vara trefaldigt: att varsla riksdagsledamöterna om de ärenden som står inför sitt avgörande, att ge rum för inläsning och övervägande av betänkandena och att möjliggöra mer än en överläggning i kammaren före avgörandet. Beredningen har undersökt möjligheten av att ersätta bordlägningsproceduren med en annan som även den skapar en frist mellan utskottsbetänkandets framläggande å ena, och ärendets avgörande å andra sidan. Beredningen har emellertid inte kunnat se att några avgörande fördelar skulle vinnas genom att man frångår den nuvarande ordningen.

Något hinder mot överläggning vare sig vid första eller andra bordläggningen av ett utskottsbetänkande möter inte enligt beredningens förslag. Beredningen räknar emellertid med att debatt liksom hittills regelmässigt kommer att äga rum endast då betänkandet skall företas till avgörande. Endast vid detta tillfälle kan kammaren pröva frågan om återförvisning, remiss till annat utskott eller uppskov till följande riksmöte. (prop. 1973:90 s. 553 f.)

Kommitténs överväganden och förslag

Det är viktigt att utskottens betänkanden och utlåtanden är tillgängliga för ledamöter, partier och allmänhet i god tid före kammardebatten. Numera är det dock i praktiken inte själva bordläggningen i kammaren som innebär att dokument blir tillgängliga. Det kan också noteras att kammaren kan ha flera sammanträden under samma dag och således kan två bordläggningar ske samma dag.

Kommittén anser därför att regleringen av när ett betänkande ska vara tillgängligt inte bör fokusera på den första bordläggningen utan på tillgängligheten (i det följande avses också utlåtanden när betänkanden nämns). En reglering som innebär att betänkandena ska vara tillgängliga normalt två vardagar före kammardebatten bör därför enligt kommittén införas. Det är rimligt att ett betänkande som ska debatteras en onsdag är tillgängligt senast kl. 15 på måndagen. Att ett betänkande är tillgängligt innebär formellt att alla ledamöter ska ha tillgång till betänkandet, men i praktiken är betänkandena också tillgängliga för allmänheten genom elektronisk publicering på riksdagens webbplats. I enlighet med övervägandena om att riksdagsordningen ska vara teknikneutral ska det inte anges i riksdagsordningen i vilken form betänkandena ska vara tillgängliga.

Förslaget innebär att tillgängligheten inte villkoras med två bordläggningar. Därmed räcker det med en bordläggning. I likhet med dagens möjlighet för kammaren att medge bara en bordläggning bör fristen om två vardagar kunna kortas på förslag av utskottet eller talmannen.

Den möjlighet som Grundlagberedningen har pekat på (prop. 1973:90 s. 553 f.) att ha mer än en överläggning i kammaren före avgörandet torde sällan ha utnyttjats. Också med en bordläggning kvarstår en möjlighet till två överläggningar om det någon gång skulle anses nödvändigt (vid bordläggningen samt när ärendet tas upp för debatt). I praktiken trycklovas de betänkanden som ska behandlas av kammaren en onsdag eller torsdag veckan före debatten. I samband med trycklovet blir betänkandena tillgängliga på riksdagens webbplats. Det ska påminnas om att Grundlagberedningens resonemang tillkom innan möjligheten till elektronisk publicering fanns.

Bestämmelserna om bordläggning och tillgänglighet ska enligt kommittén gälla både betänkanden och utlåtanden.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inga invändningar mot förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning. Det ska dock betonas att denna föreslagna ändring av bordläggningsreglerna inte får innebära att ledamöternas möjligheter att få tillgång till betänkanden och utlåtanden försämrats.

5.2.7 Former för anmälan och meddelanden i kammaren och på föredragningslistan

Riksdagsstyrelsens bedömning: Redan med gällande riksdagsordning kan antalet anmälningar i kammaren begränsas.

Riksdagsstyrelsens förslag: En bestämmelse som samlat anger vad som ska anges på föredragningslistan införs i riksdagsordningen.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Vid ett kammarsammanträde anmäls normalt olika meddelanden och dokument. Vissa av dessa anmälningar sker enligt specifika bestämmelser i riksdagsordningen. Andra anmälningar följer inte av krav i riksdagsordningen utan kan närmast ses som information till ledamöterna.

Som exempel på det som tas upp på föredragningslistan kan nämnas:

- meddelande om aktuell debatt
- anmälan om inkomna faktapromemorior
- meddelande om besvarande av interpellation
- anmälan av inkomna granskningsrapporter från Riksrevisionen
- anmälan av inkomna protokollsutdrag från utskott

- anmälan av inkomna uppteckningar från sammanträde i EU-nämnden
- anmälan av val av ordförande i ett utskott
- anmälan av beslut att avskriva en återkallad motion
- anmälan av inkomna berättelser från Valprovsnämnden
- meddelande om en preliminär sammanträdesplan för kammaren
- meddelande om tidpunkten för riksmötets öppnande
- meddelande om återrapport från ett EU-möte
- meddelande om yrkande om att ett lagförslag ska vila tolv månader
- meddelande om att ett statsråd avser att lämna muntlig information
- anmälan av ett meddelande om fördröjda svar på interpellationer.

Anmälningarna läses upp av antingen talmannen eller kammarsekreteraren och tas in i protokollet.

Kommitténs överväganden och förslag

Inom Riksdagsförvaltningen har det under senare år tagits fram moderna och effektiva verktyg för elektronisk kommunikation. Under hösten 2012 har förvaltningen exempelvis gått över till att lämna information till ledamöterna i elektronisk form i stället för genom anslag eller delning av skriftliga handlingar. Det gäller bl.a. ärendepLANen, sammanträdesplanen och olika typer av meddelanden.

Kommittén anser därmed att tiden är mogen för att även gå över till att kungöra i vart fall en del av de ovan redovisade anmälningarna och meddelandena elektroniskt i stället för att läsa upp dem i kammaren. Redan gällande lydelse av riksdagsordningen innebär att vissa dokument som i dag anmäls i kammaren inte behöver anmälas vid ett kammarsammanträde, t.ex. inkomna faktapromemorior.

Det finns inget krav i den nuvarande riksdagsordningen på i vilken form anmälningarna ska göras. Någon sådan bestämmelse bör inte heller införas eftersom riksdagsordningen bör vara teknikneutral.

Det bör enligt kommittén finnas en bestämmelse i riksdagsordningen som samlat anger vad som ska tas upp på föredragningslistan.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har ingen erinran mot förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens bedömning och förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning.

5.2.8 Den inbördes ordningen mellan betänkanden och utlåtanden på föredragningslistan

Riksdagsstyrelsens förslag: För att ge en bättre beskrivning av den ordning som tillämpas ska kopplingen mellan uppräkningslistan i riksdagsordningen och ordningen på föredragningslistan tas bort. Innebörden blir då att talmannen bestämmer den inbördes ordningen på föredragningslistan, vilket stämmer överens med rådande praxis.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. 7 § riksdagsordningen (RO) ska talmannen inför varje sammanträde låta upprätta en föredragningslista över alla ärenden och val som vilar på kammarens bord. Vid sammanträdet måste ärenden och val behandlas i den ordning de har tagits upp på listan.

I tilläggsbestämmelse 2.7.1 finns närmare bestämmelser om i vilken ordning ärenden och val ska tas upp på föredragningslistan. Där föreskrivs bl.a. att utskottsbetänkanden och utlåtanden ska tas upp på föredragningslistan i den ordning utskotten anges i tilläggsbestämmelse 4.2.1, såvida inte talmannen bestämmer annat.

I tilläggsbestämmelse 4.2.1 räknas utskotten upp i följande ordning:

1. konstitutionsutskottet (KU)
2. finansutskottet (FiU)
3. skatteutskottet (SkU)
4. justitieutskottet (JuU)
5. civilutskottet (CU)
6. utrikesutskottet (UU)
7. försvarsutskottet (FöU)
8. socialförsäkringsutskottet (SfU)
9. socialutskottet (SoU)
10. kulturutskottet (KrU)
11. utbildningsutskottet (UbU)
12. trafikutskottet (TU)
13. miljö- och jordbruksutskottet (MJU)
14. näringsutskottet (NU)
15. arbetsmarknadsutskottet (AU).

Huvudregeln enligt riksdagsordningen är således att utskottsbetänkanden och utlåtanden ska tas upp i den ordning som utskotten väljs. Talmannen får dock bestämma en annan ordning. Syftet med denna rätt för talmannen är att man ska kunna utnyttja tiden på bästa sätt. I förarbetena uttalas att talmannens befogenhet att bestämma ordningen på föredragningslistan är ett icke oviktigt medel att, när tiden är knapp, länka huvudinsatserna i kammararbetet till de viktigaste ärendena (prop. 1973:90 s. 523).

Den inbördes rangordningen mellan betänkanden och utlåtanden bestäms regelmässigt så att mer omfattande och uppmärksammade ärenden får en mer framskjuten plats än mindre ärenden såsom s.k. klubbärenden. Ikraftträdande och tidsfrister, exempelvis i ärenden om subsidiaritetskontroll, som kräver att ett ärende beslutas vid en viss tidpunkt kan ofta vara avgörande för den inbördes ordningen. Den ordning mellan betänkanden och utlåtanden som anges i tilläggsbestämmelse 2.7.1 iakttas således i praktiken sällan numera. Undantaget har med andra ord blivit huvudregel.

Kommitténs överväganden och förslag

Den nuvarande regleringen i riksdagsordningen ger talmannen stora möjligheter att bestämma en annan inbördes ordning mellan de ärenden som ska tas upp på föredragningslistan än den som följer av riksdagsordningens huvudregel. Denna möjlighet utnyttjas också i stor utsträckning för att, som framhålls i förarbetena, utnyttja tiden i kammaren på ett ändamålsenligt sätt. Det finns enligt kommittén ingen anledning att frånga denna ordning.

För att ge en bättre beskrivning av den ordning som tillämpas föreslår kommittén att kopplingen i nuvarande tilläggsbestämmelse 2.7.1 till uppräkningslistan av utskotten i tilläggsbestämmelse 4.2.1 tas bort. Innebörden blir då att talmannen bestämmer den inbördes ordningen, vilket stämmer överens med rådande praxis.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inget att erinra mot förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen är av samma uppfattning som kommittén.

5.2.9 Stenografiska uppteckningar

Riksdagsstyrelsens förslag: Kravet på att yttranden vid kammarens sammanträden ska nedtecknas stenografiskt och skrivas ut tas bort medan kravet på att snabbprotokollet ska göras tillgängligt utan dröjsmål ska vara kvar.

Det explicita kravet på stenografi tas bort ur riksdagsordningen även i fråga om EU-nämnden.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. 16 § riksdagsordningen ska det föras fullständiga protokoll vid kammarens sammanträden. Enligt tilläggsbestämmelse 2.16.1 ska ett yttrande vid ett sammanträde upptecknas stenografiskt, skrivas ut och utan dröjsmål göras tillgängligt på kammarkansliet. Kammarens sammanträden spelas in på ljud- och bildfil.

Enligt 10 kap. 13 § ska det föras protokoll vid EU-nämndens sammanträden, och stenografiska uppteckningar över vad som yttras vid nämndens överläggningar med regeringen ska göras.

För stenografiska uppteckningar i kammaren och EU-nämnden gäller sekretess enligt 41 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Enligt 2 § stadgan (1953:511) angående protokollföring i Utrikesnämnden ska vad de närvarande vid sammanträdet yttrat vid överläggningarna ordagrant upptecknas av en stenograf som har anlitats för ändamålet. Detta gäller dock inte om den som leder förhandlingarna för ett visst fall har bestämt annorlunda.

Uppteckning av yttranden vid sammanträden

Yttranden i kammaren och i EU-nämnden upptas i dag parallellt med hjälp av två olika tekniker - dels genom stenografi, dels genom inspelning. Båda dessa verktyg används i dag av riksdagens kammarkansli för att redigera och sammanställa protokollet.

Stenograferna är på plats och kan uppfatta och notera inpass då någon yttrar sig utan mikrofon, stämningar och händelser i plenisalen, som kanske inte uppfattas på ljud- och bildinspelningen, men som är av betydelse för hur redigeringen av protokollet bör göras för att resultatet ska överensstämma så väl som möjligt med vad som faktiskt sades.

Debatterna och talarnas tempo är mycket snabbare i dag än tidigare, och det är svårt för stenograferna att hinna nedteckna fullständiga utsagor, varför de inför sammanställningen av protokollet kontrollerar sina anteckningar mot inspelningarna.

Utbudet av erfarna stenografer är litet. Utplärningen av riksdagens stenografer sker i dag därför internt inom Riksdagsförvaltningen. Utbildningstiden är cirka nio månader.

Eftersom kammarkansliet i dag använder flera olika verktyg för att framställa protokollet – stenografi och inspelning – finns det skäl att fundera över om det är lämpligt att låsa fast en teknik genom att ange den i riksdagsordningen.

EU-nämnden

När EU-nämnden inrättades bestämdes att protokoll skulle föras vid sammanträden med nämnden och att vad som yttrades vid nämndens överläggningar med regeringen skulle upptecknas stenografiskt, 10 kap. 13 § riksdagsordningen (bet. 1994/95:KU22). Regeln, som är en huvudbestämmelse, anger dock inte om det som upptecknats stenografiskt ska skrivas ut och när det ska göras tillgängligt. I praxis justeras uppteckningarna cirka två veckor efter det aktuella sammanträdet. En utskrift av uppteckningarna publiceras på riksdagens webbplats och i det inbundna riksdagstrycket. Vissa smärre avsnitt publiceras dock inte eftersom de kan omfattas av sekretess.

Utrikesnämnden

Att sammanträden i Utrikesnämnden ska stenograferas är reglerat i Kungl. Maj:ts Stadga (1953:511) angående protokollföring i Utrikesnämnden.

Kommitténs överväganden och förslag

Det finns enligt kommittén inte några skäl att överväga om snabbprotokollen ska tas bort. Kommittén anser att snabbprotokollet, precis som i enlighet med dagens ordning, även i fortsättningen ska vara tillgängligt dagen efter debatten. Frågan är i stället om det bör vara ett krav att yttranden i kammaren ska stenograferas, dvs. frågan är om det i riksdagsordningen måste detaljregleras vilken teknik som ska användas för att färdigställa snabbprotokollet.

Syftet med bestämmelsen synes vara att det ska skrivas ett protokoll i vilket anförandena redovisas och som utan dröjsmål ska göras tillgängligt på kammarkansliet.

Debatterna i kammaren spelas in med både ljud och bild. Kammarkansliet har ett it-verktyg som innebär att ljudet kan spelas upp i olika hastigheter för att användas vid redigeringen av protokollet. Kammarkansliet använder sig alltså av detta it-verktyg parallellt med stenografin då protokollet framställs.

Även om det inte skulle vara ett krav att debatterna stenograferas är stenografens/protokollförarens närvaro i kammaren av stor betydelse för att anförandena såsom de redovisas i protokollet ska återspegla vad som faktiskt sades på ett så korrekt sätt som möjligt. Mycket av betydelse för redigeringen av protokollet är nämligen sådant som inte kan fångas upp vid ljud- eller bildupptagningen. Det kan t.ex. vara olika stämningar vid anförandena. Hur den slutliga redigeringen kommer att bli beror mycket på vilket tonläge debatten förts i. Det kan vidare vara fråga om förevisande av föremål från någon av talarstolarna eller inpass som en ledamot som inte har ordet framför. Ett sådant inpass kan t.ex. bestå i att en ledamot genom en nickning eller ett annat tecken kommenterar vad en annan ledamot anför. Det kan också röra sig om att ledamoten börjar tala innan mikrofonen hunnit kopplas in. För att protokollet på ett korrekt sätt ska avspegla vad som förekommit vid sammanträdet, och för att protokollets kvalitet således inte ska försämrats, behöver stenografen/protokollföraren ha möjlighet att uppfatta detta och göra nödvändiga anteckningar.

En konsekvens av att ta bort kravet på att stenografera anförandena är att kammaren blir mer beroende av att ljud- och bildupptagningen fungerar för att det ska gå att framställa ett protokoll. Den eventuellt ökade risken kan emellertid minskas genom ett backupsystem för ljudupptagning, som finns redan i dag.

Med förslaget att från nuvarande tilläggsbestämmelse 2.16.1 ta bort frasen ”upptecknas stenografiskt” kvarstår fortfarande kravet på att snabbprotokollet ska göras tillgängligt utan dröjsmål. Enligt gällande ordning finns snabbprotokollet tillgängligt tidigt på morgonen dagen efter sammanträdet. Även om detaljregleringen tas bort kommer kravet på denna tillgänglighet att kvarstå.

Det absoluta kravet på att debatten ska nedtecknas stenografiskt och skrivas ut bör enligt kommittén således tas bort, men kravet på att snabbprotokollet ska göras tillgängligt utan dröjsmål bör vara kvar.

Stenografi i EU-nämnden

Sammanträden i EU-nämnden spelas också in. Det finns enligt kommittén inget egenvärde i att reglera vilken teknik som ska användas för att färdigställa uppteckningen över vad som yttrats. Således föreslår kommittén att riksdagsordningen ändras så att regleringen blir teknikneutral.

Uppteckningarna från EU-nämndens sammanträden är av stor betydelse som underlag för den konstitutionella bedömningen av resultatet av samrådet med regeringen om vad som sker inom ramen för samarbetet inom Europeiska unionen. Det är därför viktigt att uppteckningarna håller en hög kvalitet. De överväganden som redovisats ovan om betydelsen av att stenografen/protokollföraren är närvarande vid sammanträdet har därför enligt kommittén samma relevans i detta sammanhang.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning.

5.2.10 Justeringen av kammarens protokoll

Riksdagsstyrelsens förslag: Justeringen av protokoll från kammarens sammanträde senareläggs till att ske inom tre veckor efter sammanträdet slut.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. 16 § riksdagsordningen (RO) förs vid sammanträdena fullständiga protokoll. Den första versionen av protokollet, det s.k. snabbprotokollet, publiceras i tryckt form och på riksdagens webbplats utan dröjsmål, vilket i praktiken innebär senast dagen efter sammanträdet slut. Enligt tilläggsbestämmelse 2.16.1 kan ledamöterna fram till kl. 12 den tredje vardagen efter sammanträdet göra anmärkningar på utskriften. Sådana anmärkningar föranleder under vissa förutsättningar ändringar i protokollet.

Snabbprotokollet genomgår en kvalitetssäkring genom språklig granskning och kontroll av formalia innan det slutliga protokollet är färdigt att publiceras. De eventuella justeringar som görs är i princip endast av rent språklig karaktär eller rör detaljer såsom sidbrytning och infogande av kantrubriker.

Då kammaren enligt tilläggsbestämmelse 2.16.2 RO på femte vardagen efter sammanträdet justerar protokollet är det endast snabbprotokollet, i vilket eventuella ändringar inte är införda, som är tillgängligt för kammaren. Enligt rutinerna färdigställs det slutliga protokollet för tryckning inom tre veckor. På det publicerade snabbprotokollets första sida finns en uppgift om att det slutgiltiga protokollet beräknas utkomma efter tre veckor.

Riksdagsstyrelsens överväganden och förslag

I dag följer av riksdagsordningen att ett protokoll från kammarens sammanträde ska justeras av kammaren på femte vardagen efter sammanträdet (tilläggsbestämmelse 2.16.2). Vid den tidpunkten är inte det slutgiltiga protokollet färdigställt. Det innebär att det vid justeringstillfället endast är det preliminära snabbprotokollet som finns. Snabbprotokollet publiceras utan dröjsmål efter sammanträdet slut. Snabbprotokollet skiljer sig inte nämnvärt från den slutgiltiga versionen. Att det slutliga protokollet inte finns som färdigt utkast vid justeringen innebär dock att det är oklart vad kammarens beslut om justering egentligen innebär. För att det ska bli tydligt att det är det slutliga protokollet som justeras föreslår riksdagsstyrelsen att arbetet med riksdagens protokoll fortsätter enligt samma process som tidigare, med den skillnaden att tidpunkten för justeringen senareläggs för att sammanfalla med slutförandet av protokollets definitiva version. Framställningen av det slutliga protokollet sker parallellt med produktionen av nya protokoll från senare sammanträden.

Av resursskäl får därför tre veckor för att färdigställa och trycklova det slutliga protokollet anses som en rimlig tidsperiod. Justeringstillfället bör därför enligt riksdagsstyrelsen infalla då. Det innebär att justeringstillfället i stället för på femte vardagen efter sammanträdet bör infalla inom tre veckor efter detsamma.

Genom att förlänga den tid som går mellan kammarens sammanträde och protokollets justering tydliggörs att det protokoll som justeras av kammaren är den slutgiltiga versionen. Därmed avlägsnas de oklarheter som den nuvarande regleringen medför. Ett senarelagt justeringstillfälle skulle inte få några praktiska konsekvenser eftersom snabbprotokollet precis som i dag skulle finnas tillgängligt utan dröjsmål efter sammanträdet.

5.2.11 Regler om repliker

Riksdagsstyrelsens förslag: Det införs en möjlighet för talmannen att ge en ledamot rätt till replik i en ärendedebatt redan innan han eller hon har hållit sitt anförande. Beslut om en sådan ordning vid debatten ska fattas i förväg efter samråd med gruppledarna.

Enligt gällande lydelse av riksdagsordningen ska en replik begäras i omedelbar anslutning till anförandet. För att skapa tydlighet ska i stället anges att en replik begärs under pågående anförande.

Bakgrund

Nuvarande ordning

I 2 kap. 15 § riksdagsordningen (RO) anges att talmannen bestämmer ordningen mellan dem som före överläggningen i en viss fråga har anmält att de vill yttra sig. De som begär ordet under överläggningen yttrar sig i anmälningsordning.

Oberoende av talarordningen och utan förhandsanmälan får talmannen medge att

1. ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande får ordet för ett anförande och

2. ett statsråd eller en ledamot som redan har hållit ett anförande får ordet för en replik med anledning av en föregående talares anförande.

Enligt tilläggsbestämmelse 2.15.1 kan ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande vid överläggningen i en viss fråga, oberoende av talarordningen och utan förhandsanmälan, få ordet för ett anförande om högst tio minuter.

En replik begärs i omedelbar anslutning till anförandet. Tiden för en replik får inte överstiga två minuter, om inte talmannen av särskilda skäl medger en utsträckning till fyra minuter. Varje talare kan få avge två repliker på samma huvudanförande. Har talmannen redan beviljat en talare rätt till replik får talaren yttra sig innan ett statsråd håller ett anförande som bryter talarordningen (2.15.1 RO).

I praktiken innebär detta att först hålls anföranden från reservanter, därefter följer anföranden från utskottets majoritet. Saknas reservationer hålls anförandena från partierna i storleksordning (överenskommelse om Arbetsple-num publicerad 2010-03-11, uppdaterad 2012-01-27).

Enligt 2 kap. 10 § tredje stycket RO får talmannen efter samråd med gruppledarna besluta om att anordna debatter som inte har samband med någon annan handläggning, exempelvis partiledardebatter. Talmannen bestämmer efter samråd tiden för anförandena i en särskilt anordnad debatt (2.14.2 RO).

Kommitténs överväganden och förslag

För att vitalisera även ärendedebatterna bör det enligt kommittén i riksdagsordningen införas en möjlighet för talmannen att ge en ledamot rätt till replik redan innan han eller hon har hållit sitt anförande. Ett sådant beslut ska fattas före debatten men efter att talmannen har samrått med gruppledarna.

För att inte debatterna ska bli för långa bör möjligheten till replik begränsas till den första omgången av talare. Av samma skäl bör möjligheten till en debattordning av detta slag användas endast i ärenden av särskilt intresse, vilket garanteras genom talmannens skyldighet att samråda med gruppledarna.

För att debatten ska vitaliseras utan att bli för lång bör det fortfarande finnas möjlighet att, utan att ändra riksdagsordningen, besluta att tiden för replik kan sättas till kortare tid än två minuter.

Enligt den gällande lydelsen av riksdagsordningen (tilläggsbestämmelse 2.15.1 andra stycket) ska en replik begäras i omedelbar anslutning till anförandet. I syfte att skapa tydlighet bör i stället anges att en replik ska begäras under pågående anförande. I praktiken kommer således talmannen när anförandet är slut att konstatera vilka ledamöter som har begärt replik under anförandet.

Remissinstanserna

Uppsala universitet anser att det i utredningen saknas en diskussion kring de särskilda debatterna som oförändrat föreslås flyttas från 2 kap. 10 § tredje stycket till 6 kap. 23 § i förslaget. Formerna för dessa debatter utarbetas av talmannen i samråd med gruppledarna. Flera av dessa debatter är i dag fasta inslag i riksdagens arbete såsom utrikesdebatten och partiledardebatten. Det kan enligt universitetet finnas skäl att reglera dessa fasta inslag mer utförligt i riksdagsordningen. Det är viktigt att slå fast de spelregler som styr riksdagens arbete dels ur ett kontrollperspektiv, dels ur ett rättviseperspektiv. Kontrollperspektivet innebär att reglerna ska vara transparenta och tydliga. Rättviseperspektivet innebär att alla riksdagens ledamöter ska kunna delta i arbetet på lika villkor. Genom att tydligt ange regler för riksdagsarbetets fasta inslag får alla god insyn i spelreglerna och kan anpassa sig efter dessa. Det är dock viktigt att det i systemet finns en inbyggd flexibilitet, inte minst för möjligheten att utveckla riksdagsarbetet och kunna prova nya debattformer.

Övriga remissinstanser har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen har samma uppfattning som kommittén. Riksdagsstyrelsen finner för närvarande inga skäl att överväga att mer utförligt reglera de särskilda debatterna i riksdagsordningen. Det är angeläget att reglerna tillåter flexibilitet, något som Uppsala universitet också pekar på.

5.2.12 Begränsningar i yttranderätten

Riksdagsstyrelsens förslag: Talmannen får möjlighet att ta ordet från någon som uttalar sig nedlåtande eller liknande också utan att först ge en erinran som han eller hon inte rättar sig efter.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 2 kap. 12 § riksdagsordningen får ingen vid ett sammanträde uttala sig otillbörligt om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning. Den som har ordet ska begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas. Om någon bryter mot dessa bestämmelser och inte rättar sig efter talmannens erinran får talmannen ta från honom eller henne ordet för den pågående överläggningen.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén föreslår att talmannen får möjlighet att ta ordet från någon som uttalar sig nedlåtande eller liknande utan att först ge en erinran som han eller hon inte rättar sig efter.

Remissinstanserna

Lunds universitet anser att talmannen även i fortsättningen ska vara skyldig att först varna innan han eller hon tar ifrån talaren ordet. Skälet är att det enligt universitetet rör sig om en väsentlig inskränkning för talaren.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen anser i likhet med kommittén att det bör finnas en möjlighet för talmannen att, om det skulle förekomma en grov överträdelse av uppföranderegler i bestämmelsen, omedelbart ta ordet från en talare utan föregående erinran. Möjligheten bör bara användas om talaren gör uttalanden eller uppträder på ett sätt som är särskilt stötande. Den normala ordningen bör även i fortsättningen vara att talmannen först erinrar talaren om att rätta sig efter ordningsreglerna.

5.2.13 Publicering av talmannens beslut och överenskommelser

Riksdagsstyrelsens förslag: Talmannen fattar olika beslut efter samråd med gruppledarna. I syfte att tydliggöra att dessa beslut ska göras tillgängliga för ledamöterna ska det anges i riksdagsordningen att detta ska ske och att det ska ske i den ordning som talmannen bestämmer.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 1 kap. 5 § riksdagsordningen (RO) leder talmannen riksdagens arbete. Talmannen bär alltså det yttersta ansvaret för riksdagsarbetets planläggning. Inom ramen för detta uppdrag kan talmannen fatta en rad beslut. Vissa av dessa beslut ska föregås av samråd med riksdagsstyrelsen, gruppledarna, vice talmännen och utskottsordförande. Talmannen och gruppledarna kan även träffa överenskommelser om bl.a. uppläggnings av kammarens överläggningar.

Från ledningen av riksdagens arbete ska skiljas ledningen av kammarens sammanträden.

Överenskommelser

Av 2 kap. 13 § RO följer att talmannen ska samråda med gruppledarna om uppläggnings av kammarens överläggningar. Sådana överläggningar sker regelbundet och har lett fram till överenskommelser om bl.a. uppläggnings av frågestunder, debatter med anledning av budgetpropositionens avlämnande och sammanträden för muntlig information från regeringen.

I lagförarbetena anförs det att bestämmelserna om samrådsskyldighet i 2 kap. 13 § RO ska ses som ett led i ansträngningarna att hålla ned debattiderna, särskilt mot bakgrund av konstitutionsutskottets uttalande att debattiderna i första hand bör begränsas på frivillig väg (bet. KU 1973:26 s. 79, Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl. 2012, s. 704).

Riksdagen får i en tilläggsbestämmelse på närmare angivet sätt begränsa antalet anföranden som en talare får hålla under överläggningen i en fråga och tiden för varje anförande. En sådan begränsning får även beslutas av riksdagen efter förslag av talmannen särskilt i samband med överläggningen i en viss fråga. Detta framgår av 2 kap. 14 § RO. Dessa bestämmelser har beskrivits som en revolver i bakfickan som kan tas fram för den händelse frivilliga överenskommelser inte kan träffas mellan partigrupperna om begränsningar av bl.a. debattiden (Holmberg m.fl., Grundlagarna, s. 704 f.).

I sammanhanget kan nämnas att när det gäller debatter om utskottsbetänkanden – ärendebatter – kan någon begränsning till en viss kategori ledamöter, t.ex. partiernas talesmän, inte ske med mindre än att regeringsformen (RF) ändras. I 4 kap. 6 § RF anges att när ett ärende ska avgöras i kammaren får varje riksdagsledamot och varje statsråd yttra sig i enlighet med de närmare bestämmelser som meddelas i riksdagsordningen.

Talmannen och gruppledarna har träffat överenskommelser även i andra frågor än om uppläggnings av kammarens överläggningar, bl.a. om hantering av sjukledighet.

Talmannens beslut efter samråd

I vissa fall föreskrivs det i riksdagsordningen att talmannen fattar beslut i frågor som rör ledningen av riksdagens arbete *efter samråd*.

Ett beslut ska föregås av samråd med *gruppledarna* i följande situationer, nämligen anordnande av särskild debatt, dvs. partiledardebatt, utrikesdebatt och aktuell debatt (2 kap. 10 § tredje stycket RO), tiden för anföranden i sådana debatter (tilläggsbestämmelse 2.14.2), beslut om sista dag under ett riksmöte att väcka en interpellation inför ett uppehåll i kammrararbetet som är längre än en månad (tilläggsbestämmelse 6.1.1), beslut om förlängning av svarstid på skriftliga frågor under uppehåll som är längre än en månad (tilläggsbestämmelse 6.4.1) och beslut om behandlingen av vissa EU-dokument (10 kap. 5 § RO).

Enligt 2 kap. 6 § första stycket RO beslutar talmannen efter samråd med *riksdagsstyrelsen* vilka uppehåll i kammarens arbete om en vecka eller längre som ska förekomma under ett riksmöte.

Talmannen ska också samråda med *ordföranden och vice ordföranden i ett utskott* innan han eller hon väcker förslag om att ett ärende ska avgöras efter endast en bordläggning (tilläggsbestämmelse 5.1.2).

Talmannens beslut om ordningen vid öppnandet av riksmötet fattas efter samråd med de *vice talmännen*.

I samtliga nu angivna fall fattas det formella beslutet av talmannen. Besluten meddelas ofta i serien Meddelanden från kammarkansliet (e-post och Riksdagsförvaltningens intranät) och i kammaren. Meddelandena e-postas automatiskt till samtliga ledamöter.

Beslut av talmannen utan föreskrivet föregående samråd

Det finns en rad bestämmelser i riksdagsordningen där det uttryckligen anges att det är talmannen som fattar beslut i vissa frågor. Som exempel kan nämnas beslut om beviljande av ledighet av viss längd för ledamöter (tilläggsbestämmelse 1.6.1), beslut om annonsering av kammarens sammanträde (tilläggsbestämmelse 2.5.1) och beslut att avbryta ett uppehåll i kammarens arbete (2 kap. 6 § tredje stycket RO).

Talmannen har också i övrigt rätt att fatta beslut i frågor som rör riksdagen, även om det inte anges uttryckligen i riksdagsordningen. Detta följer av att talmannen enligt 1 kap. 5 § riksdagsordningen leder riksdagens arbete.

Hanteringen av beslut och överenskommelser

En del av talmannens beslut och överenskommelser med gruppledarna har fattats och ingåtts under innevarande valperiod. Andra är från tidigare valperioder.

Talmannens beslut och överenskommelser med gruppledarna finns dokumenterade på Riksdagsförvaltningens intranät och i Parlamentariska handboken. De finns också samlade i den databas som har tagits fram för hantering av ärenden med gruppledarna och som är tillgänglig för talmännen och gruppledarna.

Kommitténs överväganden och förslag

Talmannen fattar olika beslut efter samråd med gruppledarna. I syfte att tydliggöra att dessa beslut ska göras tillgängliga för ledamöterna föreslår kommittén att det anges i riksdagsordningen att detta ska ske och att det ska ske i den ordning som talmannen bestämmer. Därmed kan beslut och olika slags överenskommelser sammanställas bättre än i dag. En ny ordning för bekräftelse av tidigare ingångna överenskommelser vid varje ny mandatperiod kan enligt kommittén också vara ändamålsenlig. Detta innebär dock inte i sig att innehållet i överenskommelserna ska göras annorlunda eller mer omfattande.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning.

5.2.14 Utskottens möjlighet att sammanträda under arbetsplenum

Riksdagsstyrelsens förslag: Utskotten ska få möjlighet att sammanträda under arbetsplenum. För att ett sådant sammanträde ska få hållas ska dock utskottet enhälligt i förväg ha beslutat om detta. Utskotten ska inte få ha sammanträde med offentliga utfrågningar när arbetsplenum pågår.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Ett utskott sammanträder när riksdagsarbetet kräver det (4 kap. 12 § RO). Ett utskott får, enligt gällande lydelse av riksdagsordningen, sammanträda samtidigt med kammaren endast om överläggningen i kammaren avser något annat än ett ärendes avgörande eller val (4.12.2). Det innebär att ett utskott inte får sammanträda under arbetsplenum. Däremot får ett utskott utan särskilt beslut sammanträda under t.ex. interpellationsdebatter.

Kommitténs överväganden och förslag

Av riksdagsordningen följer att utskotten sammanträder när riksdagsarbetet kräver det, men utskotten får enligt gällande regler inte sammanträda under arbetsplenum eller val. När de nuvarande reglerna, som inte medger sammanträden under arbetsplenum, infördes fanns färre krav på utskotten. Sedan den 1 december 2009, då Lissabonfördraget trädde i kraft, ska utskotten t.ex. genomföra subsidiaritetsprövningar av EU-förslag. Tidsramen för en subsidiaritetsprövning är begränsad (åtta veckor).

Kommittén föreslår att utskotten ska få möjlighet att sammanträda under arbetsplenum. För att ett sådant sammanträde ska få hållas ska dock utskottet enhälligt i förväg ha beslutat om detta. Möjligheten ska användas endast i undantagsfall.

För att utskottet ska få sammanträda samtidigt som arbetsplenum eller val pågår måste utskottet enligt kommitténs förslag fatta ett enhälligt beslut i förväg. Därigenom kan önskemål från enskilda ledamöter i utskottet om att kunna delta i arbetsplenum tillgodoseas. Det innebär att utskottets ordförande inte kan kalla till sammanträde under arbetsplenum om inte ett enhälligt beslut har fattats. Självfallet förväntas utskotten inte sammanträda när det är votering eller debatt om utskottets egna betänkanden. Utskottens förhållandevis fasta sammanträdestider bör ligga fast.

Det förutsätts att utskotten använder möjligheten restriktivt och endast när ett reellt behov föreligger. Det bör därför enligt kommittén regleras att ett utskott inte ska få ha sammanträde med offentlig utfrågning när arbetsplenum pågår. Därmed klargörs att det endast är ett tidspressat arbetsschema för ärendebehandling och liknande som kan föranleda utskottssammanträde under arbetsplenum.

Remissinstanserna

Uppsala universitet ifrågasätter om förslaget bör genomföras eftersom kärnan i riksdagsledamöternas arbete är i plenum och framför allt genom de omröstningar som sker under arbetsplenum. Ett alternativ till kommitténs förslag är att tillåta att utskotten sammanträder under arbetsplenum men att avbrott i sammanträdet görs i samband med omröstningarna i kammaren.

Magnus Isberg anser att kommitténs förslag till tilläggsbestämmelse 7.14.3 andra stycket i stället bör formuleras enligt följande. ”Endast om utskottet fattat ett enhälligt beslut i förväg, får utskottet sammanträda under arbetsplenum eller val i kammaren. Dock får ett sådant sammanträde inte vara offentligt enligt 16 §. I övrigt får ett utskottssammanträde äga rum samtidigt med att kammaren sammanträder.”

Remissinstanserna i övrigt har inte haft något att erinra mot förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen ställer sig bakom kommitténs förslag och bedömningar. Uppsala universitet föreslår att utskotten ska tillåtas att sammanträda under arbetsplenum men att det ska göras avbrott i sammanträdet i samband med omröstningar. Som kommittén har anfört förväntas utskotten inte sammanträda när det är votering eller debatt om utskottets egna betänkanden. Riksdagsstyrelsen anser inte att någon reglering, utöver den som nu föreslås, är nödvändig.

Styrelsen finner att det förslag om alternativ utformning av tilläggsbestämmelse 7.14.3 andra stycket som lämnats av Magnus Isberg är tydligt och ändamålsenligt. Förslaget till lagtext har därför utformats i enlighet med hans förslag. Denna justering av kommitténs lagförslag innebär enligt riksdagsstyrelsen inte någon ändring i sak.

5.2.15 Förenkling av kammarens hantering av finansutskottets sammanställning av statens budget

Riksdagsstyrelsens förslag: Hanteringen i kammaren i december varje år av finansutskottets sammanställning av statens budget ska förenklas samtidigt som sammanställningen ska vara kvar.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt tilläggsbestämmelse 4.6.2 riksdagsordningen ska finansutskottet sammanställa statens budget. Fram till 2010 angavs i 9 kap. 3 § första stycket sista meningen regeringsformen att besluten om budgeten ska tas upp i en statsbudget.

Det är således finansutskottet som enligt tilläggsbestämmelse 4.6.2 riksdagsordningen ska sammanställa statens budget. Utskottet gör regelmässigt detta genom att i ett betänkande redovisa de beslut om utgifter och inkomster i statens budget som har fattats av riksdagen med anledning av budgetpropositionen. Betänkandet har numera nummer FiU10. Riksdagen överlämnar med en riksdagsskrivelse finansutskottets sammanställning, som har skrivits under av talmannen, till regeringen. Efter överlämnandet beslutar regeringen att lägga riksdagens skrivelse med anledning av utskottsbetänkandet till handlingarna (se t.ex. skr. 2011/12:75 s. 82).

De olika anslagens rättsverkningar är inte beroende av att hela statens budget är färdigställd eller av att de är upptagna i den aktuella sammanställningen. Anslagen är giltiga i och med att riksdagen har fattat beslut om dem. Sammanställningen av statens budget och beräkningarna av inkomsterna i denna del har således inte någon särskild rättsverkan.

Kammarens sista dag med arbetsplenum i december

Kammarens sista dag med arbetsplenum i december ser ut enligt följande. Kammaren ajourneras efter att det sista beslutet om ett utgiftsområde fattats (normalt FiU5 Avgiften till Europeiska unionen), och finansutskottet sammanträder i syfte att sammanställa statens budget. Därefter återupptas kammarens sammanträde för bordläggning av sammanställningen. Kammarens sammanträde avslutas. Efter cirka tio minuter inleds ett nytt sammanträde i kammaren där FiU10 bifalls av kammaren och talmannen håller ett avslutningsanförande inför julen.

Kommitténs överväganden och förslag

Sammanställningen av statens budget tillkom när kammaren fattade beslut om vart och ett av de hundratals anslagen. Mellan budgetåren 1995/96 och 1997 minskade antalet anslag från 677 till 490 i ett enda slag. Därefter har antalet anslag varje år uppgått till knappt 500 (Ekonomistyrningsverkets rapport 2009:39 s. 58). Numera fattar riksdagen ett beslut per utgiftsområde, dvs. 27 beslut. Inkomstberäkningen godkänns i samma beslut som fördelningen av utgifterna på de 27 utgiftsområdena fastställs. Det är således lättare nu än före 1996 att finna riksdagens beslut om statens budget.

Sammanställningen av statens budget tjänar dock enligt kommittén ett viktigt informationssyfte och används i riksdag och regering för att snabbt hitta riksdagens budgetbeslut. Av sammanställningen framgår också om riksdagen har fattat något beslut om anslag i statens budget som avviker från budgetpropositionens förslag. Den informationen finns inte samlad någon annanstans. Att sammanställningen har formen av ett utskottsbetänkande med ett fast nummer gör också att den är lätt att hitta.

Däremot synes den nuvarande ordningen i kammaren enligt kommittén omständlig. Finansutskottets sammanställning av statens budget är just en sammanställning av redan fattade beslut och har enligt förarbetena ingen rättsverkan. Det saknas således skäl för att kammaren ska fatta ett beslut med anledning av sammanställningen. Kommittén bedömer att en ordning där kammaren inte fattar något beslut med anledning av sammanställningen därmed skulle vara en mer korrekt ordning och dessutom förenkla vid det sista sammanträdet med arbetsplenium före juluppehållet. Däremot skulle finansutskottet också i fortsättningen behöva sammanträda efter att kammaren fattat det sista beslutet om statens budget med anledning av budgetpropositionen.

I dag är den bestämmelse som säger att finansutskottet ska sammanställa statens budget formulerad enligt följande (4.6.2 andra stycket RO):

Utskottet ska även granska beräkningen av statens inkomster, sammanställa statens budget och granska årsredovisningen för staten.

Genom en ändring av ordalydelsen i tilläggsbestämmelse 4.6.2 andra stycket RO kan praxis ändras så att kammaren inte beslutar om finansutskottets sammanställning samtidigt som sammanställningen kvarstår. När finansutskottet har sammanställt besluten om statens budget i ett betänkande ska betänkandet anmälas i kammaren. Detta kan ske vid vilket slags sammanträde som helst med kammaren, t.ex. vid ett sammanträde med interpellationsdebatter dagen efter det sista beslutet om statens budget. Visserligen används formen betänkande, men betänkandet avser en särskild uppgift för finansutskottet som är skild från den sedvanliga beredningen av ärenden. Vidare är sammanställningen just en sammanställning av beslut som riksdagen redan fattat, dvs. kammaren ska inte fatta något beslut med anledning av betänkandet. Således behöver inte reglerna om bordläggning och beslut i kammaren etc. tillämpas. Efter att betänkandet har anmälts i kammaren bör det genom talmannens försorg överlämnas till regeringen före budgetårets ingång. Kammaren behöver således också med denna ordning ha ännu ett sammanträde efter det att finansutskottet justerat sitt betänkande, men till skillnad från i dag behöver det inte vara ett sammanträde med arbetsplenium.

Det bör enligt kommittén således anges i riksdagsordningen att utskottet ska sammanställa *riksdagens beslut* om statens budget. Eftersom de två andra uppgifter som anges i den nuvarande meningen (granska beräkningen av statens inkomster och granska årsredovisningen för staten) avspeglas i betänkandena som beslutas av kammaren bör uppgiften att sammanställa riksdagens beslut om statens budget regleras i en egen mening i den aktuella paragrafen.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning.

5.2.16 Behandling av uppskjutna och vilande ärenden

Riksdagsstyrelsens bedömning: Bestämmelsen om behandling av uppskjutna och vilande ärenden ska inte ändras.

Bakgrund

Gällande bestämmelser

I 4 kap. 9 § riksdagsordningen anges att utskotten ska avge betänkanden till kammaren i de ärenden som har hänvisats till dem och som inte har återkallats. Sammansatta utskott avger betänkanden till kammaren. Vidare ska betänkanden i ärenden vars behandling har uppskjutits till nästa valperiod enligt bestämmelserna i 5 kap. 10 § avges av de utskott som har tillsatts av den nyvalda riksdagen. Ett utskott ska tillsammans med anmälan till kammaren av ett vilande beslut enligt 3 kap. 14 § lämna ett yttrande i ärendet. Om ett lagförslag har vilat i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen ska utskottet avge ett nytt betänkande i ärendet.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén föreslår att regleringen om hur uppskjutna och vilande ärenden ska behandlas förs över oförändrad i sak till nya riksdagsordningen.

Remissinstanserna

Magnus Isberg konstaterar att den nyvalda riksdagen 2010 under sin första vecka behandlade två utlåtanden (bet. 2009/10:FiU42–43) som hade beretts av det finansutskott som tillsatts av den gamla riksdagen. I författningskommentaren till 10 kap. 6 § i kommitténs förslag står att det är önskvärt att utlåtanden i ärenden som har skjutits upp till nästa valperiod avges av de utskott som valts av den nya riksdagen. Enligt *Magnus Isberg* är detta inte bara önskvärt, utan både principiella och praktiska synpunkter talar för att det ska vara så. *Magnus Isberg* anser att dessa synpunkter tar över alla hänsyn till tidsgränser inom EU.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Enligt kommitténs förslag ska regleringen om hur uppskjutna och vilande ärenden ska behandlas föras över i sak oförändrad till den nya riksdagsordningen. Riksdagsstyrelsen konstaterar att kommittén inte hade i uppdrag att utreda den fråga som *Magnus Isberg* aktualiserar. Riksdagsstyrelsen finner inte skäl att nu föreslå någon ändrad reglering.

5.3 Följd motionsrätten

Riksdagsstyrelsens bedömning: För att underlätta för såväl ledamöter och partier som riksdagens kammarskansli är det önskvärt att information om innebörden av praxis när det gäller följdmotionsrätten fortlöpande sprids till partikansliet och ledamöter.

Riksdagsstyrelsens förslag: Det ska anges i riksdagsordningen att en följdmotion ska hålla sig inom ärendets ram.

Riksdagsstyrelsens bedömning: Yrkanden i följdmotioner på den ekonomiska vårpropositionen ska hålla sig på samma nivå som propositionen. Ett yrkande från regeringen om riktlinjer motsvaras således av ett yrkande i en följdmotion.

I en följdmotion med anledning av en proposition med ändringsbudget kan yrkas på att en höjning eller sänkning av ett anslag helt eller delvis ska avslås, men yrkandet får inte innebära ett förslag om höjning eller sänkning utöver vad som föreslås i propositionen. Detta gäller också i förhållande till föreslagna förändringar på inkomstsidan.

Bakgrund

Nuvarande ordning

I 4 kap. 4 § regeringsformen anges att varje ledamot får väcka förslag i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning i enlighet med vad som närmare regleras i riksdagsordningen (RO).

Ledamöternas initiativrätt utövas bl.a. genom följdmotionsrätten. I 3 kap. 11 § RO föreskrivs det att motioner får väckas med anledning av propositioner, skrivelser, framställningar och redogörelser. Regleringen av följdmotionsrätten är densamma oavsett om det är fråga om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse. Det görs inte heller någon skillnad mellan olika typer av propositioner, exempelvis mellan propositioner med lagförslag, riktlinjepropositioner, budgetpropositionen och vårpropositionen.

Enligt 4 kap. 1 § RO ska propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner hänvisas till utskott för beredning. Ärendena fördelas mellan utskotten med utgångspunkt i de ämnen som ärendena avser. Det följer av 4 kap. 6 § RO. Vissa sakområden griper delvis in i varandra. En och samma sakfråga kan således ses ur skilda synpunkter med korsande indelningsprinciper (SOU 1969:62 s. 70). Om en motion eller annat ärende har beröringspunkter med andra utskotts beredningsområden än det som det remitterats till är det därför möjligt att låta det andra utskottet yttra sig. Det är även möjligt att överlämna ett ärende till ett annat utskott eller att bereda ärendet i ett sammansatt utskott. En följdmotion måste inte behandlas i det ärende i vilket det har väckts. En följdmotion som har väckts med anledning av en viss proposition kan således behandlas i ett motionsbetänkande eller annat ärende.

Om talmannen finner att ett yrkande strider mot grundlag eller riksdagsordning ska han eller hon enligt 2 kap. 9 § RO vägra att ställa proposition på hänvisning till utskott. Ett exempel på det är om ett motionsyrkande anses falla utanför det väckta ärendet och således inte är att betrakta som en följdmotion i riksdagsordningens mening. Om kammaren ändå begär proposition

ska talmannen hänvisa frågan till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen får inte vägra att ställa proposition om utskottet har förklarat att ett yrkande inte strider mot grundlag eller riksdagsordning. Motsvarande gäller i fråga om motioner som väckts med anledning av händelse av större vikt.

I betänkandet, avsnitt 4.1, lämnar kommittén en redogörelse av uttalanden om följd motionsrätten i lagförarbeten och doktrin. Vidare redovisas den praxis som i fråga om följd motionsrätten har utvecklats i kammaren. Det finns också särskilda beskrivningar om motioner om ändringsbudget och motioner på den ekonomiska vårpropositionen.

Kommitténs överväganden och förslag

Följd motioner får väckas med anledning av propositioner, skrivelser, framställningar och redogörelser. Kommittén har i sitt betänkande, avsnitt 4.1, lämnat en utförlig redovisning av uttalanden i förarbeten och doktrin samt praxis i fråga om följd motionsrättens innebörd. Mot bakgrund av redovisningen konstaterar kommittén att innebörden och omfattningen av följd motionsrätten inte är helt klar. Av central betydelse är därvid enligt kommittén tolkningen av uttrycket ”med anledning av” i 3 kap. 11 § RO. Lagtext och förarbeten ger inte närmare besked, utan praxis har fått vara vägledande. Kommittén anser att nuvarande praxis i allt väsentligt är ändamålsenlig och bör ligga fast.

Praxis redovisas i betänkandet. Redogörelsen inkluderar fall när motionsyrkanden inte har fått väckas. Redogörelsen torde enligt kommittén vara av värde såväl för ledamöter och partier som kammarkansliet. Kommittén anser att det är önskvärt att information om innebörden av praxis fortlöpande sprids till partikanslier och ledamöter.

I vissa fall har motioner väckts och remitterats till utskott trots att det kan ifrågasättas om de håller sig inom ärendets ram eller inte. För att markera att följd motioner måste hålla sig inom ärendets ram anser kommittén att det bör göras en ändring i riksdagsordningen. En precisering av följd motionsrätten i lagtext skulle enligt kommittén underlätta bedömningen av huruvida en följd motion faller innanför eller utanför ärendet och vara till gagn för motionärer, partier, kammaren och riksdagens kammarkansli. Således bör det i riksdagsordningen anges att en följd motion ska hålla sig inom ärendets ram. Den bakgrund och praxis som redovisats i betänkandet kommer att vara ett stöd för bedömningen av om en motion håller sig inom ärendets ram eller inte.

När det gäller motioner med anledning av den ekonomiska vårpropositionen anser kommittén att det finns skäl att påminna om Riksdagskommitténs uttalanden 2001 om att vårpropositionen bör utmyнна i ett förslag om godkännande av allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. I konsekvens med detta förutsätts, anförde Riksdagskommittén, oppositionspartierna anpassa sina följd motioner och avstå från att föra fram förslag i olika detaljfrågor (förs. 2000/01:RS1 s. 72 f.).

Yrkanden i följd motioner på den ekonomiska vårpropositionen ska således enligt kommittén hålla sig på samma nivå som propositionen. Det innebär att motionsförslag med anledning av propositionens förslag om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken inte ska få innehålla fler yrkanden än propositionen. Ett yrkande från regeringen om riktlinjer motsvaras således

av ett yrkande i en följdmotion. Detta är i enlighet med kommitténs förslag att en motion ska hålla sig inom ramen för ärendet.

I fråga om motioner med anledning av propositioner med ändringsbudgetar bör det i linje med vad som framkommit vid kommitténs praxisgenomgång framhållas att vad som sägs där om ärendets ram i förhållande till anslagshöjningar respektive anslagssänkningar naturligtvis även gäller i förhållande till föreslagna förändringar på inkomstsidan. I en följdmotion kan således yrkas på att en sådan höjning eller sänkning helt eller delvis ska avslås, men yrkandet får inte innebära ett förslag om höjning eller sänkning utöver vad som föreslås i propositionen.

Som konstaterats är en avgränsning av följdmotionsrätten i förhållande till en proposition med ändringsbudget som lämnas samtidigt som den allmänna motionstiden löper mer problematisk. Kommittén anser att det därför kan vara av värde att framhålla det rimliga i att de motioner som behandlas i samband med denna i möjligaste mån ändå bör hålla sig inom ärendets ram och endast avse förslag som påverkar budgeten för det innevarande året. Förslag med påverkan för efterföljande år behandlas inom ramen för riksdagens behandling av budgetpropositionen.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens bedömning och förslag

Riksdagsstyrelsen ställer sig bakom kommitténs förslag och bedömningar.

5.4 Frågeinstituten

5.4.1 Bakgrund

Hösten 2009 genomförde konstitutionsutskottet en granskning av frågeinstituten (bet. 2009/10:KU10 s. 148 f.). Utskottet ansåg då att diskussionen om frågeinstitutens verkan och funktion syntes vara av en sådan karaktär att en mer fullödig genomlysning från konstitutionell synpunkt var befogad. En undersökning av det slaget krävde emellertid ett vidare perspektiv än vad som kunde anläggas inom ramen för utskottets granskning, t.ex. i form av en uppföljning och utvärdering.

I oktober 2010 beslutade utskottet att låta genomföra en utvärdering av frågeinstituten. Till utredare utsågs Magnus Isberg. Utredarens uppdrag var att genomföra en brett upplagd utvärdering av frågeinstituten i syfte att analysera dem från konstitutionell synpunkt. I februari 2012 överlämnade utredaren rapporten Frågeinstituten som kontrollinstrument (2011/12:RFR6) till utskottet.

I rapporten görs en omfattande genomgång av de olika frågeinstituten: interpellationer, skriftliga frågor och muntliga frågor. Interpellationernas och frågornas innehåll studeras. Vidare analyseras ledamöternas användning av frågeinstituten och statsrådets besvarande av de spørsmål som ställs. Arbetet

i Regeringskansliet i samband med beredning av statsrådets svar uppmärksammas också. De muntliga frågestunderna behandlas i ett särskilt kapitel. I rapporten diskuteras vidare frågeinstitutens samband med andra instrument för riksdagens kontrollmakt.

Konstitutionsutskottet tog i april 2013 ställning till de överväganden, bedömningar och förslag som fördes fram i rapporten (bet. 2012/13:KU4). I betänkandet berörs bl.a. överlämnandet av skriftliga frågor och interpellationer mellan statsråd, användningen av frågeinstitutet, tidsramen för avgivande av svar, frågestundernas utformning, frågornas syften samt sambandet mellan frågeinstitutet och andra instrument för kontroll av regeringen. Konstitutionsutskottet föreslog att riksdagen som sin mening skulle ge riksdagsstyrelsen till känna att styrelsen skulle vidta de åtgärder som föranleddes av det som utskottet anförde i betänkandet om utformningen av frågeinstitutet. Riksdagen följde utskottets förslag (rskr. 2012/13:198).

Med anledning av riksdagens tillkännagivande beslutade riksdagsstyrelsen den 24 april 2013 att överlämna frågan om tidsramen för besvarande av skriftliga frågor till Kommittén för översyn av riksdagsordningen, att överlämna frågan om utformningen av de muntliga frågestunderna med statsministern till gruppledarna och att uppdraga åt riksdagsdirektören att se över Riksdagsförvaltningens rutiner för interpellationer och skriftliga frågesvar och vidta de eventuella åtgärder som föranleddes av det som konstitutionsutskottet har anfört om detta.

Riksdagsdirektören gav den 23 maj 2013 riksdagens kammarkansli, enheten centralkansliet, i uppdrag att, i enlighet med konstitutionsutskottets uttalanden i betänkande 2012/13:KU4, se över rutinerna för hantering av interpellationer och skriftliga frågor och överväga behovet av åtgärder. Arbetet utfördes i en arbetsgrupp inom centralkansliet, och uppdraget redovisades i promemorian den 30 oktober 2013 Frågeinstitutet (dnr 2006-2012/13).

5.4.2 Rutiner för hantering av interpellationer och skriftliga frågor

Regleringen av interpellationer och frågor

Grundläggande bestämmelser om interpellationer och frågor finns i 13 kap. 5 § regeringsformen (RF). Där föreskrivs det att en riksdagsledamot får framställa interpellationer och frågor till ett statsråd i angelägenheter som rör statsrådets tjänsteutövning i enlighet med de närmare bestämmelser som meddelas i riksdagsordningen (RO). Bestämmelserna är placerade i regeringsformens kapitel om kontrollmakten och ingår i vad som brukar benämnas riksdagens kontrollmakt. I kontrollmakten ingår även bl.a. den granskning som utförs av konstitutionsutskottet, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Av förarbetena till regeringsformen och riksdagsordningen framgår det att ett statsråds tjänsteutövning innefattar dennes sätt att utforma förslag som föredragande i regeringen, ställningstaganden i s.k. kommandomål, fullgörande av uppdrag att förhandla med andra länder och organisationer samt informella kontakter med myndigheter som är underställda regeringen. Med andra ord

handlar det om statsrådets handlande i de lägen där statsrådet uppträder med den auktoritet som följer av att vara medlem av regeringen.

En interpellation och fråga får inte avse ett ärende eller mål vid en domstol eller myndighet som gäller myndighetsutövning mot enskild. Ett sådant enskilt ärende kan dock tjäna som exempel och bakgrund för en interpellation eller fråga. Det finns inget hinder mot att ta upp handläggningen av enskilda regeringsärenden i en interpellation eller fråga.

När det gäller skyddet för enskilda mot uppmärksamhet som kan uppfattas som kränkande framhålls det i lagförarbetena att direkt kritik mot eller direkta omdömen om enskilda inte bör få förekomma i en interpellation eller fråga.

Interpellationer

Bestämmelser om interpellationer finns i 6 kap. 1 § RO. Av paragrafens första stycke följer att en interpellation ska ha ett bestämt innehåll och vara försedd med en motivering. Tidigare fanns det ett krav på att en interpellation skulle vara egenhändigt undertecknad. Detta krav avskaffades genom en lagändring som trädde i kraft den 1 april 2009. Det räcker numera att interpellationen är undertecknad för ledamotens räkning, ofta av en anställd vid partikansliet, och att det står utom tvivel att interpellationen härrör från ledamoten (bet. 2008/09:KU14).

Talmannen beslutar om en interpellation får framställas. Om talmannen anser att en interpellation strider mot en grundlag eller riksdagsordningen ska han eller hon vägra att överlämna interpellationen och ange skälen för sitt beslut. Om kammaren begär att interpellationen likväl ska få framställas ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen får inte vägra att överlämna en interpellation till ett statsråd om konstitutionsutskottet funnit att den inte strider mot en grundlag eller riksdagsordningen.

Enligt 6 kap. 1 § andra stycket RO ska en interpellation besvaras inom två veckor från det att den överlämnades till statsrådet. Om kammaren under tvåveckorsfristen gör ett uppehåll i sitt arbete förlängs svarstiden med tiden för uppehållet. Lämnas inte svar inom föreskriven tid är statsrådet skyldigt att meddela riksdagen varför svaret uteblir eller anstår. Ett sådant meddelande, ett s.k. förseningsbrev, ska anmälas och föredras i kammaren och får inte bli föremål för överläggning. Detta framgår av paragrafens tredje stycke. En interpellation faller om den inte har besvarats vid det riksmöte då den framställdes (6 kap. 1 § fjärde stycket RO).

I tillägsbestämmelse 6.1.1 föreskrivs att en interpellation ska lämnas in till kammarkansliet. Talmannen ska därefter utan dröjsmål vid ett kammar-sammanträde anmäla sitt beslut att tillåta eller inte tillåta att interpellationen framställs. Om tillstånd ges ska interpellationen genast överlämnas till statsrådet och tas in i riksdagens protokoll.

Enligt tillägsbestämmelse 6.1.2 första stycket fastställer talmannen, efter samråd med interpellanten och statsrådet, vid vilket sammanträde i kammaren svaret på en interpellation ska lämnas. Av tillägsbestämmelse 6.1.2 andra stycket framgår att svaret på en interpellation får delas ut i skriftlig form före debatten. Denna bestämmelse tillämpas på så sätt att interpellanten får del av svaret ett dygn före debatten. Svaret görs också tillgängligt i kammaren för övriga ledamöter en stund före debatten.

Debattregler finns i tilläggsbestämmelse 6.1.3. Enligt dessa regler ska svar på en interpellation lämnas i ett anförande som får vara högst sex minuter. Statsrådet har därutöver rätt till ytterligare tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter. Interpellanten kan hålla tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje får vara högst två minuter. Även andra ledamöter kan delta i en interpellationsdebatt och har då rätt till högst två anföranden om högst fyra respektive två minuter. Innebörden av dessa regler kan åskådliggöras i följande schematiska uppställning.

Antal inlägg och omfattning i minuter

Statsrådet	6	4	4	2
Interpellanten	4	4	2	
Övriga talare	4	2		

Enligt praxis är det möjligt återta en interpellation fram till dess att svaret lämnas. Till skillnad från vad som gäller i fråga om motioner som återkallas föranleder ett återtagande av en interpellation inte ett avskrivningsbeslut eller en anmälan i kammaren.

Skriftliga frågor

Av 6 kap. 2 § RO framgår att en fråga kan vara såväl muntlig som skriftlig. Frågan ska ha ett bestämt innehåll. En muntlig fråga framställs vid en frågestund som anordnas i kammaren, och den besvaras omedelbart av ett statsråd (6 kap. 3 § RO).

Enligt 6 kap. 4 § första stycket RO får en skriftlig fråga vara försedd med en kort inledande förklaring. Det finns alltså inte något uttryckligt krav på motivering eller annan bakgrundstext. Precis som när det gäller interpellationer avskaffades kravet på egenhändigt undertecknande av skriftliga frågor den 1 april 2009 (bet. 2008/09:KU14).

Det är talmannen som beslutar om en skriftlig fråga får framställas eller inte. Om talmannen anser att en fråga strider mot en grundlag eller riksdagsordningen ska han eller hon vägra att ge tillstånd till att framställa frågan och ange skälen för sitt beslut. Begär kammaren att frågan ska få framställas ska saken hänskjutas till konstitutionsutskottet för avgörande. Finner konstitutionsutskottet att frågan inte strider mot en grundlag eller riksdagsordningen får talmannen inte vägra att ge tillstånd till att framställa frågan. Förfarandet är alltså detsamma som vid vägran att ge tillstånd till en interpellation.

De frågor som under en vecka lämnats in till kammarkansliet senast kl. 10 på fredagen ska besvaras av ett statsråd senast kl. 12 på onsdagen följande vecka. Under längre uppehåll i kammarens arbete än en månad får talmannen besluta att svar i stället ska lämnas inom 14 dagar efter det att frågan framställdes. Om svar inte lämnas i tid ska statsrådet meddela kammarkansliet när frågan kommer att besvaras eller att den inte kommer att besvaras (tilläggsbestämmelse 6.4.1). Till skillnad från när det gäller interpellationer behöver inte något skäl anges. Sådana meddelanden anmäls inte heller i kammaren. Enligt tilläggsbestämmelse 6.4.2 ska skriftliga frågor liksom svaren på frågorna tas in i riksdagens protokoll.

En skriftlig fråga kan precis som när det gäller interpellationer återtars fram till dess att svaret lämnas.

Information från kammarkansliet om interpellationer och skriftliga frågor

Riksdagens kammarkansli har upprättat anvisningar för interpellationer och skriftliga frågor. I informationen, som finns tillgänglig på Riksdagsförvaltningens intranät Helgonät, redovisas bl.a. gällande författningsreglering och praxis på området. Det finns även typexempel på hur själva frågan i en interpellation och skriftlig fråga kan utformas. Informationen är tänkt att fungera som en hjälp för ledamöterna och anställda vid partikanslierna och är inte tvingande i något avseende.

Närmare om handläggningen av interpellationer och skriftliga frågor

Interpellationer och skriftliga frågor ska lämnas in till riksdagens kammarkansli (tilläggsbestämmelse 6.1.1 och 6.4.1). Handläggningen sker inom centralkansliet, den enhet inom kammarkansliet som på talmannens uppdrag svarar för det löpande arbetet i kammaren och planeringen av riksdagsarbetet under riksmötet och valperioden samt för granskning av motioner, interpellationer och skriftliga frågor.

Inlämningen sker dels elektroniskt via en Wordmall, dels genom att en skriftlig originalhandling lämnas in till kammarkansliet. Mottagandet kvitteras av en kammarhandläggare, som även kontrollerar att den skriftliga handlingen är undertecknad av ledamoten eller av någon annan för ledamotens räkning. Originalhandlingen överlämnas därefter till en kammarsekreterare för granskning av huruvida regeringsformens och riksdagsordningens krav är uppfyllda. Däri ingår bl.a. att kontrollera att själva frågan gäller det aktuella statsrådets tjänsteutövning och faller inom dennes ansvarsområde. Den bedömningen görs på grundval av uppräknningen av departementens ansvarsområden i bilagan till förordningen (1996:1515) med instruktion för Regeringskansliet och förordnanden enligt 7 kap. 5 § regeringsformen (s.k. § 5-förordnanden). I granskningen ingår även att se till att frågeställningarna är neutralt utformade.

Det finns inget hinder mot att enskilda ärenden vid en domstol eller myndighet fungerar som bakgrund till en interpellation eller skriftliga fråga. Det händer dock ibland att frågeställningen är utformad på ett sådant sätt att den i alltför hög grad tar sikte på det enskilda ärendet. Kammarkansliet föreslår då ändringar som gör att frågeställningen blir mer allmänt hållen, exempelvis inriktad på behovet av lagändringar eller andra generella åtgärder.

Granskningen leder sålunda till att såväl interpellationer som skriftliga frågor i betydande utsträckning formuleras om eller ställs till något annat statsråd efter påpekande från kammarkansliets sida. Självfallet krävs att alla ändringar godkänns av ledamoten. Ofta är det fråga om smärre justeringar, men det förekommer även omfattande ändringar. Alla ändringar dokumenteras på originalhandlingen och skrivs in i Wordmallen.

Det har hittills inte förekommit att talmannen vägrat att ge tillstånd att framställa en interpellation eller skriftlig fråga på den grunden att den ställts till fel statsråd.

När granskningen är klar överlämnas interpellationen och den skriftliga frågan till det berörda departementet. Överlämnandet sker elektroniskt. I samband med det läggs interpellationen och den skriftliga frågan ut på riksdagens webbplats på internet och görs tillgängliga i den s.k. kammarappen. Varje fredag kl. 12 upprättas vidare en s.k. rubriklista med en förteckning över de skriftliga frågor och interpellationer som ställts och överlämnats under veckan. Därtill kommer att det är möjligt att prenumerera på skriftliga frågor och interpellationer elektroniskt via en s.k. RSS-tjänst som Riksdagsförvaltningen tillhandahåller. Sorteringen sker per departement.

Sedan en interpellation överlämnats återkommer statsrådet med besked om när den kommer att besvaras, varvid interpellanten underrättas om tidpunkten.

Skriftliga frågesvar översänds till kammarkansliet från Regeringskansliet såväl elektroniskt som i form av en skriftlig handling som undertecknats av statsrådet. Svaren läggs genast ut på riksdagens webbplats och görs tillgängliga i kammarappen. Precis som när det gäller interpellationer och skriftliga frågor kan man prenumerera på skriftliga frågesvar.

Handläggningen av interpellationer och skriftliga frågor finns närmare reglerad i en arbetsbeskrivning som fastställts av kammarkansliet.

Statistiska uppgifter

Nedan lämnas vissa statistiska uppgifter om interpellationer och skriftliga frågor som ett komplement till de uppgifter som lämnas i avsnittet i övrigt.

Riksmötet 2011/12

Antalet inlämnade interpellationer: 449
Antalet inlämnade skriftliga frågor: 772
Antalet återtagna interpellationer: 22
Antalet återtagna skriftliga frågor: 7

Riksmötet 2012/13

Antalet inlämnade interpellationer: 513
Antalet inlämnade skriftliga frågor: 769
Antalet återtagna interpellationer: 40
Antalet återtagna skriftliga frågor: 5

Sambandet mellan frågeinstitutet och andra kontrollinstrument

Riksdagsstyrelsens bedömning: Det finns redan i dag goda möjligheter för utskotten och deras kanslier att ta del av och använda svar på skriftliga frågor och interpellationssvar i sitt arbete med uppföljning och utvärdering eller annars. Det saknas därför skäl att införa särskilda informationsrutiner eller vidta andra åtgärder inom riksdagens kammarkansli för att underlätta utskottens arbete i detta avseende.

Rapporten Frågeinstitutet som kontrollinstrument (2011/12:RFR6)

Utredaren har studerat spörsmålets samband med andra former för parlamentarisk kontroll, dvs. konstitutionsutskottets granskning, utskottets arbete med uppföljning och utvärdering, aktuella debatter i kammaren samt Riksrevisionens och Riksdagens ombudsmäns granskning. En slutsats är att spörsmålen inte lever ett isolerat liv utan att det finns samband mellan dessa och andra kontrollinstrument. Mest omfattande är sambandet mellan spörsmålen och motionerna, som i och för sig inte är att räkna som kontrollinstrument i egentlig mening. Av en undersökning som presenteras i rapporten framgår det sålunda att omkring hälften av spörsmålen avsågs leda till en motion. Vidare anges det i rapporten att över hälften av utskottets motionsbetänkanden innehåller redovisningar av interpellationer och frågor samt svaren på dessa. Utredaren drar slutsatsen att frågeinstitutet och andra kontrollinstrument i huvudsak kompletterar varandra. Han anser dock att det inte finns anledning att tala om en överlappning då frågeställningen i en interpellation eller skriftlig fråga följs upp med en motion. Likaså är det invändningsfritt, anser han, om innehållet i en granskningsrapport från Riksrevisionen eller ett beslut av Riksdagens ombudsmän följs upp med en interpellation eller skriftlig fråga till den ansvariga ministern. Tvärtom kan kontrolleffekten öka om regeringen då och då påminns om framställningar från de professionella kontrollorganen genom ett spörsmål.

Enligt utredarens uppfattning skulle interpellationssvaren och de skriftliga frågesvaren kunna användas mer än vad som nu är fallet, t.ex. i utskottets uppföljning och utvärdering. Användningen skulle således kunna öka genom att kammarkansliet fortlöpande informerade berörda utskott vilka interpellationer och skriftliga frågor på utskottets område som har besvarats.

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet ser positivt på åtgärder som kan underlätta för utskottet att i sin verksamhet omhänderta informationen i interpellationssvaren och de skriftliga frågesvaren. Utskottet menar således att man bör överväga att införa rutiner inom kammarkansliet för detta.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Alla inkommande interpellationer, skriftliga frågor och svar på skriftliga frågor anmäls i kammaren och tas in i protokollet med uppgift om rubrik, nummer, interpellant och frågeställare. I kammarens protokoll redovisas dessutom interpellationsdebatterna. Vidare görs interpellationer och skriftliga frågor tillgängliga på riksdagens webbplats och via den s.k. kammarappen så snart som de har överlämnats till det berörda statsrådet. Det är vidare möjligt att prenumerera på interpellationer och skriftliga frågor genom en s.k. RSS-tjänst som tillhandahålls av Riksdagsförvaltningen. Svar på skriftliga frågor och interpellationer görs tillgängliga på samma sätt.

Det finns således redan i dag goda möjligheter för utskotten, deras kanslier och andra att ta del av interpellationer och skriftliga frågor samt svaren på dessa. Riksdagsstyrelsen anser inte att ordningen med riktad information om inkomna svar som har aktualiserats av utredaren och konstitutionsutskottet

skulle underlätta utskottens arbete med uppföljning och utvärdering eller deras arbete i övrigt.

Sammantaget anser riksdagsstyrelsen således att det, mot bakgrund av redan befintliga informationskanaler, inte finns något behov av att införa en rutin som innebär att riksdagens kammarkansli ska informera utskotten om svar på skriftliga frågor och interpellationer på respektive utskotts beredningsområde.

Bakåt- och framåtsyftande kontroll

Riksdagsstyrelsens bedömning: Tidigare upprättade anvisningar för skriftliga frågor och interpellationer har under hösten 2013 varit föremål för en översyn inom riksdagens kammarkansli. Anvisningarna benämns nu i stället Information från kammarkansliet om interpellationer och skriftliga frågor. Vid översynen har kammarkansliet beaktat konstitutionsutskottets önskemål om att ta in ytterligare exempel på frågor som syftar till bakåtsyftande kontroll i det fortsatta arbetet. Riksdagsstyrelsen bedömer att någon ytterligare åtgärd med anledning av vad utskottet har anfört i denna del inte är påkallad.

Rapporten Frågeinstitutet som kontrollinstrument

Utredningsrapporten innehåller en redogörelse för kontrollbegreppet. I första hand avser begreppet kontroll av en pågående eller avslutad aktivitet. Man kontrollerar alltså i nutid eller i efterhand att något blir eller har blivit gjort. Men i vidsträckt mening kan kontroll också vara lika med styrning. Begreppet kontroll kan således vara bakåt- eller framåtsyftande. Enligt utredaren är det typiskt för politiska församlingar att ägna mer uppmärksamhet åt framtida handlingar än handlingar i det förgångna. Undersökningar som utredaren låtit göra visar också att frågeinstitutet framför allt används framåtsyftande. Utredaren anser dock att det vore önskvärt om frågeställningarna i interpellationer och frågor var mer inriktade på tillbakablickande kontrollaspekter och mindre på framåtsyftande åtgärder än vad som för närvarande är fallet.

Utredaren har gått igenom de anvisningar för interpellationer och skriftliga frågor som tagits fram inom kammarkansliet och funnit att de flesta exempel på frågeställningar som finns i anvisningarna är framåtsyftande. Enligt utredaren innebär detta givetvis inte att andra formuleringar, som inte finns med i anvisningarna, inte skulle godtas. Det finns dock, menar utredaren, anledning för riksdagen att se över anvisningarna så att tillbakablickande frågeformuleringar lyfts fram bättre.

Konstitutionsutskottet

Utskottet delar utredarens uppfattning att kontrollen kan vara både bakåtsyftande och framåtsyftande. Frågeinstitutet som kontrollmedel bör således rymma båda dessa aspekter. Det är, anför det i betänkandet, den enskilde ledamotens och riksdagspartiernas ansvar att interpellationer och frågor utformas på ett sätt som gör dem till en väl fungerande del av kontrollmakten. Enligt utskottet kan det dock finnas anledning att se över anvisningarna för frågeställandet så att tillbakablickande frågeformuleringar lyfts fram bättre.

Riksdagsstyrelsens överväganden

De anvisningar för skriftliga frågor och interpellationer som tagits fram av riksdagens kammarskansli har under hösten 2013 reviderats. Dokumentet benämns nu i stället Information från kammarskansliet om interpellationer och skriftliga frågor. Översynen har bl.a. tagit sikte på de typexempel på frågeställningar som lämnades i anvisningarna. Typexemplen har, i enlighet med vad konstitutionsutskottet har begärt, kompletterats. Det arbete som har utförts ligger väl i linje med utskottets önskemål. Riksdagsstyrelsen bedömer att det inte behövs någon ytterligare åtgärd i saken.

Överlämnande av interpellationer och skriftliga frågor mellan statsråd

Riksdagsstyrelsens bedömning: Det vidtas redan nu åtgärder för att Riksdagsförvaltningen ska ha aktuell kunskap om arbetsfördelningen inom Regeringskansliet. Riksdagens kammarskansli kommer att vidta ytterligare åtgärder för att sprida information om vad som gäller i fråga om vilket statsråd som ska svara på en interpellation och skriftlig fråga. Någon ytterligare åtgärd är inte påkallad med anledning av vad konstitutionsutskottet har anfört i denna del.

Rapporten Frågeinstituten som kontrollinstrument

Utredaren konstaterar att det händer att interpellationer och skriftliga frågor överlämnas från ett statsråd till ett annat och att det då förekommer två formuleringar. Enligt den ena är arbetet inom regeringen så fördelat att interpellationen eller frågan ska besvaras av ett annat statsråd än det statsråd som fått den. Överlämnandet motiveras då av arbetsfördelningen mellan statsråden och man kan i dessa fall, enligt utredaren, tala om ”feladressering”. I den andra formuleringen anges utan motivering att interpellationen eller frågan har överlämnats, vilket, menar utredaren, får uppfattas så att ett annat statsråd än det tillfrågade har ansetts lämpligare att svara på interpellationen eller frågan. Utredaren anser att man från riksdagens utgångspunkt kan ifrågasätta om överlämnanden ska få äga rum utan motivering, dvs. i enlighet med den andra formuleringen.

I syfte att minska antalet överlämnade interpellationer och skriftliga frågor föreslår utredaren att kunskapen om Regeringskansliets organisation och statsrådets portföljer inom kammarskansliet förstärks genom att rättschefen och handläggande tjänstemän vid Statsrådsberedningen fortlöpande informerar berörda tjänstemän vid kammarskansliet om förändringar av statsrådets ansvarsområden.

Konstitutionsutskottet

Enligt konstitutionsutskottet bör utgångspunkten alltid vara att en interpellation ska besvaras av det statsråd den är ställd till. Man kan samtidigt inte, anför utskottet, utesluta att interpellationer ibland ställs till ”fel” statsråd. Utskottet framhåller att kammarskansliet alltid bör ha aktuell kunskap om arbetsfördelningen mellan statsråden. Om det likväl inträffar att den frågeställning som tas upp i en interpellation ligger inom ett annat statsråds ansvarsområde

bör det finnas möjligheter att som i dag överlämna interpellationen till ett annat statsråd.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsstyrelsen har ingen annan uppfattning än konstitutionsutskottet och utredaren när det gäller vikten av att det finns aktuell kunskap inom riksdagens kammarkansli om arbetsfördelningen mellan statsråden. En rad åtgärder vidtas också kontinuerligt i detta syfte. Sålunda finns det sedan tidigare en överenskommelse mellan Statsrådsberedningen och kammarkansliet om att information om förordnanden enligt 7 kap. 5 § RF, s.k. § 5-förordnanden, ska översändas till enheten centralkansliet så snart dessa beslutats. Så sker också. Information om nya förordnanden sprids därvid bland berörda tjänstemän och samlas elektroniskt så att alla har tillgång till den. Muntlig information om inkomna förordnanden lämnas vidare vid enhetsmöten och liknande. Den ordning som utredaren har föreslagit är således genomförd. Därtill kommer att samtliga tjänstemän självklart har tillgång till den gällande lydelsen av instruktionen för Regeringskansliet. Överlämnanden mellan statsråd följs också upp och analyseras inom riksdagens kammarkansli.

Riksdagsförvaltningen har även kompletterat anvisningarna för interpellationer och skriftliga frågor med information om bilagan till instruktionen för Regeringskansliet och dess betydelse för bedömningen av vilket statsråd som ska besvara en skriftlig fråga och interpellation. Saken kommer även att i fortsättningen att uppmärksammas vid den utbildning som regelbundet anordnas av Riksdagsförvaltningen för nyanställda vid partikanslierna liksom vid kammarkansliets introduktioner för nya ledamöter under pågående valperiod.

I övrigt kan riksdagsstyrelsen inte se att det finns behov av någon särskild åtgärd från Riksdagsförvaltningens sida med anledning av vad konstitutionsutskottet anfört i denna del.

Användningen av frågeinstitutet

Riksdagsstyrelsens bedömning: Det bör inte införas en ordning som innebär att riksdagens kammarkansli regelmässigt ska kontrollera om ämnet i en interpellation eller skriftlig fråga redan förekommer i en ännu obesvarad interpellation eller fråga, alternativt är föremål för en kommande debatt, och upplysa ledamoten om detta.

Rapporten Frågeinstitutet som kontrollinstrument

I rapporten beskrivs tre typer av regler som skulle kunna införas om man anser att riksdagen är överhopad med interpellationer och frågor, nämligen 1) att det krävs ett visst antal ledamöter för att få väcka ett spörsmål som kan leda till debatt i kammaren och eventuellt en omröstning, 2) att varje ledamot bara får ställa ett visst antal spörsmål per vecka eller per månad och 3) att samma spörsmål inte får upprepas med alltför korta intervall och att spörsmål inte får ställas om frågor som är under behandling i parlamentet.

Enligt utredaren är det uppenbart att upprepade interpellationer i samma ämne är ett viktigt sätt att, särskilt för oppositionspolitiker, driva en fråga i

riksdagen. Samtidigt är det säkert så att statsråden ibland upplever att upprepningarna kommer för tätt inpå varandra. Statsråden skulle, anför utredaren, som motmedel kunna använda sig av sin formella rätt att låta bli att svara på en interpellation, men detta förekommer inte annat än i undantagsfall. Om man ska begränsa ledamöternas möjligheter att ställa ”onödiga” interpellationer och frågor bör ansvaret för detta, enligt utredaren, läggas på riksdagen själv och inte på statsråden. Det skulle vara en sak för talmannen att förhindra sådana interpellationer. Ett möjligt kriterium i riksdagen för att avvisa en interpellation eller skriftlig fråga skulle kunna vara att interpellationen eller frågan redan är föremål för en interpellation eller fråga som ännu inte behandlats av riksdagen. Även en förestående debatt skulle kunna vara en grund för avvisning av interpellationer eller frågor.

Om man inte vill gå så långt som att ge talmannen en formell rätt att stoppa upprepningar finns det, menar utredaren, likväl anledning för kammarkansliet att upplysa en ledamot som tänker väcka en interpellation eller en skriftlig fråga i ett ämne där det redan finns en obesvarad interpellation eller en fråga om detta förhållande. Även en upplysning om en kommande debatt i ett ämne kan förhindra att ett spørsmål ställs i samma ämne.

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet framhåller att frågeinstitutet är ett led i riksdagens grundlagsstadgade kontrollmakt och att genom regleringen av dem förankras den enskilda riksdagsledamotens rätt att fråga ett statsråd om sådant som rör dennes tjänsteutövning. Utskottet anser inte att det bör införas regler som jämfört med vad som gäller i dag begränsar ledamöternas möjlighet att använda frågeinstitutet, detta oavsett utvecklingen av antalet interpellationer och skriftliga frågor. Däremot kan man, enligt utskottet, överväga om inte kammarkansliet bör ha till uppgift att regelmässigt kontrollera om ämnet i en tänkt interpellation eller skriftlig fråga redan förekommer i en ännu obesvarad interpellation eller fråga, alternativt är föremål för en kommande debatt. Som utredaren anför bör kammarkansliet i en sådan situation upplysa ledamoten om att så är fallet, varpå ledamoten kan välja att avstå från att ställa interpellationen eller frågan för att undvika upprepningar.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagsstyrelsen anser att det redan i dag finns goda möjligheter att via riksdagens webbplats, kammarappen, prenumerationstjänster och kammarens protokoll hålla sig à jour med vilka skriftliga frågor och interpellationer som lämnats in och överlämnats samt svaren på dessa. Aktuella debatter kungörs också på ett flertal olika sätt: genom anmälan i kammaren samt via riksdagens webbplats, via intranätet och massmedia.

Riksdagsstyrelsen bedömer att ledamöterna och partikanslierna redan i dag har god kännedom om vilka interpellationer och skriftliga frågor som har lämnats in och överlämnats utan att Riksdagsförvaltningen påpekar detta. Det samma gäller planerade debatter. Enligt riksdagsstyrelsen finns det mot den bakgrunden inte något behov av den typ av riktad information som utredaren och konstitutionsutskottet aktualiserat. Den typen av påpekanden kan snarare

komma att uppfattas som en påtryckning på ledamoten att dra tillbaka en skriftlig fråga eller interpellation för att underlätta för Riksdagsförvaltningen och kammaren. Detta bör givetvis undvikas, särskilt mot bakgrund av ledamöternas grundlagsfästa rätt att framställa interpellationer och frågor. Därtill kommer svårigheten att bedöma huruvida det är fråga om samma eller en liknande frågeställning och vilka tidskriterier som ska gälla. Det har inte framkommit att skälet till att de skriftliga frågor och interpellationer som har återtagits under riksmötena 2011/12 och 2012/13 har varit att ledamoten sent omsider fått reda på att någon annan ledamot nyligen ställt en interpellation eller skriftlig fråga med samma frågeställning eller att frågeställningen skulle komma att bli föremål för en aktuell debatt.

Sammantaget är det riksdagsstyrelsens uppfattning att man inte bör införa en ordning som innebär att kammarkansliet ska informera ledamöter om tidigare inlämnade interpellationer, skriftliga frågor och kommande debatter i samma ämne som ledamoten aktualiserat.

I sammanhanget vill riksdagsstyrelsen påminna om att det i vissa fall på talmannens uppdrag görs sammanställningar av interpellationer och skriftliga frågor till samma statsråd i samma ämne. Så skedde exempelvis hösten 2006 då en stor mängd liknande interpellationer ställdes till arbetsmarknadsminister Sven-Otto Littorin. Sammanställningarna redovisas även för gruppledarna, som på så sätt uppmärksammas på mer uppseendeväckande upprepningar av interpellationer och frågor.

Tidsramen för besvarande av interpellationer

Riksdagsstyrelsens bedömning: Det pågår sedan tidigare ett kontinuerligt arbete vid riksdagens kammarkansli för att interpellationer ska besvaras i tid och att förseningar ska bli så korta som möjligt. Någon ytterligare särskild åtgärd i saken är inte påkallad.

Rapporten Frågeinstitutet som kontrollinstrument

En statistisk genomgång som utredaren låtit göra visar att andelen försenade interpellationssvar under de senaste riksmötena varierat mellan 42 och 62 procent. Enligt utredaren samvarierar andelen fördröjda svar i stort sett med antalet interpellationer. Utredaren har vidare låtit undersöka hur interpellationer och frågor påverkar arbetet i Regeringskansliet. Enligt utredaren medför interpellationerna och frågorna krav på omedelbara arbetsinsatser av tjänstemännen i Regeringskansliet. De får lägga andra uppgifter åt sidan och ägna arbetstiden, ibland också övertid, åt att skriva utkast till svar för att kunna klara tidsramarna. Särskilt tidsramen för besvarande av skriftliga frågor uppges vara knappt tilltagen och kan upplevas som stressande. För interpellationssvaren står lite mer tid till förfogande. Enligt rapporten uppger tjänstemännen också samstämmigt att det som regel inte är några problem att iakttä tidsfristerna för interpellationerna. När det gäller frågesvaren finns det enligt utredaren olika tänkbara förändringar för att förbättra arbetsituationen för tjänstemännen. En möjlighet som han anser bör prövas är att förlänga svarstiden med ett dygn antingen i början eller i slutet av svarstiden. Vilket av dessa

alternativ som bör prövas får man, menar utredaren, avgöra efter diskussion med Regeringskansliet.

När det gäller de försenade interpellationssvaren är det, enligt utredaren, i allmänhet inte arbetssituationen på departementen eller samordningen mellan departementen som är problemet utan statsrådets kalendrar. Statsråden är redan till stora delar uppbokade genom resor och andra engagemang som är svåra att ändra på, och trots upprepad kritik från konstitutionsutskottet har förseningarna snarast ökat. Att förlänga svarstiden som ett sätt att minska andelen försenade svar avfärdas dock av utredaren, då det skulle medföra att den genomsnittliga svarstiden blev längre och att svaren i större utsträckning skulle vara inaktuella när de lämnas. En metod som i stället förordas av utredaren är att statsråden reserverar tid i sina kalendrar för att besvara interpellationer under de veckor som kammaren sammanträder under ett kommande riksmöte. Innebörden av förslaget är att alla statsråd ska reservera tid i sin kalender varje vecka som riksdagen sammanträder, närmare bestämt de dagar då det i dagsläget förekommer interpellationsdebatter. När statsråden har anmält vilka tider som de önskar få reserverade för interpellationssvar får kammarskansliet pussla ihop ett schema som annonseras ut på lämpligt sätt till alla ledamöter.

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet håller med utredaren om att den nuvarande tidsramen för besvarande av skriftliga frågor bör förlängas i enlighet med utredarens förslag. Härigenom skapas bättre förutsättningar för att svaren ska vara så innehållsrika som möjligt. Däremot anser utskottet, i likhet med utredaren, att tidsramen för besvarande av interpellationer inte bör utökas. Den nuvarande regleringen som innebär att interpellationer ska besvaras inom två veckor är följaktligen, menar utskottet, en rimlig avvägning mellan behovet av tid för att förbereda svaret och intresset av att snabbt få svar på en aktuell fråga.

Utskottet konstaterar att andelen försenade interpellationssvar är förhållandevis hög. Det är, anför utskottet, angeläget att regeringen arbetar för att andelen försenade svar ska minska från dagens nivå. För att åstadkomma detta måste Regeringskansliet ta ett större ansvar för att statsråden ska kunna planera sin tid så att de kan svara på interpellationer. Utskottet anser att Regeringskansliet och kammarskansliet gemensamt bör överväga hur framförhållningen för statsråd och interpellanter kan förbättras, samtidigt som andelen försenade svar minskas.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Riksdagens kammarskansli arbetar kontinuerligt för att interpellationer ska besvaras i tid och förseningar i förekommande fall bli så korta som möjligt. Betydande ansträngningar görs således från kansliets sida i detta syfte när debatttidpunkten bestäms. Förseningarna följs upp kontinuerligt och redovisas för talmannen och gruppledarna. Längre och upprepade förseningar rapporteras också till talmannen. Därtill kommer att vikten av att interpellationer och skriftliga frågor besvaras i tid understryks också vid kontakter med Regeringskansliet, exempelvis vid det samråd som regelbundet förekommer med

Statsrådsberedningen, vid studiebesök och i andra sammanhang. Kammarkansliet kommer att fortsätta detta arbete. Riksdagsstyrelsen anser inte att det för närvarande är nödvändigt att vidta någon ytterligare särskild åtgärd i saken.

5.4.3 Frågeinstitutet – förlängd tid för svar på skriftliga frågor

Riksdagsstyrelsens förslag: Tidsfristen för svar på skriftliga frågor förlängs med ett dygn genom att frågorna som lämnas in senast kl. 10 en torsdag ska besvaras senast kl. 12 på onsdagen i följande vecka.

Nuvarande ordning

Nuvarande ordning för skriftliga frågor redovisas i avsnitt 5.4.2.

Rapporten Frågeinstitutet som kontrollinstrument

I tilläggsbestämmelse 6.4.1 riksdagsordningen anges att de skriftliga frågor som under en vecka getts in senast kl. 10 på fredagen besvaras senast kl. 12 på onsdagen i följande vecka.

Utredaren har låtit undersöka hur interpellationer och frågor påverkar arbetet i Regeringskansliet (2011/12:RFR6 s. 61 f.). Enligt utredaren medför interpellationerna och frågorna krav på omedelbara arbetsinsatser av tjänstemännen i Regeringskansliet. De får lägga andra uppgifter åt sidan och ägna arbetstiden, ibland också övertid, åt att skriva utkast till svar för att kunna klara tidsramarna. Särskilt den tidsram som gäller för besvarande av skriftliga frågor uppges vara knappt tilltagen och kan upplevas som stressande. När det gäller interpellationssvaren har man lite mer tid till förfogande. Enligt rapporten uppges tjänstemännen också samstämmigt att det som regel inte är några problem med att iaktta tidsfristerna för interpellationerna.

När det gäller frågesvaren kan olika förändringar tänkas, enligt utredaren. En möjlighet som han anser bör prövas är att förlänga svarstiden antingen i början eller i slutet. Man kan sätta stopptiden ett dygn tidigare för inlämnande av frågor som bör besvaras senast kl. 12 på onsdagen veckan därefter, eller man kan behålla tiden för inlämnandet och sträcka ut tiden för svaret till senast kl. 12 på torsdagen i veckan efter. Vilket av dessa alternativ som bör prövas får enligt utredaren avgöras efter diskussion med Regeringskansliet.

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet konstaterar att utredningen visar att en interpellation eller skriftlig fråga medför krav på omedelbara arbetsinsatser i Regeringskansliet (bet. 2012/13:KU4 s. 10 f.). Framför allt vid skriftliga frågor upplevs tidsramen för att besvara frågan som knappt tilltagen.

Enligt utskottet bör tidsramen som anges i riksdagsordningen för besvarande av skriftliga frågor utökas i enlighet med vad som anförs av utredaren.

Skälet till att förlänga svarstiden något är att därigenom skapa bättre förutsättningar för att svaren ska vara så innehållsrika som möjligt. På vilket sätt svarstiden ska förlängas bör bli föremål för diskussion med Regeringskansliet.

Kommitténs överväganden och förslag

Tidsramen för besvarande av skriftliga frågor bör enligt kommittén förlängas med ett dygn. Därigenom kan bättre förutsättningar skapas för att svaren ska vara så innehållsrika som möjligt.

Kommittén har efter inhämtande av Regeringskansliets uppfattning funnit att svarstiden för frågesvar bör förlängas i början, dvs. att stopptiden för inlämnande av frågor bör sättas till kl. 10 på torsdagarna. Svarstiden blir då fortsatt senast kl. 12 på onsdagen veckan därefter.

Remissinstanserna

Uppsala universitet saknar i betänkandet en diskussion kring publicering och spridning av de skriftliga frågorna. Det finns enligt universitetet anledning att överväga hur de skriftliga frågorna publiceras och sprids. Genom att skapa en plattform för publicering av frågor och svar på riksdagens webbplats kan de skriftliga frågorna spela en än mer framskjuten roll som kontrollinstrument. Regler om detta skulle lämpligen kunna införas i förslagets tillägsbestämelse 8.6.1 och 8.6.2.

Övriga remissinstanser har inga synpunkter på förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs uppfattning om förlängningen av tidsfristen för svar på skriftliga frågor.

När det gäller de synpunkter som Uppsala universitet har lämnat anser riksdagsstyrelsen liksom universitetet att det är angeläget att allmänheten ges goda möjligheter att ta del skriftliga frågor, liksom av interpellationer. Som redovisats i avsnitt 5.4.2 är förutsättningarna för det redan i dag goda. Skriftliga frågor och interpellationer görs tillgängliga på riksdagens webbplats så snart som de har överlämnats till det berörda statsrådet. Det är vidare möjligt att prenumerera på interpellationer och skriftliga frågor genom en s.k. RSS-tjänst som tillhandahålls av Riksdagsförvaltningen. Riksdagsstyrelsen vill i sammanhanget även hänvisa till 1 § lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen enligt vilken förvaltningen ska informera om riksdagens arbete och frågor som rör EU. Någon reglering i riksdagsordningen anser styrelsen därför inte vara nödvändig.

5.4.4 Statsministerns frågestund

Riksdagsstyrelsens bedömning: Gruppledarna kommer även fortsättningsvis enligt vad riksdagsstyrelsen har erfarit att sett över tid närmare utforma frågestunderna med statsministern. Någon ytterligare åtgärd med anledning av tillkännagivandet i denna del är inte påkallad.

Bakgrund

Nuvarande ordning

En muntlig fråga framställs vid en frågestund som anordnas i kammaren (6 kap. 3 § RO). Frågan besvaras omedelbart av ett statsråd. Talmannen beslutar om vem som ska få ordet och får besluta om begränsning av anförandena till längst en minut.

En frågestund anordnas varje torsdag under de veckor som kammaren sammanträder för annat än bordläggning av ärenden (tilläggsbestämmelse 6.3.1). Talmannen får besluta att ställa in en frågestund eller flytta den till en annan dag i veckan om arbetsförhållandena i riksdagen kräver det. Senast på fredagen i veckan före frågestunden ska Regeringskansliet anmäla vilka statsråd som kommer att vara närvarande vid frågestunden. Statsministerns frågestund anordnas normalt en gång var fjärde eller femte vecka. Frågorna ska då enbart vara av övergripande allmänpolitiskt slag.

En ledamot som vill ställa en fråga anmäler sig antingen i kammaren eller i förväg till kammarkansliet senast kl. 13 den dag frågestunden äger rum. Förhandsanmälan ska inte avse frågans innebörd utan enbart vilket statsråd som frågan riktar sig till.

Vid statsministerns frågestund har en partigrupp för ett oppositionsparti rätt att anmäla en ledamot som ska företrädta partiet (partiföreträdare). Övriga partigrupper har rätt att anmäla en prioriterad talare. Partiföreträdare för ett oppositionsparti kan normalt räkna med att få ordet för minst en följdfråga eller kommentar. Normalt får statsministern det sista inlägget i ett replikskifte, men talmannen kan när han finner det befogat ge frågeställaren ordet för ett avslutande inlägg om en halv minut. Övriga frågeställare kan normalt räkna med att få ordet endast en gång.

Rapporten Frågeinstitutet som kontrollinstrument

Utredaren erinrar om att när statsministerns frågestund infördes våren 2003 var tanken att de skulle vara ett tillfälle för meningsutbyte mellan statsministern och övriga partiledare, undantagsvis gruppledarna. Utan att det direkt utsades avsågs här främst att det var ledarna för oppositionspartierna som skulle ställa frågor till statsministern med möjlighet till en eller två följdfrågor. I rapporten redovisas att partiledarna allt mer sällan är representerade vid frågestunden.

Utredaren frågar sig vad det är som gör att partiledarna deltar så sporadiskt i statsministerns frågestunder. Ett problem, menar han, är att partiledarna får så kort tid på sig att diskutera med statsministern (två anföranden om en minut vardera). En rätt till fler anföranden, en förlängning av anförandena och en möjlighet att ställa nya frågor borde enligt utredaren kunna diskuteras, för att göra ett deltagande i statsministerns frågestund mer attraktivt för oppositionens partiledare.

Ett annat förslag som förs fram av utredaren är att frågestunderna ersätts av debattstunder. Syftet är att göra frågestunderna mer attraktiva för partiledarna och andra ledande företrädare för partierna, för att därmed bättre upp-

fylla målet att riksdagen ska bli en intressant debattarena. Torsdagens frågestund skulle eventuellt byta namn till Veckans debattstund och bli ett renodlat forum för en debatt på partiledarnivå varje vecka som riksdagen sammanträder. Regeringen skulle representeras av statsministern eller något statsråd som statsministern utser. Deltagandet skulle begränsas till en deltagare från varje parti på ledningsnivå.

Konstitutionsutskottet

Utskottet anser att dagens bestämmelser i regeringsformen och riksdagsordningen om frågeinstituten inte behöver ändras. Förändringar av utformningen av statsministerns frågestund bör i stället genomföras på samma sätt som dagens ordning har skapats, dvs. genom en överenskommelse mellan gruppledarna.

Enligt utskottet finns det skäl både för och emot en förändring av statsministerns frågestund. Utskottet noterar att det av utredningen framgår att statsministerns frågestunder fungerade som det var tänkt fram till valet 2006. Eftersom reglerna om frågestunderna inte har förändrats därefter kan förändringarna i frågestundernas funktion ha påverkats av vilka individer som agerar inom ramen för systemet. Utskottet anser att det inte är självklart att regelverket för riksdagens kontrollmakt ska förändras i takt med att de olika kontrollfunktionerna vid olika tidpunkter används på olika sätt av olika individer.

Utskottet noterar vidare att det inom ramen för dagens regelverk är möjligt att få en längre diskussion om ett visst ämne med statsministern om flera ledamöter kommer överens om att ställa frågor till statsministern i samma ämne. Därutöver konstaterar utskottet att utredarens förslag om att ersätta statsministerns frågestund med debattstunder skulle innebära att frågestunderna inte längre skulle äga rum med stöd av 6 kap. RO, som rör frågeinstituten. I stället skulle det införas debattstunder med stöd av 2 kap. 10 § RO, enligt vilken det finns möjlighet att anordna en debatt utan samband med annan handläggning. Debattstunderna skulle inte vara en del av utövandet av riksdagens kontrollmakt enligt 13 kap. RF, men väl, mot bakgrund av 1 kap. 6 § RF, allmänpolitiska debatter utan koppling till ett visst riksdagsärende. Enligt utskottet är det även möjligt att vissa gånger använda dagens system med frågor och svar och vissa gånger anordna en debattstund med stöd av 2 kap. 10 § RO.

Konstitutionsutskottet anser mot denna bakgrund att det ankommer på gruppledarna att sett över tid närmare utforma frågestunderna med statsministern och påpekar att gruppledarna därvid bl.a. har utredningen och betänkandet att utgå från.

Riksdagsstyrelsens överväganden

Gruppledarna kommer även fortsättningsvis enligt vad riksdagsstyrelsen har erfarit att sett över tid närmare utforma frågestunderna med statsministern. Någon ytterligare åtgärd med anledning av tillkännagivandet i denna del är inte påkallad.

5.5 Förhållandet riksdag–regering

5.5.1 Tillkännagivanden

Riksdagsstyrelsens förslag: Regeringen redovisar enligt praxis årligen i skrivelse 75 sina åtgärder med anledning av riksdagens beslut. Regeringens skyldighet att årligen lämna denna redovisning bör regleras i riksdagsordningen.

Kravet i riksdagsordningen på att kommittéberättelsen måste lämnas senast den 1 mars tas bort.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 1 kap. 4 § regeringsformen är riksdagen folkets främsta företrädare. Riksdagen stiftar lagar, beslutar om skatter till staten och bestämmer hur statens medel ska användas. Vidare granskar riksdagen rikets styrelse och förvaltning.

Riksdagen fattar således beslut som är bindande för medborgare och myndigheter i form av lagar eller anslag. Enligt en grundlagskommentar finns det givetvis inget hinder för riksdagen att fatta beslut som inte är rättsligt bindande (Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl. 2012, s. 67). Det kan röra sig om principbeslut eller om beslut i form av riktlinjer eller uttalanden. En sådan mer obestämd beslutsform kan som Grundlagberedningen påpekade (SOU 1972:15 s. 101) ofta vara ändamålsenlig bl.a. genom att den gör det möjligt för riksdagen att pröva större frågor på ett tidigt stadium. Beslut av detta slag kan alltefter omständigheterna medföra en ”politisk” bundenhet.

Tillkännagivanden är en vanlig form av riksdagsuttalanden.

Kommittén lämnar i sitt betänkande en beskrivning av tillkännagivandenas historia och förhållande till 1974 års regeringsform. Vidare klargör kommittén att det finns andra riktlinjebeslut än tillkännagivanden som kan initieras av utskotten. I betänkandet redovisas också antalet tillkännagivanden och hur regeringen återredovisar dem liksom den konstitutionella praxisen.

Redogörelser för riksdagens skrivelser

Enligt 5 kap. 13 § riksdagsordningen gäller att om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet ska det organ som ska verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning ska alltid meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som lämnat framställningen genom en skrivelse.

Sedan 1810 har regeringen redovisat vilka åtgärder tillkännagivandena har lett till. Redovisningen lämnades fram till 1961 till Justitieombudsmannen och därefter direkt till riksdagen. Från och med riksmötet 1997/98 har skrivelsen nummer 75. Skrivelsen omfattar samtliga riksdagsskrivelser som inte tidigare har avrapporterats som slutbehandlade. Således ingår också riksdagens beslut om lagar och anslag m.m. I det följande refereras till skrivelsen som skrivelse 75.

Riksdagens och konstitutionsutskottets behandling av skrivelse 75

Skrivelse 75 medför, i likhet med övriga skrivelser, motionsrätt. Få motioner har väckts genom åren, men våren 2012 väcktes en kommittémotion (S). I fem yrkanden föreslogs tillkännagivanden om att regeringen snarast borde återkomma till riksdagen med vissa förslag eller på något annat sätt vidta åtgärder i enlighet med tidigare tillkännagivanden.

Sedan 1991 har konstitutionsutskottet som ett led i beredningen av regeringens skrivelser med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen begärt och fått in yttranden från övriga riksdagsutskott. Formuleringen är numera att konstitutionsutskottet anmodar övriga utskott att yttra sig över skrivelse 75. Våren 2012 inkom yttranden från fyra utskott, och ytterligare två utskott yttrade sig genom protokollsutdrag.

Vid 2010 års behandling av regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2009/10:75) framhöll konstitutionsutskottet den betydelse regeringens rapportering om huruvida riksdagsskrivelser är slutbehandlade eller inte och om de beredningsåtgärder som genomförts eller planeras har för att riksdagen ska kunna avgöra om regeringen genomfört de beslut som riksdagen fattat (bet. 2009/10:KU21 s. 23). Utskottet uttalade då mot denna bakgrund sin avsikt att framdeles förstärka sin granskning av redogörelsen. Konstitutionsutskottet genomförde våren 2012 en förstärkt granskning av innehållet i regeringens redogörelse i skrivelse 75 (skr. 2011/12:75) och tidigare skrivelser. Granskningen fokuserades särskilt på regeringens behandling av riksdagens tillkännagivanden (bet. 2011/12:KU21). Kommittén redovisar i betänkandet iakttagelser från granskningen, kompletterade med vissa nya uppgifter.

Tilkännagivanden till riksdagens myndigheter

Det förekommer att riksdagen gör tillkännagivanden till riksdagsstyrelsen. Tilkännagivandena kan vara nödvändiga för att riksdagsstyrelsen ska få göra vissa framställningar. Enligt riksdagsordningens tilläggsbestämmelse 3.8.2 får riksdagsstyrelsen göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagsarbetets bedrivande eller i andra frågor som hör till styrelsens handläggning. Styrelsen får vidare i andra fall göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagen eller dess organ om framställningarna grundar sig på förslag från utredningar som styrelsen har tillsatt på riksdagens uppdrag.

Sedan slutet av 1990-talet har behandlingen av riksdagens skrivelser till riksdagsstyrelsen (tidigare talmanskonferensen) redovisats i en bilaga till Riksdagsförvaltningens årsredovisning, som sedan behandlats av konstitutionsutskottet i dess budgetbetänkande över utgiftsområde 1 Rikets styrelse (KU1).

I redogörelsen redovisas kortfattade sakuppgifter om riksdagsskrivelsernas nummer och övriga aktuella dokument (framställningar, propositioner, motioner, utskottsbetänkanden och protokoll) och i förekommande fall uppgifter om genomförda lagändringar samt uppgifter om huruvida skrivelsen är slutbehandlad eller inte. Riksdagsstyrelsen har beslutat att redovisningen till

riksdagen av vidtagna åtgärder ska följa samma form som regeringens redovisning och har därför överlämnat redogörelserna 2011/12:RS4 och 2012/13:RS4 till riksdagen med redovisning av vilka åtgärder som vidtagits med anledning av riksdagsskrivelserna.

Redogörelserna behandlades av konstitutionsutskottet i samma betänkande som skrivelse 75 (bet. 2011/12:KU21 och 2012/13:KU21). Styrelsens beslut att redovisningen till riksdagen av vidtagna åtgärder ska följa samma form som regeringens redovisning är enligt utskottet värdefullt, inte minst eftersom det säkerställer en enhetlig behandling av samtliga riksdagsskrivelser vid ett och samma tillfälle.

Kommitténs överväganden och förslag

Reglering av regeringens skyldighet att redovisa åtgärder med anledning av riksdagens beslut

Regeringen har sedan 1810 redovisat vilka åtgärder tillkännagivandena har lett till. Redovisningen lämnades fram till 1961 till Justitieombudsmannen och därefter direkt till riksdagen. Från och med riksmötet 1997/98 har skrivelsen nummer 75. Skrivelsen omfattar samtliga riksdagsskrivelser som inte tidigare har avrapporterats som slutbehandlade. Således ingår också riksdagens beslut om lagar och anslag m.m. Det finns dock inget författningsmässigt krav på att regeringen ska redovisa detta.

Enligt regeringsformen och riksdagsordningen ska regeringen förelägga riksdagen följande propositioner och skrivelser:

- en budgetproposition (9 kap. 2 § RF, 3 kap. 2 § och 3.2.1 RO, senast 20/9 icke valår)
- en ekonomisk vårproposition (3.2.2 RO, senast 15/4)
- en årsredovisning för staten (9 kap. 10 § RF, senast 15/4 enligt 10 kap. 5 § budgetlagen 2011:203)
- en årlig kommittéberättelse (3.6.3 RO, senast 1/3)
- en skrivelse över en granskningsrapport från Riksrevisionen (4 kap. 18 a § RO)
- en årlig skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen (10 kap. 2 § RO).

I budgetlagen (2011:203) anges vidare att regeringen vartannat år i en skrivelse till riksdagen ska utvärdera förvaltningen av statsskulden. Skrivelsen ska senast den 25 april överlämnas till riksdagen (5 kap. 7 § budgetlagen). Regeringen ska också varje år lämna en redovisning av skatteutgifter till riksdagen (10 kap. 4 § budgetlagen).

Vidare finns det ett antal skrivelser som regeringen lämnar årligen utan att det finns krav i lag att dessa ska lämnas. Bland dessa finns redogörelsen för företag med statligt ägande (t.ex. skr. 2011/12:140), skrivelsen om utvecklingen inom den kommunala sektorn (t.ex. skr. 2011/12:102) och skrivelsen om strategisk exportkontroll (t.ex. skr. 2011/12:114).

Av bestämmelser i regeringsformen kan naturligtvis följa att regeringen måste lämna en proposition också för annat än lagar, t.ex. för godkännande av vissa internationella överenskommelser (10 kap. 3 § RF). I 8 kap. 6 § RF

anges att föreskrifter som regeringen meddelat med stöd av ett bemyndigande enligt regeringsformen ska underställas riksdagen för prövning om riksdagen bestämmer det.

I riksdagsordningens åttonde kapitel om vissa befattningshavare och organ regleras vissa organs skyldighet att årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen (8.16.1, 8.6.1–3 RO). Det finns vissa krav på riksdagens myndigheter att lämna årsredovisning m.m. till riksdagen i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m., lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän och lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank. Från och med för verksamhetsåret 2013 ska riksdagens nämndmyndigheter lämna en redogörelse till riksdagen för sin verksamhet under det senaste kalenderåret (framst. 2012/13:RS1 och 2012/13:RS3).

Kommittén konstaterar att skrivelse 75 har kommit att få en viktig roll i uppföljningen av riksdagens beslut, särskilt i fråga om tillkännagivandena. Mot denna bakgrund är det rimligt att regeringens skyldighet att årligen lämna denna skrivelse regleras i riksdagsordningen.

Regeringens skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser har under riksmötena 2001/02 och 2011/12 lämnats mellan den 12 mars och 24 mars. Den lämnas således enligt praxis i mars och senast det datum som riksdagen på förslag av talmannen har fastställt när propositioner som enligt regeringens mening bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas (3 kap. 3 § RO). Därmed hinner motionstid löpa, övriga utskott hinner yttra sig till konstitutionsutskottet och utskottet hinner justera ett betänkande för kammarbehandling under våren. Denna ordning bör enligt kommittén bestå, men i likhet med skrivelsen över verksamheten i EU krävs inte någon reglering av tidpunkten i RO.

Vidare anser kommittén att kravet i riksdagsordningen på att kommittéberättelsen måste lämnas senast den 1 mars ska tas bort. Överlämnandet av kommittéberättelsen får förutsättas ske senast det datum som riksdagen på förslag av talmannen har fastställt när propositioner som enligt regeringens mening bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas, dvs. omkring den 20 mars.

Regeringen återredovisar och hanterar över hälften av tillkännagivandena i propositioner till riksdagen. Kommittén anser att det är värdefullt för riksdagens arbete om det framgår tydligt av redovisningen i den aktuella propositionen vilket tillkännagivande som redovisningen görs med anledning av. Detta sker redan i dag i stor utsträckning. En tydlig redovisning innebär att riksdagen får kännedom om att regeringen anser att ett tillkännagivande är behandlat. Självfallet ska tillkännagivandena sedan redovisas också i regeringens skrivelse med redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser.

När det gäller tillkännagivanden till riksdagens myndigheter kan kommittén konstatera att det i riksdagsstyrelsens redogörelse anges att riksdagsstyrelsen beslutat att redovisningen till riksdagen av vidtagna åtgärder ska följa samma form som regeringens redovisning (redog. 2011/12:RS4 Redogörelse för behandlingen under 2011 av riksdagens skrivelser till riksdagsstyrelsen). Kommittén anser att riksdagsstyrelsens redovisning av åtgärder med anled-

ning av riksdagens beslut också bör regleras i riksdagsordningen. Skyldigheten innebär att redovisningen kan lämnas i en särskild redogörelse eller i t.ex. redogörelsen med Riksdagsförvaltningens årsredovisning.

Remissinstanserna

Lunds universitet ifrågasätter om det finns tillräckliga skäl att ta bort kravet i 9 kap. 8 § riksdagsordningen på att kommittéberättelsen ska lämnas den 1 mars.

Remissinstanserna i övrigt har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen gör samma bedömning som kommittén och finner därmed att kravet att kommittéberättelsen måste lämnas senast den 1 mars ska tas bort. Överlämnandet av berättelsen får som kommittén anført förutsättas ske senast det datum som riksdagen har fastställt som senaste datum för att propositioner ska kunna behandlas under det pågående riksmötet.

5.5.2 Utskottens initiativrätt och beredningskrav

Riksdagsstyrelsens förslag: Innan ett utskott i ett ärende som avser lagstiftning eller som påverkar statens budget helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag till utskottsinitiativ ska utskottet inhämta behövliga upplysningar och yttranden, om det inte finns synnerliga skäl mot detta. Utskottet ska i så fall redovisa skälen till att upplysningar och yttranden inte har inhämtats.

Ett utskott ska vara skyldigt att i sitt betänkande redovisa skälen om utskottet väljer att inte inhämta ett yttrande från Lagrådet när utskottet tar ett initiativ till ändring av lag som faller inom området för Lagrådets granskning. Skyldigheten ska också gälla om utskottet föreslår helt eller delvis bifall till en motion som innebär ändring av sådan lag. Även förslag om ny lag omfattas.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Ett utskotts rätt att ta ett initiativ till ett ärende regleras i 3 kap. 7 § riksdagsordningen (RO). Där föreskrivs det att ett utskott får väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde. Ett sådant utskottsinitiativ tas genom ett utskottsbetänkande. Utskottsinitiativen delas in i begränsade eller osjälvständiga initiativ respektive obegränsade eller självständiga initiativ. Finansutskottet får i ekonomiskt-politiskt syfte väcka förslag även i ett ämne som hör till ett annat utskotts beredningsområde (3 kap. 7 § andra stycket RO).

När det gäller osjälvständiga initiativ har ett utskott, inom ramen för ett ärende som remitterats till utskottet, i sitt betänkande alltid kunnat framföra ett annat förslag än vad som framförts i ärendet. Det självständiga initiativet däremot är en rätt för utskottet att oberoende av ett ärende som remitterats

från kammaren väcka förslag inom utskottets beredningsområde. Den rätten infördes för samtliga utskott i början av 1970-talet. Tidigare fanns den endast för vissa utskott.

Ett självständigt utskottsinitiativ beslutas formellt först när utskottsbetänkandet justeras. Följdmotioner kommer därför inte i fråga. Grundlagberedningen uttalade att man därför i dessa fall har anledning att vara mer generös i sin bedömning av reservationsrätten (se SOU 1969:62 Ny utskottsorganisation). På så sätt kan frånvaron av en rätt att väcka följdmotioner kompenseras. Regleringen av utskottsinitiativet bör nämligen inte bli sådan att den kan tänkas inbjuda riksdagsmajoriteten till aktioner via utskotten i syfte att hindra oppositionen från att presentera alternativförslag (prop. 1973:90 s. 532 f.)

Syftet med att utsträcka utskottens initiativrätt var att stärka riksdagens maktställning. Särskild betydelse får initiativrätten under tider av minoritetsregeringar. Det uttrycktes emellertid samtidigt farhågor om att utsträckningen skulle leda till en ökad arbetsbörda för riksdagen och till politiska konflikter. Konstitutionsutskottet förutsatte 1970 att de nya befogenheterna skulle begagnas med samma varsamhet som iakttagits av de utskott som haft självständig initiativrätt före 1971. Ärenden borde även framdeles normalt väckas genom propositioner eller motioner och politisk enighet eftersträvas i de fall där initiativ kommer i fråga.

Konstitutionsutskottet har flera gånger behandlat motioner om utskottsinitiativ (bet. 1995/96:KU6, 1996/97:KU26 och 1997/98:KU26). Utskottet har då ansett att utskottens initiativrätt stärker riksdagens ställning och underlättar dess arbetsmöjligheter samt utgått från att utskottens initiativrätt – allmänt och i grundlagsärenden – även fortsättningsvis ska begagnas med varsamhet och att politisk enighet eftersträvas i de fall där initiativ kommer i fråga. Utskotten har förutsatts vara restriktiva med att själva arbeta fram mer omfattande förslag utan beredning inom Regeringskansliet (jfr bet. 2004/05:KU20, 2006/07:KU20).

Dagens beredningskrav

Enligt 4 kap. 1 § RO ska propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner hänvisas till ett utskott för beredning (beredningstvång). I 4 kap. 9 § anges att utskotten ska avge betänkanden till kammaren i de ärenden som har hänvisats till dem och som inte har återkallats (behandlings-tvång).

I samband med ett förslag om förenklad motionshantering slog 2002 års riksdagskommitté fast att beredningskravet i riksdagsordningen är uppfyllt om utskottet har gett kammaren ett förslag till beslut om motionsförslag. Någon form av sakligt övervägande måste naturligtvis ligga bakom varje sådant förslag. Av den hittillsvarande tillämpningen framgår, enligt Riksdagskommittén, att det främst är två formella skäl som har angetts för att förenkla beredningen av vissa motioner. Det ena skälet är att utskottet nyligen eller under den innevarande valperioden har behandlat och avstyrkt ett motionsförslag av samma innebörd som det aktuella motionsförslaget. Det andra skälet är att den fråga som förslaget tar upp enligt gällande uppgiftsfördelning inte är en

fråga för riksdagen att besluta om. Båda dessa skäl måste anses uppfylla saklighetskravet (framst. 2005/06:RS3). Konstitutionsutskottet gjorde inte någon annan bedömning (bet. 2005/06:KU21).

Det finns inte några särskilda regler i riksdagsordningen för hur självständiga utskottsinitiativ ska beredas. Innan ett utskott avger ett betänkande med förslag i ett ärende som väckts inom riksdagen (dvs. genom motioner eller utskottsinitiativ) ska dock finansutskottet ges tillfälle att yttra sig, om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna (4 kap. 8 § RO).

Det ska också sägas att om ett utskott tar ett initiativ till ändring av lag som faller inom området för Lagrådets granskning är det enligt 8 kap. 21 § regeringsformen (RF) med vissa undantag obligatoriskt att höra Lagrådet. Det finns ingen skyldighet att höra Lagrådet om Lagrådets granskning skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer. Om regeringen föreslår lagstiftning inom Lagrådets område utan att höra Lagrådet ska regeringen i propositionen redovisa skälen för detta. Ett utskott är däremot inte skyldigt att redovisa skälen om det väljer att inte gå till Lagrådet.

I reformeringen av regeringsformen 2010 beslutades vissa ändringar i regeringsformen i syfte att ytterligare markera betydelsen av Lagrådets granskning. Ett yttrande från Lagrådet ska inhämtas när det är fråga om lagförslag inom Lagrådets granskningsområde (tidigare var kravet formulerat som bör). Den tidigare begränsningen att Lagrådet behöver höras endast om lagen är viktig för enskilda eller från allmän synpunkt har tagits bort (SOU 2008:125 s. 377 f., prop. 2009/10:80 s. 142 f., bet. 2009/10:KU s. 32 f.).

Lagrådet har, när det gäller förslag som väckts i riksdagen, i ett yttrande till socialförsäkringsutskottet starkt understrukit behovet av ett remissförfarande motsvarande det som vanligen tillämpas i regeringsärenden (bet. 2005/06:SfU5 Ny prövning av avvisnings- och utvisningsbeslut s. 62). Lagrådets yttrande avsåg ett fall när en motion behandlades (och kom att bifallas). Lagrådet avstyrkte att det remitterade förslaget på det föreliggande underlaget skulle läggas till grund för lagstiftning, men utskottet och riksdagen valde ändå lagstiftning. Enligt utskottets mening var det ytterst angeläget att den tillfälliga ordningen kunde genomföras omgående. Beredningsunderlaget hade därtill kompletterats under utskottets hantering av ärendet. Med de preciseringar av motivuttalanden och i vissa fall ändringar av lagtexten som utskottet redovisade ansåg utskottet att riksdagen borde anta utskottets lagförslag, vilket också skedde.

Beredningskravet för regeringsärenden följer av 7 kap. 2 § RF. Enligt bestämmelsen ska vid beredningen av regeringsärenden behövliga upplysningar och yttranden inhämtas från berörda myndigheter. Upplysningar och yttranden ska också i den omfattning som behövs inhämtas från kommuner. Även sammanslutningar och enskilda ska i den omfattning som behövs ges möjlighet att yttra sig.

Kommitténs överväganden och förslag

Arbetsfördelningen mellan regering och riksdag ska enligt kommittén ligga fast. Det innebär att det i normalfallet är regeringen som ansvarar för att ta

fram förslag till lagstiftning och statens budget och som ska bereda förslag enligt regeringsformens beredningskrav. Riksdagen kan uppmana regeringen att komma med förslag, men riksdagen har inte själv en beredningsapparat för att ta fram lagstiftning och andra beslut av mer kvalificerad art.

Det förekommer dock att riksdagen beslutar om t.ex. lagar utan att det finns förslag från regeringen. Detta kan ske både med anledning av motioner och utan att det finns något motionsförslag, dvs. genom utskottsinitiativ. De flesta fall när riksdagen lagstiftar utan att det finns något förslag från regeringen rör okontroversiella frågor, t.ex. rättelse av felaktigheter eller förbiseenden i lagstiftningen.

Kommittén konstaterar att det dock finns vissa fall när riksdagen har valt att lagstifta i frågor som är mer omstridda utan att det har funnits något förslag från regeringen. Kommittén hänvisar i sammanhanget till lagen om registrerat partnerskap (bet. 1993/94:LU28), könsneutrala äktenskap (bet. 2008/09:CU19) och sjukförsäkringen (i frågan om prövning mot hela arbetsmarknaden, bet. 2009/10:SfU13).

I frågan om könsneutrala äktenskap fanns utredningsbetänkandet Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor (SOU 2007:17). Betänkandet hade remissbehandlats. Det fanns således ett beredningsunderlag som motionärer, utskott och riksdag kunde utgå från. Civilutskottet begärde in Lagrådets yttrande över ett lagförslag som utskottets kansli utarbetat på uppdrag av utskottet.

När det gäller frågan om prövning mot hela arbetsmarknaden lämnade företrädare för berörda myndigheter information till socialförsäkringsutskottet vid ett utskottssammanträde. Det förekommer således fall när utskott föreslår lagstiftning utan att det finns en mer omfattande utredning som genomförts på regeringens uppdrag.

Konstitutionsutskottet har erinrat om att beredningskravet för regeringsärenden inte är absolut. Upplysningar och yttranden ska enligt bestämmelsen i regeringsformen inhämtas i den mån det är behövligt. Vidare har konstitutionsutskottet påmint om att det i regeringsformen inte föreskrivs någon särskild form för hur upplysningar och yttranden ska begäras in (bet. 2008/09:KU10 s. 63).

Lagrådet har, när det gäller förslag som väckts i riksdagen, starkt understrukit behovet av ett remissförfarande motsvarande det som vanligen tillämpas i regeringsärenden (bet. 2005/06:SfU5). Lagrådet har också konstaterat att regeringsformens beredningskrav formellt bara är tillämpligt på regeringen och således inte på ett lagförslag som ett utskott lägger fram med utnyttjande av sin initiativrätt. De bakomliggande sakliga motiven till beredningskravet gör sig emellertid lika starkt gällande oavsett vem som lägger fram förslaget, enligt Lagrådet (bet. 2004/05:SoU14 Användning av PKU-biobanken för identifiering av avlidna med anledning av naturkatastrofen i Sydostasien).

Kommittén bedömer att de krav som Lagrådet formulerat på beredning av förslag som väckts i riksdagen numera torde vara allmänt accepterade och en del av praxis. Kommittén anser att dessa krav bör avspeglas i riksdagsordningen. Regeringsformens bestämmelser är en utgångspunkt, samtidigt som

särskilda behov i riksdagens handläggning bör beaktas. Det kan t.ex. finnas behov av skyndsamhet i vissa situationer.

Kraven ska enligt kommittén ta sikte på de fall när utskotten lägger fram förslag till ny eller ändrad lag. Vidare bör förslag till beslut som direkt påverkar statens budget också omfattas. Med detta avses förslag med påverkan på budgetens inkomster, utgifter eller övriga betalningar som påverkar statens lånebehov. Beredningskravet gäller också i förhållande till sådana ärenden under riksdagens budgetbehandling, exempelvis om ett utskott föreslår en annan nivå på ett anslag än vad regeringen föreslår i budgetpropositionen eller i en proposition om ändringsbudget.

Kommittén föreslår mot denna bakgrund att det i riksdagsordningen anges att behövliga upplysningar och yttranden ska inhämtas i aktuella fall innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag genom ett utskottsinitiativ. Behövliga upplysningar kan enligt kommittén avse förslagens budgetkonsekvenser eller konsekvenser för samhällsekonomin. Om det finns synnerliga skäl mot att inhämta upplysningar och yttranden får utskottet ändå avge ett betänkande med förslag i ärendet. Utskottet ska i så fall i sitt betänkande redovisa skälen till att upplysningar och yttranden inte har inhämtats.

Ett utskott bör också inhämta behövliga upplysningar och yttranden när utskottet avser att föreslå kammaren ett beslut som innebär större ändringar jämfört med propositionen. Kommittén anser dock att denna ordning inte behöver regleras i riksdagsordningen.

De föreslagna beredningskraven tar inte sikte på de fall när utskotten avser att föreslå tillkännagivanden. Skälet till att tillkännagivanden inte bör omfattas av de föreslagna kraven är att när regeringen vidtar åtgärder med anledning av ett tillkännagivande gäller regeringsformens beredningskrav för regeringen. Självfallet kan ett utskott begära in omfattande upplysningar också när det föreslår ett tillkännagivande (jfr bet. 2012/13:SfU6).

När det gäller från vem behövliga upplysningar och yttranden ska begäras in anges i regeringsformen följande aktörer vid beredningen av regeringsärenden: berörda myndigheter, kommuner, sammanslutningar och enskilda. Utskotten begär vanligen in information i lagstiftningsfrågor och budgetfrågor främst från regeringen och Regeringskansliet. Avsikten med bestämmelsen är inte att riksdagen ska inrätta en fullödig beredningsorganisation, vilket talar för att den aktuella bestämmelsen inte ska vara alltför detaljerad. Kommittén anser att det således inte finns skäl att specificera i riksdagsordningen från vem utskotten ska begära in upplysningar och yttranden.

Hur det föreslagna kravet på att begära in behövliga upplysningar och yttranden ska uppfyllas kan i något fall tänkas bli föremål för olika uppfattningar i ett utskott. Det bör finnas ett skydd för minoritetens möjligheter.

Kommittén föreslår att en minoritet om minst fem ledamöter i ett utskott ska ha rätt att begära att behövliga upplysningar och yttranden inhämtas. Utskottet bör få avslå en sådan begäran om utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt betänkande redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Skyldigheten att ge finansutskottet tillfälle att yttra sig innan ett utskott avger ett betänkande med förslag i ett ärende som väckts inom riksdagen, om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna, kvarstår i kommitténs förslag (4 kap. 8 § RO).

Utskottens skyldighet att inhämta yttranden från Lagrådet regleras i 8 kap. 21 § regeringsformen. Om ett utskott tar ett initiativ till ändring av lag som faller inom området för Lagrådets granskning är det enligt 8 kap. 21 § regeringsformen med vissa undantag obligatoriskt att höra Lagrådet. Det finns ingen skyldighet att höra Lagrådet om Lagrådets granskning skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer. Om regeringen föreslår en lag inom Lagrådets område utan att höra Lagrådet ska regeringen i propositionen redovisa skälen för detta. I regeringsformen finns inget krav på att ett utskott ska redovisa skälen om det väljer att inte gå till Lagrådet.

Kommittén anser att ett utskott ska vara skyldigt att i sitt betänkande redovisa skälen om utskottet väljer att inte begära in ett yttrande från Lagrådet när utskottet tar ett initiativ till ändring av lag som faller inom området för Lagrådets granskning. Skyldigheten ska också gälla om utskottet föreslår helt eller delvis bifall till en motion som innebär ändring av sådan lag. Även förslag om ny lag omfattas. Skälen till att ett utskott väljer att inte begära in ett yttrande från Lagrådet kan, enligt 8 kap. 21 § tredje stycket regeringsformen, vara att Lagrådets granskning skulle sakna betydelse på grund av frågans beskaffenhet eller skulle fördröja lagstiftningsfrågans behandling så att avsevärt men uppkommer. Genom att utskotten blir skyldiga att redovisa skälen ökar öppenheten i lagstiftningsprocessen.

I riksdagsordningen bör vidare av tydlighetsskäl en hänvisning till 8 kap. 21 § regeringsformen införas.

Kommittén betonar att balansen mellan riksdag och regering inte ska rubbas genom att kraven på beredning regleras i riksdagsordningen. I samma utsträckning som tidigare svarar regeringen för att ta fram förslag till riksdagen och bereda desamma. Regleringen syftar alltså enligt kommittén inte till att öka möjligheterna för utskotten att ta fram lagförslag eller andra skarpa förslag. Avsikten är i stället att de förslag som tas fram av utskotten ska bli föremål för den beredning som Lagrådet uttalat.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft något att invända mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen gör samma bedömning som kommittén.

5.5.3 Minoritetsskydd i utskottsarbetet

<p>Riksdagsstyrelsens förslag: En minoritet i ett utskott om minst fem ledamöter ska kunna få till stånd ett yttrande från det egna utskottet till det utskott som gett utskottet tillfälle att yttra sig.</p>

Bakgrund

Nuvarande ordning

Utskotts begäran om upplysningar och yttranden från statliga myndigheter

En statlig myndighet ska enligt 4 kap. 11 § första stycket riksdagsordningen (RO) lämna upplysningar och avge ett yttrande då ett utskott begär det, om inte annat följer av 4 kap. 13 § tredje stycket, där det anges att vid en offentlig del av ett utskottssammanträde är företrädare för en statlig myndighet inte skyldiga att lämna en uppgift för vilken sekretess gäller hos myndigheten. Denna skyldighet har dock regeringen endast i fråga om arbetet inom Europeiska unionen på utskottets ämnesområde. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en begäran från ett utskott till regeringen för avgörande.

I 4 kap. 11 § andra stycket anges att om minst fem av ledamöterna i ett utskott vid behandlingen av ett ärende begär det ska utskottet begära in upplysningar eller ett yttrande enligt första stycket. Detsamma ska gälla om en sådan begäran framställts utan samband med behandlingen av ett ärende, om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen. Utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller ett yttrande om den framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt betänkande redovisa skälen till att begäran har avslagits. Utskottsminoritetens rätt avser endast ett ärende som remitterats från kammaren eller väckts av utskottsmajoriteten. Den gäller alltså inte en fråga där majoriteten motsätter sig att utskottet tar ett initiativ. Däremot gäller minoritetsskyddet när information begärs in i en EU-fråga (Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl. 2012, s. 788). Bestämmelsen avser endast upplysningar och yttranden från statliga myndigheter. När det gäller införskaflande av annan information bestämmer utskottsmajoriteten. Grundlagberedningen förutsatte att utskotten visade generositet med att införskafla sakmaterial som en minoritet önskade få tillfört behandlingen (prop. 1973:90 s. 507).

Det är ovanligt att majoriteten i ett utskott avslår en begäran om inhämtade av upplysningar med hänvisning till ”avsevärt men”, men det förekommer.

Enligt 4 kap. 18 a § RO ska talmannen överlämna en granskningsrapport från Riksrevisionen till berört utskott. Om utskottet vill begära in information med anledning av en sådan granskningsrapport ska 4 kap. 11 § om statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar och avge yttranden till ett utskott tillämpas.

Yttranden mellan utskott

Enligt 4 kap. 8 § RO får ett utskott ge ett annat utskott tillfälle att yttra sig i ett ärende eller en fråga som rör detta utskotts beredningsområde. Innan ett utskott avger ett betänkande med förslag i ett ärende som väckts inom riksdagen ska finansutskottet ges tillfälle att yttra sig, om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott vid behandlingen av ett ärende begär det ska utskottet inhämta ett yttrande. Detsamma gäller om en sådan begäran framställs utan samband med behandlingen av ett ärende, om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen. Utskottet får avslå en begäran om ett yttrande om den framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt betänkande redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Det har förekommit att majoriteten i ett utskott beslutat att utskottet ska avstå från att yttra sig mot minoritetens vilja.

Återförvisning och hänvisning till ett annat utskott

Återförvisning från kammaren till samma utskott som har behandlat ärendet är en minoritetsrätt. Ett ärende i vilket ett utskott har avgett ett betänkande ska enligt 4 kap. 10 § RO återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte göras mer än en gång i samma ärende.

Kammaren får även hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning (4 kap. 10 § andra stycket). I det fallet gäller dock vanliga beslutsregler, dvs. beslutet fattas med enkel majoritet i kammaren. Finns det samtidigt ett yrkande om återförvisning och ett yrkande om hänvisning till ett annat utskott ska återförvisningsyrkandet prövas först. Om återförvisning beslutas faller yrkandet om hänvisning till ett annat utskott. Det är dock möjligt att framställa detta yrkande på nytt i samband med att kammaren behandlar det betänkande som återremissen resulterat i.

En speciell form av återförvisning är den som sker med stöd av 2 kap. 22 § regeringsformen. Ett lagförslag som rör vissa angivna fri- och rättigheter ska, om det inte förkastas av riksdagen, på yrkande av lägst tio av dess ledamöter vila i minst tolv månader från det att det första utskottsyttrandet över förslaget anmälades i kammaren. Riksdagen får dock anta förslaget direkt om minst fem sjättedelar av de röstande enas om beslutet.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén anser att en minoritet i ett utskott om minst fem ledamöter bör kunna få till stånd ett yttrande från det egna utskottet till det utskott som gett utskottet tillfälle att yttra sig. Därmed stärks minoritetens rättigheter, och synpunkter från det berörda utskottet tillförs ärendet.

I likhet med vad som gäller för beslut om att begära in ett yttrande bör majoriteten i det utskott som har getts möjlighet att yttra sig ha möjlighet att avslå en begäran från fem ledamöter i utskottet om att utskottet ska yttra sig om utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Det finns redan ett minoritetsskydd när det gäller skyldigheten att ge finansutskottet tillfälle att yttra sig om vissa förslag som kan påverka de offentliga finanserna.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot förslaget.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning och hänvisar till förslaget att det också ska finnas ett minoritetsskydd för att begära in upplysningar och yttranden.

5.5.4 Budgetprocessen

Riksdagsstyrelsens förslag: Efter ett val ska en ny regering få tre veckor på sig att utforma och lämna sin första budgetproposition till riksdagen. I dag är tidsgränsen tio dagar.

En regering som sitter kvar efter ett val ska lämna budgetpropositionen senast två veckor efter riksmötets öppnande, dvs. en vecka senare än enligt den nuvarande ordningen. Skälet är att valdagen tidigareläggs en vecka, vilket innebär att budgetpropositionen i dessa fall kommer att överlämnas vid samma tidpunkt som enligt den nu gällande regleringen.

Bestämmelsen att den absolut sista dagen för att lämna budgetpropositionen är den 15 november kvarstår. Även i fortsättningen ska det finnas en hänvisning till budgetlagen i riksdagsordningen, och beslut om ändringar av utgiftsområdesindelningen bör som i dag fattas i samband med beslut om den ekonomiska vårpropositionen.

Utredningen Budgetpropositionen ett valår m.m

Den 12 december 2011 beslutade riksdagsstyrelsen att uppdra åt riksdagsdirektören att låta utreda när budgetpropositionen ska lämnas under ett valår m.m. Riksdagsdirektören uppdrog i sin tur åt kanslichefen i finansutskottet, Ingvar Mattson, att genomföra utredningen. Riksdagsstyrelsen beslutade också att riksdagens gruppleddare skulle bilda referensgrupp för utredningen. Promemorian Budgetpropositionen ett valår m.m. överlämnades till riksdagsdirektören i september 2012, och den 7 november 2012 beslutade styrelsen att remittera promemorian. Den 20 mars 2013 överlämnades förslagen i promemorian och remissvaren efter beslut i riksdagsstyrelsen till Kommittén för översyn av riksdagsordningen (dnr 049-780-2011/12). Utredningen består av tre delar vilka sammanfattas nedan.

Tidpunkt för budgetpropositionens avlämnande ett valår

Riksdagen beslutade i november 2010 (prop. 2009/10:80, bet. 2010/11:KU4) om ändringar i vallagen som innebär att valdagen flyttas från den tredje till den andra söndagen i september. Bakgrunden till beslutet var ett förslag av Grundlagsutredningen i betänkandet En reformerad grundlag (SOU 2008:125). Utredningens motivering för förslaget att flytta valdagen var att skapa mer tidsutrymme för regeringens arbete med budgetpropositionen när det är valår. Detta är särskilt angeläget om valet resulterar i ett regeringsskifte så att en ny regering får större möjlighet att omsätta sin politik direkt i sitt första budgetförslag.

Grundlagsutredningen konstaterade dock att för att förslaget om ändrad valdag skulle ge regeringen mer tid för budgetarbetet krävdes även en ändring av reglerna om när budgetpropositionen ska lämnas till riksdagen, dvs. tilläggsbestämmelse 3.2.1 i riksdagsordningen. Då en ändring av tidpunkten för budgetpropositionens avlämnande skulle påverka tiden för riksdagens budgetbehandling samrådde utredningen med riksdagens talman och företrädare för riksdagspartierna. Vid samrådet framgick att man inom riksdagen var beredd att överväga förändringar av detta slag.

Enligt tilläggsbestämmelsen ska budgetpropositionen under ett valår lämnas senast en vecka efter riksmötets öppnande. Detta innebär att propositionen i regel ska läggas fram 22 dagar efter valet eftersom en nyvald riksdag ska samlas på femtonde dagen efter valet. Om detta till följd av ett regeringsskifte inte är möjligt ska budgetpropositionen lämnas inom 10 dagar efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november.

Riksdagsbeslutet att tidigarelägga valdagen med en vecka innebär att riksdagens tid för budgetbehandlingen under valåren ökar med en vecka. Grundlagsutredningens avsikt var dock att öka regeringens arbetstid med budgetpropositionen. För att så ska bli fallet krävs en ändring i tilläggsbestämmelsen som innebär att budgetpropositionen lämnas senare. Tidpunkten kan senareläggas upp till en vecka utan att riksdagens tid för budgetbehandlingen påverkas. I grundlagspropositionen (prop. 2009/10:80) antyds att tidsperioden skulle kunna förlängas ytterligare men då på bekostnad av riksdagens behandlingstid. Finansutskottet påpekar i sitt yttrande (ytr. 2009/10:FiU2y) till konstitutionsutskottet att tiden för beredning i riksdagen redan i dag är mycket knapp och att en förkortad behandlingstid endast kan komma till stånd efter mer ingående överväganden.

Konstitutionsutskottet delar i sitt betänkande (bet. 2009/10:KU19) finansutskottets bedömning att det behövs ett utförligare underlag för att avgöra vilken tidpunkt som bör gälla för avlämnandet av budgetpropositionen. Utskottet understryker också vikten av att syftet med en tidigareläggning av valdagen inte går förlorat, nämligen att ge en ny regering bättre förutsättningar att sätta sin prägel på sitt första budgetförslag.

Förutsättningar

En nyvald regering bör få mer tid att prägla sin första budgetproposition efter ett val. Frågan är med hur mycket tid riksdagens budgetarbete kan minskas samtidigt som hänsyn tas till följande:

- Riksdagen ska ges rimliga förutsättningar att utöva finansmakten.
- Det måste finnas förutsättningar att hinna granska och debattera budgetförslag. Oppositionen ska ha rimliga förutsättningar att lämna motförslag.
- Rambeslutsmodellen ska ligga fast, dvs. först beslutar riksdagen om ramar för utgiftsområdena, sedan om anslagen inom respektive utgiftsområde.
- Riksdagen ska besluta om statsbudgeten före budgetårets början.

Det innebär att motionstiden inte bör förkortas och att riksdagen bör besluta om statsbudgeten senast före jul. Rationaliseringen av riksdagens budgetarbete bör ske i utskotten och kammaren.

Om man schematiskt ska beskriva stegen i riksdagens budgetarbete kan man dela in arbetet i fyra faser. Under motionsfasen granskar riksdagsledamöterna budgetpropositionen och utarbetar motioner. Det gäller i synnerhet oppositionspartierna, som sedan rambeslutsmodellen infördes har utformat i det närmaste heltäckande alternativbudgetar, s.k. skuggbudgetar, som svar på regeringens förslag i budgetpropositionen. I utskottsfasen granskar utskotten regeringens och oppositionspartiernas budgetalternativ men även enskilda ledamöters motioner med anknytning till statsbudgeten och statens verksamhet. Det gäller förslag dels om ramar för utgiftsområdena, dels om anslagen. Under kammarfasen debatteras och beslutas statsbudgeten. Slutligen finns det tid mellan det sista riksdagsbeslutet och budgetårets början. Under den tiden kan regeringen besluta om regleringsbrev m.m. för att genomföra riksdagens beslut.

Givet utgångspunkterna är det naturligt att utredningen koncentreras till de faser då utskotten och kammaren arbetar med budgeten. Det innebär att motionstiden även fortsättningsvis bör vara femton dagar och att riksdagen inte bör senarelägga sitt sista budgetbeslut som vanligtvis brukar fattas några dagar före jul.

Scenarier

En metod för att bedöma hur många dagar ytterligare regeringen bör få för budgetpropositionen under ett valår är att studera olika scenarier. I detta avsnitt redovisas tre scenarier som bygger på kalenderuppgifter för 2014 och beskriver olika tänkbara förlopp för budgetberedningen. Scenarierna kan omöjligt beskriva alla möjliga händelseförlopp men är tänkta att ge en illustration av några tänkbara situationer. Eftersom veckodagarna och helgerna infaller olika mellan olika år kommer förutsättningarna att skifta. En annan osäkerhet gäller frågan hur ledamöter, partier och utskott kommer att agera: Kommer utskotten att vilja hålla många utfrågningar, kommer ledamöterna att ställa massor av interpellationer, vilken debattid för budgetärendena kommer att krävas i olika situationer etc.? Störst osäkerhet gäller för de situationer som kan uppstå efter ett val med oklar valutgång och då regeringsfrågan är svårlöst. Ett nytt inslag i regeringsformen, som ännu inte prövats, är en obligatorisk förtroendeomröstning om statsministern efter ett val (6 kap. 3 § RF).

Scenarierna bygger på erfarenheter av hur budgetberedningen har genomförts sedan budgetreformen 1996 men med ändrade rättsliga förutsättningar för tidpunkten för budgetpropositionens avlämnande. Till underlaget hör framför allt statistik över hur mycket debattid som behövts för budgetdebatterna.

Det första scenariot beskriver riksdagens beredning av budgetförslaget under förutsättning att det inte blir ett regeringsskifte.

Söndagen den 14 september 2014 hålls nästa ordinarie val till riksdagen. Enligt 3 kap. 10 § regeringsformen samlas en nyvald riksdag den femtonde dagen efter valdagen, dvs. måndagen den 29 september (dock tidigast den

fjärde dagen efter det att valets utgång har kungjorts). Enligt tilläggsbestämmelse 3.2.1 i riksdagsordningen ska budgetpropositionen under år då riksdagsval hålls i september lämnas senast en vecka efter riksmötets öppnande, men med hänsyn till att valdagen tidigareläggs en vecka kan den tidsrymden förlängas till två veckor. Vanligtvis äger öppnandet rum på riksmötets andra dag, vilket skulle innebära att budgetpropositionen ska avlämnas senast den 14 oktober. Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmannen bestämmer något annat, från början av riksmötet och så länge som motioner får väckas med anledning av budgetpropositionen. Med den sedvanliga motionstiden på femton dagar innebär det att motionstiden går ut onsdagen den 29 oktober.

Den ordinarie budgetprocessen i riksdagen under ett icke-valår kan indelas i ett antal steg som sammanlagt tar tre månader. Eftersom budgetpropositionen under ett valår läggs minst tre veckor senare än annars skulle det innebära att processen, om den ska fortgå på vanligt sätt i tre månader, inte hinner slutföras under hösten utan måste fortsätta in på det nya budgetåret. Det är önskvärt att budgetarbetet hinner avslutas före jul. Man bör därför inför budgetarbetet hösten 2014, liksom tidigare valår, överväga olika handlingsalternativ som innebär att den ordinarie processen kan förenklas och förkortas. Man kan slopa eller förenkla något av momenten i den ordinarie tvåstegsprocessen.

Hösten 1998 och hösten 2002 valde man att förenkla processen på hösten på så sätt att finansutskottet avstod från att begära in yttranden från fackutskotten inför sitt ställningstagande till ramarna för utgiftsområdena. Finansutskottet inriktade i stället sitt arbete på att så snart som möjligt lägga fram ett förslag till rambeslut, med beräkning av inkomster och ramar för utgiftsområden, så att fackutskotten utifrån riksdagsbeslutet med anledning av rambetänkandet skulle kunna behandla och lägga fram sina betänkanden för respektive utgiftsområde. Ett önskemål från ett fackutskott om att eventuellt utöka en utgiftsram förutsattes bli framfört via partiföreträdare i finansutskottet i stället för genom ett yttrande. Ett sådant förslag förutsattes utlösa diskussioner mellan de partier som bildade majoritet om hur det skulle finansieras, och överenskommelsen partierna emellan förutsattes bli manifesterad i finansutskottet.

Under följande valår har finansutskottet emellertid även hunnit med att begära in andra utskotts yttranden, även om tiden för detta varit knapp. I scenario 1 skulle det innebära att yttranden bör lämnas till finansutskottet allra senast den 13 november för att utskottet ska kunna justera sitt rambetänkande (FiU1) den 20 november. I ett sådant scenario skulle rambeslutet kunna fattas av riksdagen onsdagen den 26 november. Därefter skulle de olika utgiftsområdesdebatterna kunna äga rum omedelbart. Några utskott får slutjustera sina betänkanden före ramdebatten och förutsätta bifall till finansutskottets betänkande.

Det andra scenariot beskriver riksdagens beredning av budgetförslaget vid ett snabbt regeringsskifte.

I riksdagsordningens tilläggsbestämmelse 3.2.1 föreskrivs att om det inte är möjligt till följd av ett regeringsskifte att lämna budgetpropositionen senast en vecka efter riksmötets öppnande ska den lämnas inom tio dagar efter det

att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november. Hur skulle då ett scenario kunna se ut om denna tid förlängs till tre veckor?

Vid de tre senaste regeringsskiftena, dvs. 1991, 1994 och 2006, har det gått mycket snabbt att utse en ny statsminister. Överläggningar mellan partiledarna och talmannen har avslutats redan andra dagen efter det att riksdagen samlats, och ett förslag om ny statsminister har bordlagts första gången redan på tisdagen i första veckan. Valet har sedan ägt rum på torsdagen, och den nya regeringen har tillträtt på fredagen. Med ett liknande förfarande 2014 skulle en ny regering kunna tillträda fredagen den 3 oktober. Budgetpropositionen skulle då överlämnas tre veckor senare, dvs. fredagen den 24 oktober, och motionstiden skulle löpa ut måndagen den 10 november.

Hösten 2006 tillträdde den nya regeringen den 6 oktober. Budgetpropositionen lades fram den 16 oktober. Under finansutskottets behandling av rambeslutet gavs samtliga utskott tillfälle att yttra sig senast den 14 november. Sex utskott lämnade formella yttranden (KU, SkU, SfU, KrU, NU och AU), och fem utskott lämnade yttranden genom protokollsutdrag (JuU, CU, SoU, TU och MJU). Skatteutskottet, som yttrade sig över skatteförslagen och inkomstberäkningarna, lämnade ett särskilt omfattande yttrande, men även andra utskott, såsom arbetsmarknadsutskottet, lämnade omfattande yttranden. Under beredningen i finansutskottet remitterades också några lagförslag till Lagrådet respektive Skatteverket för yttrande.

Ett motsvarande förlopp skulle kunna genomföras hösten 2014 om utskotten yttrar sig senast den 20 november. Alternativt avstår finansutskottet från att grunda sitt ställningstagande till ramar för utgiftsområdena på yttranden från övriga utskott. Ett rambetänkande bör i båda fallen kunna slutjusteras av utskottet den 27 november. Det innebär att det skulle kunna behandlas i kammaren den 3 december. Några utskott får slutjustera sina betänkanden före rambeslutet och förutsätta bifall till finansutskottets betänkande. Budgetdebatterna skulle därmed kunna ta sin början i kammaren torsdagen den 4 december och pågå fram till torsdagen den 18 december.

Scenariot visar att det skulle vara möjligt att genomföra rambeslutsmodellen efter ett snabbt regeringsskifte, även om riksdagens beredningstid minskas med fyra dagar. Det skulle krävas anpassningar av arbetssättet, men det är genomförbart.

Det tredje scenariot beskriver riksdagens beredning av budgetförslaget vid ett utdraget regeringsskifte.

Om regeringförhandlingarna drar ut på tiden en aning, och det blir ett litet senare regeringsskifte, kommer tiden att bli ytterligare komprimerad för riksdagsarbetet. Alternativscenario tre visar hur ett sådant scenario skulle kunna se ut. I det scenariot antas att regeringen tillträder den 13 oktober, dvs. tio dagar senare än i alternativ två. I så fall ska budgetpropositionen lämnas senast den 3 november, och motionstiden löper ut den 18 november.

I detta scenario har utskotten och kammaren endast cirka en månad på sig att lösa sina uppgifter om riksdagen ska klara att besluta om statsbudgeten före jul. Det är mycket kort tid. I ett sådant läge är även fyra dagar av stor betydelse för riksdagens förmåga att klara uppgiften.

En genomgång av kalendern visar emellertid att om förutsättningarna är gynnsamma finns det trots allt en möjlighet för riksdagen att genomföra rambeslutsmodellen och fatta beslut om statens budget före jul. Med gynnsamma förutsättningar avses dels att regeringsfrågan har lösts och bidragit till att majoritetsförhållandena i riksdagen har klarnat, dels att utskotten och kammaren fungerar väloljat och med inriktning på att fullgöra uppgiften i tid. Det finns mycket små marginaler, och trycket på kammaren kommer i detta scenario att bli stort de två sista veckorna före jul.

Om man antar att finansutskottet endast använder en dryg vecka för beredningen av rambeslutet, vilket närmast utesluter möjligheten att ge andra utskott möjlighet att yttra sig, skulle ett betänkande kunna justeras torsdagen den 27 november. Rambeslutet skulle kunna fattas av riksdagen den 4 december, varpå budgetdebatterna på utgiftsområdena skulle få äga rum i stort sett varje vardag fram till den 19 december.

Summering och förslag

Utredaren föreslår att en nyvald regering efter ett val ska lämna budgetpropositionen inom tre veckor efter det att den tillträtt. Det är elva dagar senare än enligt gällande bestämmelser. En regering som sitter kvar efter ett val ska lämna budgetpropositionen senast två veckor efter riksmötets öppnande, dvs. en vecka senare än enligt den nuvarande ordningen.

Eftersom valdagen har tidigare lagts finns det möjlighet att förlänga tidsperioden innan en nyvald regering ska lämna sin första budgetproposition efter valet med en vecka utan att det påverkar riksdagens budgetarbete. Genomgången av olika scenarier visar att det därutöver finns en praktisk möjlighet att förlänga tiden innan en nyvald regering lämnar sin budgetproposition, även om det sker genom att riksdagens tid för att arbeta med budgeten minskar.

Det finns ett uppenbart mått av osäkerhet, eftersom det är svårt att förut säga hur olika valutslag m.m. kan komma att påverka händelseförloppet, men som scenarierna 1–3 visar är det möjligt för riksdagen att med ett mer komprimerat schema för utskotten och kammaren ändå hinna med de steg som rambeslutsmodellen förutsätter.

Genom att riksdagens tid minskas med fyra dagar, och tidsperioden dessutom förlängs med en vecka med anledning av valdagens ändring, skulle en nyvald regering få tre veckor på sig att lämna sin första budgetproposition.

Ändringen förutsätter att utskotten och kammaren använder de olika sätt som står till buds för att rationalisera sina uppgifter och därigenom komprimera tidsåtgången. Exempel på sådana tänkbara anpassningar är följande, varav några redan i dag används vid behov:

- Finansutskottet kan avstå från att begära in yttranden över utgiftsramarna från övriga utskott
- Finansutskottet och skatteutskottet bör arbeta mycket tätt för att bereda inkomstförslagen i rambetänkandet.
- Utskotten kan begränsa antalet motioner i budgetbetänkandena och endast ta upp de motioner som de måste ta upp i budgetsammanhang, dvs. de motioner som påverkar budgeten för det kommande året. Andra motioner kan tas

upp i motionsbetänkanden under våren, även om de ämnen som motionerna tar upp vanligtvis tas upp i budgetbetänkandena.

- Motiveringar och bakgrundstexter i betänkandena kan reduceras, medan arbetet med förslag till riksdagsbeslut prioriteras.
- Utskotten kan vara beredda att sammanträda på andra tider än ordinarie tisdagar och torsdagar.
- Betänkandena kan kopieras i stället för att tryckas.
- Betänkandena kan bordläggas en i stället för två gånger.
- Anslagsbetänkanden kan behöva justeras före rambeslutet under förutsättning att kammaren antar finansutskottets förslag.
- Kammaren kan avstå från plenifria veckor.
- Fler veckodagar kan användas för arbetsplenium.

Till listan kan också förkortad motionstid läggas, men det bör, som konstaterats ovan, undvikas. En annan åtgärd som också kan vidtas är att förlänga arbetsplenium så att de fortsätter på sena kvällar och på nätterna, men även det är enligt utredarens bedömning en åtgärd som bör undvikas, med hänsyn både till ledamöterna och till Riksdagsförvaltningens personal. Nattarbete var vanligt förekommande i riksdagen tidigare, men ett målmedvetet arbete har lett till att detta har kunnat minskas väsentligt, och det finns all anledning att hålla fast vid att arbetsplenium inte bör förläggas nattetid. Ytterligare ett alternativ som står till buds, men som också bör undvikas, är att förlägga arbetsplenium med budgetdebatter ända till årsskiftet. Det behövs tid för regeringen att utfärda regleringsbrev, och det är en fördel att riksdagens beslut hinner bli kommunicerade innan de ska börja verkställas vid budgetårets början.

Avslutningsvis anför utredaren att det är värt att betona att kraven på utskottens och kammarens anpasslighet kommer att öka om tidsperioden för deras budgetarbete minskas. Både utskotten och kammaren kommer att behöva ha beredskap att anpassa tider för sammanträden, debatter, m.m. efter de förutsättningar som uppstår efter ett val. Som framgår av de olika scenarierna kan det bli ett stort koncentrerat behov av arbetsplenium vissa veckor i kammaren. Samtidigt kan det, t.ex. efter ett oklart valutslag och utdragna regeringsförhandlingar, komma in många interpellationer när regeringen väl har bildats. Eftersom tiden för interpellationsdebatterna då kommer att konkurrera med behovet av budgetdebatter i kammaren kan det bli nödvändigt med debatter även på tider som normalt sett inte avsätts för kammardebatter. På motsvarande sätt kan utskottens behov av att sammanträda utanför de ordinarie tiderna på tisdagar och torsdagar öka.

En bedömning av när budgetpropositionen allra senast bör lämnas

En utgångspunkt är att en nyvald regering efter ett val ska ges mer tid för att bereda sin första budgetproposition. Men hur sent kan regeringen lämna budgetpropositionen utan att riksdagens finansmakt har urgröpits? Svaret på den frågan är enligt utredaren central, men samtidigt går det inte att lämna ett entydigt svar.

En utblick över världen visar att budgetpropositioner avlämnas vid olika tidpunkter. Det vanligaste är 2–4 månader före budgetårets början. Enligt en rapport från OECD bör parlamentet ha minst 3 månader för sin behandling av

regeringens budgetförslag (OECD Best Practices for Budget Transparency). Med vägledning av olika bedömningar från internationella organisationer som OECD och IMF kan man säga att bästa praxisen internationellt pekar mot att en budgetproposition bör lämnas 2–4 månader före budgetårets början. Det bedöms vara ungefär den tid som behövs för att parlamentet ska ges rimlig tid att granska budgetförslaget, lämna tid för alternativa förslag, debattera och besluta.

För att minska risken för att riksdagen inte hinner fatta beslut om statsbudgeten föreslår utredaren därför att den senaste dagen för att lämna budgetpropositionen ändras från gällande 15 november till den 1 november.

Utredaren påpekar att eftersom valdagen har tidigarelagts med en vecka har också tiden då regeringsförhandlingar efter valet kan tänkas påbörjas tidigarelagts med en vecka.

Ändringar i utgiftsområdesindelningen

Enligt tilläggsbestämmelse 5.12.1 i riksdagsordningen ska beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen. Bestämmelsen innebär att utgiftsområdena är definierade inför avlämnandet av budgetpropositionen och motioner kommande höst. Rambeslutsmodellen hade varit svår att genomföra om det inte stått klart vilka anslag som bör höra till respektive utgiftsområde. Rambeslutet hade riskerat att bli innehållslöst om regeringen och motionärerna hade beräknat sina förslag om ramar för utgiftsområdena utifrån helt olika förslag om vad utgiftsområdena bör innehålla för ändamål och verksamheter.

Frågan som väckts är om det bör bli möjligt att ändra utgiftsområdesindelningen även vid andra tillfällen. De två möjligheter som nämnts är att en nytillträdd regering också bör kunna föreslå en ändrad utgiftsområdesindelning i sin första budgetproposition och att regeringen skulle kunna föreslå ändringar i samband med förslag om ändringsbudget under löpande budgetår.

Under utredningen har de två förslagen övervägts. Utredaren anför att det finns skäl som talar för dem. Framför allt finns det skäl som talar för att en nytillträdd regering efter en valvinst bör kunna få genomslag för sin politik även på detta område och inte behöva vänta till nästa års budgetbeslut.

Det finns emellertid, menar utredaren, praktiska svårigheter med att genomföra en sådan förändring. Det är riksdagen, inte regeringen, som beslutar vad utgiftsområdena ska innehålla. Eftersom motionärerna behöver veta hur utgiftsområdesindelningen ser ut när de utformar sina motioner, särskilt oppositionspartiernas skuggbudgetar, behöver riksdagen fatta ett beslut om utgiftsområdena innan motionstiden har gått ut. Med vägledning av vanliga beredningstider för riksdagsbeslut är det enligt utredaren svårt att se att det går att genomföra, särskilt som motionstiden faktiskt också skulle gälla för regeringens förslag om ändringar i utgiftsområdesindelningen.

Det går att tänka sig olika alternativ, men vart och ett av dem har praktiska problem. Utredarens förslag är därför att riksdagen bör behålla de nuvarande bestämmelserna på detta område.

Hänvisning till budgetlagen i riksdagsordningen

I tilläggsbestämmelse 3.2.3 i riksdagsordningen står det att ytterligare bestämmelser om budgetprocessen finns i budgetlagen (2011:203). Frågan är om den hänvisningen behöver finnas kvar när en motsvarande hänvisning även finns i regeringsformen (9 kap. 11 §). Där står att ytterligare bestämmelser om riksdagens och regeringens befogenheter och skyldigheter i fråga om regleringen av budgeten meddelas i riksdagsordningen eller en särskild lag. Med den särskilda lagen avses här budgetlagen.

Utredaren anför att skälet till att bestämmelsen en gång infördes i riksdagsordningen var att det ända sedan budgetlagen infördes 1996 (först var lagen benämnd lag om statsbudgeten) har förts en diskussion om vilka bestämmelser som bör finnas i budgetlagen respektive riksdagsordningen. Utredaren redovisar olika ställningstaganden i frågan under årens lopp.

Det som talar för att bestämmelsen får vara kvar i riksdagsordningen är pedagogiska skäl. Genom hänvisningen påminns den som läser riksdagsordningen om att riksdagen redan genom budgetlagen har fattat viktiga beslut om statens budget och dess genomförande.

De pedagogiska skälen väger tillräckligt tungt för att behålla bestämmelsen, även om det redan finns en motsvarande bestämmelse i regeringsformen. Utredaren föreslår att bestämmelsen ska få vara kvar oförändrad.

Remissvaren

Utredarens förslag remitterades efter beslut av riksdagsstyrelsen den 7 november 2012 till Riksrevisionen, Riksdagens ombudsmän, Regeringskansliet (Finansdepartementet) och Finanspolitiska rådet.

Finanspolitiska rådet har inget att invända mot utredningens förslag. *Riksrevisionen* och *Riksdagens ombudsmän* har inga synpunkter på den föreslagna ordningen.

Regeringskansliet genom Finansdepartementet tillstyrker förslaget med ett undantag. Regeringskansliet motsätter sig ett tidigareläggande från den 15 november till den 1 november för när budgetpropositionen allra senast ska lämnas. Regeringskansliet delar bedömningen att regelverket bör utformas så att riksdagen kan bereda och fatta budgetbesluten, i enlighet med rambeslutsmodellen, före årsskiftet. Samtidigt är det viktigt att så lång tid som möjligt ges för bildandet av en ny regering och dess budgetarbete. Vid ett regeringskifte torde det i flertalet fall vara bildandet av den nya regeringen samt förhandlingarna om och framtagandet av den nya regeringens budgetförslag som riskerar att dra ut på tiden. Det saknas även erfarenhet som tyder på att den tid som avsatts för riksdagens budgetbehandling är otillräcklig. Vid en samlad bedömning anser därför Regeringskansliet att det saknas skäl att tidigarelägga tidpunkten för när budgetpropositionen allra senast ska lämnas till riksdagen.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén ställer sig bakom utredarens förslag att en ny regering efter ett val bör få tre veckor på sig att utforma och lämna sin första budgetproposition till riksdagen. I dag är tidsgränsen tio dagar. Kommittén ställer sig också bakom att en regering som sitter kvar efter ett val ska lämna budgetpropositionen

senast två veckor efter riksmötets öppnande, dvs. en vecka senare än den nuvarande ordningen. Skälet är att valdagen tidigareläggs en vecka, vilket innebär att budgetpropositionen i dessa fall kommer att överlämnas vid samma tidpunkt som enligt den nu gällande regleringen.

När det gäller frågan om den absolut sista dagen för regeringen att lämna budgetpropositionen konstaterar kommittén att det under remissförfarandet har kommit invändningar mot utredarens förslag till ändring. Kommittén erinrar om sitt förslag att utskotten efter enhälligt beslut i förväg ska få sammanträda under arbetsplenum (avsnitt 3.12 i betänkandet). Det innebär också att det kan bli lättare att få acceptans för att arbetsplenum äger rum under normal utskottstid vid tidsmässigt pressade situationer. Möjligheten att i undantagsfall ha arbetsplenum och utskottssammanträden samtidigt underlättar på marginalen för riksdagen att behandla budgetpropositionen på kort tid. Kommittén anser därför att det inte ska göras någon ändring av bestämmelsen att den absolut sista dagen för att lämna budgetpropositionen är den 15 november.

Ytterligare två frågor ingick i utredarens uppdrag. Det gällde hänvisningen till budgetlagen i riksdagsordningen samt tidpunkten för ändringar i utgiftsområdesindelningen. Utredaren föreslår i båda dessa frågor att regleringen kvarstår oförändrad. Remissinstanserna har inte haft några alternativa förslag. Kommittén ställer sig bakom utredarens förslag. Det innebär att det också i fortsättningen bör finnas en hänvisning till budgetlagen i riksdagsordningen ensamt att beslut om ändringar av utgiftsområdesindelningen fattas i samband med beslut om den ekonomiska vårpropositionen.

Vidare noterar kommittén att regeringen den 13 december 2012 beslutade om direktiv till en parlamentariskt sammansatt kommitté som ska göra en översyn av budgetprocessen (dir. 2012:124). Syftet med uppdraget är att utifrån erfarenheterna av den nuvarande budgetprocessen och ny europarättslig reglering stärka budgetramverket.

Remissinstanserna

Regeringskansliet genom Justitiedepartementet har inga synpunkter på förslagen.

Övriga remissinstanserna lämnar förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen ställer sig bakom kommitténs överväganden och förslag.

5.5.5 Riksdagens arbete med EU-frågor

Riksdagsstyrelsens förslag: Regeringen ska åläggas att samråda med EU-nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet, och inte som i dag bara inför möten.

Riksdagsstyrelsens bedömning: När det gäller frågan som aktualiserats i EUMOT-uppföljningen om att partierna ska få sätta in vem de vill på en av sina platser i EU-nämnden saknas tillräckliga skäl för en sådan förändring. Riksdagsordningen bör således inte ändras i denna del.

Bakgrund

Nuvarande ordning

EU-frågornas behandling i riksdagen har utretts flera gånger (t.ex. bet. 1996/97:KU2 EU-frågornas behandling i riksdagen, förs. 2000/01:RS1 Riksdagen inför 2000-talet, 2005/06:RS3 Riksdagen i en ny tid). Den senaste större utredningen var EUMOT. Den dåvarande riksdagsdirektören beslutade den 6 april 2009 om en uppföljning av riksdagens arbete med EU-frågor, motionshantering m.m., EUMOT. Arbetet skulle bedrivas som en utredning på uppdrag av riksdagsdirektören och ledas av en utredare.

Utredaren lade i december 2010 fram förslag på tre modeller för hur riksdagens arbete med EU-frågor kan bedrivas (2010/11:URF2). Två av dessa modeller går i korthet ut på att fackutskotten tar över samrådet och mandatgivningen inför ministerrådsmötena. EU-nämnden fasas ut och ett nytt EU-utskott inrättas. Den tredje modell som utredningen presenterar innebär att vissa utskott tar över samråden inför respektive ministerråd, medan EU-nämnden fortfarande ansvarar för samråden inför övriga ministerråd. Utredaren hade också vissa övriga förslag.

Frågor från EUMOT

Partigruppernas remissvar på EUMOT innebar att det saknades politiska förutsättningar för att gå vidare med någon av de tre modeller som redovisats ovan. Huvudfrågan förkastades av gruppledarna vid ett möte den 11 maj 2011. Däremot var en majoritet av partigrupperna positiv till vissa andra enskilda förslag. På EU-området ledde detta till att riksdagsdirektören gav en utredare i uppdrag att utreda vissa frågor ytterligare (dnr 039-2442-2011/12). Utredaren redovisade sina överväganden i juni 2012. När det gäller frågorna om utlåtan över förslag till rättsakter och samråd om A-punkter fann utredaren att övervägande skäl talade för att inte göra några ändringar i gällande reglering.

Förslag från EUMOT om samråd inför Europeiska rådet

EUMOT erinrade om att regeringen enligt 10 kap. 10 § tredje stycket riksdagsordningen ska rådgöra med EU-nämnden inför möten i Europeiska rådet (2010/11:URF2 s. 68). Paragrafen fick sin nuvarande lydelse till följd av de ändringar som genomfördes på förslag av 2002 års riksdagskommitté (framst. 2005/06:RS3 s. 54, bet. 2005/06:KU21, rskr. 2005/06:333–335). Ordalydelsen ansågs vara en kodifiering av rådande praxis.

EUMOT påpekar att vid den tidpunkt då paragrafen formulerades hade Lissabonfördraget ännu inte trätt i kraft. Europeiska rådet var inte en institution i fördragets mening och kunde därför inte heller fatta några formella beslut. Om ett formellt mellanstatligt beslut behövde fattas arrangerades ofta ett särskilt stats- och regeringschefsmöte i anslutning till Europeiska rådets möte.

Efter Lissabonfördragets ikraftträdande har Europeiska rådet blivit en institution. För att inte riskera att gå miste om några samrådstillfällen kan de samråd som enligt riksdagsordningen ska äga rum därför behöva knytas till Europeiska rådets beslut i stället för till dess möten.

Om lagtexten ändras till att regeringen ska rådgöra med riksdagen inför beslut i Europeiska rådet riskerar man dock att förlora anknytningen till de stats- och regeringschefsmöten i mellanstatliga frågor som fortfarande äger rum i anslutning till Europeiska rådets möten. EU-nämnden har av tradition även haft samråd med regeringen om dessa frågor.

EUMOT framhöll att texten i paragrafens tredje stycke om Europeiska rådet för tydlighets skull borde formuleras ”Inför möten och beslut i Europeiska rådet ...”. Texten blir tydligare, och framtida frågeställningar om vad ordalydelsen annars kan tänkas innebära undviks. EUMOT önskar därmed också markera att ingen ändring är avsedd när det gäller den praxis som har utformats för EU-nämndens samråd med regeringen inför möten mellan stats- och regeringschefer eller beslut som stats- och regeringschefer fattar i anslutning till Europeiska rådet.

Även om Europeiska rådet inte stiftar lagar fattar det andra beslut. I Lissabonfördraget anges i 29 artiklar att Europeiska rådet kan fatta beslut (promemoria Europeiska rådets beslut och 10 kap. 10 § riksdagsordningen, daterad 2010-05-24). Besluten kan bl.a. gälla institutionella frågor (t.ex. om Europaparlamentets sammansättning), utnämningar (t.ex. unionens höga representant för utrikes frågor och säkerhetspolitik) och politiska frågor (mål och riktlinjer). Besluten fattas, enligt vad som anges i fördragen, med enhällighet, konsensus, kvalificerad majoritet eller enkel majoritet. Besluten fattas normalt vid Europeiska rådets möten, men i brådskande ärenden kan beslut fattas med skriftligt förfarande (artikel 7 i Europeiska rådets arbetsordning).

Uppföljningen av EUMOT

I uppföljningen av EUMOT när det gäller EU-frågor konstaterade utredaren att Europeiska rådet har en så central ställning att de allra flesta beslut kan antas vara betydelsefulla. Partierna bör ha möjlighet att avge sin ståndpunkt oavsett regeringens bedömning av frågans vikt. Formen för hur ett beslut fattas – skriftligt eller vid ett möte – har i sig ingen betydelse för beslutets vikt. Också beslut som fattas med skriftligt förfarande bör således ingå i regeringens samrådsskyldighet.

Europeiska rådets möten präglas inte av formella beslut i samma utsträckning som ministerrådets möten. Som EUMOT föreslog bör samrådet inför Europeiska rådet således omfatta både ”möten” och ”beslut”. EUMOT hänvisar till att också stats- och regeringschefernas möten därmed inbegrips. En sådan formulering garanterar också att de överläggningar som inte syftar till beslut i Europeiska rådet blir föremål för samråd. Därmed omfattas även informella möten i Europeiska rådet. Detta är också dagens praxis.

Ändrad sammansättning av EU-nämnden

En ytterligare fråga gäller ändrad sammansättning av EU-nämnden. Under remissbehandlingen av EUMOT föreslogs det att partigrupperna ska få bestämma vem som tjänstgör i EU-nämnden när ett ärende avgörs.

Kammaren har kommit att välja fler suppleanter till EU-nämnden än till utskotten. Olika överenskommelser i riksdagens valberedning har således medfört att partierna har fler suppleantplatser i nämnden än i utskotten. Efter

arbetet i 1998 års riksdagskommitté fick 2001 de partier som bara hade en ordinarie plats i nämnden rätt till två och inte bara en extra suppleantplats (förs. 2000/01:RS1 s. 134–135).

I valberedningens protokoll från den 4 oktober 2010 antecknades följande:

Under förra valperioden slog valberedningen fast principen att partierna oavsett antalet ordinarie ledamöter i ett utskott har rätt till två extra suppleantplatser. Principen gäller i alla utskott men partierna ska begränsa sig till att utnyttja möjligheten till att begära utökning endast då ett verkligt behov av extra suppleantplatser finns (prot. 2008/09:4).

När det gäller EU-nämnden uttalade valberedningen under förra valperioden den principen att möjligheten att ha extra suppleantplatser skulle tillämpas generöst och att ett parti kan få ytterligare extra suppleantplatser utöver två (prot. 2006/07:3).

För de fem valperioder som EU-nämnden har funnits har utskotten i genomsnitt haft mellan 22 och 25 suppleanter, och ett utskott har som högst haft 28 suppleanter. EU-nämnden har under de två senaste valperioderna haft ett dusintal fler suppleanter än de utskott som har haft flest suppleanter.

Sedan 2007 får partierna sätta in en ledamot från ett utskott om partiet inte har någon ledamot från det utskottet i nämnden (efter förslag från 2002 års riksdagskommitté, framst. 2005/06:RS3 s. 51, 10 kap. 9 § tredje stycket RO). Möjligheten har utnyttjats endast i begränsad omfattning. Partierna har satt in mellan 5 och 13 ersättare per riksmöte enligt de uppgifter som finns tillgängliga i EU-nämndens verksamhetsberättelser.

Beskrivning av rollfördelningen i riksdagens arbete med EU-frågor

Utskotten

Utskotten ska följa arbetet i EU inom sina områden (10 kap. 4 § första stycket RO).

Information och överläggningar

Regeringen och statliga myndigheter ska lämna upplysningar och avge yttranden i fråga om arbetet inom Europeiska unionen på utskottets ämnesområde. Fem ledamöter kan begära information (4 kap. 11 § RO).

Regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet i Europeiska unionen som utskotten bestämmer. Fem ledamöter kan begära överläggning, men majoriteten får avslå begäran om frågan därmed skulle fördröjas så att avsevärt men skulle uppkomma (10 kap. 4 § andra och tredje styckena RO).

Utlåtanden över strategiska EU-dokument

Utskotten ska avge utlåtanden över grönböcker, vitböcker och andra dokument från Europeiska unionen, med undantag för utkast till lagstiftningsakter, som talmannen efter samråd med gruppledarna bestämmer.

Utskotten ska inhämta behövliga upplysningar från regeringen i sin granskning (10 kap. 5 § RO).

Subsidiaritetskontroll

Utskott ska pröva om ett utkast till rättsakt strider mot subsidiaritetsprincipen.

Regeringen ska inom två veckor från den dag då utskottet begär det informera om sin bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i det aktuella utkastet.

Om utskottet anser att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen ska utskottet avge ett utlåtande till kammaren med förslag om att riksdagen ska avge ett motiverat yttrande. Utskottet ska också avge ett utlåtande till kammaren om minst fem ledamöter av utskottet begär det. I annat fall ska utskottet anmäla genom protokollsutdrag till kammaren att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen. (10 kap. 6 § RO)

EU-nämnden

Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet (10 kap. 10 § första stycket RO).

Regeringen ska rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet (10 kap. 10 § tredje stycket RO).

Regeringen ska enligt 10 kap. 10 § andra stycket RO överlägga med EU-nämnden i andra frågor om arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl begär en sådan överläggning. Denna bestämmelse har dock inte tillämpats.

Regeringens skyldighet i övrigt att informera riksdagen om EU-arbetet

Regeringen ska fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen (10 kap. 10 § RF, 10 kap. 2 § RO).

Regeringen ska redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen samt varje år lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen till riksdagen (10 kap. 2 § andra stycket RO).

Regeringen ska informera riksdagen om sin syn på de dokument som Europeiska unionens institutioner överlämnat till riksdagen och som regeringen bedömer som betydelsefulla (10 kap. 3 § RO).

Översiktlig beskrivning

Arbetsfördelningen kan beskrivas enligt följande:

1. Utskotten ska följa EU-frågorna.
2. Regeringen har en generell informationsskyldighet i EU-frågor i förhållande till riksdagen. Vidare ska regeringen dels redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen, dels varje år lämna en skrivelse med berättelse över verksamheten i Europeiska unionen till riksdagen, dels informera riksdagen om sin syn på de dokument som EU överlämnat till riksdagen och som regeringen bedömer som betydelsefulla (bl.a. i faktapromemorior).
3. Utskotten (minst fem ledamöter) kan begära information från regeringen.
4. För utlåtanden om grön- och vitböcker m.m. finns krav på att utskott ska begära in behövliga upplysningar från regeringen.

5. Vid subsidiaritetsprövning ska regeringen informera inom två veckor om sin syn på subsidiaritetsfrågan.

6. Det är utskotten som begär överläggningar med regeringen (överläggningar hålls i de frågor utskottet bestämmer, dvs. inte i alla frågor, och det åligger utskottet att ta initiativ).

7. För EU-nämnden är det däremot regeringen som begär samråd. Samråds-skyldigheten omfattar alla frågor som rådet fattar beslut om, dvs. ingen bedömning görs av frågans vikt.

Utskottens informationsinhämtande

Nuvarande ordning

Bestämmelser om regeringens informationsskyldighet mot riksdagen och utskotten infördes när Sverige gick med i EU 1995. Konstitutionsutskottet (KU) hänvisade till ett förslag från en arbetsgrupp där det anfördes att informationsinhämtandet skulle ske på ett så tidigt stadium som möjligt. Konstitutionsutskottet utgick från att regeringen skulle överlämna information till riksdagen i huvudsak enligt den ordning som skisserats av arbetsgruppen. Därigenom, anförde utskottet, skulle goda förutsättningar ges för utskotten att kunna agera på ett tidigt stadium under det att en fråga behandlas inom EU (bet. 1994/95:KU22, förs. 1994/95:TK1).

I en uppföljning av KU 1996 betonades vikten av att riksdagen, och särskilt dess utskott, kommer in tidigt i EU:s beslutsprocess. Som ett led i detta skärptes informationskraven på regeringen, och utskotten ålades att följa arbetet inom EU (bet. 1996/97:KU2).

I Riksdagskommitténs betänkande inför 2000-talet betonades att utskotten ska ha en stark roll och följa viktiga frågor under kommissionens beredningsarbete och under den fortsatta beslutsprocessen i EU. För att kunna utöva reellt inflytande är det, anförde kommittén, viktigt att riksdagen kommer in tidigt i processen (förs. 2000/01:RS1).

När bestämmelsen om att regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet i Europeiska unionen som utskotten bestämmer föreslogs införde 2002 års riksdagskommitté följande (framst. 2005/06:RS1 s. 165 f.):

Uttrycket ”frågor rörande arbetet i Europeiska unionen” är bredare än gällande 10 kap. 5 § där det sägs att regeringen ”skall underrätta EU-nämnden om frågor som avses bli behandlade i Europeiska unionens råd”. Genom att inte begränsa hanteringen till rådet markeras att utskotten inte bör utgå från rådsarbetet (och t.ex. dagordningarna för rådets möten). Också regeringens kontakter med kommissionen vid sidan av rådsarbetet kan därmed inbegripas.

Enligt EG-fördraget (artikel 207.1) skall en kommitté som består av ständiga representanter för medlemsstaternas regeringar (dvs. Coreper) svara för att förbereda rådets arbete. En snarlik funktion har Kommittén för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP) (artikel 25 EU) inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Regleringen i 10 kap. 3 § inbegriper skedena när frågorna diskuteras i dessa och andra organ, t.ex. rådets arbetsgrupper.

Kommitténs överväganden och förslag

Förslaget i EUMOT om samråd rörande Europeiska rådet

EUMOT föreslog att regeringen ska åläggas att samråda inför möten och beslut i Europeiska rådet, och inte som i dag bara inför möten. I sak avsågs ingen förändring. Europeiska rådets möten präglas inte av formella beslut i samma utsträckning som ministerrådets möten. Kommittén anser att i enlighet med EUMOT:s förslag bör samrådet inför Europeiska rådet således omfatta både ”möten” och ”beslut”. EUMOT hänvisar till att också stats- och regeringschefernas möten därmed inbegrips. En sådan formulering garanterar också att de överläggningar som inte syftar till beslut i Europeiska rådet blir föremål för samråd med EU-nämnden. Därmed omfattas även informella möten i Europeiska rådet. Detta är också dagens praxis.

Kommittén anser att det är ett bra förslag och förordar således en ändring i den berörda bestämmelsen.

Förslaget i EUMOT-uppföljningen om representation i EU-nämnden

Det finns skäl för och mot en lösning där partierna ska få sätta in vem de vill på en av sina platser i EU-nämnden.

Å ena sidan skulle en sådan ordning kunna leda till att utskottens synpunkter kommer fram bättre i samrådet i EU-nämnden. Många utskott har EU-frågor inom flera av sina områden. Eftersom åtminstone de större partierna fördelar frågorna inom sina utskottsgrupper finns det skäl att underlätta för partierna att ha flera ledamöter från ett utskott vid ett visst samråd. Därmed kan en ledamots expertkunskap i en viss fråga komma till nytta också i EU-nämnden.

Å andra sidan kännetecknas EU-nämnden redan i dag av ett brett deltagande. Partierna har i stor utsträckning utnyttjat möjligheten att låta kammaren välja extra suppleanter i nämnden. En av tankarna med EU-nämnden är att ledamöterna ska få överblick och att en kontinuitet i riksdagens arbete med EU-frågor ska skapas. Om EU-nämndens sammansättning varierar än mer än i dag riskerar nämnden att förlora i kontinuitet och överblick.

Sammantaget saknas enligt kommittén tillräckliga skäl för en ordning där partierna får sätta in vem de vill på en av sina platser i EU-nämnden. Den möjlighet som redan finns att under vissa förutsättningar sätta in ledamöter från berörda utskott som inte är ledamöter eller suppleanter i nämnden utnyttjas endast i mindre omfattning. Kommittén bedömer att behovet av att ytterligare underlätta dessa möjligheter är begränsat. Riksdagsordningen bör således inte ändras i denna del.

Remissinstanserna

Uppsala universitet betonar vikten av att riksdagen kommer in tidigt i EU:s lagstiftningsprocess. En särskilt viktig fråga enligt universitetet är att riksdagen har tillgång till relevant information på ett tidigt stadium. Kommittén uttalar att gällande reglering ger ett utskott möjlighet att begära in information i det skede i EU:s beslutprocess och på den detaljnivå som utskottet önskar. Universitetet anser att det hade varit önskvärt med en fylligare utredning i

denna del. Även om utskotten med nuvarande regelverk har rätt att begära in information är det enligt universitetet inte säkert att utskotten är medvetna om att det finns information att hämta in. Riksdagen och dess utskott är i stor utsträckning beroende av att regeringen meddelar när det finns relevant information att tillgå. Genom att liksom i Tyskland ge parlamentet samma tillgång till EU:s dokumentdatabaser som regeringen har skulle riksdagen få mer självständig tillgång till information. Detta skulle å andra sidan kunna förutsätta att ökade krav på sekretess kunde ställas upp i riksdagen. En annan fråga som universitetet anser borde ha belysts är behovet av förändringar i riksdagens lagstiftningsrutiner i syfte att möjliggöra en snabbare hantering av direktiv. Universitetet konstaterar att nuvarande regler innehåller vissa möjligheter att skynda på handläggningen av ett lagstiftningsärende. De regler som kan vara aktuella är regeringens möjligheter att lämna en proposition utanför den fastställda tiden för avlämnandet (3 kap. 4 §), beslut om förkortat motionstid (3 kap. 11 §), beslut om att proposition ska hänvisas till utskott utan föregående bordläggning (4 kap. 1 §) liksom att ett ärende avgörs i kammaren efter enbart en bordläggning av utskottets betänkande (5 kap. 1 §). Reglerna har förts över till förslaget om ny riksdagsordning utan ändringar. Universitetet anser att det hade varit önskvärt om kommittén hade diskuterat förutsättningarna för att tillämpa dessa bestämmelser i relation till genomförande av direktiv.

Magnus Isberg anser att förslaget till 7 kap. 13 § om regeringens samråd med EU-nämnden i stället bör formuleras *Regeringen ska rådgöra med nämnden inför överläggningar och beslut i och i anslutning till Europeiska rådets möten*. Vidare anser Magnus Isberg att tilläggsbestämmelse 7.5.1 i förslaget, vilken reglerar utskottens skyldighet att följa EU-frågor, ska vara en huvudbestämmelse.

Remissinstanserna i övrigt har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömningar. Uppsala universitet har angett att det hade varit värdefullt med en fylligare utredning om hur riksdagen så tidigt som möjligt ska få tillgång till relevant information i EU:s beslutsprocesser. Riksdagsstyrelsen delar kommitténs uppfattning att befintlig reglering i riksdagsordningen ger utskotten tillräckliga möjligheter att begära in information men vill betona vikten av att se hur bl.a. kontrollen av subsidiaritetsprincipen påverkar utskottens och riksdagens arbete med EU-frågor på sikt. Riksdagsstyrelsen finner att den redovisning och de analyser som görs av kommittén är tillräckliga. Styrelsen gör liksom kommittén bedömningen att det för närvarande saknas skäl att föreslå ändrade regler på området.

Uppsala universitet anser vidare att kommittén borde ha belyst behovet av förändringar i riksdagens lagstiftningsrutiner i syfte att möjliggöra en snabbare hantering av direktiv. Frågan hör inte till dem som kommittén enligt direktiven hade i uppdrag att särskilt uppmärksamma. Styrelsen konstaterar vidare, liksom universitetet, att det redan i dag finns möjligheter att skynda på handläggningen av ett lagstiftningsärende. Den omständigheten att ett ärende avser genomförande av ett direktiv kan vara en anledning att se över möjlig-

heterna att förkorta beredningen. Det är dock en uppgift för riksdagen att avgöra om det finns förutsättningar för t.ex. förkortad motionstid eller för att ett ärende ska avgöras efter endast en bordläggning av utskottets betänkande.

Magnus Isberg har lämnat ett alternativt förslag till bestämmelse om regeringens skyldighet att rådgöra med EU-nämnden. Riksdagsstyrelsen gör dock bedömningen att kommitténs förslag är det mest ändamålsenliga och finner därför inte skäl att ändra lydelsen. Styrelsen delar dock Magnus Isbergs uppfattning att den bestämmelse som reglerar utskottens skyldighet att följa EU-frågor ska vara en huvudbestämmelse. Riksdagsstyrelsens författningsförslag skiljer sig i det avseendet från kommitténs.

5.6 Valfrågor och vissa ledamotsfrågor

5.6.1 Nomineringsförfarandet vid val av riksdagens ombudsmän och riksrevisorer

Riksdagsstyrelsens förslag: För att öka öppenheten och rekryteringsunderlaget vid tillsättningen av riksdagens ombudsmän och av riksrevisorer ska beredningen av val av dessa inledas med ett förfarande med annonsering om att beredningen av nytt val inleds.

För intresseanmälan för JO och riksrevisor införs en sådan sekretessbestämmelse som finns för regeringens myndighetschefer.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Enligt 13 kap. 6 § regeringsformen (RF) framgår att riksdagen väljer en eller flera ombudsmän (justitieombudsmän), som i enlighet med den instruktion som riksdagen beslutar ska utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra föreskrifter.

Av 13 kap. 7 och 8 §§ RF framgår att riksdagen väljer tre riksrevisorer som leder Riksrevisionen. Riksrevisionen har till uppgift att granska den verksamhet som bedrivs av staten.

Enligt 8 kap. 11 § riksdagsordningen väljer riksdagen ombudsmän som ska utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Enligt tilläggsbestämmelse 8.11.2 bereds valet av ombudsman av konstitutionsutskottet. Utskottets nominering beslutas vid ett utskottssammanträde. Utskottet sammanträder normalt inom stängda dörrar. På samma sätt anges i 8 kap. 12 § att riksdagen väljer riksrevisorer. Det valet bereds också av konstitutionsutskottet (tilläggsbestämmelse 8.21.1).

Kammarens val av ombudsmän sker var för sig och normalt med acklamation (7 kap. 3 § RO). Om någon ledamot begär det ska dock valet förrättas med slutna sedlar enligt samma regler som vid val av talman (8 kap. 1 § andra stycket RO). Detsamma gäller valet av riksrevisor.

Fram t.o.m. 1991 bereddades valet av ombudsman av den s.k. JO-delegationen som bestod av sex ledamöter i konstitutionsutskottet. För att ge alla partier som är representerade i konstitutionsutskottet tillfälle att delta i

beredningen av valen avskaffades JO-delegationen. Delegationens uppgifter övertogs i stället av konstitutionsutskottet i dess helhet (bet. 1990/91:KU8). I praktiken utförs beredningen av konstitutionsutskottets beredningsdelegation som består av en ledamot från varje parti. Delegationen biträds av kanslichefen, biträdande kanslichefen och byrådirektören. Konstitutionsutskottets beredningsdelegation, biträdd av kanslichefen, biträdande kanslichefen och byrådirektören, bereder även ärenden om val av riksrevisorer.

Nominering av kandidater till riksdagens ombudsman

Posten som riksdagens ombudsman tillsätts genom riksdagens val. Ämbetet omfattas inte av lagen (1994:260) om offentlig anställning. Det är således inte fråga om något anställningsärende och det finns därför inte några krav på dokumentation av förvaltningsåtgärder vid förfarandet.

När frågan om val av ny riksdagens ombudsman uppkommer gör konstitutionsutskottets kanslichef ett s.k. stort eftersök och hör med överrättspresidenter, de högsta domstolarna, riksåklagaren, advokatsamfundet och fakulteterna om lämpliga kandidater. Före 2013 skedde ingen annonsering om att processen med att utse en ny ombudsman skulle inledas.

Några specifika kompetenskrav på ombudsmännen är inte uppställda, men av uttalanden i förarbetena framgår att det är en självklarhet som inte behöver fästas i lagtext, att endast den som har juridisk utbildning kan utöva ombudsmannaämbetet (prop. 1973:90 s. 431).

En lista på tio till tolv personer presenteras för beredningsdelegationen som enar sig om ett namn, vanligtvis efter en referenstagning. Chefsjustitieombudsmannen ombeds att informera övriga ombudsmän om kandidaten och framföra eventuella invändningar till konstitutionsutskottets kanslichef. Beredningsdelegationen intervjuar kandidaten och enas därefter om att gå vidare till utskottet för beslut.

Namnen på de personer som är tillänkta som kandidater är inte dokumenterade och därmed inte tillgängliga för insyn.

I april 2013 redovisades i ett pressmeddelande från riksdagen att konstitutionsutskottet förberedde val av ny justitieombudsman och hade påbörjat det arbetet.

Nominering av kandidater till riksrevisorer

Liksom ombudsmännen väljs riksrevisorerna av riksdagen och omfattas inte heller av lagen om offentlig anställning. Eftersom det inte är fråga om något anställningsärende finns det inte några krav på dokumentation av förvaltningsåtgärder.

Kretsen av personer som kan komma i fråga för val till riksrevisorer är större än vid val till riksdagens ombudsman. Ärendet inleds med att information läggs ut på riksdagens webbplats och i tidningen Riksdag & Departement om att någon av riksrevisorerna slutar ett visst datum och att processen med att utse ny riksrevisor inleds.

I beredningsdelegationen diskuteras potentiella kandidater till dess man kommer fram till en lista med en handfull namn. Dessa namn lämnas till en

rekryteringsfirma för intervjuer och inhämtande av referenser. Rekryteringsfirman återkommer till beredningsdelegationen med en muntlig föredragning av vad som framkommit. Beredningsdelegationen intervjuar de föreslagna kandidaterna och enar sig sedan om en kandidat som föreslås utskottet för beslut.

Namnen på de personer som är tilltänkta som kandidater är inte dokumenterade och därmed inte tillgängliga för insyn.

Regeringens myndighetschefer

År 2007 introducerade regeringen ett anställningsförfarande med intresseannonsering efter myndighetschefer i syfte att göra utnämningsspolitiken mer öppen, förutsägbar och spårbar. Processen har även ändrats så att den innehåller bl.a. systematiskt upprättande av kravprofiler och anlitande av externt rekryteringsstöd.

I skrivelse 2009/10:43 Utnämningsspolitiken angav regeringen att sedan den 20 september 2007, då målet först redovisades, fattas cirka 75 procent av anställningsbesluten efter intresseannonsering eller motsvarande.

I betänkandet Sekretess vid tillsättning av myndighetschefer (SOU 2009:4) anförde utredningen att det till skillnad från vad som gäller för domaranställningarna, där det blivit något fler advokater som söker anställning, har antalet sökande till de offentligt utlysta anställningarna som myndighetschef minskat markant under den tid som förfarandet har använts. Enligt utredningen beror nedgången med all sannolikhet på den publicitet som har uppstått kring vissa av de utlysta anställningarna, där sökandenas identiteter har offentliggjorts i medierna. Det har därför med tiden blivit svårare att finna lämpliga kandidater till de utlysta anställningarna bland de sökande (SOU 2009:4 s. 48 f.).

I proposition 2009/10:56 Sekretess i vissa anställningsärenden noterar regeringen vad utredningen kommit fram till i fråga om det sjunkande antalet sökande till anställningarna. Å ena sidan finner man att det inte är lämpligt att återgå till ett slutet förfarande eftersom detta skulle kunna göra att man går miste om sökande som inte hade uppmärksamats utan annonsering. Å andra sidan utgör offentligheten av personuppgifterna uppenbarligen ett hinder för många kvalificerade sökande, varför man föreslår att uppgifter som kan identifiera en sökande ska beläggas med sekretess. Sekretessen kommer inte heller att hindra konstitutionsutskottets granskning av regeringens arbete (prop. 2009/10:56 s. 19 och 44).

Konstitutionsutskottet ställde sig bakom regeringens förslag och menade att ett öppnare rekryteringsförfarande, där lediga befattningar utannonseras och kan sökas av intresserade kandidater, medför att rekryteringsbasen och möjligheten att anställa den lämpligaste personen ökar. Då offentligheten i det nuvarande förfarandet emellertid medför att inte tillräckligt många kvalificerade personer anmäler sitt intresse ansåg utskottet att införandet av en sekretessbestämmelse var väl motiverat (bet. 2009/10:KU15 s. 18).

Sedan den 1 april 2010 gäller enligt 39 kap. 5 b § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) sekretess i ett ärende om anställning av myndighetschef vid en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats

identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Sekretessen gäller i tio år.

I konstitutionsutskottets senaste granskning av utnämningmakten hösten 2011 (bet. 2011/12:KU10) redovisas att regeringens chefspolicy från 2005 har ersatts av regeringens chefspolicy för myndighetschefer från 2011. Den senare chefspolicyen bygger på det som regeringen redovisade i skrivelsen om regeringens utnämningpolitik (skr. 2009/10:43). Några ytterligare moment i rekryteringsprocessen har inte tillkommit. Andelen myndighetschefer som tillsätts i ett öppet förfarande har dock ökat. Under perioden oktober 2007–september 2009 utnämnde regeringen 69 myndighetschefer ur kretsen där regeringen avser att tillämpa öppna rekryteringar, varav 50 var öppna, dvs. 72 procent. Under perioden oktober 2009–september 2011 var motsvarande siffror 37 av 42, dvs. 88 procent (bet. 2011/12:KU10 s. 81 f.).

Justitiekansler

Justitiekanslern är till skillnad från riksdagens ombudsmän utnämnd av regeringen och anställd med fullmakt. Som redovisats ovan är regeringens målsättning att rekrytera myndighetschefer genom annonsering. Vissa anställningar kommer dock enligt regeringen inte att bli föremål för annonsering, bl.a. landshövdingar, justitiekanslern och riksåklagaren (prop. 2009/10:181 s. 67). När det gäller just tjänsterna som justitiekansler och riksåklagare konstaterar regeringen att det föreligger så pass specifika anställningskrav att annonsering inte kan anses utgöra något stöd i rekryteringsprocessen. Samma sak gäller enligt regeringen för tjänsterna som överbefälhavare och chef för säkerhetspolisen (skr. 2009/10:43 s. 22).

Kommitténs överväganden och förslag

Inledningsvis konstaterar kommittén att riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna tillsätts genom val av riksdagen. Ämbetena utgör inte vanliga statliga anställningar utan är förtroendeuppdrag.

Vid de senaste rekryteringarna av riksdagens ombudsman och riksrevisor har det meddelats i pressmeddelanden från riksdagen att konstitutionsutskottet förbereder riksdagens val och har påbörjat det arbetet.

Enligt kommitténs uppfattning bör utgångspunkten vara att nomineringsförfarandet ska vara så öppet som möjligt samtidigt som lämpliga kandidater inte ska avskräckas från att anmäla intresse för uppdragen.

Vikten av öppenhet

Riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna utgör som myndigheter under riksdagen en del av riksdagens kontrollmakt. Kommittén anför att för att ombudsmännens och riksrevisorernas auktoritet i granskningen av myndigheter inte ska ifrågasättas bör snarlika krav på självständighet och oberoende ställas på dem som ställs på domare. Det borde även förutsätta ett utnämningförfarande som innebär att självständigheten inte kan ifrågasättas. De ska, precis som domare, med andra ord inte bara vara självständiga utan också ”synas

vara det”. Deras självständiga ställning är alltså beroende av ett utnämningss-förfarande av hög kvalitet och utan risk för ovidkommande hänsyn (jfr Grund-lagsutredningen om utnämning av domare, SOU 2008:125 s. 325).

Kommittén konstaterar att faktorerna transparens och ovidkommande hän-syn återkommer såväl i Grundlagsutredningens utredning om domares själv-ständighet som i Venedigkommissionens rekommendationer om utnämning av ombudsmän, CDL (2011)079. Kommittén noterar även Transparency In-ternationals granskning av bl.a. utnämning av riksrevisorerna (National in-tegrity system assessment: Sweden 2011). Transparens i utnämningen är ett återkommande argument för att öka allmänhetens förtroende även för andra offentliga maktpositioner. Enligt kommittén är därför en hög grad av öppen-het i samband med utnämningar av ombudsmän och riksrevisorer av stor vikt.

Det är konstitutionsutskottet som bereder valen av riksdagens ombudsmän och riksrevisorer och kammaren som väljer dem. Konstitutionsutskottet granskar regeringen och däribland t.ex. ärenden om öppenhet och allmänhet-ens tillgång till diarierna i Regeringskansliet (t.ex. bet. 2012/13:KU10 s. 22 f.). I riksdagens verksamhet finns en hög grad av öppenhet som också bör gälla i samband med utnämningar av ombudsmän och riksrevisorer.

Annonseringsförfarande

Kommittén konstaterar att regeringens erfarenheter sedan tillsättningen av myndighetschefer i många fall har öppnats upp genom ett anmälningsförfarande är att man får in många intresseanmälningar som en konsekvens av an-nonseringen. Flera av intressenterna skulle man inte ha hittat, eller haft i åtanke, om inte anställningen hade varit föremål för en intresseanmälan. Det-samma gäller tjänster som högre domare. Vid tillsättningen av domare har farhågorna om ett minskat antal intressenter inte besannats. Beredningen av domartjänster sker i Domarnämnden efter annonsering. Domarnämndens be-redning tjänar som underlag för regeringsbeslutet om tillsättning. Regeringen är dock fri att söka andra kandidater men måste dock anmäla en sådan till Domarnämnden för yttrande innan vederbörande utnämns.

Ett förfarande med annonsering om att beredningen av val av ombudsman eller riksrevisor inleds bör enligt kommittén också fortsättningsvis innebära att konstitutionsutskottets beredningsdelegation genomför ett eftersök enligt den nuvarande ordningen. Dock menar kommittén att en annonsering öppnar för att beredningsdelegationen kan få kännedom om ytterligare presumtiva kandidater vilket ger ett bredare underlag inför en beredning av valet av re-spektive ämbete. Kommittén anser därför beredningen av val av ombudsmän och riksrevisorer bör inledas med ett förfarande med annonsering om att be-redningen av nytt val inleds. Konstitutionsutskottet ansvarar för den närmare utformningen av annonsen.

Förslaget kräver i denna del ingen ändring av riksdagsordningen.

Sekretessbelagda uppgifter om kandidaterna

Avsikten med kommitténs ställningstagande om ett annonseringsförfarande är också att öka allmänhetens möjlighet till insyn, vilket stärker legitimiteten

i förfarandet. Vidare är det kommitténs förhoppning att en annonsering kommer leda till att fler lämpliga kandidater anmäler sitt intresse.

Enligt de grundläggande principerna om rätten att ta del av allmänna handlingar kommer sådana intresseanmälningar att bli offentliga i samband med att de kommer in till riksdagen. Kommittén konstaterar att de skäl som anfördes för att införa en sekretessbestämmelse som skyddar uppgifter som kan identifiera sökande till myndighetschefsposter talar mot ett offentliggörande av intresseanmälningarna. I det sammanhanget hade konstaterats att ett offentliggörande gör vissa lämpliga personer mindre benägna att söka platserna (prop. 2009/10:56 s. 20). Det finns enligt kommittén en betydande risk för att ett offentliggörande av kandidaterna till val av riksdagens ombudsmän och riksrevisorer inte skulle ha samma positiva effekt för beredningen som vid tillsättningen av domare. Riksdagens ombudsmän, som ska vara jurister, rekryteras i praktiken ur samma krets av personer som är kvalificerade för högre domartjänster. När det gäller rekryteringen av sådana domare hade man enligt Grundlagsutredningen sett att den öppna rekryteringen av andra domare inte synes ha hindrat lämpliga kandidater från att söka, varför öppenhet föreslogs gälla även för de högre domartjänsterna (SOU 2008:125). Ämbetet som justitieombudsman har dock enligt kommittén en särställning och är inte helt jämförbart med högre domartjänster; bland annat har JO tillsyn över domstolarna. Kommittén anför vidare att en väsentlig skillnad är att antalet justitieombudsmän är mycket mindre än antalet domartjänster. Riksrevisorerna torde i huvudsak rekryteras från positioner i samhället som liknar de från vilka regeringens myndighetschefer rekryteras. Kommittén bedömer således att det kan befaras att ett offentliggörande av kandidaterna skulle kunna leda till att kandidater avstår från att lämna in intresseanmälningar.

Skälen för att införa en sekretessbestämmelse och begränsa allmänhetens tillgång till handlingar måste enligt kommittén ställas mot de skäl som ligger till grund för förslaget. De huvudsakliga syftena med förslaget är att det dels ska ge en ökad öppenhet och insyn i riksdagens arbete, dels ska möjliggöra en breddad rekryteringsbas till ämbetena. Processen med att inleda en rekrytering blir också känd. Kommittén konstaterar att det i dag inte finns någon öppenhet eller insyn i förfarandet, varför förslaget inte leder till en inskränkning av insynen och öppenheten. En sekretessbestämmelse är avsedd att skydda den enskilde sökandens personuppgifter. Vid en sammantagen bedömning av de aktuella intressena finner kommittén att övervägande skäl talar för att införa en bestämmelse till skydd för offentliggörande av uppgifter som kan leda till upplysning om en enskild kandidats identitet.

Sammanfattningsvis föreslår kommittén att det för intresseanmälan för justitieombudsman och riksrevisor införs en sådan sekretessbestämmelse som finns för regeringens myndighetschefer. Det innebär att sekretess bör gälla i ett ärende om beredning av val av justitieombudsman och riksrevisor för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Sekretessen bör gälla i tio år.

Remissinstanserna

Lunds universitet avstyrker förslaget om sekretess för intresseanmälningar till uppdrag som justitieombudsman och riksrevisor. Universitetet anser inte att en sådan bestämmelse behövs.

Riksrevisionen tillstyrker förslaget om ett nomineringsförfarande som innebär att beredningen vid val av riksrevisor inleds med ett förfarande om annonsering.

Riksdagens ombudsmän tillstyrker förslaget om att beredningen av val av riksdagens ombudsmän inleds med ett förfarande med annonsering. Riksdagens ombudsmän tillstyrker även att det för intresseanmälningar för uppdraget införs en sekretessbestämmelse liknande den som finns för regeringens myndighetschefer.

Remissinstanserna i övrigt har inte haft några invändningar mot förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen har samma uppfattning som kommittén. När det gäller frågan om sekretess för intresseanmälningar anser riksdagsstyrelsen att de skäl som kommittén har presenterat till stöd för de föreslagna sekretessbestämmelserna är väl underbyggda. Riksdagsstyrelsen ställer sig även bakom kommitténs avvägning mellan insynsintresset och intresset av sekretess för de aktuella uppgifterna.

5.6.2 Översyn av regelverket om val av riksdagsdirektör

Riksdagsstyrelsens förslag: Det införs en möjlighet för en nyvald riksdagsdirektör att tillträda posten vid ett senare tillfälle än vid valet.

Det införs en möjlighet för riksdagen att välja en tillförordnad riksdagsdirektör för den tid då det inte finns någon ordinarie riksdagsdirektör.

Möjligheten för riksdagen att avskeda en riksdagsdirektör som grovt åsidosätter sina åligganden mot riksdagen regleras.

Sekretess vid ansökan till tjänsten som riksdagsdirektör ska gälla för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Riksdagsdirektören är riksdagens högste tjänsteman och den enda befattningshavare i riksdagen som väljs. Riksdagsdirektören låter föra protokollet vid sammanträden med kammaren och är chef för Riksdagsförvaltningen (9 kap. 1 § första stycket riksdagsordningen). Riksdagsdirektören ansvarar inför styrelsen och ska svara för den löpande verksamheten enligt de direktiv som styrelsen beslutar (18 § lagen [2011:745] med instruktion för Riksdagsförvaltningen).

Enligt 9 kap. 1 § andra stycket riksdagsordningen väljer riksdagen i början av riksmötet närmast efter ett ordinarie val en riksdagsdirektör. Valet gäller

för tiden till dess nytt val av riksdagsdirektör förrättas. Valet bereds av en grupp bestående av talmannen och gruppledarna (tilläggsbestämmelse 9.1.1).

Regler finns för vad som ska gälla när riksdagsdirektören inte är i tjänst eller är på tjänsteresa. Det framgår av 19 § lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen att det i första hand är den biträdande riksdagsdirektören som träder in som ersättare, och i andra hand en tjänsteman inom Riksdagsförvaltningen som riksdagsdirektören har utsett efter samråd med talmannen. Någon reglering finns inte för det fall att det skulle saknas en riksdagsdirektör, t.ex. om riksdagsdirektören avlider.

Tillsättning och tillträde

Enligt den nuvarande ordningen anställs riksdagsdirektören för viss tid genom att denne blir vald av riksdagen efter ett riksdagsval. Om det skulle vara fråga om omval av den tidigare riksdagsdirektören uppställer detta inga problem. Valet av riksdagsdirektör bereds av en grupp bestående av talmannen och gruppledarna (tilläggsbestämmelse 9.1.1).

Valet av den föreslagna riksdagsdirektören sker först efter riksdagsvalet. Även om den kandidat som har föreslagits under den föregående valperioden blivit väl förankrad i partigrupperna kan riksdagens sammansättning se annorlunda ut efter valet. Den föreslagna riksdagsdirektören kan därmed aldrig få ett definitivt besked om sin kommande anställning förrän efter valet av honom eller henne.

Enligt 9 kap. 1 § riksdagsordningen gäller valet av riksdagsdirektör från valet till dess nästa val förrättas. Uppdraget gäller därför från valtillfället. Någon reglerad möjlighet att tillträda vid en senare tidpunkt finns inte. Inför ändringen av paragrafen 2009 framförde riksdagsstyrelsen endast åsikten att om man vill ha kvar knytningen av förordnandeperioden till riksdagens valperiod måste valet gälla för fyra år (framst. 2008/09:RS1).

Urval och sekretess

Inför tillsättningen av riksdagsdirektör 2010 annonserades den lediga anställningen. Det är samma typ av förfarande som regeringen använder inför tillsättning av myndighetschefer. Intresseanmälan för tjänsten som riksdagsdirektör blir en allmän handling när den kommer in till riksdagen.

Frågan om sekretess vid tillsättning av myndighetschefer har utretts på uppdrag av regeringen. Utredningen anförde i betänkandet Sekretess vid tillsättning av myndighetschefer (SOU 2009:4) att till skillnad från vad som gäller för domaranställningar, där det blivit något fler advokater som söker anställning, har antalet sökande till de offentligt utlysta anställningarna som myndighetschef gått ned markant under den tid som förfarandet har använts. Enligt utredningen beror nedgången med all sannolikhet på den publicitet som har uppstått kring vissa av de utlysta anställningarna, där sökandenas identiteter har offentliggjorts i medierna. Det har därför med tiden blivit svårare att finna lämpliga kandidater till de utlysta anställningarna bland de sökande (SOU 2009:4 s. 48 f).

I proposition 2009/10:56 Sekretess i vissa anställningsärenden noterar regeringen vad utredningen kommit fram till i fråga om det sjunkande antalet

sökande till tjänsterna. Å ena sidan finner man att det inte är lämpligt att återgå till ett slutet förfarande eftersom detta skulle kunna göra att man går miste om sökande som inte hade uppmärksammats utan annonsering. Å andra sidan utgör offentligheten av personuppgifterna uppenbarligen ett problem för många kvalificerade sökande, varför man föreslår att uppgifter som kan identifiera en sökande ska beläggas med sekretess. Sekretessen kommer inte heller att hindra konstitutionsutskottets granskning av regeringens arbete (prop. 2009/10:56 s. 19 och 44).

Konstitutionsutskottet ställde sig bakom regeringens förslag och menade att ett öppnare rekryteringsförfarande, där lediga befattningar utannonseras och kan sökas av intresserade kandidater, medför att rekryteringsbasen och möjligheten att anställa den lämpligaste personen ökar. Då offentligheten i det nuvarande förfarandet emellertid medför att inte tillräckligt många kvalificerade personer anmäler sitt intresse ansåg utskottet att införandet av en sekretessbestämmelse var väl motiverat (bet. 2009/10:KU15 s. 18).

Sedan den 1 april 2010 gäller enligt 39 kap. 5 b § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) sekretess i ett ärende om anställning av myndighetschef vid en förvaltningsmyndighet som lyder omedelbart under regeringen för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men. Sekretessen gäller i tio år.

I riksdagen gäller dock, som inom regeringen, sekretess för uppgifter i urvalstester som genomförs i ett anställningsförfarande, 39 kap. 5 a § offentlighets- och sekretesslagen.

Omval

Någon uttrycklig regel om omval finns inte i riksdagsordningen men tidigare riksdagsdirektörer har valts om flera gånger. De tidigare riksdagsdirektörerna har suttit på sina poster 1971–1988, 1988–1998 och 1998–2010. Inför lagändringen 2009 angav utredningen att omval bör vara möjligt och att om omval önskas från båda parter sida kan beredningsprocessen förenklas (framst. 2008/09:RS1).

Avskedande

Enligt 7 kap. 11 § andra stycket riksdagsordningen kan riksdagsdirektören, om denne vill lämna sitt uppdrag i förtid, anhålla om att uppdraget ska avslutas i förtid. Beslutet fattas av kammaren.

Anställningen som riksdagsdirektör är en visstidsanställning. En visstidsanställning kan enligt allmänna arbetsrättsliga principer inte sägas upp. Bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd är därför inte tillämpliga på riksdagsdirektören. Enligt 32 § andra stycket lagen (1994:260) om offentlig anställning kan dock arbetstagare i verksledande, eller därmed jämförlig, ställning avskedas enligt grunderna för 18 § lagen om anställningsskydd. Avskedande får då ske om arbetstagaren grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren.

Det finns inga regler i riksdagsordningen om hur ett förfarande inför ett avskedande av en riksdagsdirektör ska gå till. Bestämmelser om detta finns

dock för riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna, som på begäran av konstitutionsutskottet kan entledigas från sina uppdrag (8 kap. 11 § fjärde stycket och 13 § första stycket riksdagsordningen). För ledamöter av riksbanksfullmäktige gäller att de inte får inneha vissa specifika uppdrag eller någon annan anställning eller något annat uppdrag som gör dem olämpliga för uppdraget som fullmäktige. Om en ledamot skulle ta ett sådant uppdrag ska riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget.

Ersättare

Den biträdande riksdagsdirektören sköter riksdagsdirektörens uppgift när denne är på tjänsteresa eller inte är i tjänst (19 § lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen). Dessutom ersätter den biträdande riksdagsdirektören även i övrigt riksdagsdirektören i den utsträckning denne bestämmer. Vad som gäller om det inte finns en riksdagsdirektör, på grund av avskedande, dödsfall eller andra orsaker, är inte reglerat.

Den reglering som finns i dagsläget utgörs av reglerna om kompletteringsval i 7 kap. 12 § riksdagsordningen. Detta innebär att om tjänsten som riksdagsdirektör blir ledig i förtid så ska ett kompletteringsval hållas enligt de regler som gäller för ett ordinarie val. Processen för att rekrytera en ny riksdagsdirektör kan emellertid dra ut på tiden.

Kommitténs överväganden och förslag

Processen att rekrytera en riksdagsdirektör tar lång tid och måste påbörjas långt innan det förestående valet som i sin tur sker efter ett riksdagsval. Detta medför enligt kommittén en osäkerhet för den tilltänkte riksdagsdirektören i fråga om hur denne ska förhålla sig till sin tidigare anställning. Det är inte rimligt att den föreslagne riksdagsdirektören ska säga upp sig från sin tidigare anställning innan denne har fått ett beslut om att han eller hon valts till riksdagsdirektör, vilket försvårar för den föreslagne att tillträda som riksdagsdirektör direkt vid valtillfället.

Kommittén föreslår därför att riksdagen ska kunna besluta att riksdagsdirektören ges möjlighet att tillträda tjänsten vid en tidpunkt senare än valtillfället. Riksdagen bör välja riksdagsdirektören för en period fram till dess att ett nytt val har hållits och den då valde riksdagsdirektören har tillträtt sin tjänst.

Omval

Tidigare riksdagsdirektörer har valts om vid flera tillfällen. Kommittén anför att det mot den bakgrunden synes råda enighet om att en sådan ordning gäller. Frågan är dock om det ändå finns behov av att reglera frågan att omval är möjligt. För andra poster som tillsätts genom riksdagens val är sådana omval möjliga utom för riksrevisorer (8 kap. 12 § andra stycket riksdagsordningen). Bestämmelsen om omval av riksrevisorer är därmed ett undantag från huvudregeln. Eftersom omval av riksdagsdirektör är möjligt, anser kommittén att en uttrycklig reglering om det riskerar att luckra upp huvudprincipen i fråga om omval. Någon reglering bör därför inte göras.

Avskedande

Kommittén anför att riksdagen bör kunna avskeda en riksdagsdirektör som grovt åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren på samma sätt som gäller för anställningar på verksledande nivå i myndigheter under regeringen. En sådan regel bör därför införas. Riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna, också de valda av riksdagen, kan på begäran från konstitutionsutskottet entledigas eller skiljas från sina uppdrag. Det är naturligt i dessa fall att ärendet väcks av konstitutionsutskottet, som berett nomineringarna av dessa ämbeten.

Riksdagsdirektören är vald av riksdagen men ansvarar inför riksdagsstyrelsen och ska svara för den löpande verksamheten enligt de direktiv som riksdagsstyrelsen beslutar (18 § lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen). Mot bakgrund av detta är det enligt kommittén mest lämpligt att det är riksdagsstyrelsen som initierar ett ärende i kammaren om att en riksdagsdirektör ska avskedas.

Ersättare

Om riksdagen av något skäl skulle stå utan en vald riksdagsdirektör bör riksdagen enligt kommittén välja en tillförordnad riksdagsdirektör som ersättare för den ordinarie riksdagsdirektören under tiden till dess att en ny ordinarie riksdagsdirektör har valts. Valberedningen har till uppgift att bereda val av tillförordnad riksdagsdirektör. Val av tillförordnad riksdagsdirektör bör ske så att den är vald som har fått flest röster (dvs. enligt nuvarande 7 kap. 3 och 4 §§ RO). En sådan lösning kan enligt kommittén fungera vid alla tillfällen då riksdagen står utan riksdagsdirektör.

Sekretess

Riksdagsdirektören är chef för myndigheten Riksdagsförvaltningen. Kommittén anser att de skäl som låg bakom ändringen i offentlighets- och sekretesslagen när det gäller personuppgifter om sökande till tjänster som chefer för myndigheter under regeringen även kan åberopas när det gäller beredningen av val av riksdagsdirektör.

Skälen för att införa en sekretessbestämmelse och begränsa allmänhetens tillgång måste enligt kommittén ställas mot intresset av ett öppet och transparent förfarande. En sekretessbestämmelse är avsedd att skydda den enskilde sökandens uppgifter och på det sättet ge förutsättningar för en breddad rekryteringsbas. Vid en sammantagen bedömning av de aktuella intressena finner kommittén att övervägande skäl talar för att införa en bestämmelse till skydd för uppgifter som kan leda till upplysning om en enskild kandidats identitet. Kommittén föreslår därför att det genom en ny paragraf i offentlighets- och sekretesslagen, 39 kap. 5 c §, införs en sådan sekretessbestämmelse som finns för regeringens myndighetschefer.

Remissinstanserna

Lunds universitet avstyrker förslaget om sekretess för intresseanmälningar till uppdraget som riksdagsdirektör. Universitetet anser inte att en sådan bestämmelse behövs.

Övriga remissinstanser har inga invändningar mot kommitténs förslag.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs uppfattning i fråga om sekretess vid ansökan till tjänsten som riksdagsdirektör. Även i övrigt ställer sig riksdagsstyrelsen bakom kommitténs förslag och bedömningar.

5.6.3 De svenska delegationerna till IPU och PA-UfM

Riksdagsstyrelsens förslag: Enligt gällande ordning utses delegationerna till Interparlamentariska unionen (IPU) och den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet (PA-UfM) av riksdagsstyrelsen, som även är mottagare av delegationernas årsberättelser.

Riksdagsordningen ska ändras så att partigrupperna nominerar ledamöter till de två aktuella delegationerna och att talmannen efter samråd med gruppledarna beslutar om sammansättningen av delegationerna. Beslut om delegationernas sammansättning bör gälla för den tid som talmannen bestämmer.

Riksdagsstyrelsens bedömning: IPU:s och PA-UfM:s redogörelser för 2011 och 2012 överlämnades av riksdagsstyrelsen i form av redogörelser till riksdagen. Denna försöksverksamhet ska fortsätta och kan ge underlag för fortsatta överväganden.

Bakgrund

Riksdagens deltagande i parlamentariska församlingar och konferenser

Uppgiften att företräda en stat i internationella sammanhang tillkommer i första hand statsledningen, dvs. i Sverige regeringen. Det följer av folkrättsliga principer och, för svenskt vidkommande, av att det är regeringen som styr riket (1 kap. 6 § regeringsformen). Riksdagen har likväl en omfattande internationell verksamhet i vilken ett flertal olika aktörer deltar. Som exempel kan nämnas talmännens besök och resor, utskottens internationella kontakter och arbete med EU-frågor samt ledamöternas deltagande i olika delegationer till parlamentariska församlingar och konferenser.

Olika delegationer

För närvarande deltar ledamöter i delegationer till sex parlamentariska församlingar och två konferenser, nämligen Europarådets parlamentariska församling (PACE), Nordiska rådet (NR), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa parlamentariska församling (OSCE/PA), Interparlamentariska unionen (IPU), Natos parlamentariska församling, den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet (PA-UfM, tidigare benämnd EMPA), den parlamentariska Östersjökonferensen (BSPC) och den arktiska parlamentarikerkonferensen.

Delegationerna till Europarådets parlamentariska församling, Nordiska rådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa parlamentariska församling utses genom val av kammaren. Valen bereds av riksdagens valberedning.

De svenska delegationerna till Natos parlamentariska församling, IPU och PA-UfM utses genom beslut av riksdagsstyrelsen.

I redogörelsen för verksamheten 2011 anförts att den svenska delegationen till IPU sedan 2006 består av fem personer: ordförande, förste vice ordförande, andre vice ordförande och ytterligare två ledamöter. Sverige har rätt att närvara med maximalt åtta ledamöter vid de stora IPU-mötena på våren och med maximalt fem ledamöter på höstsessionerna. Vid vårförsamlingarna är det därmed möjligt att komplettera IPU-delegationen med ledamöter som har specialkompetens inom de fackområden som är huvudteman vid konferensen. Målet har varit att de två extra delegaterna tillsammans ska ha representerat regering och opposition. Delegationen till vårförsamlingen leds dessutom av en vice talman (redog. 2011/12:RS5 s. 12).

Vad gäller den parlamentariska Östersjökonferensen och den arktiska parlamentarikerkonferensen fastställer riksdagsstyrelsen antalet ledamöter och partisammansättningen i respektive delegation. Talmannen beslutar därefter om sammansättningen av respektive delegation inför varje enskild konferens.

Delegationerna som väljs av kammaren avger årligen en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen. Redogörelserna hänvisas till utrikesutskottet för beredning. Utskottsbehandlingen utmynnar i ett betänkande som debatteras i kammaren.

De delegationer som utses av riksdagsstyrelsen och talmannen överlämnar årligen en redogörelse för sin verksamhet till riksdagsstyrelsen. Riksdagsstyrelsen beslutade våren 2012 att överlämna IPU:s och PA-UfM:s redogörelser för 2011 till riksdagen i form av en redogörelse till riksdagen (redog. 2011/12:RS5). Våren 2013 överlämnades delegationernas redogörelser för det gångna året i form av var sin redogörelse från riksdagsstyrelsen till riksdagen (redog. 2012/13:RS5 och 2012/13:RS6).

Nuvarande ordning

Bestämmelser om val av vissa befattningshavare och organ finns i 8 kap. riksdagsordningen (RO). Hur man utser delegationer till vissa internationella organ regleras i 8 kap. 6 § RO.

I 8 kap. 6 § RO föreskrivs att om det träffats en internationell överenskommelse att riksdagen bland sina ledamöter ska utse ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation, får bestämmelser om detta införas i en tilläggsbestämmelse.

Av tilläggsbestämmelse 8.6.1 framgår att riksdagen väljer 20 ledamöter i Nordiska rådet, att valet sker för ett riksmöte och att delegationen årligen ska lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

I tilläggsbestämmelse 8.6.2 föreskrivs det att riksdagen väljer sex ledamöter i Europarådets svenska delegation, att valet sker för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val och att delegationen årligen ska lämna en redogörelse för sin verksamhet till kammaren.

Slutligen sägs i tilläggsbestämmelse 8.6.3 att riksdagen väljer åtta ledamöter i den svenska delegationen till Organisationen för säkerhet och samarbete

i Europa, att valet sker för riksdagens valperiod och att delegationen årligen ska lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Det saknas särskilda bestämmelser i riksdagsordningen om hur man utser och återrapporterar från de delegationer som utses av riksdagsstyrelsen. Befogenheten att utse delegationerna och besluta om deras återrapportering följer av att det är riksdagsstyrelsen som enligt 1 kap. 5 § RO beslutar i ärenden av större vikt om riksdagens internationella kontaktverksamhet.

Bestämmelserna i 8 kap. 6 § RO tillkom genom en lagändring som trädde i kraft den 1 juli 2003 (förs. 2002/03:RS1, bet. 2002/03:KU15). Genom lagändringen lades det fast att vissa förutsättningar ska vara uppfyllda för att riksdagen i en tilläggsbestämmelse ska kunna ange att en viss delegation ska utses av riksdagen, nämligen att det har träffats en internationell överenskommelse om att riksdagen bland sina ledamöter ska utse ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation.

Motsvarande bestämmelser saknades tidigare i riksdagsordningen. Regler som i huvudsak motsvarade tilläggsbestämmelse 8.6.1–3 fanns däremot i tilläggsbestämmelse 7.1.1, där det föreskrevs att kammaren skulle välja ledamöter i Nordiska rådets delegation, Europarådets svenska delegation och i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa.

Preciseringen i 8 kap. 6 § RO av vilka delegationer som ska väljas av och återrapportera till kammaren har inte motiverats närmare i riksdagsstyrelsens framställning till riksdagen eller i riksdagskommitténs betänkande som låg till grund för framställningen. Frågan berörs inte heller i grundlagskommentaren (Grundlagarna, Holmberg m.fl., s. 869 f., 3 uppl. 2012) eller de ursprungliga förarbetena till 7 kap. RO (bet. 1972:15 s. 290).

Inte heller innebörden av begreppet ”mellanfolklig organisation” i 8 kap. 6 § RO berörs i lagförarbetena. Begreppet förekommer dock på andra ställen i grundlagarna och riksdagsordningen, bl.a. i 10 kap. regeringsformen. Av lagförarbetena och litteraturen framgår att med mellanfolklig organisation avses i regeringsformens mening sådana organisationer som är att betrakta som rättssubjekt enligt folkrätten. Så är huvudsakligen fallet med organisationer som är sammanslutningar av stater (prop. 1973:90 s. 357 och Grundlagarna, Holmberg m.fl., 3 uppl. 2012, s. 477 f.).

Inget i förarbetena eller litteraturen talar för att avsikten vid 2002 års lagstiftningsärende var att begreppet mellanfolklig organisation i 8 kap. 6 § RO ska ha någon annan betydelse än det har enligt regeringsformen.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén konstaterar att riksdagen, enligt 8 kap. 6 § RO, i en tilläggsbestämmelse får besluta att riksdagen genom val i kammaren ska utse ledamöter i en delegation till en mellanfolklig organisation, dock endast under förutsättning att det dessförinnan har träffats en internationell överenskommelse om det. Det innebär att det i dagsläget inte är möjligt att föreskriva i en tilläggsbestämmelse att riksdagen genom val i kammaren ska utse ledamöterna i de svenska delegationerna till IPU och PA-UfM. Införandet av en sådan ordning skulle följaktligen kräva ändringar i 8 kap. 6 § som innebär att de nuvarande

kraven avskaffas eller att rekvisiten utvidgas. Kommitténs uppfattning är dock att en sådan ändring i 8 kap. 6 § RO inte bör göras.

Frågan är vilka möjligheter som står till buds givet att 8 kap. 6 § RO inte bör ändras. Enligt den gällande ordningen utses delegationerna till IPU och PA-UfM med stöd av 1 kap. 5 § RO av riksdagsstyrelsen, som även är mottagare av delegationernas årsberättelser.

Kommittén gör bedömningen att det inte bör vara riksdagsstyrelsen som utser delegationerna eftersom en sådan uppgift inte ligger i linje med den roll riksdagsstyrelsen bör ha som förvaltningsmyndighetsstyrelse.

Enligt kommittén torde delegationernas sammansättning i praktiken avgöras i kontakter mellan gruppledarna och talmannen. Som konstaterats i utredningen En utvärdering av riksdagens parlamentariska ledningsorganisation och riksdagens förvaltningsorganisation (2012/13:URF2 s. 26) har gruppledarna en stor praktisk betydelse för ledningen av Riksdagsförvaltningen och arbetet i riksdagsstyrelsen, dock utan formell beslutanderätt i fråga om Riksdagsförvaltningen eller arbetet i kammaren enligt nu gällande riksdagsordning. Kommittén anser därför att det finns skäl att låta gruppledarna få genomslag också i det formella beslutet om delegationernas sammansättning.

Kommittén erinrar i sammanhanget om 7 kap. 12 § RO enligt vilken det finns en möjlighet för en partigrupp att under vissa förhållanden till talmannen anmäla en ledamot som efterträdare till en ledamot som lämnar sitt uppdrag i förtid. Talmannen förklarar den anmälda efterträdaren vald. Om en sådan anmälan inte görs eller om mer än en person anmäls, utser talmannen en efterträdare. Föreskrifterna i bestämmelsen gäller om inte riksdagen föreskriver annat.

Vidare kan enligt kommittén påminnas om att IPU-delegationen kompletteras, utöver de fem delegationsledamöter som väljs av riksdagsstyrelsen, med två ledamöter som har specialkompetens inom de fackområden som är huvudteman vid IPU:s vårförsamling. Delegationen till vårförsamlingen leds dessutom av en vice talman.

Kommittén anser att det är rimligt att riksdagsordningen avspeglar att gruppledarna har en central roll i arbetet med att utse delegationerna. Kommittén föreslår därför att det anges att partigrupperna nominerar ledamöter till de två aktuella delegationerna och att talmannen efter samråd med gruppledarna beslutar om sammansättningen av delegationerna. Därmed flyttas beslutet från riksdagsstyrelsen till talmannen.

Ordningen bör enligt kommittén gälla också vid beslut om vilka ledamöter som ska komplettera IPU-delegationen vid vårförsamlingen. Beslut om delegationens sammansättning bör gälla för den tid som talmannen bestämmer. Därmed kan fem ledamöter utses i IPU-delegationen för riksdagens valperiod och kompletterande delegationsmedlemmar utses för vårförsamlingen.

När det gäller verksamhetsberättelserna vill kommittén påminna om att riksdagsstyrelsen våren 2012 beslutade att överlämna IPU:s och PA-UfM:s redogörelser för 2011 till riksdagen i form av en redogörelse till riksdagen. Även 2012 års redogörelser har överlämnats till riksdagen av styrelsen. Kommittén gör bedömningen att denna försöksverksamhet bör fortsätta och kan ge underlag för fortsatta överväganden.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har lämnat förslagen utan erinran.

Skälen för riksdagsstyrelsens bedömning och förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs uppfattning.

5.6.4 Ledighet från uppdraget som riksdagsledamot

Riksdagsstyrelsens bedömning: Riksdagsuppdragets specifika karaktär medför att det är lämpligt att bibehålla en restriktiv inställning när det gäller vilka skäl som ska ge rätt till ledighet från uppdraget. Av samma skäl finns det inte heller någon grund för att införa en rätt till partiell ledighet från uppdraget.

Riksdagsstyrelsens förslag: För att förkorta beslutsprocessen vid ledigheter på grund av sjukdom och föräldraledighet ska talmannen ges rätt att bevilja ledighet i dessa fall även om tiden för ledigheten överstiger en månad.

Bakgrund

Nuvarande ordning

Det råder inte något anställningsförhållande mellan riksdagen och ledamoten. I uppdraget som ledamot ingår inte bara den formella rollen som beslutsfattare i riksdagen. Uppdraget förutsätter också täta kontakter med väljarna i den valkrets som en ledamot representerar. Eftersom valet i Sverige sker mellan partier förutsätter också uppdraget engagemang i ett politiskt parti och deltagande i partiarbete på olika nivåer. En ledamot är därför alltid i tjänst och utför sitt uppdrag under årets alla dagar. En ledamot kan inte ta ut semester.

Enligt 3 kap. 2 § regeringsformen ska det finnas ersättare för varje riksdagsledamot. Frågan om i vilka fall ersättare ska kallas att tjänstgöra regleras i 4 kap. 13 § regeringsformen (om ledamoten är riksdagens talman eller tillhör regeringen) och i 1 kap. 6 § riksdagsordningen (RO).

Enligt 1 kap. 6 § RO kan en ledamot efter prövning beviljas ledighet från sitt uppdrag. Beviljas en ledighet för minst en månad ska uppdraget utövas av en ersättare. Ansökan prövas av talmannen om den gäller ledighet under kortare tid än en månad och av riksdagen om den gäller för längre tid. Talmannen prövar dock alltid en ansökan om ledighet som kommer in under ett uppehåll i kammarens arbete som är längre än en månad. Även för sjukledighet eller vård av barn över en månad krävs formellt kammarens godkännande. En ledamot som har beviljats ledighet kan när som helst återta sin plats. Därmed upphör uppdraget för en eventuell ersättare. Ledamoten kan däremot inte tillfälligt återta sin funktion för att delta t.ex. i ett sammanträde i kammaren eller i ett utskott.

Praxis vad gäller beviljande av tjänstledighet för att fullgöra verksamhet utanför riksdagen är mycket restriktiv. I princip tillåts endast tjänstledighet för uppdrag som statssekreterare, sjuk- och föräldraledighet samt internationella uppdrag. Partiell tjänstledighet för en ledamot har inte medgivits eftersom riksdagsordningens bestämmelser inte ger utrymme för det.

Enligt 1 kap. 6 § krävs minst en månads sjukskrivning fr.o.m. beslutstillfället i kammaren för att uppdraget ska utövas av en ersättare. Det förekommer att en ledamot ansöker om en sjukskrivningsperiod på en månad men att underlaget för ledigheten inte hinner komma in till kammarkansliet för att kunna behandlas i kammaren förrän en del av månaden passerat. Eftersom beslutstillfället då ligger närmare slutet för sjukskrivningsperioden än en månad har rätten till en ersättare fallit. Denna ordning har varit föremål för diskussioner i skilda sammanhang.

Härutöver har det framförts förslag om att införa en möjlighet att bevilja partiell ledighet för ledamöter.

Kommitténs överväganden och förslag

Skäl för ledighet

Kommittén anför att förtroendeuppdraget som riksdagsledamot är av en speciell natur och att den praxis som har utvecklats när det gäller skäl som ger rätt till ledighet från uppdraget inte bör ändras.

Partiell ledighet

Ett skäl för att införa ett system med partiell ledighet skulle enligt kommittén kunna vara att dagens system är otidsenligt och inte förenligt med hur samhället i övrigt har utvecklats. Detta gäller såväl i fråga om exempelvis föräldraledighetens uppdelning mellan föräldrarna som sjukskrivna personers återanpassning till arbete.

Skälen mot att införa en möjlighet till partiell ledighet är bl.a. de som tidigare har framförts av konstitutionsutskottet i samband med frågan om deltidssjukskrivning: att riksdagsarbetet och det uppdrag ledamöterna har fått från väljarna knappast låter sig förenas med partiell ledighet med mycket korta perioder av arbete i riksdagen.

Kommittén anser att just frågor som rör omfattningen av uppdraget som ledamot – att det inte är begränsade arbetstider, att uppdraget inte omfattas av semester och omväxlande utövas i Stockholm respektive den egna valkretsen – gör att det framstår som mycket svårt att se hur en lösning med exempelvis föräldraledighet på deltid skulle kunna se ut. Detsamma gäller deltidssjukskrivning då det finns ett otal möjliga begränsningar i arbetsförmågan hos en sjukskriven person.

Riksdagsledamöters uppdrag och ställning är mycket speciella. Kommittén bedömer därför att den lämpligaste lösningen är att varje fråga som faller utanför den nuvarande regleringen får lösas efter förutsättningarna i det enskilda fallet. Det finns mot bakgrund av detta enligt kommittén inte tillräckliga skäl att i nuläget genomföra någon förändring av rådande regler och praxis.

Sjukskrivning och föräldraledighet

Regeln om att en ersättare ska träda in vid en ledamots ledighet för tid om minst en månad kan i många fall i praktiken inte följas vid ledighet på grund

av sjukdom. Anledningen är att beslut om ledighet på över en månad ska fattas av kammaren och att ett sådant beslut inte kan fattas förrän läkarintyget har lämnats in. Vid tidpunkten för beslutet i kammaren är det möjligt att det inte längre återstår en månads sjukskrivning, varför det inte finns grund för att låta en ersättare träda i ledamotens ställe.

Kommittén föreslår därför att bestämmelsen om ledighet ändras så att ledighetsbeslutet kan fattas i ett tidigare skede så att en ersättare faktiskt kan träda in. För att förkorta tiden från det att en ansökan kommer in till dess ett beslut om ledighet kan fattas föreslås talmannen få en generell beslutanderätt i fråga om ledigheter.

Från den generella beslutanderätten bör enligt kommittén göras undantag bara i fråga om ledighet av särskilda skäl, dvs. annat än sjukdom och föräldraledighet, som är planerad till längre tid än en månad. Enligt förslaget ska sådana beslut även fortsättningsvis fattas i kammaren. Om ansökan kommer in under en period av längre uppehåll i kammarens arbete får dock talmannen besluta i frågan, i likhet med dagens ordning.

Den föreslagna ordningen skulle inte förändra den överenskommelse som finns om att en ledamot inför första ledighetsperioden ska samråda om förläggningen av hela föräldraledigheten, dvs. klargöra om ledigheten planeras till en eller flera perioder samt när i tiden. Samrådet ska i första hand ske med partigruppen. Detta innebär att partigruppen, talmannen, ersättaren och Riksdagsförvaltningen får kännedom om samtliga kommande ledighetsperioder.

Den föreslagna ordningen kan inte antas lösa problemet fullt ut men i vart fall minska antalet fall där möjligheten att kalla in en ersättare går förlorad.

Sjukskrivning för planerad operation

När det gäller sjukskrivning för en planerad operation är problematiken anorlunda. Läkarintyg om sjukskrivning upprättas och lämnas in till kammarkansliet först när operationen är genomförd. Det är heller inte ovanligt att planerade operationer ställs in. Kommittén anser inte att det är lämpligt att besluta om ledighet och ersättare i förväg. Om operationen inte blir av kommer den ordinarie ledamoten inte att lämna sin plats. Samtidigt har ersättaren rätt till arvode för minst en månad. Den ändrade reglering som föreslås av beslutsordningen vid sjukskrivningar löser inte problemet men kan åtminstone förkorta tiden från det att en ansökan kommer in till dess att ett beslut om ledighet kan fattas.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte haft några synpunkter på förslagen.

Skälen för riksdagsstyrelsen bedömning och förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs uppfattning.

5.6.5 Avvisande av ansökan om medgivande att väcka åtal mot riksdagsledamot

Riksdagsstyrelsens bedömning: Bestämmelsen om avvisande av ansökan om medgivande att väcka åtal mot riksdagsledamot ska inte ändras.

Bakgrund

Gällande bestämmelser

I 4 kap. 12 § regeringsformen (RF) föreskrivs att det krävs riksdagens medgivande med minst fem sjättedelar av de röstande för att väcka talan mot en nuvarande eller tidigare ledamot eller ingripa i hans eller hennes personliga frihet på grund av yttranden eller gärningar under utövandet av uppdraget som ledamot.

Enligt 3 kap. 16 § riksdagsordningen ska en åklagare som vill att riksdagen ska medge att talan väcks mot en riksdagsledamot eller att ett ingripande görs i hans eller hennes personliga frihet enligt 4 kap. 12 § första stycket RF skriftligen ansöka om det hos talmannen. Samma förfarande ska tillämpas om någon annan vill begära riksdagens medgivande att få föra talan vid en domstol med anledning av en riksdagsledamots handlande. Av andra stycket i samma bestämmelse följer att om ansökningshandlingen är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för riksdagens prövning eller om sökanden inte har gjort troligt att han eller hon är behörig att väcka talan eller begära denna åtgärd hos en myndighet, ska talmannen avvisa ansökan. I annat fall ska talmannen anmäla den vid ett sammanträde med kammaren.

En sökande ska i ansökningshandlingen ange de omständigheter som ansökan grundas på (tilläggsbestämmelse 3.16.1).

Grundlagberedningen anförde följande:

Lagrummet öppnar en kanal för åklagare och enskild att få en framställning om hävande av en riksdagsledamots immunitet prövad av riksdagen. Huvudtanken är att en sådan framställning skall ge upphov till ett riksdagsärende, som avgörs efter utskottsberedning (se 4 kap. 1 §) och överläggning i kammaren. Emellertid måste vissa garantier föreligga för att endast seriösa framställningar blir föremål för denna behandlingsprocedur. En viss förprövning har därför anförtrotts åt talmannen. Denne skall sålunda se till att ansökan har sådan substans att en riksdagsprövning blir meningsfull. Om inte sökanden efter påminnelse kompletterar vad som brister i underlaget för ansökan, skall talmannen genom beslut avvisa ansökan. Detsamma skall han göra om sökanden inte kan antas vara behörig att vidta eller hos myndighet påkalla den åtgärd, vartill han vill utverka riksdagens medgivande. Enskild person vill t.ex. väcka åtal för brott utan att vara målsägande eller, om han är målsägande, utan att åklagaren dessförinnan efter angivelse har prövat åtalsfrågan, när det gäller brott under allmänt åtal. Det bör åligga sökanden att förebringa viss utredning till stöd för sin behörighet. Naturligtvis skall talmannen också visa ifrån sig en ansökan som avser talan eller ingripande vartill riksdagens tillstånd uppenbarligen inte behövs. - Finner talmannen ansökan godtagbar från de synpunkter som nu har anlagts, skall han anmäla den i kammaren. Först därigenom uppkommer ett riksdagsärende (SOU 1972:15 s. 271 f.)

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén föreslår att 3 kap. 16 § riksdagsordningen förs över till nya riksdagsordningen oförändrad i sak.

Remissinstanserna

Lunds universitet har anfört att en bestämmelse om att talmannen har rätt att avvisa en bristfällig ansökan sannolikt är nödvändig, men kravet på bevis för detta anges inte eller att talmannen eventuellt ska begära komplettering av ansökan. Ett avvisande kan inte heller överprövas.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen konstaterar att det följer av förarbetsuttalandena till den nu aktuella bestämmelsen att talmannen förutsätts begära komplettering om en ansökan är bristfällig. Kommittén har inte ansett att bestämmelsen bör ändras. Riksdagsstyrelsen finner inte heller att det föreligger några skäl till att föreslå någon ändrad reglering i frågan.

5.7 Riksdagsförvaltningens uppgifter

Riksdagsstyrelsens förslag: Det ska framgå av riksdagsordningen att Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Bakgrund

Gällande bestämmelser

Enligt 9 kap. 4 § riksdagsordningen (RO) ska Riksdagsförvaltningen, när det gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

1. handlägga frågor angående förhandlingar om anställnings- och arbetsvillkor för arbetstagare samt andra personalfrågor,
2. upprätta förslag till anslag på statsbudgeten, dock inte för Riksrevisionen,
3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, och
4. besluta om föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.

Av 4 kap. 2 § RO följer att utskotten och EU-nämnden biträds av kanslier som ingår i Riksdagsförvaltningen. Enligt 7 § ska riksdagens ledamöter och organ ha tillgång till bibliotek och rätt till bistånd i övrigt med sakuppgifter för riksdagsarbetet.

Vilka uppgifter som, inom den ram som anges i riksdagsordningen, Riksdagsförvaltningen ska utföra har riksdagen till uppgift att bestämma i en instruktion eller annan lag eller genom ett beslut i annan form (Grundlagberedningens bet. SOU 1972:15 s. 302).

I lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen finns närmare bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter. I 1 § anges att förvaltningen ska

1. tillhandahålla resurser och service för talmannens, kammarens, utskottens och övriga riksdagsorgans verksamhet samt för riksdagsledamöterna och partikanslierna,

2. svara för de myndighetsfunktioner och förvaltningsuppgifter som anges i 9 kap. 4 § riksdagsordningen,

3. informera om riksdagens arbete och frågor som rör EU samt handlägga ärenden om riksdagens internationella kontakter, och

4. vårda och bevara de byggnader och samlingar som riksdagen och Riksdagsförvaltningen disponerar.

Vidare ska Riksdagsförvaltningen enligt bestämmelsen biträda riksdagens nämndmyndigheter enligt vad som sägs i 2 och 7 a §§.

Enligt 2 § i lagen med instruktion för Riksdagsförvaltningen ska förvaltningen, om annat inte är särskilt föreskrivet

1. upprätta förslag till anslag på statens budget för riksdagen och Riksdagsförvaltningen,

2. utfärda anvisningar för utarbetandet av förslag till anslag på statens budget för riksdagens myndigheter utom Riksbanken,

3. upprätta anslagsdirektiv för var och en av riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, över de finansiella villkor som gäller för respektive myndighet med anledning av riksdagens beslut om statens budget,

4. besluta i frågor om ekonomiska förmåner enligt lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter respektive den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet,

5. ansvara för löner, arvoden och andra ersättningar till arbetstagare och arvodesberättigade hos Riksdagsförvaltningen, riksdagens nämnder och övriga riksdagsorgan samt svara för hanteringen av pensioner och andra förmåner till dessa och deras efterlevande,

6. ingå centrala kollektivavtal samt i övrigt utöva arbetsgivarens befogenheter enligt dessa när det gäller riksdagens myndigheter samt företräda riksdagens myndigheter som arbetsgivare i arbetstvister om kollektivavtal som har slutits av Riksdagsförvaltningen,

7. svara för de utbetalningar som följer av beslut av riksdagens nämndmyndigheter, om kostnaderna ska belasta anslag som anvisats till Riksdagsförvaltningen samt

8. utföra övriga ekonomiadministrativa uppgifter för riksdagens nämndmyndigheter.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén föreslår att regleringen av Riksdagsförvaltningens uppgifter i nu gällande riksdagsordning förs över i huvudsak oförändrad till den nya riksdagsordningen.

Remissinstanserna

Magnus Isberg ifrågasätter om den bestämmelse i Riksdagsordningen som reglerar Riksdagsförvaltningens uppgifter är utformad på ett bra sätt. Det bör enligt Magnus Isberg framgå av huvudbestämmelsen att förvaltningens första uppgift är att bistå ledamöterna med sakuppgifter i deras arbete i kammare,

utskott och nämnder under riksdagen. Om detta görs behövs inte längre tilläggsbestämmelsen 14.2.2.

Övriga remissinstanser har inte lämnat några synpunkter på kommitténs förslag.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar Magnus Isbergs bedömning att det bör framgå av riksdagsordningen att Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja den parlamentariska processen. Styrelsen anser att detta bäst uppnås genom att det i ett nytt första stycke i förslaget till 14 kap. 2 § RO anges att Riksdagsförvaltningen ska ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden. Vidare bör den rätt till bistånd med sakuppgifter i riksdagsarbetet för ledamöter och organ som i dag regleras i 9 kap. 7 § RO också regleras i det nya första stycket i 14 kap. 2 § RO. Med denna lösning kommer det också tydligt framgå att det är Riksdagsförvaltningen som ska tillhandahålla biståndet med sakuppgifter. Styrelsens lagförslag i denna del innebär att tilläggsbestämmelsen 14.2.2 i kommitténs förslag blir överflödig.

6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Riksdagsstyrelsens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 september 2014 då riksdagsordningen (1974:153) ska upphöra att gälla.

Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i nu gällande riksdagsordning som har ersatts genom bestämmelser i den nya riksdagsordningen ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.

Föreskrifter som har meddelats med stöd av nu gällande riksdagsordning och som gäller när den nya riksdagsordningen träder i kraft ska anses meddelade enligt den nya lagen.

Beslut som har fattats med stöd av nu gällande riksdagsordning ska anses fattade med stöd av nya riksdagsordningen.

Val som har genomförts med stöd av nu gällande riksdagsordning ska anses genomförda med stöd av den nya riksdagsordningen.

Ärenden som väckts inom riksdagen före den 1 september 2014 men ännu inte avgjorts ska handläggas enligt den nya riksdagsordningen.

Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén föreslår att den nya riksdagsordningen träder i kraft den 1 september 2014. Därmed gäller den när den nyvalda riksdagen hösten 2014 inleder sitt arbete. I samband därmed ska den nuvarande riksdagsordningen upphöra att gälla. Kommittén har även lämnat ett förslag om övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna

Remissinstanserna har inte lämnat några synpunkter på kommitténs förslag.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen delar kommitténs bedömning i fråga om ikraftträdande och övergångsbestämmelser.

7 Konsekvenser av förslagen

Riksdagsstyrelsen bedömer att förslagen endast får begränsade ekonomiska konsekvenser. Förslaget att riksdagsordningen ska vara teknikneutral kan förväntas innebära att färre dokument behöver tryckas och att upplagorna kan bli mer begränsade än i dag.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till riksdagsordning

I avsnitt 5.1 har riksdagsstyrelsen redogjort för sina ställningstaganden när det gäller att göra riksdagsordningen tydligare och mer överskådlig.

1 kap. Inledande bestämmelser

Riksdagsordningens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om riksdagen.

Bestämmelser om val till riksdagen, riksdagsarbetet och riksdagens uppgifter finns i regeringsformen.

Lagen är indelad i huvudbestämmelser och tilläggsbestämmelser. Regler om stiftande och ändring av riksdagsordningens bestämmelser finns i 8 kap. 17 § regeringsformen.

Bestämmelsen är ny och innehåller en beskrivning av riksdagsordningens innehåll och uppbyggnad. Den innehåller även en hänvisning till regeringsformen och dess grundläggande bestämmelser om riksdagen.

Riksdagsordningens indelning

2 § Riksdagsordningen innehåller 14 kapitel. Dessa är

- inledande bestämmelser (1 kap.),*
- val till riksdagen (2 kap.),*
- riksmöten (3 kap.),*
- ledning och planering av riksdagsarbetet (4 kap.),*
- riksdagens ledamöter (5 kap.),*
- kammaren (6 kap.),*
- utskotten och EU-nämnden (7 kap.),*
- interpellationer och frågor till statsråd (8 kap.),*
- ärendenas väckande (9 kap.),*
- ärendenas beredning (10 kap.),*
- ärendenas avgörande (11 kap.),*
- val inom riksdagen (12 kap.),*
- riksdagsorgan och nämnder (13 kap.), och*
- Riksdagsförvaltningen (14 kap.).*

Bestämmelsen är ny och innehåller en förteckning över lagens disposition.

Definitioner

3 § I denna lag avses med

- *valperiod*: Den period som motsvarar tiden från det att en nyvald riksdag har samlats till dess den närmast därefter valda riksdagen samlas.
- *riksmöte*: Den period som riksdagen sammanträder.
- *ålderspresident*: Den närvarande ledamot som varit ledamot av riksdagen längst tid. Om två eller flera ledamöter har tillhört riksdagen lika länge har den äldste av dem företräde.
- *gruppledare*: Den särskilda företrädare som en partigrupp, som vid valet till riksdagen fått minst 4 procent av rösterna i hela riket ska utse för att samråda med talmannen enligt denna lag.
- *arbetsplenum*: Ett sammanträde med kammaren under vilket överläggning om och avgörande av betänkanden och utlåtanden från utskott kan ske.

Bestämmelsen är ny. I bestämmelsen definieras vissa begrepp för att underlätta läsningen av lagen.

2 kap. Val till riksdagen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om val till riksdagen.

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Tidpunkt för ordinarie val

2 § Ordinarie val till riksdagen hålls i september.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 1 § första meningen.

Extra val

Tilläggsbestämmelse 2.2.1 Bestämmelser om extra val till riksdagen finns i 3 kap. 11 § och 6 kap. 5 § regeringsformen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 1 § andra meningen.

Ytterligare bestämmelser om val

3 § Ytterligare bestämmelser om val till riksdagen finns i regeringsformen och i lag.

Bestämmelsen är ny och hänvisar till att det finns andra bestämmelser som reglerar val till riksdagen. Den lag som avses i denna bestämmelse är vallagen (2005:837).

3 kap. Riksmöten

Kapitlets innehåll

1 § *I detta kapitel finns bestämmelser om*

- riksmötet som följer efter ett val till riksdagen (2–5 §§),*
- riksmötets öppnande (6 §), och*
- övrigt om riksmöten (7–9 §§).*

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Riksmötet som följer efter ett val till riksdagen

Riksmötets inledning

2 § *Riksmötet inleds genom att en nyvald riksdag sammanträder i enlighet med bestämmelserna i 3 kap. 10 § regeringsformen.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 2 § första stycket. Bestämmelsen är omformulerad för att tydliggöra att riksmötet inleds när riksdagen sammanträder för första gången efter ett val.

Tidpunkt för det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.2.1 Kammarans första sammanträde under ett riksmöte efter ett val inleds kl. 11.00. Ledamöterna ska underrättas om tidpunkten för det sammanträdet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1.3.1. Bestämmelsen har kompletterats med en uppgift om att den gäller för det första sammanträdet efter ett val. Av 3.8.1 framgår att namnupprop vid övriga riksmöten under valperioden är tänkta som undantag att hållas på talmannens initiativ. Bestämmelsen har också gjorts teknikneutral i fråga om underrättelse till ledamöterna.

Första sammanträdet

3 § *Vid det första sammanträdet med kammaren efter ett val till riksdagen ska i nedan nämnd ordning*

- 1. Valprövningsnämndens berättelse om granskning av bevis om val av ledamöter och ersättare föredras,*
- 2. ledamöterna ropas upp,*
- 3. talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman väljas för valperioden, och*
- 4. en valberedning utses för valperioden.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 3 § första stycket samt del av 8 kap. 1 § första stycket och del av 7 kap. 2 § andra stycket. För att öka tydligheten har bestämmelsen skrivits om i punktform. Bestämmelsen anger den

inledande dagordningen för det första sammanträdet med kammaren under en valperiod.

Ordförande vid det första sammanträdet efter ett val

Tilläggsbestämmelse 3.3.1 Ålderspresidenten leder sammanträdet med kammaren fram till dess att talmannen och de vice talmännen har valts.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 2 kap. 2 § andra stycket och anger vem som ska leda det första sammanträdet innan talman har valts. Begreppet ålderspresident, som har använts länge i praxis, har införts i lagtexten och definierats i 1 kap.

Förfarande vid val av talman

4 § Riksdagen ska, enligt 4 kap. 2 § regeringsformen, välja en talman samt en förste, en andre och en tredje vice talman. De väljs var för sig i nu nämnd ordning. Valen gäller till valperiodens slut.

Om valet av talman sker med slutna sedlar enligt bestämmelserna i 12 kap., är den vald som får mer än hälften av rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, ska ett nytt val genomföras. Om inte heller då någon får mer än hälften av rösterna, ska ett tredje val genomföras mellan de två som vid den andra omröstningen fick flest röster. Vid den tredje omröstningen är den vald som får de flesta rösterna.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 1 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Förfarande för att utse valberedning

5 § Varje partigrupp, som motsvarar ett parti som vid valet till riksdagen fick minst 4 procent av rösterna i hela riket, ska besätta en plats i valberedningen. Därutöver fördelas tio platser proportionellt mellan dessa partigrupper. Partigrupperna ska lämna förslag på ledamöter till talmannen som förklarar de föreslagna ledamöterna utsedda.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 7 kap. 2 § andra stycket om hur valberedningen utses. Hänvisningen till nuvarande 7 kap. 12 § har tagits bort, och i stället har förfarandet beskrivits i bestämmelsen.

Antal ledamöter i valberedningen

Tilläggsbestämmelse 3.5.1 Talmannen fastställer det antal ledamöter som respektive partigrupp ska tillsätta i valberedningen. Vid den proportionella fördelningen tillämpas den beräkningsgrund som anges i 12 kap. 8 § tredje stycket.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.2.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksmötets öppnande

Särskilt sammanträde för riksmötets öppnande

6 § Riksdagen ska senast på riksmötets tredje dag hålla ett särskilt sammanträde för riksmötets öppnande. Statschefen förklarar på talmannens begäran riksmötet öppnat. Vid förhinder för statschefen förklarar talmannen riksmötet öppnat.

Vid sammanträdet avger statsministern en regeringsförklaring, om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 4 §. Den språkliga ändringen i första meningen har gjorts för att förtydliga att sammanträdet för riksmötets öppnande är ett särskilt sammanträde av ceremoniell karaktär som inte är avgörande för när ett riksmöte faktiskt inleds.

Tredje stycket i nuvarande 1 kap. 4 § är borttaget eftersom det är en självklarhet att talmannen samråder såväl med de vice talmännen som med hovet om planeringen av sammanträdet för riksmötets öppnande (jfr prop. 1973:90 s. 476).

Tidpunkt för sammanträde för riksmötets öppnande

Tilläggsbestämmelse 3.6.1 Efter ett val till riksdagen äger sammanträdet för riksmötets öppnande rum kl. 14.00 den andra dagen under riksmötet.

Har det inte varit något val till riksdagen äger sammanträdet rum den första dagen vid samma tidpunkt.

Talmannen får bestämma en annan tidpunkt för sammanträdet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1.4.1. Språkliga ändringar har gjorts. Bestämmelsen om att talmannen får bestämma en annan tidpunkt för sammanträdet har flyttats till ett eget stycke för att göra det tydligt att den möjligheten gäller för samtliga riksmöten.

Övrigt om riksmöten

Riksmötets längd

7 § Ett riksmöte pågår till dess nästa riksmöte inleds.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 2 § fjärde stycket. Den språkliga ändringen består i att ordet ”börjar” har bytts ut mot ”inleds”. Därmed överensstämmer formuleringen med övriga bestämmelser i kapitlet om när ett riksmöte inleds. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Övriga riksmöten under valperioden

8 § Under år då det inte hålls ordinarie val till riksdagen, ska ett nytt riksmöte inledas den dag i september som kammaren fastställt under det föregående riksmötet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 2 § andra stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Förslag om tidpunkt för inledande sammanträde

Tilläggsbestämmelse 3.8.1 Riksdagsstyrelsen lämnar förslag till kammaren inför beslut enligt 8 §.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 1 kap. 2 § andra stycket. Den har gjorts till en tilläggsbestämmelse eftersom riksdagsstyrelsens uppgifter inte bör regleras i en huvudbestämmelse.

Namnupprop vid övriga riksmöten

Tilläggsbestämmelse 3.8.2 Talmannen får besluta att ledamöterna ska ropas upp vid det första sammanträdet med kammaren även under övriga riksmöten under valperioden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 3 § andra stycket och behandlas i avsnitt 5.2.4. Bestämmelsens placering i kapitlet och ändring till tilläggsbestämmelse har gjorts för att markera att det är fråga om ett förfarande vid andra riksmöten än det första i en valperiod och att det är tänkt som ett undantag.

Nytt riksmöte efter extra val

9 § Har beslut om extra val fattats före den fastställda dagen för att inleda ett riksmöte, ska ett nytt riksmöte enligt 8 § inledas bara om den riksdag som valts genom det extra valet samlats före den 1 juli samma år.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 2 § tredje stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

4 kap. Ledning och planering av riksdagsarbetet

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om ledning och planering av riksdagsarbetet.

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Talmannen och de vice talmännen

2 § Talmannen eller, i hans eller hennes ställe, någon av de vice talmännen leder riksdagsarbetet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 5 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Gruppledare

3 § Varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 § ska utse en särskild företrädare (gruppledare) som ska samråda med talmannen om arbetet i kammaren i enlighet med bestämmelser i denna lag.

Partigrupperna ska utse en personlig ersättare för gruppledaren (vice gruppledare).

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 5 § fjärde stycket och 1.5.2 andra stycket tredje meningen. Den språkliga ändringen i bestämmelsen består i att termen gruppledare införs. Termen är etablerad i praxis och definieras i 1 kap. 3 §. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Information om beslut som fattats efter samråd

Tilläggsbestämmelse 4.3.1 Beslut som fattats efter samråd ska göras tillgängliga för ledamöterna. Det ska ske enligt den ordning som talmannen bestämmer.

Bestämmelsen är ny och behandlas i avsnitt 5.2.13. Bestämmelsen är införd för att reglera att de beslut som fattas ska göras tillgängliga för ledamöterna, och att det ska ske i den ordning som talmannen bestämmer.

Också andra beslut av talmannen ska naturligtvis uppfylla vedertagna krav på beredning och dokumentation.

Riksdagsförvaltningen

4 § Riksdagsförvaltningen leds av en styrelse.

Bestämmelser om Riksdagsförvaltningens uppgifter finns i 14 kap.

Bestämmelsen är ny.

Riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse 4.4.1 Riksdagsstyrelsen leder Riksdagsförvaltningen och överlägger om planeringen av riksdagsarbetet.

Riksdagsstyrelsen består av talmannen som ordförande och tio andra ledamöter som riksdagen väljer inom sig för en valperiod. Riksdagen väljer även tio ersättare för de valda ledamöterna av riksdagsstyrelsen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 5 § andra och tredje stycket samt 1.5.2 andra stycket första meningen. Sista ledet i andra stycket om internationell kontaktverksamhet har tagits bort. Frågor om internationell kontaktverksamhet har i likhet med vad som gäller för EU-frågor blivit en integrerad del av riksdagens arbete. Av samma skäl som anförs för att dela upp det nuvarande kapitlet om EU-frågor i riksdagsordningen bör inte frågor om internationell kontaktverksamhet särskilt nämnas. Sådana frågor är dessutom ofta närmare knutna till den politiska verksamheten än till förvaltningsfrågor.

Bestämmelsen har gjorts till en tilläggsbestämmelse för att uppgifterna som regleras är av sådan art att de bör regleras i en tilläggsbestämmelse.

Riksdagsstyrelsens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 4.4.2 Riksdagsstyrelsen sammanträder på kallelse av talmannen. Om talmannen är förhindrad att närvara vid ett sammanträde, inträder någon av de vice talmännen som ordförande. En frånvarande ledamots plats intas av en ersättare som tillhör samma partigrupp.

Riksdagsstyrelsen sammanträder inom stängda dörrar. Om styrelsen vill inhämta upplysningar av någon som inte tillhör styrelsen, får den kalla honom eller henne till ett sammanträde.

De vice talmännen, de av gruppledarna som inte är ledamöter av styrelsen och riksdagsdirektören får delta i styrelsens överläggningar.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1.5.1 och större delen av 1.5.2. Bestämmelsen har ändrats redaktionellt och språkligt. Den språkliga ändringen består i att begreppet ”särskild företrädare” har bytts ut mot ”gruppledare”. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Ordförandekonferensen

5 § Ordförandekonferensen överlägger i frågor av gemensamt intresse för verksamheten i kammaren, utskotten och EU-nämnden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 9 § första stycket.

Ordförandekonferensens sammansättning

Tilläggsbestämmelse 4.5.1 Ordförandekonferensen består av talmannen som ordförande samt utskottens och EU-nämndens ordförande.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 9 § andra stycket. Bestämmelsen har gjorts till en tilläggsbestämmelse för att uppgifterna som regleras är av sådan art att de bör regleras i en tilläggsbestämmelse.

I nuvarande 7 kap. 13 § anges att ett organ, vars ledamöter helt eller delvis utses av kammaren, inom sig väljer ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte annat är föreskrivet (se 10 kap. 10 §). Regeln är inte tillämplig på ordförandekonferensen eftersom denna inte i någon del utses av kammaren (Holmberg m.fl., Grundlagarna, 3 uppl., 2012, s. 680). I praktiken träder en vice talman in vid förhinder för talmannen att leda ordförandekonferensen. Vice ordförande i utskott eller EU-nämnden kan ersätta sin ordförande vid ordförandekonferensens sammanträden.

5 kap. Riksdagens ledamöter**Kapitlets innehåll**

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om uppdraget som riksdagsledamot.

Bestämmelser om uppdraget finns även i 4 kap. 10–13 §§ regeringsformen.

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Arvode

2 § *En ledamot har rätt till arvode för sitt uppdrag av allmänna medel. Närmare bestämmelser om arvode och ekonomiska villkor för ledamöter och ersättare finns i lag.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 6 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Registrering av åtaganden och ekonomiska intressen

Tilläggsbestämmelse 5.2.1 Bestämmelser om registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen finns i lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

Bestämmelsen är ny och har införts för att upplysa om att även den lag som det hänvisas till innehåller bestämmelser som rör ledamöterna.

Ledighet från uppdraget

3 § *En ledamot kan efter ansökan få ledigt från sitt uppdrag. Om en ledamot får ledigt för en tid av minst en månad, ska ledamotens uppdrag utövas av en ersättare under den tid ledamoten är ledig.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 6 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Prövning av ledighetsansökan

4 § *Talmannen beslutar om ledighet från uppdraget som ledamot med den begränsning som framgår av andra stycket.*

Kammaren beslutar om ledighet för andra skäl än sjukdom eller föräldraledighet om ledigheten avser en period om en månad eller längre.

Om en ansökan om ledighet ges in under en period då kammaren inte sammanträder och som varar längre än en månad, får dock talmannen besluta om ledigheten ska beviljas.

Bestämmelsen motsvarar till viss del nuvarande 1 kap. 6 § andra stycket, och ändringarna behandlas i avsnitt 5.6.4. Huvudregeln är att talmannen beslutar om ledigheter. Undantag görs för ledighet under längre tid än en månad och som beror på annat än sjukdom eller föräldraledighet. I de fallen är det kammaren som beslutar.

Innehåll i ansökan om ledighet

Tilläggsbestämmelse 5.4.1 En ansökan om ledighet ska vara skriftlig, innehålla de skäl som ansökan grundas på och avse en bestämd tid. Ansökan ska ges in till Riksdagsförvaltningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1.6.1. Bestämmelsen har kompletterats med en uppgift om att ansökan måste vara skriftlig. Någon saklig ändring är

inte avsedd förutom att tydliggöra att ansökan ska avse ledighet under en bestämd tidsperiod.

Ersättare

5 § När en ersättare ska inträda i stället för talmannen, en ledamot som tillhör regeringen eller för en ledig ledamot, ska talmannen kalla ersättaren till tjänstgöring. Talmannen ska då följa den ordning mellan ersättarna som har fastställts enligt lag. Om det finns särskilda skäl, får talmannen frånga denna ordning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 7 §. Språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

Meddelande till ersättare

Tilläggsbestämmelse 5.5.1 En ersättare som ska utöva uppdrag som ledamot ska få ett meddelande om vilken ledamot som han eller hon ersätter och om tiden för förordnandet. En ersättare kan få ett särskilt meddelande med besked om när uppdraget upphör.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1.7.1 första stycket. Språkliga ändringar har gjorts för att göra bestämmelsen teknikneutral. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Ersättares ställning vid ledamots avgång

6 § Om en ledig ledamot lämnar sitt uppdrag, fortsätter den tjänstgörande ersättaren att utöva sitt uppdrag till dess att en ny ledamot har utsetts.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 8 §. Bestämmelsen har kompletterats med ett förtydligande om att den reglerar situationen då en ledig ledamot avgår. Ingen saklig ändring är avsedd.

Åtal eller frihetsberövande

7 § För att talan ska få väckas mot en ledamot eller ett ingripande ska få göras i en ledamots personliga frihet krävs i vissa fall enligt 4 kap. 12 § första stycket regeringsformen riksdagens medgivande. Detta gäller även i fråga om tidigare ledamöter.

En ansökan om riksdagens medgivande ska av åklagare, eller annan som vill väcka talan, ges in till talmannen.

Om ansökan är så ofullständig att den inte kan läggas till grund för riksdagens prövning eller om sökanden inte har gjort troligt att han eller hon är behörig att väcka talan eller begära denna åtgärd hos en myndighet, ska talmannen avvisa ansökan. I annat fall ska talmannen anmäla den vid ett sammanträde med kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 16 §. Sista ledet i första stycket i nuvarande lydelse "[...] föra talan vid en domstol med anledning av en riksdagsledamots handlande" har strukits eftersom den formuleringen inte innehåller någon begränsning av vilken sorts talan som avses och vem en sådan talan riktas mot. Enligt Grundlagberedningen var avsikten, som även framgår av 4 kap. 12 § regeringsformen, att riksdagens medgivande krävs för talan mot en riksdagsledamot (jfr SOU 1972:15 s. 136 f.). Den föreslagna lydelsen överensstämmer med den reglering som var avsedd.

Bestämmelsen har placerats i det kapitel som rör ledamöternas ställning i stället för i det som rör ärendenas väckande eftersom den har en övergripande innebörd. En fullständig ansökan som har anmälts av talmannen i kammaren ska emellertid hänvisas till ett utskott enligt bestämmelserna i 10 kap. 2 §. Regeln i tredje stycket behandlas i avsnitt 5.6.5.

Ansökan om medgivande

Tilläggsbestämmelse 5.7.1 En ansökan som avses i 7 § ska vara skriftlig och innehålla de omständigheter som ansökan grundas på.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.16.1.

6 kap. Kammaren

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- planering och ledning av sammanträden (2–6 §§),
- sammanträden (7–14 §§),
- rätten att yttra sig vid sammanträden (15–19 §§),
- ärendebatter (20–22 §§),
- särskilda debatter (23 §), och
- vissa gemensamma frågor (24–27 §§).

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Planering och ledning av sammanträden

Planering

2 § Talmannen beslutar om planeringen av arbetet i kammaren och om när kammaren ska sammanträda.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 6 § första stycket. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.3. En språklig ändring har gjorts för att återspegla den gällande ordningen som innebär att arbetet i riksdagen pågår året runt. Någon ändring i sak är inte avsedd. Talmannen ska även i fortsättningen, efter samråd med riksdagsstyrelsen (se tilläggsbestämmelse 6.2.1), planera vilka

veckor kammaren ska sammanträda för arbetsplenium, interpellationsdebatter, frågestunder m.m.

Samråd inför planering

Tilläggsbestämmelse 6.2.1 Talmannen ska inför ett beslut enligt 2 § samråda med riksdagsstyrelsen.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 2 kap. 6 § första stycket. Den har gjorts till en tilläggsbestämmelse eftersom bestämmelser om riksdagsstyrelsens uppgifter inte bör finnas i en huvudbestämmelse.

Talmannen

3 § Talmannen leder kammarens sammanträden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 1 § första meningen.

Biträde till talmannen

Tilläggsbestämmelse 6.3.1 Vid ledningen av kammarens sammanträden biträds talmannen av en kammarsekreterare.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.1.1.

Vice talman

4 § Talmannen får överlåta åt en vice talman att leda ett sammanträde.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 2 § första stycket.

Ålderspresident

5 § Ålderspresidenten leder ett sammanträde om talmannen och samtliga vice talmän har förhinder.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 2 § andra stycket. Definitionen av vem som är ålderspresident återfinns i 1 kap.

Talmannens opartiskhet

6 § Vid överläggning i ett ämne som är upptaget på föredragningslistan får talmannen inte yttra sig i sakfrågan. Detsamma gäller den vice talman eller ålderspresident som leder ett sammanträde.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 1 § andra meningen och 2 § tredje stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Sammanträden

Offentlighet vid sammanträden

7 § Ett sammanträde i kammaren ska vara offentligt enligt bestämmelserna i 4 kap. 9 § regeringsformen.

Kammaren får besluta att ett sammanträde ska hållas inom stängda dörrar, om det krävs med hänsyn till rikets säkerhet eller i övrigt till förhållandet till en annan stat eller en mellanfolklig organisation.

Om regeringen vid ett sammanträde ska lämna information till riksdagen, får även regeringen besluta om stängda dörrar på de grunder som anges i andra stycket.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 4 § första stycket och har kompletterats med ett inledande stycke med en hänvisning till regeringsformen om att kammarens sammanträden som huvudregel ska vara offentliga. Någon saklig ändring är inte avsedd. Övriga ändringar är endast språkliga.

Tystnadsplikt

8 § Ledamöter och tjänstemän får inte obehörigen röja vad som har förekommit vid ett sammanträde inom stängda dörrar. Kammaren får besluta att i ett särskilt fall helt eller delvis upphäva tystnadsplikten.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 4 § andra stycket. Den nuvarande begränsningen som innebär att tystnadsplikten endast rör tjänstemän i riksdagen har ändrats eftersom tjänstemännen numera är anställda i Riksdagsförvaltningen. Den nya bestämmelsen innebär dessutom att tystnadsplikt även omfattar andra tjänstemän än anställda i Riksdagsförvaltningen som närvarat under ett slutet sammanträde med kammaren.

Kallelse

9 § Kammaren sammanträder på kallelse av talmannen om inte annat föreskrivs i regeringsformen eller i denna lag.

En kallelse ska anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet och minst 14 timmar i förväg. Om det finns synnerliga skäl, får kallelsen anslås senare. I så fall får sammanträdet hållas endast om mer än hälften av riksdagens ledamöter medger det.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 5 § första och tredje stycket. Bestämmelsen har gjorts teknikneutral genom att uppgiften om att kallelsen måste anslås i riksdagens lokaler tagits bort. Därmed finns t.ex. möjligheten att anslå kallelsen på en webbplats. I övrigt har språkliga ändringar gjorts.

Innehållet i en kallelse

10 § Det ska framgå av en kallelse om sammanträdet är ett arbetsplenum.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 5 § andra stycket. Språkliga ändringar har gjorts. Arbetsplenum definieras i första kapitlet.

Övriga uppgifter i kallelsen

Tilläggsbestämmelse 6.10.1 Om ett val ska genomföras vid ett sammanträde, ska det anges i kallelsen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.5.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Den nuvarande tilläggsbestämmelsen 2.5.1 har tagits bort på grund av att talmannens beslut om annonsering faller inom hans eller hennes uppdrag att leda arbetet i riksdagen (4 kap. 2 §). Tilläggsbestämmelsen innehåller ingen annan regel än att talmannen beslutar om annonseringen. Ett sådant beslut kan därmed lika väl vara att det inte ska ske någon annonsering. Bestämmelsen innehåller därmed ingen egentlig regel om i vilken omfattning annonsering ska ske. Något skäl att ha en särskild regel om beslut om annonsering finns därför inte.

Avbrott i kammarens arbete efter ett beslut om extra val

11 § Om regeringen har beslutat om extra val, får talmannen på begäran av regeringen besluta att kammaren inte ska sammanträda under återstoden av valperioden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 6 § andra stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Extra sammanträde

12 § Talmannen får besluta att kalla kammaren till sammanträde under en period då arbete i kammaren inte pågår. Ett sådant beslut ska fattas om regeringen eller minst 115 av ledamöterna begär det.

Ett sammanträde ska hållas inom tio dagar från det att en begäran om det har framställts. Ett sammanträde får hållas först sedan ledamöterna erhållit skälig tid att inställa sig från det att de underrättats om kallelsen.

Ett sammanträde för arbetsplenum under en period då arbetsplenum inte ingår i kammarens planering får hållas inom kortare tid än 48 timmar från det att ledamöterna underrättades om kallelsen endast om minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter röstar för att ärendet får avgöras.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 6 § tredje stycket. Andra stycket andra meningen och tredje stycket är nya. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.2. Skälig tid ska räknas från den tidpunkt då ledamöterna underrättats om kallelsen till sammanträdet. Ledamöterna anses underrättade när Riksdagsförvaltningen har vidtagit de åtgärder som krävs för att meddelandet om kallelsen ska nå ledamöten. Den nuvarande ordningen är att Riksdagsförvaltningen skickar sms och e-post till alla ledamöter. Ledamöter som inte har beviljats ledighet utför sitt uppdrag året runt. De har tillgång till telefon och

e-post från riksdagen. I och med att Riksdagsförvaltningen skickar meddelande om kallelse till ledamöterna via deras telefoner och e-post ska ledamöterna anses underrättade om kallelsen.

Meddelande om tid för extra sammanträde

Tilläggsbestämmelse 6.12.1 Tidpunkten för det första sammanträdet som avses i 12 § ska offentliggöras.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.6.1. Bestämmelsen har ändrats genom att den nuvarande andra meningen om underrättelser har utgått eftersom det framgår av huvudbestämmelsen att ledamöterna ska underrättas om kallelsen till sammanträdet.

Föredragningslista

13 § *Talmannen ska till varje sammanträde upprätta en föredragningslista över vad som ska behandlas under sammanträdet. Undantag får göras för sådant som antas bli behandlat inom stängda dörrar. Föredragningslistan ska göras tillgänglig för ledamöterna.*

Det ska framgå av föredragningslistan om sammanträdet är ett arbetsplenium.

Vid sammanträdet ska ärenden och val behandlas i den ordning som de tagits upp på föredragningslistan.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 7 § och 2.7.4. Uttrycket ”vilar på kammarens bord” har ersatts med ”ska behandlas under sammanträdet”, vilket behandlas i avsnitt 5.2.5. Bestämmelsen behandlas även i avsnitt 5.2.7. ”Låta upprätta” är ändrat till ”upprätta” för att göra bestämmelsen konsekvent med övriga uppgifter som talmannen beslutar om men som Riksdagsförvaltningen utför. Arbetsplenium definieras i första kapitlet. Ändringarna är endast språkliga och redaktionella och inte avsedda att utgöra några ändringar i sak.

Yrkanden som ska tas upp först på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.1 Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga, statsministeromröstning enligt 6 kap. 3 § regeringsformen, förslag till ny statsminister eller yrkande om misstroendeförklaring, ska tas upp som första punkt på föredragningslistan. Om det finns fler än ett sådant yrkande, ska de tas upp i den ordning de nu har angetts. Talmannen får bestämma en annan ordning mellan statsministeromröstning och ett yrkande om misstroendeförklaring.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.7.1 första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Vad som ska tas upp på föredragningslistan

Tilläggsbestämmelse 6.13.2 Utöver vad som framgår av 6.13.1 ska följande tas upp på föredragningslistan:

1. val,
2. propositioner, skrivelser från regeringen, framställningar och redogörelser från riksdagsorgan, motioner och EU-dokument som ska hänvisas till utskott,
3. betänkanden och utlåtanden från utskott som ska bordläggas, debatteras eller avgöras och om ett utskott eller talmannen har föreslagit att ett ärende ska avgöras efter kortare tid än som avses i 11 kap. 2 § första stycket,
4. beslut och information om att sammansättningen av ledamöter ändras,
5. andra beslut som ska fattas av kammaren, och
6. övriga frågor i den omfattning som talmannen bestämmer.

Vidare ska meddelande om att en särskilt anordnad debatt ska äga rum tas upp på föredragningslistan. Därutöver bör ett meddelande om att ett statsråd kommer att lämna muntlig information tas upp på föredragningslistan. Om det är möjligt ska även ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i tolv månader tas upp på föredragningslistan.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 1 kap. 3 § tredje stycket, 1.7.1 andra stycket, 2.7.1 andra stycket, 2.7.2, 2.10.1, 3.6.2 och 5.1.2. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.8 och innebär att alla uppgifter i riksdagsordningen om vad som ska tas upp på listan har sammanförts i en bestämmelse. Uppgifterna behöver inte tas upp på föredragningslistan i den ordning som de räknas upp i bestämmelsen.

Den nuvarande bestämmelsen 6.1.2 har tagits bort på grund av att den inte tillämpas på det sätt som framgår av den.

Beslut om avslutning och ajournering av ett sammanträde

14 § *Beslut att ett sammanträde ska avslutas eller att ett uppehåll ska göras i ett pågående sammanträde fattas av kammaren utan föregående överläggning.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 8 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Rätten att yttra sig vid sammanträden

Yttranderätten

15 § *Varje ledamot och statsråd får, med de undantag som föreskrivs i denna lag, fritt yttra sig i alla frågor som är under behandling och om lagligheten av allt som sker vid sammanträdet.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 10 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Begränsningar i yttranderätten

16 § Den som har ordet ska begränsa sitt anförande till det ämne som behandlas. Om någon bryter mot bestämmelsen och inte rättar sig efter talmannens påpekande, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Ingen får vid ett sammanträde uttala sig nedlåtande om någon annan eller använda personligen förolämpande uttryck eller i övrigt i ord eller handling uppträda på ett sätt som strider mot god ordning. Om någon bryter mot bestämmelsen, får talmannen ta ordet från honom eller henne under den pågående överläggningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 12 § och behandlas i avsnitt 5.2.12. Att talmannen får ta ordet från någon som uttalar sig nedlåtande eller liknande först efter en erinran som han eller hon inte rättar sig efter har tagits bort.

Ordningsregler

Tilläggsbestämmelse 6.16.1 Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta om ordningsregler för kammaren.

Bestämmelsen är ny och innebär att den praxis som gäller har kodifierats.

Statschefens ämbetsförklaring

17 § Statschefen får avge ämbetsförklaring inför kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 10 § andra stycket.

Muntlig information från regeringen

18 § Regeringen får lämna information till riksdagen muntligen genom ett statsråd vid ett sammanträde med kammaren.

Bestämmelsen motsvarar den del av nuvarande 3 kap. 6 § som avser muntlig information från regeringen. Bestämmelsen om skriftlig och muntlig information från regeringen har delats upp för att klargöra att skriftlig information i form av skrivelser grundar motionsrätt, vilket muntlig information i kammaren inte gör.

Jäv

19 § Ingen får delta i behandlingen av ett ärende vid ett sammanträde i kammaren, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.

Ett statsråd får delta i överläggningen i kammaren i ett ärende som rör statsrådets tjänsteutövning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 11 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Ärendedebatter

Uppläggningsen av debatterna

20 § Talmannen ska samråda med gruppledarna om uppläggningsen av kammarens överläggningar.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 13 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Debattrestriktioner

21 § Riksdagen får i en tilläggsbestämmelse begränsa antalet anföranden som en talare får hålla under överläggningen i en fråga och tiden för varje anförande. I begränsningen får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

I samband med överläggningen i en viss fråga får kammaren på förslag av talmannen besluta om en begränsning av det slag som avses i första stycket. Beslutet fattas utan föregående överläggning.

Var och en som vill yttra sig i en fråga ska dock få tala i minst fyra minuter.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 14 §. Språkliga ändringar har gjorts. De exempel på kategorier av talare som man får göra skillnad mellan har tagits bort eftersom de inte är uttömmande. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Anmälan till debatt

Tilläggsbestämmelse 6.21.1 Ett anförande av en ledamot som inte har föranmält sig får inte överstiga fyra minuter, om inte talmannen medger längre tid. Ett nytt anförande från någon som tidigare haft ordet för anförande vid överläggningen i en viss fråga får inte överstiga två minuter.

En föranmälan ska göras till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 vardagen före det sammanträde då överläggningen ska inledas. Anmälan ska innehålla den beräknade tiden för anförandet.

Första och andra styckena gäller inte när en interpellation eller en fråga besvaras.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.14.1. Bestämmelsen har kompletterats med uppgift om att anmälan måste ske senast kl. 16.30 vardagen före det sammanträde då överläggningen inleds. Med vardag menas dag som inte är lördag, söndag eller helgdag. Ändringen är endast språklig.

Talarordningen

22 § Talmannen bestämmer ordningen mellan dem som föränmält att de vill yttra sig under överläggningen i en viss fråga. De som begär ordet under överläggningen yttrar sig i anmälningsordning.

Oberoende av talarordningen och utan föränmälan får talmannen medge att

1. ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande ska få ordet för ett anförande och
2. ett statsråd eller en ledamot som redan har hållit ett anförande ska få ordet för en replik med anledning av en föregående talares anförande.

Talmannen får, efter samråd med gruppledarna, inför en viss överläggning besluta att ett statsråd eller en ledamot kan få ordet för replik innan han eller hon har hållit sitt anförande. I ett sådant beslut får det göras skillnad mellan olika kategorier av talare.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 15 §. Bestämmelsen har kompletterats med ett tredje stycke. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.11. Talmannen ska i vissa särskilt uppmärksammade ärenden kunna fatta ett beslut i förväg, och efter att ha samrått med gruppledarna, om att tillåta replik även för talare som inte hållit sitt huvudanförande. Övriga ändringar är endast språkliga.

Statsråds möjlighet till anförande

Tilläggsbestämmelse 6.22.1 *Oberoende av talarordningen och utan föränmälan kan ett statsråd som inte tidigare har hållit ett anförande vid överläggningen i en viss fråga få ordet för ett anförande om högst tio minuter.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.15.1 första stycket.

Replik

Tilläggsbestämmelse 6.22.2 *En replik ska begäras under pågående anförande.*

Tiden för en replik får inte överstiga två minuter, om inte talmannen av särskilda skäl medger en utsträckning av tiden till fyra minuter. Varje talare kan få avge två repliker på samma anförande. Har talmannen redan beviljat en talare rätt till replik, får talaren yttra sig innan ett statsråd håller ett anförande som bryter talarordningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.15.1 andra och tredje stycket. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.11.

Instämmande

Tilläggsbestämmelse 6.22.3 *Under överläggningen i en fråga får en ledamot, oberoende av talarordningen, instämma med föregående talare utan att ange skäl.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.15.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Särskilda debatter

Särskilt anordnad debatt

23 § Talmannen får efter samråd med gruppledarna besluta att en debatt utan samband med annan handläggning ska äga rum vid ett sammanträde med kammaren. En sådan debatt får begränsas till ett särskilt ämne eller delas in i avsnitt efter ämne.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 10 § tredje stycket. Språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

Tid för anföranden i en särskilt anordnad debatt

Tilläggsbestämmelse 6.23.1 Talmannen bestämmer efter samråd med gruppledarna om tider för anföranden i en särskilt anordnad debatt.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.14.2. Språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

Vissa gemensamma frågor

Protokoll

*24 § Vid sammanträdena ska fullständiga protokoll föras. Ingen får tala ut-
anför protokollet. Vid justering av ett protokoll får beslut inte ändras.*

Kammarens protokoll och de handlingar som hör till protokollet ska göras tillgängliga i den omfattning uppgifterna inte omfattas av sekretess.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 16 §. Bestämmelsen har ändrats för att få en teknikneutral utformning. Övriga ändringar är språkliga, och någon annan saklig ändring är inte avsedd.

Snabbprotokoll

Tilläggsbestämmelse 6.24.1 Ett yttrande vid ett sammanträde ska utan dröjsmål göras tillgängligt i läsbar form (snabbprotokoll). Om talaren inte har gjort någon anmärkning mot snabbprotokollet senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet, anses han eller hon ha godkänt det.

Om talaren justerar snabbprotokollet, bör han eller hon signera det.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.16.1. Bestämmelsen har gjorts teknikneutral, och det lagreglerade kravet på stenografisk uppteckning har tagits bort. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.9. Bestämmelsen innebär i övrigt inte några förändringar i förhållande till vad som för närvarande gäller om snabbprotokollet och tiden för publicering. Uttrycket ”lördagar oräknade” har tagits bort. Någon saklig ändring i den här delen är inte avsedd (se kommentaren till 6.21.1).

Justering av protokoll

Tilläggsbestämmelse 6.24.2 Ett protokoll justeras av kammaren inom tre veckor efter sammanträdet. Ett protokoll som inte kan justeras inom den tiden, justeras inom en månad eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer.

Vid justeringen får en ledamot begära ändring av protokollet i fråga om ett yttrande som en annan ledamot har godkänt enligt 6.24.1.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.16.2. Bestämmelsen har ändrats genom att ett protokoll ska justeras av kammaren inom tre veckor efter sammanträdet, inte som i dag som huvudregel på femte dagen efter sammanträdet. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.10. Nuvarande andra stycket har tagits bort eftersom det får anses vara en självklarhet att protokollet justeras inför dem som är närvarande.

Plats i plenisalen

25 § För varje ledamot ska det finnas en särskild plats i plenisalen. Det ska också finnas särskilda platser för talmannen, de vice talmännen och statsråd.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 3 § och tilläggsbestämmelse 2.3.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Placering i plenisalen

Tilläggsbestämmelse 6.25.1 I plenisalen placeras ledamöterna valkretsvis.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.3.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Plats för yttrande i plenisalen

Tilläggsbestämmelse 6.25.2 Den som yttrar sig i plenisalen ska tala från någon av talarstolarna eller från en ledamotsplats.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.15.3. Bestämmelsen har ändrats för att överensstämma med den gällande ordningen att talare talar från någon av talarstolarna eller från någon av ledamotsplatserna.

Åhörare

26 § I plenisalen ska det finnas särskilda platser för åhörare.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 2.4.1 första stycket. Bestämmelsen har gjorts till en huvudbestämmelse för att markera vikten av att det ska finnas möjlighet att närvara som åhörare vid kammarens sammanträden.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse 6.26.1 Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt föremål som kan användas för att störa ordningen i plenisalen. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till åhörarplatserna. Under besöket i plenisalen förvaras de inlämnade tillhörigheterna i särskilda utrymmen.

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2.4.1 andra och tredje stycket. Hänvisningen till en åhörarläktare har tagits bort. Ingen saklig ändring är avsedd.

Åhörare som stör ordningen

27 § Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får talmannen utvisa samliga åhörare.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 2.4.1 första stycket. Bestämmelsen har gjorts till en huvudbestämmelse för att markera att det är en ingripande åtgärd att utvisa åhörare från ett offentligt sammanträde.

7 kap. Utskotten och EU-nämnden

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- val (2–4 §§),*
- utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden (5–11 §§),*
- EU-frågor (12–14 §§), och*
- sammanträden (15–21 §§).*

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Val

Utskott

2 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja ett konstitutionsutskott, ett finansutskott och ett skatteutskott samt så många övriga utskott som behövs för riksdagsarbetet. Valet gäller till valperiodens slut.

Riksdagen kan även under valperioden välja utskott för längst den tid som återstår av valperioden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 2 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Vilka utskott som ska väljas

Tilläggsbestämmelse 7.2.1 Riksdagen ska senast på åttonde dagen efter det första sammanträdet med kammaren under en valperiod välja följande 15 utskott i nedan nämnd ordning:

- 1. konstitutionsutskott (KU)*
- 2. finansutskott (FiU)*
- 3. skatteutskott (SkU)*
- 4. justitieutskott (JuU)*
- 5. civilutskott (CU)*
- 6. utrikesutskott (UU)*
- 7. försvarsutskott (FöU)*
- 8. socialförsäkringsutskott (SfU)*
- 9. socialutskott (SoU)*
- 10. kulturutskott (KrU)*
- 11. utbildningsutskott (UbU)*
- 12. trafikutskott (TU)*
- 13. miljö- och jordbruksutskott (MJU)*
- 14. näringsutskott (NU)*
- 15. arbetsmarknadsutskott (AU).*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.2.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Val av ytterligare utskott

Tilläggsbestämmelse 7.2.2 Om riksdagen väljer ytterligare utskott, ska det utskottets huvudsakliga arbetsuppgifter anges.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.2.2. Språkliga ändringar har gjorts.

EU-nämnd

3 § För varje valperiod ska riksdagen inom sig välja en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden) för samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 9 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Ledamöter i utskott och EU-nämnd

4 § Utskotten och EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst 15.

Vid EU-nämndens sammanträden har varje partigrupp rätt att ersätta en ledamot med en ledamot av berört utskott. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 3 § och 10 kap. 9 § andra och tredje stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Beslut om antal ledamöter

Tilläggsbestämmelse 7.4.1 Antalet ledamöter i utskotten och i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.3.1 och 10.9.1.

Utskottens uppgifter och fördelningen av ärenden

Ärendefördelningen mellan utskotten

5 § Riksdagen föreskriver i tilläggsbestämmelse enligt vilka grunder som ärenden ska fördelas mellan utskotten, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§. Ärenden som hör till ett och samma ämnesområde ska hänvisas till samma utskott.

Riksdagen får bestämma att det ska finnas ett utskott för beredning av ärenden om sådana lagar som avses i 8 kap. 2 § första stycket 1 regeringsformen, oberoende av ämnesområde.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 6 § första stycket. På grund av redaktionella ändringar i kapitlet har bestämmelsen ändrats språkligt. Ingen saklig ändring är avsedd.

Utskottens ämnesområden

Tilläggsbestämmelse 7.5.1 I bilagan till denna lag anges utskottens ämnesområden, utöver vad som framgår av 8, 9 och 10 §§.

Bestämmelsen är ny. I bestämmelsen anges att utskottens ämnesområden regleras i en bilaga till riksdagsordningen. I bilagan samlas de nuvarande tilläggsbestämmelserna 4.6.1–4.6.15.

Delning av ärenden mellan utskott

6 § Budgetpropositionen får delas mellan två eller flera utskott. Andra ärenden får delas endast om det finns särskilda skäl.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 7 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Sammansatta utskott

7 § Två eller flera utskott får besluta att gemensamt bereda ett ärende i ett sammansatt utskott genom deputerade.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 8 § andra stycket sista meningen. Språkliga ändringar har gjorts.

Konstitutionsutskottets uppgifter och ämnesområden

8 § Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden som rör grundlagarna och riksdagsordningen.

Utskottet ska följa tillämpningen i riksdagen av subsidiaritetsprincipen enligt 9 kap. 19 § andra stycket och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 4 § och 10 kap. 6 § sista stycket. Uppräkningen av andra bestämmelser som anger utskottets uppgifter har tagits bort för att inte tynga lagtexten med text som inte har något annat syfte än att hänvisa till andra bestämmelser. Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella.

Finansutskottets uppgifter och ämnesområden

9 § Finansutskottet ska bereda ärenden om

1. allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken och för beslut om statens budget samt

2. Riksbankens verksamhet.

Utskottet ska bereda förslagen till utgiftsramar för utgiftsområden och till beräkning av statens inkomster, om riksdagen har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden enligt 11 kap. 18 §. Utskottet ska granska beräkningen av statens inkomster och årsredovisningen för staten. Utskottet ska sammanställa riksdagens beslut om statens budget.

Ytterligare bestämmelser om utskottets uppgifter finns i regeringsformen och denna lag.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 5 § första och andra stycket samt 4.6.2 andra stycket. Delar av den nuvarande tilläggsbestämmelsen om finansutskottets uppgifter har flyttats till denna huvudbestämmelse så att uppräkningsdelen i den nya bilagan av utskottens ämnesområden renodlas till att avse ärenden som ska beredas.

Hänvisningarna till andra bestämmelser som anger utskottets uppgifter har tagits bort för att inte tynga lagtexten och har ersatts med en annan om att ytterligare bestämmelser finns.

Regeln i andra stycket sista meningen om finansutskottets sammanställning av riksdagens beslut om statens budget behandlas i avsnitt 5.2.15.

Övriga ändringar är endast språkliga och redaktionella. Tilläggsbestämmelsen om utskottets ämnesområden har flyttats till en bilaga till lagen.

Skatteutskottets ämnesområden

10 § Skatteutskottet ska bereda ärenden om statliga och kommunala skatter.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 5 § tredje stycket. Språkliga och redaktionella ändringar har gjorts med anledning av att tilläggsbestämmelsen om utskottets ämnesområden har flyttats till en bilaga till lagen.

Avvikelser från ärendefördelningen

11 § Riksdagen får avvika från de grunder som har fastställts för fördelningen av ärenden mellan utskott, med undantag för 8 § första stycket, om det i ett särskilt fall är påkallat av hänsyn till sambandet mellan olika ärenden, ett ärendes särskilda beskaffenhet eller arbetsförhållandena.

Under samma förutsättningar som anges i första stycket får ett utskott överlämna ett ärende till ett annat utskott, om det mottagande utskottet samtycker till det. I samband med överlämnandet får det överlämnande utskottet yttra sig över ärendet till det mottagande utskottet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 6 § andra och tredje styckena. Språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

EU-frågor

Regeringens överläggningar med utskotten om EU-frågor

12 § Regeringen ska överlägga med utskotten i de frågor om arbetet i Europeiska unionen som utskotten bestämmer.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska utskottet besluta att överlägga med regeringen enligt första stycket. Utskottet får avslå en sådan begäran om en överläggning skulle fördröja frågans behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i så fall i sitt protokoll redovisa skälen till att begäran har avslagits.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 4 § andra stycket första meningen och tredje stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Nuvarande regler i 10 kap. 4 § andra stycket sista meningen och fjärde stycket har tagits bort eftersom de upplysningarna inte tjänar något syfte när bestämmelserna om utskott och EU-frågor har sammanförts i samma kapitel.

Utskottens skyldighet att följa arbetet inom Europeiska unionen

13 § Utskotten ska följa arbetet i Europeiska unionen inom sina ämnesområden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 4 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Regeringens samråd med EU-nämnden

14 § Regeringen ska underrätta EU-nämnden om frågor som ska beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen ska också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet ska föras inför besluten i rådet.

Regeringen ska överlägga med EU-nämnden i andra frågor om arbetet i Europeiska unionen när nämnden av särskilda skäl begär sådan överläggning.

Regeringen ska rådgöra med nämnden inför möten och beslut i Europeiska rådet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 10 §. Ändringen i tredje stycket behandlas i avsnitt 5.5.5. Övriga ändringar är endast språkliga.

Sammanträden

När utskott och EU-nämnden ska sammanträda

15 § Utskotten och EU-nämnden sammanträder när riksdagsarbetet kräver det.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 12 §. I bestämmelsen har även EU-nämndens sammanträden reglerats på ett sätt som motsvarar det som gäller för utskotten. Ändringen som avser utskotten är endast språklig.

Kallelse

Tilläggsbestämmelse 7.15.1 Utskotten och EU-nämnden sammanträder första gången på kallelse av talmannen inom två dagar efter valet av utskottet eller nämnden. Därefter sammanträder utskotten och EU-nämnden på kallelse av ordföranden. Ordföranden ska kalla till sammanträde om minst fem ledamöter av utskottet eller nämnden begär det.

En kallelse ska skickas till samtliga ledamöter och suppleanter. Kallelsen bör anslås senast kl. 18.00 dagen före sammanträdet.

För ändamål som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska talmannen sammankalla finansutskottet också på begäran av regeringen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.12.1 och 10.11.1. Första stycket har omarbetats redaktionellt för att reglera både utskotten och EU-nämnden. Någon saklig ändring är inte avsedd.

Andra stycket har ändrats för att ges en teknikneutral utformning. Att kallelsen ska vara personlig har vidare strukits för att inte ge intryck av att det inte skulle räcka med en kallelse exempelvis per e-post.

Innehållet i tredje stycket har av redaktionella skäl placerats sist för att tydliggöra dess särskilda ställning.

Ledning av sammanträde innan ordförande har valts

Tilläggsbestämmelse 7.15.2 Älderspresidenten i utskottet eller i EU-nämnden leder sammanträdet innan en ordförande har valts.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.12.3 och 10.11.2. Eftersom begreppet ålderspresident har definierats inledningsvis i lagen har den här bestämmelsen kunnat förenklas och justerats för att gälla såväl utskotten som EU-nämnden.

Utskottssammanträden samtidigt som kammarsammanträden

Tilläggsbestämmelse 7.15.3 Endast om utskottet har fattat ett enhälligt beslut i förväg, får utskottet sammanträda under arbetsplenum eller val i kammaren. Dock får ett sådant sammanträde inte vara offentligt enligt 17 §. I övrigt får ett utskottssammanträde äga rum samtidigt med att kammaren sammanträder.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.12.2. Bestämmelsen har ändrats genom att utskotten nu kan besluta att sammanträda även under arbetsplenum eller val i kammaren. Ett sådant sammanträde som sker samtidigt med ett kammarsammanträde får inte vara ett offentligt sammanträde för inhämtande av upplysningar m.m. enligt 17 §, om kammarens sammanträde avser arbetsplenum eller val. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.14.

Protokoll

Tilläggsbestämmelse 7.15.4 Protokoll ska föras vid sammanträden i utskott och i EU-nämnden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.12.4 och 10 kap. 13 §. De nuvarande bestämmelserna har sammanförts för att gälla såväl utskotten som EU-nämnden.

Yttranden i EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse 7.15.5 Vad som yttras vid EU-nämndens överläggningar med regeringen ska nedtecknas i läsbar form.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 13 §. Utformningen har gjorts teknikneutral. Lagtexten anger därför inte på vilket sätt yttranden ska nedtecknas och göras läsbara. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.9.

Sammanträden inom stängda dörrar

16 § Utskotten och EU-nämnden ska sammanträda inom stängda dörrar.

Utskotten och EU-nämnden får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant eller en tjänsteman i utskottet eller EU-nämnden får närvara vid ett sammanträde inom stängda dörrar. För EU-nämnden och för överläggningar i utskott i EU-frågor enligt 12 § krävs inget beslut för att ett statsråd, eller en tjänsteman som åtföljer statsrådet, ska få närvara.

Bestämmelsen motsvarar de delar av nuvarande 4 kap. 13 § och 10 kap. 11 § som avser sammanträden inom stängda dörrar. Bestämmelsens första stycke har ändrats språkligt för att konsekvent använda begreppet stängda dörrar i stället för slutna sammanträden. Någon ändring i sak är inte avsedd.

I andra stycket har kravet på att det ska finnas särskilda skäl för att utskottet ska få medge att någon utomstående är närvarande tagits bort, för att likställa reglerna med dem som gäller för EU-nämnden. Har utskottet beslutat att ha en överläggning med regeringen följer att statsrådet med tjänstemän får närvara. Det krävs således inte något särskilt beslut om närvaron i sådana fall (jfr förs. 2002/03:RS1 s. 34 i vilken de nuvarande bestämmelserna om närvarorätt vid EU-nämndens sammanträden föreslogs). I övrigt är inte någon saklig ändring avsedd.

Offentligt sammanträde

17 § *Ett utskott får besluta att ett sammanträde i den del det avser inhämtande av upplysningar eller överläggning i EU-frågor enligt 12 § ska vara offentligt.*

EU-nämnden får besluta att ett sammanträde, eller del av ett sammanträde, ska vara offentligt.

Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden är en företrädare för en statlig myndighet inte skyldig att lämna uppgifter för vilka sekretess gäller hos myndigheten.

Bestämmelsen motsvarar de delar av nuvarande 4 kap. 13 § och 10 kap. 4 och 11 §§ som avser offentliga sammanträden. Språkliga ändringar har gjorts.

Upptagning av ljud och bild vid sammanträden

Tilläggsbestämmelse 7.17.1 *Ljud- eller bildupptagning vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden får göras om inte utskottet eller nämnden beslutar annat.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.13.1 och 10.11.3. Ändringen är endast språklig för att gälla såväl utskotten som EU-nämnden.

Åhörare

18 § *Vid en offentlig del av ett sammanträde i ett utskott eller i EU-nämnden ska det finnas särskilda platser för åhörare.*

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 4.13.2 första stycket första meningen och 10.11.4 första stycket första meningen. Bestämmelsen har gjorts till en huvudbestämmelse för att markera vikten av att det ska finnas möjlighet att närvara som åhörare vid en offentlig del av ett utskottssammanträde.

Ordningsregler för åhörare

Tilläggsbestämmelse 7.18.1 *Åhörare ska på uppmaning lämna in ytterkläder och väskor samt sådana föremål som kan användas för att störa ordningen vid sammanträdet. Den som inte följer en sådan uppmaning får vägras tillträde till sammanträdet. De inlämnade tillhörigheterna förvaras under besök i särskilda utrymmen.*

Bestämmelser om säkerhetskontroll finns i lagen (1988:144) om säkerhetskontroll i riksdagens lokaler.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.13.2 andra och tredje styckena och 10.11.4 andra och tredje styckena. Språkliga ändringar har gjorts.

Åhörare som stör ordningen

19 § *Åhörare som uppträder störande får genast utvisas. Om oordning uppstår bland åhörarna, får ordföranden utvisa samtliga åhörare.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.13.2 första stycket andra meningen och 10.11.4 första stycket andra meningen. Bestämmelsen har gjorts till en huvudbestämmelse för att markera dess ingripande innebörd i fråga om att utvisa åhörare från ett offentligt sammanträde.

Tystnadsplikt

20 § *En ledamot, en suppleant eller en tjänsteman får inte obehörigen röja vad som enligt beslut av regeringen, ett utskott eller EU-nämnden ska omfattas av sekretess till skydd för rikets säkerhet eller av annat synnerligen viktigt skäl som betingas av förhållandet till en främmande stat eller en mellanfolklig organisation.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 17 § och 10 kap. 12 §. Ett utskott eller EU-nämnden kan besluta om tystnadsplikt för sina ledamöter och suppleanter samt tjänstemän. Bestämmelsen har ändrats språkligt utan att någon saklig ändring är avsedd.

Jäv

21 § *Ingen får närvara vid behandlingen av ett ärende i ett utskott, om ärendet rör honom eller henne eller någon närstående personligen.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 14 §. Språkliga ändringar har gjorts.

8 kap. Interpellationer och frågor till statsråd

Kapitlets innehåll

1 § *I detta kapitel finns bestämmelser om*
– *interpellationer (2–4 §§),*
– *skriftliga frågor (5–7 §§), och*
– *frågestund (8 §).*

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Interpellationer

Interpellationers innehåll

2 § *En interpellation ska vara skriftlig och ställas till ett visst statsråd. Den ska ha ett bestämt innehåll och vara försedd med en motivering.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6 kap. 1 § första stycket första meningen. Bestämmelsen har kompletterats med en upplysning om att en interpellation ska vara skriftlig och vara ställd till ett visst statsråd.

Beslut om interpellationer

3 § *Talmanen beslutar om en interpellation får ställas. Om talmannen finner att en interpellation strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att interpellationen inte får ställas och ange skäl för detta beslut.*

Om kammaren begär att interpellationen ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att interpellationen ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Bestämmelsen motsvarar större delen av nuvarande 6 kap. 1 § första stycket utom första meningen. Språkliga ändringar har gjorts.

Den praktiska hanteringen av interpellationer

Tilläggsbestämmelse 8.3.1 *En interpellation ska ges in till Riksdagsförvaltningen.*

Talmanen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att interpellationen ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att interpellationen får ställas, ska talmannen överlämna interpellationen till statsrådet utan dröjsmål.

Interpellationen ska återges i riksdagens protokoll.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6.1.1 första och tredje styckena. Språkliga ändringar har gjorts.

Tilläggsbestämmelse 6.1.1 andra stycket har utgått mot bakgrund av vad riksdagsstyrelsen anfört om planeringen av kammarens arbete i och med att riksmötet pågår året runt (avsnitt 5.2.3). Bestämmelsen får också anses obehövlig genom de regler som finns om när svar på en interpellation ska ges i 8 kap. 4 §.

Återkallelse av interpellationer

Tilläggsbestämmelse 8.3.2 *En interpellation får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.*

Bestämmelsen är ny och är en kodifiering av praxis. Bestämmelsen innebär att en interpellation får återkallas av den som har ställt den fram till dess att statsrådet har gett ett svar i ett anförande vid en interpellationsdebatt.

Svar på interpellationer

4 § En interpellation ska besvaras i ett anförande av ett statsråd inom två veckor från det att den överlämnats till statsrådet. Om planeringen av kammarens arbete medför att interpellationer inte kan besvaras en viss vecka, förlängs svarstiden till dess att planeringen medger att svar lämnas.

Om ett svar inte lämnas inom den tid som har angetts i första stycket eller om ett svar inte kommer att lämnas, ska statsrådet meddela kammaren skälen för detta. Meddelandet får inte följas av överläggning.

En interpellation faller om den inte har besvarats under den valperiod då den väcktes.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6 kap. 1 § andra, tredje och fjärde styckena. Första stycket har formulerats om för att överensstämja med de nya reglerna om planeringen av kammarens arbete för ett riksmöte som pågår året om. Stycket har även kompletterats med en uppgift om att ett svar på en interpellation ska vara muntligt och avges i ett anförande.

Andra stycket har formulerats om för att språkligt överensstämja med reglerna om skriftliga frågor till statsråd. Ingen saklig ändring är avsedd.

Bestämmelsen i tredje stycket om att en interpellation faller om den inte har besvarats under den valperiod som den väcktes, är ändrad jämfört med den nuvarande lydelsen, som anger att interpellationen faller om den inte har besvarats under det riksmöte då den väcktes. Ändringen motiveras av att den nuvarande ordningen medför att en interpellation som ställs i slutet av ett riksmöte måste, om svaret försenas, ställas om efter den dag då ett nytt riksmöte inleds. Ändringen är en naturlig följd av att riksmötet pågår året runt.

När svar ska lämnas

Tillägsbestämmelse 8.4.1 Talmannen bestämmer efter samråd med statsrådet och interpellanten vid vilket sammanträde svaret ska lämnas.

Utkastet till svar på en interpellation får göras tillgängligt för ledamöterna i förväg.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6.1.2. Den språkliga ändringen i andra stycket förtydligar att det endast är ett utkast till svar på interpellationen som ges in i förväg. Det egentliga svaret ska avges muntligt i ett anförande enligt 4 §.

Interpellationsdebatt

Tillägsbestämmelse 8.4.2 Ett anförande för besvarande av en interpellation får vara högst sex minuter. Statsrådet kan därutöver få ordet för ytterligare tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Interpellanten kan få ordet för högst tre anföranden, varav de två första får vara högst fyra minuter vardera och det tredje högst två minuter.

Andra talare kan få ordet för högst två anföranden, varav det första får vara högst fyra minuter och det andra högst två minuter.

En talare ska anmäla sig senast under andra omgången.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6.1.3. Språkliga ändringar har gjorts.

Skriftliga frågor

Innehållet i skriftliga frågor

5 § *En skriftlig fråga till ett statsråd får innehålla en kort inledande förklaring. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6 kap. 2 och 4 §§ första stycket första meningen. Språkliga ändringar har gjorts.

Beslut om skriftliga frågor

6 § *Talmanen beslutar om en skriftlig fråga får ställas. Om talmannen finner att en skriftlig fråga strider mot grundlag eller denna lag, ska han eller hon besluta att frågan inte får ställas och ange skäl för detta beslut.*

Om kammaren begär att frågan ska få ställas, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Talmannen ska tillåta att frågan ställs om utskottet har förklarat att den inte strider mot grundlag eller denna lag.

Bestämmelsen motsvarar större delen av nuvarande 6 kap. 4 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Den praktiska hanteringen av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.6.1 *En skriftlig fråga ska ges in till Riksdagsförvaltningen.*

Talmanen ska utan dröjsmål vid ett sammanträde med kammaren anmäla sitt beslut att frågan ska eller inte ska få ställas. Om talmannen har beslutat att frågan får ställas, ska talmannen överlämna frågan till statsrådet utan dröjsmål.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6.4.1 första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Återkallelse av skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.6.2 *En skriftlig fråga får återkallas till dess att statsrådet har besvarat den.*

Bestämmelsen är ny och är en kodifiering av praxis. Bestämmelsen innebär att en fråga får återkallas av den som har ställt den fram till dess att statsrådet har avgett ett svar.

Svar på skriftliga frågor

7 § *En skriftlig fråga besvaras skriftligen av ett statsråd. Om ett svar inte lämnas inom den tid som anges i tilläggsbestämmelse, ska statsrådet meddela*

Riksdagsförvaltningen när frågan kommer att besvaras eller att den inte kommer att besvaras.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6 kap. 4 § andra stycket och 6.4.1 fjärde stycket sista meningen. Reglerna om statsrådets svar och skyldighet att meddela försening har flyttats till huvudbestämmelsen.

Mot bakgrund av ändringarna avseende planeringen av arbetet i kammaren har bestämmelsen justerats språkligt. Inga sakliga ändringar är avsedda.

Tidsfrister för svar på skriftliga frågor

Tilläggsbestämmelse 8.7.1 En skriftlig fråga som ges in senast en torsdag kl. 10.00 besvaras senast kl. 12.00 följande onsdag. Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen efter samråd med gruppledarna besluta att svar i stället ska lämnas inom 14 dagar efter att frågan framställdes.

Det skriftliga svaret lämnas till Riksdagsförvaltningen, som överlämnar svaret till den ledamot som ställt frågan.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6.4.1 andra, tredje och fjärde styckena utom sista meningen. Svarsfristen för skriftliga frågor har utökats med en dag och behandlas i avsnitt 5.4.3. Mot bakgrund av att riksdagsarbetet pågår året runt har bestämmelsen ändrats så att *planeringen av riksdagsarbetet*, inte *uppehåll* i kammarens arbete, ska vara avgörande för eventuella förlängningar av svarsfristen.

En förutsättning för att en fråga ska kunna besvaras inom fristen är att den är så fullständig att den kan överlämnas till statsrådet vid den tidpunkt för inlämnande som anges i bestämmelsen.

Återgivande av skriftliga frågor och svar

Tilläggsbestämmelse 8.7.2 Skriftliga frågor och statsrådets svar på frågorna ska återges i riksdagens protokoll.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6.4.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Frågestund

Muntliga frågor

8 § *En muntlig fråga till ett statsråd ställs vid en frågestund som anordnas i kammaren. Frågan ska ha ett bestämt innehåll.*

Frågan besvaras omedelbart av ett statsråd.

Talmannen beslutar om vem som ska få ordet vid en frågestund och får besluta om en begränsning av anförandena till högst en minut.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6 kap. 2 och 3 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

Planering av frågestunder

Tilläggsbestämmelse 8.8.1 En frågestund anordnas varje torsdag under de veckor som kammaren sammanträder.

Om riksdagsarbetet kräver det, får talmannen besluta att frågestunden ska anordnas någon annan dag än en torsdag eller ställas in.

Regeringskansliet ska i god tid i förväg anmäla till Riksdagsförvaltningen vilka statsråd som kommer att vara närvarande vid en frågestund. Meddelande om detta lämnas till ledamöterna på det sätt som talmannen bestämmer.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 6.3.1. Bestämmelsens nya lydelse är avsedd att korrespondera mot lydelsen i bestämmelserna om att planeringen av arbetet i kammaren bestäms av talmannen, efter samråd med riksdagsstyrelsen. Där framgår att talmannen bestämmer vilka veckor som kammaren ska sammanträda. I samband med detta beslutar talmannen om undantag från regeln om att frågestunder ska hållas på torsdagar.

Sista stycket har formulerats för att bättre överensstämja med den ordning som gäller. I stället för att reglera en viss tidpunkt i lagtexten ska Regeringskansliet åläggas att i god tid anmäla vilka statsråd som kommer att delta. Någon saklig ändring är inte avsedd. Syftet med bestämmelsen är alltså att ledamöterna i god tid innan frågestunden ska veta vilka statsråd som kommer att infinna sig för att besvara frågor.

*9 kap. Ärendenas väckande**Kapitlets innehåll*

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- ärenden som väcks av regeringen (2–8 §§),*
- ärenden som väcks av ledamöter (9–14 §§),*
- ärenden som väcks av riksdagsorgan (15–18 §§),*
- ärenden som väcks genom dokument från EU (19 §),*
- information om EU (20–22 §§),*
- andra frågor som riksdagen har att hantera (23 och 24 §§), och*
- vissa gemensamma frågor (25 och 26 §§).*

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

*Ärenden som väcks av regeringen**Propositioner*

2 § Regeringen lämnar förslag till riksdagen genom propositioner.

En proposition ska innehålla regeringens protokoll i ärendet, en redovisning av ärendets beredning och skälen för regeringens förslag. Propositioner med lagförslag ska i förekommande fall innehålla Lagrådets yttrande.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 1 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Avlämnande av proposition

Tilläggsbestämmelse 9.2.1 En proposition ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.1.1. Bestämmelsen är språkligt ändrad för att den ska vara teknikneutral och neutral i förhållande till Riksdagsförvaltningens organisation.

När propositioner ska lämnas

3 § Riksdagen beslutar på förslag av talmannen när propositioner som enligt regeringen bör behandlas under det pågående riksmötet senast ska lämnas. Om en särskild tidpunkt föreskrivs i denna lag, gäller den tidpunkten.

En tidpunkt som beslutats enligt första stycket gäller inte

- 1. om regeringen genom en proposition underställer riksdagen en utfärdad förordning för prövning enligt lag eller*
- 2. om regeringen anser att det finns synnerliga skäl att lämna en proposition senare.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 3 och 4 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

Samråd för att undvika anhopning av arbete

4 § Regeringen bör lämna propositioner på sådana tider att en anhopning av arbete hos riksdagen undviks. Regeringen ska samråda med talmannen om detta.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 5 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Budgetpropositionen

5 § Regeringen ska lämna en proposition med förslag till statens inkomster och utgifter för det kommande budgetåret (budgetproposition). Det statliga budgetåret sammanfaller med kalenderåret.

Budgetpropositionen ska innehålla en finansplan och ett förslag till beslut om statens budget. Om riksdagen med stöd av bestämmelserna i 11 kap. 18 § har beslutat att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden, ska förslaget till statens budget innehålla en fördelning av anslagen på dessa utgiftsområden.

Endast om regeringen anser att det finns synnerliga ekonomisk-politiska skäl, får en proposition om statens inkomster eller utgifter för det närmast följande budgetåret lämnas efter budgetpropositionen.

En proposition med förslag om ett nytt eller väsentligen höjt anslag eller om riktlinjer enligt 9 kap. 6 § regeringsformen för statens verksamhet för längre tid än anslaget till verksamheten avser bör innehålla en uppskattning av de framtida kostnaderna för det ändamål som förslaget avser. Om ett förslag till anslag grundar sig på en plan för en längre tid än den för vilken anslaget har beräknats i propositionen, bör planen redovisas.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 2 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Budgetpropositionens avlämnande

Tilläggsbestämmelse 9.5.1 Budgetpropositionen ska lämnas senast den 20 september.

De år då riksdagsval hålls i september ska budgetpropositionen i stället lämnas senast två veckor efter riksmötets öppnande. Om detta till följd av ett regeringskifte inte är möjligt, ska budgetpropositionen lämnas inom tre veckor efter det att en ny regering har tillträtt, dock senast den 15 november.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.2.1. Bestämmelsen har ändrats avseende när budgetpropositionen ska avlämnas. Ändringen behandlas i avsnitt 5.5.4.

Ekonomisk vårproposition

Tilläggsbestämmelse 9.5.2 Regeringen ska årligen senast den 15 april lämna en proposition med förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (ekonomisk vårproposition).

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.2.2.

Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen

Tilläggsbestämmelse 9.5.3 Ytterligare bestämmelser om budgetprocessen finns i budgetlagen (2011:203).

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.2.3.

Skrivelser

6 § *Regeringen får lämna information till riksdagen genom skrivelser.*

Bestämmelsen motsvarar den del av nuvarande 3 kap. 6 § som avser skriftlig information från regeringen. Bestämmelserna om muntlig information har flyttats till kapitlet om kammaren (6 kap. 18 §).

Avlämnande av skrivelse

Tilläggsbestämmelse 9.6.1 En skrivelse från regeringen ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.6.1. Bestämmelsen är språkligt ändrad för att den ska vara teknikneutral och neutral i förhållande till Riksdagsförvaltningens organisation.

Skrivelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

7 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit med anledning av de riksdags skrivelser som överlämnats till regeringen.

Bestämmelsen är ny och reglerar regeringens skyldighet att redovisa sina åtgärder med anledning av riksdagens skrivelser. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.5.1. Eftersom bestämmelsen innebär ett förpliktande för regeringen har bestämmelsen tagits in i en huvudbestämmelse.

Kommittéberättelse

8 § Regeringen ska varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten inom de kommittéer som tillsatts på grund av regeringens beslut.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.6.3. Förutom en språklig ändring har kravet på vid vilken tidpunkt som kommittéberättelsen ska lämnas tagits bort. Ändringen behandlas i avsnitt 5.5.1. Eftersom bestämmelsen innebär ett förpliktande för regeringen har den gjorts till en huvudbestämmelse.

Ärenden som väcks av ledamöter

Motioner

*9 § Ledamöter lämnar förslag till riksdagen genom motioner.
I en motion får inte förslag i skilda ämnen sammanföras.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 9 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Avlämnande av motion

Tilläggsbestämmelse 9.9.1 En motion ska ges in till Riksdagsförvaltningen senast kl. 16.30 den sista dagen som motionen får lämnas. Den bör innehålla uppgift om vilken partigrupp som motionären tillhör.

Motionen anmäls vid ett sammanträde med kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.9.1. Bestämmelsen är språkligt ändrad för att den ska vara neutral i förhållande till Riksdagsförvaltningens organisation.

Allmän motionstid

10 § Motioner i fråga om allt som kan komma under riksdagens prövning får väckas en gång per år (allmän motionstid).

Den allmänna motionstiden pågår, om inte riksdagen på förslag av talmannen bestämmer annat, från början av ett riksmöte som inleds under augusti, september eller oktober och så länge som motioner får lämnas med anledning av budgetpropositionen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 10 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Följdmotioner

11 § En motion med anledning av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse (följdmotion) får väckas inom ramen för ärendet senast den femtonde dagen efter den dag då ärendet anmäldes i kammaren.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 3 kap. 11 §. I bestämmelsen lagfästs principen om att en följdmotion ska ligga inom ärendets ram för att få väckas. Frågan om följdmotioner utvecklas i avsnitt 5.3.

Ändrad motionstid

12 § Om en proposition eller en framställning måste behandlas skyndsamt får riksdagen, på förslag av regeringen eller det riksdagsorgan som lämnat framställningen, besluta om kortare motionstid om det finns synnerliga skäl.

Riksdagen får på förslag av talmannen besluta att förlänga motionstiden om det finns särskilda skäl.

Bestämmelsen motsvarar den del av nuvarande 3 kap. 11 § som gäller förkortad och förlängd motionstid. Bestämmelsen har flyttats till en egen paragraf för att öka tydligheten.

Förslag om förlängd motionstid

Tilläggsbestämmelse 9.12.1 Ett förslag om förlängning av motionstiden lämnas senast vid tidpunkten för det andra sammanträdet efter det att propositionen, skrivelsen, framställningen eller redogörelsen anmäldes i kammaren. Ett beslut om förlängning fattas senast vid nästa sammanträde.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.11.1. Bestämmelsen har kompletterats med en uppgift om att ett förslag om förlängd motionstid ska lämnas senast vid tidpunkten för det andra sammanträdet. Detta har gjorts för att tydliggöra att ett förslag inte behöver framställas vid ett sammanträde.

Följdmotioner efter att behandlingen av ett ärende har skjutits upp

13 § Följdmotioner får, med anledning av att behandlingen av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har skjutits upp från en valperiod till nästa, väckas inom sju dagar från början av den nya valperioden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 12 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Motion med anledning av en händelse av större vikt

14 § Motioner med anledning av en händelse av större vikt får väckas gemensamt av minst tio ledamöter, om händelsen inte kunde förutses eller beaktas under den allmänna motionstiden eller någon annan motionstid som anges i detta kapitel.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 13 §.

Ärenden som väcks av riksdagsorgan***Utskottsinitiativ***

15 § Ett utskott får väcka förslag hos riksdagen i ett ämne som hör till dess beredningsområde (utskottsinitiativ). Ett utskottsinitiativ tas genom ett utskottsbetänkande enligt de bestämmelser som gäller för betänkanden i allmänhet.

Finansutskottet får i ekonomisk-politiskt syfte väcka förslag även i ett ämne som hör till ett annat utskotts beredningsområde.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 7 § men har kompletterats med en sista mening i första stycket. Ändringen behandlas i avsnitt 5.5.2.

Riksdagsorgans framställningsrätt

16 § Riksdagsorganen riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör riksdagsorganets kompetens, organisation, personal eller verksamhetsformer.

Riksdagen får föreskriva att riksdagsstyrelsen, Riksbankens fullmäktige och direktion samt Riksdagens ombudsmän även i andra fall får göra framställningar hos riksdagen.

Särskilda bestämmelser om redogörelser till riksdagen från ett riksdagsorgan finns i lag.

Vad som föreskrivs i första stycket gäller också var och en av riksrevisorerna i Riksrevisionen. Ytterligare föreskrifter om sådana framställningar finns i lag.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 8 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Avlämnande av framställning eller redogörelse

Tilläggsbestämmelse 9.16.1 En framställning eller en redogörelse från ett riksdagsorgan ska ges in till Riksdagsförvaltningen. Den anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att den har gjorts tillgänglig för ledamöterna.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.8.1. Bestämmelsen har ändrats för att vara teknikneutral och neutral i förhållande till Riksdagsförvaltningens organisation.

Framställningar från riksdagsstyrelsen

Tilläggsbestämmelse 9.16.2 Riksdagsstyrelsen får göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagsarbetets bedrivande, hör till styrelsens handläggning eller gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Innan riksdagsstyrelsen gör en framställning som gäller den ekonomiadministrativa lagstiftningen för Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen ska berörda myndigheter ges tillfälle att yttra sig.

Styrelsen får även i andra fall göra framställningar hos riksdagen i frågor som gäller riksdagen eller dess organ om framställningarna grundar sig på förslag från utredningar som styrelsen har tillsatt på riksdagens uppdrag.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.8.2. Bestämmelsen har kompletterats med en rätt för riksdagsstyrelsen att göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör den ekonomiadministrativa lagstiftning som gäller Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen. Frågan behandlas i avsnitt 5.1.

Redogörelse om åtgärder med anledning av riksdagens beslut

Tilläggsbestämmelse 9.16.3 Riksdagsstyrelsen ska årligen i en redogörelse redovisa vilka åtgärder styrelsen har vidtagit med anledning av de riksdagskrivelser som överlämnats till styrelsen.

Bestämmelsen är ny och reglerar riksdagsstyrelsens skyldighet att redovisa sina åtgärder med anledning av riksdagens skrivelser till styrelsen. Frågan behandlas i avsnitt 5.5.1.

Framställningar från Riksbankens fullmäktige och direktion

Tilläggsbestämmelse 9.16.4 Riksbankens fullmäktige och direktion får göra framställningar hos riksdagen inom sina ansvarsområden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.8.3. Språkliga ändringar har gjorts.

Framställningar från riksdagens ombudsmän

Tilläggsbestämmelse 9.16.5 Var och en av riksdagens ombudsmän får göra framställningar hos riksdagen med anledning av frågor som uppkommit i hans eller hennes tillsynsverksamhet. Ytterligare föreskrifter om sådana

framställningar finns i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.8.4. Språkliga ändringar har gjorts.

Redogörelser från riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse 9.16.6 Var och en av riksrevisorerna får lämna redogörelser till riksdagen avseende revisionsberättelserna över årsredovisningen för staten, Riksbanken och Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.8.5. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksrevisorernas rapporter

17 § Var och en av riksrevisorerna lämnar sina granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen till riksdagen. Riksrevisorerna lämnar den årliga rapporten med de viktigaste iakttagelserna vid effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen till riksdagen.

Rapporterna ska ges in till Riksdagsförvaltningen. De anmäls vid ett sammanträde med kammaren efter det att de har gjorts tillgängliga för ledamöterna.

Den årliga rapporten och de granskningsrapporter som rör den verksamhet som bedrivs av Riksdagsförvaltningen och myndigheter under riksdagen lämnas som redogörelser.

Övriga rapporter ska överlämnas till regeringen och berörda utskott av talmannen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 8 a § och 4 kap. 18 a § första och andra styckena samt 3.8a.1 och 3.8a.2. Ingen ändring i sak är avsedd.

De rapporter som överlämnas till regeringen och utskotten enligt fjärde stycket utgör information om vad som har framkommit i rapporterna. Regeringen återkommer med en skrivelse enligt 9 kap. 18 §.

Regeringens skrivelser med anledning av riksrevisorernas rapporter

18 § För varje granskningsrapport som överlämnats till regeringen ska regeringen i en skrivelse till riksdagen redovisa vilka åtgärder regeringen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelser i rapporten. Om regeringen har vidtagit eller avser att vidta likartade åtgärder på grund av iakttagelserna i flera rapporter, får regeringen lämna en skrivelse som omfattar flera rapporter till riksdagen.

Regeringens skrivelse ska lämnas till riksdagen inom fyra månader från det att regeringen har tagit emot rapporten. Vid beräkning av fristen ska juli och augusti månader inte räknas in.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 18 a §. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksrevisorernas rapporter brukar bifogas regeringens skrivelser. Det finns dock inget författningskrav på det.

Ärenden som väcks genom dokument från EU

EU-ärenden

19 § Grön- och vitböcker som överlämnas till riksdagen av Europeiska kommissionen ska behandlas av riksdagen. Talmannen får efter samråd med gruppledarna bestämma att även andra dokument från Europeiska unionen, med undantag för utkast till lagstiftningsakter, ska behandlas av riksdagen.

Riksdagen ska pröva om ett utkast till en lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen.

Riksdagen ska godkänna eller avslå initiativ från Europeiska rådet om att bemyndiga rådet att ändra beslutsordningen på ett visst område eller i ett visst fall från enhällighet till kvalificerad majoritet eller från ett särskilt lagstiftningsförfarande till det ordinarie lagstiftningsförfarandet. Riksdagen ska också godkänna eller avslå förslag från Europeiska kommissionen om att ange vilka aspekter av familjerätten som har gränsöverskridande följder och som kan bli föremål för lagstiftningsakter som antas med det ordinarie lagstiftningsförfarandet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 14 a § och 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Språkliga och redaktionella ändringar har gjorts.

Information om EU

Information från regeringen om samarbetet i EU

20 § Regeringen ska enligt 10 kap. 10 § regeringsformen fortlöpande informera riksdagen om vad som sker inom ramen för samarbetet i Europeiska unionen.

Regeringen ska redovisa sitt agerande i Europeiska unionen för riksdagen och varje år i en skrivelse till riksdagen redovisa verksamheten i Europeiska unionen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 2 §.

Information från regeringen om dokument från EU

21 § Regeringen ska informera riksdagen om sin syn på de dokument som Europeiska unionens institutioner överlämnat till riksdagen och som regeringen bedömer som betydelsefulla.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 3 §. Den information som avses i denna bestämmelse kan ges i faktapromemorior.

Information från unionens institutioner om arbetet i EU

22 § Riksdagen får skriftlig information om arbetet i Europeiska unionen från unionens institutioner i enlighet med fördragen och de till fördragen hörande protokollen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 1 §.

Andra frågor som riksdagen har att hantera

Anmälan av vilande beslut och undantag från en tidsfrist

23 § Konstitutionsutskottet ska anmäla vilande beslut i ärenden som rör grundlag eller riksdagsordningen till kammaren för slutligt beslut. Om den ordning som gäller för grundlagsändring eller ändring av riksdagsordningen enligt en bestämmelse i regeringsformen ska tillämpas i något annat fall, ska ett vilande beslut i ärendet anmälas av berört utskott.

Konstitutionsutskottet ska anmäla ett beslut om undantag från den tidsfrist som gäller för framläggande av förslag som ska antas enligt 8 kap. 14 § regeringsformen till kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 14 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring

24 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska läggas fram vid ett sammanträde med kammaren. Yrkandet ska lämnas skriftligen så snart det har framställts.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 15 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Vissa gemensamma frågor

Återkallelser

25 § Fram till dess att ett utskott har avgett ett betänkande i ett ärende får en proposition, skrivelse, framställning, redogörelse eller motion återkallas genom en skrivelse till riksdagen. Ett förslag som vilar minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen får återkallas till dess utskottet har avgett ett nytt betänkande enligt 10 kap. 6 § tredje stycket.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse återkallas, faller de följdmotioner som har väckts.

Om en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse har återkallats, får motioner väckas med anledning av återkallelsen inom sju dagar från det att återkallelsen anmäldes i kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 17 §. En språklig ändring har gjorts som innebär ett förtydligande om att en återkallelse ska ställas till riksdagen. Hur ingivandet av återkallelsen går till regleras i tilläggsbestämmelse 9.25.1.

Hanteringen av återkallelser

Tilläggsbestämmelse 9.25.1 En återkallelse av en proposition, skrivelse, framställning eller redogörelse ska göras i en skrivelse som ges in till Riksdagsförvaltningen.

En återkallelse av en motion ska ges in skriftligen till Riksdagsförvaltningen.

Talmannen avskriver propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har återkallats eller fallit på grund av återkallelsen. Avskrivningsbeslutet anmäls i kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3.17.1. Bestämmelsen har ändrats redaktionellt och språkligt utan att någon saklig ändring är avsedd. Sista meningen i den nuvarande lydelsen har dock tagits bort eftersom den åtgärden inte är nödvändig med det ärendehanteringssystem som finns.

Beräkning av lagstadgad tid

26 § Vad som i allmänhet gäller om beräkning av lagstadgad tid ska tillämpas också på tid då en åtgärd enligt en bestämmelse i detta kapitel senast ska vidtas.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 3 kap. 18 §. Språkliga ändringar har gjorts.

10 kap. Ärendenas beredning

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om utskottens beredning och behandling av ärenden.

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Beredningstväng och bordläggning

2 § Propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser, motioner och EU-dokument som avses i 9 kap. 19 § ska hänvisas av kammaren till ett utskott för beredning. Detsamma gäller ansökningar som avses i 5 kap. 7 § om medgivande av åtal eller frihetsberövande, som anmäls i kammaren.

Innan ett ärende hänvisas till ett utskott ska det bordläggas vid ett sammanträde med kammaren, om kammaren inte beslutar om omedelbar hänvisning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 1 §. Bestämmelsen har kompletterats med en uppgift om att EU-ärenden också ska hänvisas till utskott. Övriga ändringar är endast språkliga.

Behandlingstvång

3 § Utskotten ska avge betänkanden till kammaren över de propositioner, skrivelser, framställningar, redogörelser och motioner som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

Utskotten ska avge utlåtanden till kammaren över de EU-dokument som avses i 9 kap. 19 § första stycket och som har hänvisats till dem eller överlämnats från ett annat utskott.

När det gäller ärenden om subsidiaritetsprövning enligt 9 kap. 19 § andra stycket ska ett utskott, om det finner att utkastet strider mot subsidiaritetsprincipen, avge ett utlåtande till kammaren med förslag om att riksdagen ska avge ett motiverat yttrande till Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande. Utskottet ska också avge ett utlåtande till kammaren, om minst fem ledamöter av utskottet begär det. I annat fall ska utskottet genom ett protokollsutdrag till kammaren anmäla att utkastet inte strider mot subsidiaritetsprincipen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 9 § första stycket och 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.2.16. I första stycket har de ärenden som avses preciserats. Bestämmelsen om att behandlingstvånget inte gäller de ärenden som har återkallats har tagits bort eftersom det är en självklarhet att det inte går att avge betänkanden i ärenden som har avskrivits. Bestämmelsen om att sammansatta utskott avger betänkanden har tagits bort eftersom också det är en självklarhet.

Andra och tredje styckena har tillförts bestämmelser om utskottens skyldighet att behandla vissa EU-dokument och ärenden om subsidiaritetsprövning. Ingen saklig ändring är avsedd.

Beredning av ärenden som väckts inom riksdagen

4 § Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag om att riksdagen ska anta en lag, eller väcker ett sådant förslag genom ett utskottsinitiativ, ska utskottet inhämta behövliga upplysningar och yttranden om inte utskottet finner synnerliga skäl mot det. Detta gäller också för förslag som påverkar statens budget. Om utskottet inte inhämtat upplysningar eller yttranden, ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Innan ett utskott helt eller delvis tillstyrker ett motionsförslag eller väcker ett förslag genom ett utskottsinitiativ ska finansutskottet ges tillfälle att yttra sig om förslaget kan innebära mer betydande framtida återverkningar på de offentliga utgifterna och inkomsterna.

Bestämmelsens första stycke är nytt och preciserar beredningskravet. Andra stycket har sin motsvarighet i nuvarande 4 kap. 8 § första stycket. Ändringen behandlas i avsnitt 5.5.2.

Yttrande från Lagrådet

5 § Bestämmelser om utskotts skyldighet att inhämta yttrande från Lagrådet finns i 8 kap. 21 § regeringsformen.

Om utskottet inte inhämtat yttrande från Lagrådet ska utskottet i sitt betänkande redovisa skälen för detta.

Konstitutionsutskottet får avge förklaring att 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen inte är tillämpligt i fråga om ett visst lagförslag endast efter att Lagrådet har yttrat sig.

Bestämmelsens första stycke är nytt och behandlas i avsnitt 5.5.2. Andra stycket har sin motsvarighet i nuvarande 4 kap. 11 § tredje stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Behandling av uppskjutna och vilande ärenden

6 § Betänkanden i ärenden som har skjutits upp till nästa valperiod enligt bestämmelserna i 11 kap. 15, 16 och 20 §§ ska avges av de utskott som har valts av den nyvalda riksdagen.

Ett utskott ska tillsammans med anmälan till kammaren av ett vilande beslut enligt 9 kap. 23 § lämna ett betänkande i ärendet.

Om ett lagförslag har vilat i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen, ska utskottet avge ett nytt betänkande i ärendet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 9 § andra, tredje och fjärde styckena och behandlas i avsnitt 5.2.16. Nuvarande bestämmelser om behandlingen av vilande och uppskjutna ärenden gäller inte för EU-ärenden som behandlas i utlåtanden. Den nya bestämmelsen innebär ingen förändring i denna del. När det gäller riksdagens subsidiaritetsprövning av EU-rättsakter är tidsfristen endast åtta veckor, vilket kan innebära att ett utlåtande med ett motiverat yttrande kan behöva behandlas innan de nya utskotten har hunnit väljas (jfr bet. 2009/10:FiU42 och bet. 2009/10:FiU43). Det är dock önskvärt att utlåtanden i ärenden som har skjutits upp till nästa valperiod avges av de utskott som har valts av den nyvalda riksdagen. Ingen saklig ändring är avsedd.

Beslut av finansutskottet

Tilläggsbestämmelse 10.6.1 *Beslut av finansutskottet i en fråga som avses i 9 kap. 5 § regeringsformen ska meddelas regeringen genom en skrivelse från utskottet.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4.9.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Samarbete mellan utskott

7 § *Ett utskott får ge ett annat utskott tillfälle att yttra sig i ett ärende eller en fråga som berör det andra utskottets beredningsområde.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 8 § första stycket första meningen. Språkliga ändringar har gjorts.

Statliga myndigheters skyldighet att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott

8 § En statlig myndighet ska lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott som begär det, om inte annat följer av 7 kap. 17 § tredje stycket. En myndighet som inte lyder under riksdagen får hänskjuta en sådan begäran till regeringen för avgörande.

Regeringens skyldighet enligt denna paragraf att lämna upplysningar och avge yttrande till ett utskott är begränsad till dels frågor om arbetet inom Europeiska unionen, dels de av riksrevisorernas granskningsrapporter över effektivitetsrevisionen som överlämnats till regeringen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 11 § första stycket. Bestämmelsen har i andra stycket kompletterats med en uppgift om att regeringens skyldighet, förutom frågor om arbetet i EU, även gäller de granskningsrapporter från riksrevisorerna som avses i nuvarande 4 kap. 18 a § första stycket andra meningen (jfr framst. 2009/10:RS4 Uppföljning av riksrevisionsreformen s. 83).

Minoritetsskydd i utskott

9 § Ett utskott ska inhämta upplysningar eller ett yttrande enligt 4, 7 eller 8 § om minst fem av dess ledamöter begär det vid behandlingen av ett ärende. Om frågan gäller arbetet inom Europeiska unionen eller sådana rapporter från riksrevisorerna som avses i 9 kap. 17 § får en sådan begäran framställas utan samband med behandlingen av ett ärende.

Om minst fem av ledamöterna i ett utskott begär det, ska ett utskott som fått tillfälle att yttra sig till ett annat utskott, enligt 7 §, avge ett yttrande.

Utskottet får avslå en begäran om upplysningar eller ett yttrande enligt första eller andra stycket, om den framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling så att avsevärt men skulle uppkomma. Utskottet ska i sitt betänkande eller utlåtande redovisa skälen till att en sådan begäran har avslagits. Har en begäran enligt andra stycket avslagits ska utskottet redovisa skälen i sitt protokoll.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 8 § andra stycket och 11 § andra stycket och behandlas i avsnitt 5.5.3.

Ändringen innebär att ett utskott som har beretts tillfälle att yttra sig ska avge ett yttrande om en minoritet begär det. Utskottet får avslå en sådan begäran om den har framställts vid behandlingen av ett ärende och utskottet finner att den begärda åtgärden skulle fördröja ärendets behandling på ett sätt som skulle medföra avsevärt men. Om en sådan begäran har avslagits ska utskottet redovisa skälen i sitt protokoll. Utskottet ska expediera ett protokollsutdrag till det utskott som har beretts tillfälle att yttra sig. Om det sistnämnda utskottet hinner bör protokollsutdraget redovisas i betänkandet eller utlåtandet (jfr bet. 2005/06:KU34 s. 14).

Behövliga upplysningar i vissa EU-ärenden

10 § Utskotten ska vid beredning av ett utlåtande enligt 3 § andra stycket inhämta behövliga upplysningar från regeringen.

Regeringen ska inom två veckor från den dag då utskottet begär det informera om sin bedömning av tillämpningen av subsidiaritetsprincipen i det aktuella utkastet till lagstiftningsakt enligt 3 § tredje stycket.

Bestämmelsen motsvarar delar av nuvarande 10 kap. 5 § tredje stycket och 6 § tredje stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Omröstning och reservationsrätt i utskotten

11 § En omröstning inom ett utskott ska göras öppet. Om det blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

En ledamot som har förlorat vid en omröstning inom ett utskott får till utskottets betänkande eller utlåtande lämna en reservation med ett yrkande. Gäller omröstningen utskottets ställningstagande i ett yttrande till ett annat utskott, får ledamoten lämna en avvikande mening till yttrandet. Betänkandet, utlåtandet eller yttrandet får dock inte fördröjas på grund av detta.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 15 § och 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

Särskilt yttrande

12 § I ett betänkande, utlåtande eller yttrande till ett annat utskott får en ledamot förklara sitt ställningstagande i ett särskilt yttrande.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 16 § och 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

11 kap. Ärendenas avgörande

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras (2–6 §§),
- förfarandet vid beslut av kammaren (7–14 §§),
- när ärenden ska avgöras (15–17 §§),
- särskilda förfaranden för vissa ärenden (18–20 §§), och
- meddelanden om riksdagens beslut (21 §).

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Förutsättningar för att ett ärende ska kunna avgöras

Betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

2 § Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott ska vara tillgängligt för ledamöterna senast två vardagar före den dag då ärendet ska behandlas.

Betänkandet eller utlåtandet ska anmälas i kammaren och bordläggas vid ett sammanträde innan ärendet avgörs.

Riksdagen får på förslag av utskottet eller talmannen besluta att ärendet får avgöras trots att ärendet varit tillgängligt kortare tid än vad som anges i första stycket.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 1 §, 10 kap. 5, 6 och 8 §§ och 5.1.1 första stycket. Den ändring som innebär att ett betänkande eller utlåtande inte längre behöver bordläggas vid två tillfällen behandlas i avsnitt 5.2.6. Bestämmelsen är utformad så att ett betänkande eller utlåtande ska finnas tillgängligt två vardagar före den dag då ärendet ska debatteras och avgöras. Med vardag ska enligt lagen om beräkning av lagstadgad tid förstås helgfri måndag till fredag.

Tidpunkt för betänkandens och utlåtandens tillgänglighet

Tilläggsbestämmelse 11.2.1 Betänkandet eller utlåtandet ska vara tillgängligt för ledamöterna senast kl. 15.00 den dag som anges i 2 § första stycket.

Bestämmelsen är ny och reglerar den tidpunkt vid vilken ett betänkande eller utlåtande ska vara tillgängligt för att få föras upp på föredragningslistan för bordläggning kommande dag.

Förslag om avgörande av ett ärende som har varit tillgängligt kortare tid

Tilläggsbestämmelse 11.2.2 Ett förslag enligt 2 § tredje stycket ska anmälas i kammaren i samband med att betänkandet eller utlåtandet behandlas. Innan talmannen väcker ett sådant förslag ska han eller hon samråda med utskottets ordförande och vice ordförande.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.1.1. Ändringen är en konsekvens av ändringen av huvudbestämmelsen.

Bordläggning och tid för avgörande av vissa ärenden

3 § Ett yrkande om folkomröstning i en grundlagsfråga eller om misstroendeförklaring ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska avgöras senast vid det tredje sammanträdet efter det då yrkandet framställdes.

Ett förslag av talmannen till ny statsminister ska bordläggas vid det sammanträde då det framställs och därefter vid ytterligare ett sammanträde innan det får avgöras. Ärendet ska i enlighet med bestämmelserna i 6 kap. 4 §

andra stycket regeringsformen avgöras senast på fjärde dagen efter den dag då förslaget framställdes.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 2 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Framläggande av yrkanden

4 § *Ett utskott yrkar bifall till sitt förslag i ett ärende genom ett betänkande eller utlåtande.*

En ledamot som vill yrka bifall till eller avslag på ett förslag till beslut som behandlas i ett betänkande eller ett utlåtande ska lägga fram yrkandet under överläggningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 3 § första stycket, kompletterad så att den även ska gälla utlåtanden enligt nuvarande 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Bestämmelsen har också kompletterats med ett nytt första stycke som innebär att utskottet får anses yrka bifall till sina förslag genom sitt betänkande eller utlåtande. På så sätt korresponderar bestämmelsen med de följande bestämmelserna om att vid omröstningen ska proposition ställas på de yrkanden som lagts fram. Detta innebär t.ex. att talmannen, då kammaren fattar beslut i ärendet, kan ställa proposition på utskottets förslag även om inga talare är anmälda då ärendet behandlas i kammaren och ingen således uttryckligen har lagt fram några yrkanden.

Bestämmelsen har också ändrats för att förtydliga att om en ledamot vill yrka bifall till eller avslag på ett förslag så måste detta ske innan överläggningen avslutas.

Ingen saklig ändring är avsedd med ändringarna.

Återförvisning och hänvisning till ett annat utskott

5 § *Ett ärende, i vilket ett utskott har avgett ett betänkande eller ett utlåtande, ska återförvisas av kammaren till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till ett yrkande om det. Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.*

Kammaren får hänvisa ärendet till ett annat utskott för ytterligare beredning. Om det samtidigt finns ett yrkande om detta och ett yrkande om återförvisning, ska yrkandet om återförvisning prövas först. Om återförvisning beslutas, faller yrkandet om hänvisning till ett annat utskott.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 4 kap. 10 § och är kompletterad så att den även ska gälla utlåtanden enligt nuvarande 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

Förutsättningar för ärendenas avgörande

6 § *Ett ärende i vilket överläggning äger rum får inte tas upp till avgörande förrän kammaren på talmannens förslag har funnit att överläggningen är avslutad.*

Ett betänkande eller utlåtande från ett utskott får tas upp till avgörande endast vid ett sammanträde som i kallelsen och på föredragningslistan angetts som arbetsplenum.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 4 § första stycket och är kompletterad så att den även ska gälla utlåtanden enligt nuvarande 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

Förfarandet vid beslut av kammaren

Ställande av proposition till beslut

7 § Talmannen ställer proposition till beslut utifrån de yrkanden som lagts fram under överläggningen.

Om talmannen finner att ett yrkande strider mot grundlag eller mot denna lag, ska han eller hon besluta att inte ställa proposition och ange skäl för detta beslut. Om kammaren begär proposition, ska saken hänvisas till konstitutionsutskottet för avgörande. Om utskottet har förklarat att ett yrkande inte strider mot grundlag eller mot denna lag, ska talmannen ställa proposition.

Vad som föreskrivs i andra stycket om prövning av ett yrkandes grundlagsenlighet gäller inte frågan om 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen är tillämpligt på ett visst lagförslag.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 2 kap. 9 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Avgörande

8 § Ett ärende avgörs med acklamation eller, om en ledamot begär det, genom omröstning.

Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas, ska ärendet avgöras genom omröstning.

Avgörandet av ett ärende ska, om det behövs, delas upp på skilda beslut.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 4 § andra stycket och tredje stycket första meningen och är kompletterad så att den även ska gälla utlåtanden enligt nuvarande 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

Avgörande genom acklamation

9 § När ett ärende ska avgöras genom acklamation, ska talmannen ställa proposition på de yrkanden som har lagts fram under överläggningen och som kan ställas mot varandra. Propositionen avfattas så att den kan besvaras med ja eller nej. Talmannen tillkännager hur beslutet har blivit enligt hans eller hennes uppfattning och befäster det med ett klubbslag, om inte omröstning begärs av någon ledamot.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 5 § och är kompletterad så att den även ska gälla utlåtanden enligt nuvarande 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Språkliga ändringar har gjorts.

Avgörande genom omröstning

10 § När ett ärende ska avgöras genom omröstning ska de yrkanden som har lagts fram under överläggningen ställas mot varandra. Det yrkande som enligt talmannens uppfattning bifallits med acklamation, eller det yrkande som talmannen bestämmer, utgör huvudförslag vid omröstningen. Mot huvudförslaget ställs ett annat yrkande som motförslag.

Om det finns fler än ett yrkande som kan ställas mot huvudförslaget, ska kammaren först i ett eller flera förberedande beslut avgöra vilket yrkande som ska vara motförslag i huvudomröstningen.

Omröstningen sker öppet. I enlighet med bestämmelsen i 4 kap. 7 § regeringsformen är riksdagens beslut det förslag som stöds av mer än hälften av de röstande, om inte något annat anges i regeringsformen eller i denna lag. Talmannen tillkännager hur omröstningen har utfallit och befäster beslutet med ett klubbslag.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 6 § och är kompletterad så att den även ska gälla utlåtanden enligt nuvarande 10 kap. 5, 6 och 8 §§. Vissa språkliga ändringar har gjorts för att förtydliga bestämmelserna om förfarandet. Termerna ”huvudproposition” respektive ”kontraposition” har ersatts med ”huvudförslag” respektive ”motförslag” för att motsvara den terminologi som numera används i kammaren. Ingen ändring i sak är avsedd.

Omröstningsförfarandet

Tilläggsbestämmelse 11.10.1 Omröstning sker vid en i förväg fastställd tidpunkt eller efter särskild förvarning.

När en omröstning ska ske, ska talmannen upprätta en omröstningsproposition. Om en särskild beslutsregel enligt 14 § ska tillämpas i ett visst fall, ska det anges i omröstningspropositionen. Omröstningspropositionen ska läsas upp och underställas kammaren för godkännande.

Omröstning ska ske elektroniskt eller, när det inte kan ske, med namnupprop.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.6.1. Bestämmelsen har dock ändrats språkligt och redaktionellt. Omröstningsförfarandet med uppresning ska inte tillämpas annat än i undantagsfall. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.1.

Rösträkning vid elektronisk omröstning

Tilläggsbestämmelse 11.10.2 Vid en elektronisk omröstning registreras hur varje ledamot har röstat.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.6.2 andra stycket. Genom att regeln görs till en egen tilläggsbestämmelse tydliggörs förfarandets ställning som huvudregel.

Rösträkning vid omröstning med namnupprop

Tilläggsbestämmelse 11.10.3 Vid en omröstning med namnupprop ska talmannen uppmana två ledamöter att föra anteckningar över omröstningen. De vice talmännen ropas upp först och därefter övriga ledamöter valkretsvis. Något av följande svar ska avges: ja, nej, avstår. Vid röstningen registreras hur varje ledamot har röstat.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.6.2 tredje stycket. Bestämmelsen har placerats i en egen tilläggsbestämmelse efter regeln om elektronisk omröstning för att dess ställning som ett alternativt omröstningsförfarande ska bli tydligt.

Den nuvarande regeln om att de ledamöter som ska bistå i omröstningen ska ta plats vid talmansbordet har tagits bort.

Omröstning genom uppresning

Tilläggsbestämmelse 11.10.4 Om talmannen finner det lämpligt, får omröstning i stället ske genom uppresning. Om resultatet av uppresningen är oklart eller om en ledamot begär rösträkning, ska omröstning ske elektroniskt eller med namnupprop.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 5.6.1 tredje stycket. Bestämmelsen har utformats så att omröstning genom uppresning sker först efter att talmannen särskilt har beslutat om det. Ändringen behandlas i avsnitt 5.2.1.

Förfarandet vid omröstning med uppresning

Tilläggsbestämmelse 11.10.5 Vid en omröstning med uppresning uppmanar talmannen först de ledamöter som vill rösta ja att resa sig och därefter de ledamöter som vill rösta nej att resa sig.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.6.2 första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Lika röstetal i förberedande omröstning

11 § Om det blir lika röstetal vid en förberedande omröstning om vilket yrkande som ska vara motförslag, avgörs utgången genom lottning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 7 § första stycket. Bestämmelsen har ändras språkligt för att korrespondera mot den terminologiska ändringen i 10 §. Med begreppet förberedande omröstning avses omröstning som sker för att fastställa motförslag i huvudomröstningen. Ingen saklig ändring är avsedd.

Lika röstetal i huvudomröstning

12 § Om det blir lika röstetal i en huvudomröstning, ska ärendet i sin helhet bordläggas för en ny omröstning vid nästa beslutstillfälle.

Om det blir lika röstetal vid nästa omröstning, ska talmannen ställa proposition på förslag om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Ärendet ska återförvisas om minst hälften av de röstande föreningar sig om detta. Återförvisas inte ärendet ska det avgöras genom lottning.

Efter återförvisning ska ärendet på nytt tas upp till behandling i sin helhet. Om det blir lika röstetal vid huvudomröstningen, ska ärendet avgöras genom lottning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 7 § andra och tredje styckena. Språkliga ändringar har gjorts.

Återförvisning av ett lagstiftningsärende som har avgjorts genom delbeslut

13 § Om avgörandet i ett lagstiftningsärende har delats upp på två eller flera beslut, får kammaren omedelbart efter det sista delbeslutet på förslag av talmannen eller en ledamot besluta att ärendet ska återförvisas till utskottet för ytterligare beredning. Om riksdagen beslutar om återförvisning, har delbesluten fallit.

Återförvisning enligt denna paragraf får inte ske mer än en gång i samma ärende.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 8 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Beslut med särskild beslutsregel

14 § Finns fler än ett förslag till beslut för vilka är föreskrivet annan ordning än för beslut i allmänhet, ska kammaren först välja ett av förslagen med tillämpning av vad som gäller för beslut i allmänhet. Därefter avgörs om det valda förslaget ska antas eller förkastas, enligt den beslutsregel som gäller för förslaget. Förfarandet tillämpas även när det är fråga om flera lagförslag som är oförenliga inbördes och ett yrkande har lagts fram om att något av dem ska vila i minst tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen.

Om det samtidigt finns två eller flera yrkanden om folkomröstning i fråga om samma vilande grundlagsförslag eller om misstroendeförklaring mot samma statsråd, ska endast en omröstning äga rum.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 9 §. Språkliga ändringar har gjorts.

När ärenden ska avgöras

Tidsram för ärendenas avgörande

15 § Ett ärende ska avgöras under den valperiod då det har väckts. Riksdagen får dock besluta att behandlingen får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod.

Ett ärende som gäller statens budget för närmast följande budgetår ska avgöras före budgetårets början om det inte utan olägenhet för beslut om statens budget kan avgöras senare.

Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande 5 kap. 10 § första och andra styckena. Bestämmelsen har ändrats och anger huvudregeln om att ett ärende ska avgöras under valperioden.

Beslut om uppskov

Tilläggsbestämmelse 11.15.1 Beslut om att behandlingen av ett ärende får skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod fattas av riksdagen på förslag av berört utskott. Riksdagen får även utan sådant förslag besluta om uppskov.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.10.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Uppskov med avgörande av ärenden i särskilda fall

16 § Ett ärende som väckts under en period då kammaren inte sammanträder vilken sträcker sig fram till det första riksmötet i nästa valperiod ska anses uppskjutet till det första riksmötet i nästa valperiod. Detsamma gäller om kammaren inte sammanträder på grund av ett beslut av talmannen med anledning av ett extra val.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 5 kap. 10 § första stycket. Bestämmelsen har ändrats språkligt för att motsvara de ändringar som gjorts som en konsekvens av att riksdagsarbetet pågår under hela riksmötet.

Slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val

17 § Ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 8 kap. 14–17 §§ regeringsformen ska avgöras vid det första riksmötet i den valperiod då slutligt beslut enligt bestämmelserna först får fattas, om inte förslaget i ärendet dessförinnan förkastas. Riksdagen får besluta att skjuta upp avgörandet till ett annat riksmöte. Ärendet ska dock avgöras slutligt före nästa ordinarie val till riksdagen.

I fråga om uppskov i samband med extra val ska bestämmelserna i 16 § tillämpas.

Om ett vilande förslag till grundlagsändring eller till ett annat beslut som fattas i samma ordning har förkastats vid en folkomröstning, ska det berörda utskottet anmäla detta till kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 11 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Förslag till beslut om uppskov i ett ärende som har vilat över ett val
Tilläggsbestämmelse 11.17.1 Beslut om uppskov med slutligt beslut i ett ärende som har vilat över ett val i enlighet med bestämmelserna i 17 § första stycket fattas på förslag av det berörda utskottet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.11.1. Redaktionella ändringar har gjorts.

Särskilt förfarande för vissa ärenden

Beslut om statens budget

18 § Riksdagen får genom lag besluta att hänföra statsutgifterna till utgiftsområden.

Om riksdagen har fattat ett beslut enligt första stycket, ska riksdagen fastställa en utgiftsram för varje utgiftsområde. Utgiftsramen ska ange vilket belopp de utgifter som hör till utgiftsområdet högst får uppgå till under det närmast följande budgetåret. Riksdagen ska också fastställa en beräkning av inkomsterna på statens budget för detta budgetår. Utgiftsramarna och beräkningen av inkomsterna ska fastställas genom ett enda beslut.

Beslut om anslag eller andra utgifter i staten för närmast följande budgetår får inte fattas innan ett beslut fattats enligt andra stycket. Anslag eller andra utgifter i staten fastställs för varje utgiftsområde genom ett enda beslut.

Beslut om anslag för löpande budgetår som innebär att en utgiftsram påverkas får inte fattas innan ett beslut om godkännande av en ändrad utgiftsram fattats.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 12 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Utgiftsområden

Tilläggsbestämmelse 11.18.1 Statsutgifterna ska hänföras till följande utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 3 Skatt, tull och exekution, 4 Rättsväsendet, 5 Internationell samverkan, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 7 Internationellt bistånd, 8 Migration, 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, 13 Integration och jämställdhet, 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, 15 Studiestöd, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, 19 Regional tillväxt, 20 Allmän miljö- och naturvård, 21 Energi, 22 Kommunikationer, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, 24 Näringsliv, 25 Allmänna bidrag till

kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. och 27 Avgiften till Europeiska unionen.

Beslut i fråga om vilka ändamål och verksamheter som ska innefattas i ett utgiftsområde fattas i samband med beslut med anledning av den ekonomiska vårpropositionen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.12.1.

Yrkande om att ett lagförslag ska vila

19 § Ett yrkande enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader får läggas fram när utskottets betänkande över förslaget har bordlagts.

Om det samtidigt finns ett yrkande enligt första stycket och ett yrkande om att förslaget ska förkastas, ska yrkandet om att förslaget ska förkastas prövas innan förslaget ställs under omröstning om omedelbart antagande.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 1 § andra stycket och 4 § tredje stycket. Bestämmelserna om ärenden enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen har samlats.

Skriftligt yrkande om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse 11.19.1 Ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader ska läggas fram skriftligen.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 5.1.2. Uppgiften om att ett yrkande om möjligt ska tas upp på föredragningslistan har flyttats till bestämmelserna om föredragningslistan i 6 kap. Språkliga ändringar har också gjorts.

Omröstning om att ett lagförslag ska vila

Tilläggsbestämmelse 11.19.2 Finns ett yrkande om att ett lagförslag ska vila i minst tolv månader, och uppnås vid omröstningen inte den majoritet som krävs för omedelbart antagande av förslaget, ska förslaget hänvisas till konstitutionsutskottet för prövning enligt 2 kap. 22 § tredje stycket regeringsformen, om inte konstitutionsutskottet redan har yttrat sig i ärendet.

Om konstitutionsutskottet har förklarat att förfarandet är tillämpligt, ska riksdagen på nytt pröva om förslaget ska avslås eller omedelbart antas. I annat fall återförvisas det till det utskott som har berett ärendet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.4.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Avgörande av vilande lagförslag

20 § Ett lagförslag som har vilat i tolv månader enligt 2 kap. 22 § första stycket regeringsformen ska prövas före utgången av följande kalenderår.

Om ett annat lagförslag har ett nära samband med ett lagförslag som vilar enligt den i första stycket nämnda bestämmelsen, får riksdagen på förslag av

berört utskott besluta att det ska avgöras inom den tid som gäller för prövningen av det vilande lagförslaget.

Om ett ärende som avses i denna paragraf inte kan avgöras inom föreskriven tid till följd av beslut om extra val, ska det avgöras snarast möjligt efter det att den nyvalda riksdagen har sammanträtt.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 10 § tredje stycket och 5.10.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Meddelanden om riksdagens beslut

Riksdagens skrivelser

21 § *Om ett riksdagsbeslut kräver verkställighet, ska det organ som har att verkställa beslutet underrättas genom en skrivelse. Riksdagens beslut med anledning av en proposition eller en framställning ska alltid genom en skrivelse meddelas regeringen respektive det riksdagsorgan som lämnat framställningen.*

Ett beslut om ett motiverat yttrande rörande subsidiaritetsprincipen ska meddelas Europaparlamentets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Ett beslut om avslag enligt 9 kap. 19 § tredje stycket på ett initiativ eller ett förslag ska meddelas Europeiska rådets, rådets och kommissionens ordförande genom en skrivelse.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5 kap. 13 § samt 10 kap. 6 § sjunde stycket och 8 § sjätte stycket. I bestämmelsen har de tre nuvarande bestämmelserna om riksdagsskrivelser skrivits ihop till en paragraf. Språkliga ändringar har gjorts.

Undertecknande av riksdagens skrivelser

Tilläggsbestämmelse 11.21.1 *Riksdagens skrivelser undertecknas av talmanen.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 5.13.1 första stycket. Uppgiften att skrivelserna sätts upp av kammarkansliet har tagits bort.

Andra stycket i nuvarande 5.13.1, där det föreskrivits att det beredande utskottet ska få del av kammarens beslut i ärendet, har tagits bort eftersom utskotten får del av informationen genom riksdagens ärendehanteringssystem varför detta inte särskilt måste regleras.

12 kap. Val inom riksdagen

Kapitlets innehåll

1 § *I detta kapitel finns bestämmelser om – utgångspunkter för val och valbarhet (2–5 §§),*

- formerna för val (6–10 §§),
- överklagande (11 och 12 §§),
- vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör (13–15 §§), och
- val inom utskott och andra riksdagsorgan (16 och 17 §§).

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 1 §. Bestämmelsen har kompletterats och beskriver innehållet i kapitlet.

Utgångspunkter för val och valbarhet

Valberedningen

2 § *Val inom riksdagen ska beredas av en särskild valberedning, utsedd inom riksdagen, om inte något annat är föreskrivet.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 2 § första stycket.

Val som inte ska beredas av valberedningen

Tilläggsbestämmelse 12.2.1 Valberedningen bereder inte val av riksföreståndare, vice riksföreståndare, person som ska inträda som tillfällig riksföreståndare, talman och vice talmän. Valberedningen bereder inte heller val som enligt någon bestämmelse i denna lag ska beredas i särskild ordning.

Bestämmelsen motsvarar del av nuvarande 7.2.2 första stycket. Bestämmelsen har förkortats och innehåller endast uppgift om de val som valberedningen inte bereder och som inte finns reglerade på någon annan plats i riksdagsordningen.

Kallelse till sammanträden

Tilläggsbestämmelse 12.2.2 Valberedningen sammanträder samma dag som den utses på kallelse av talmannen. Därefter sammanträder valberedningen på kallelse av ordföranden.

Bestämmelserna i 7 kap. 16 §, tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas också på valberedningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.2.3. Språkliga ändringar har gjorts.

Krav på svenskt medborgarskap

3 § *Endast den som är svensk medborgare får inneha uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 11 § första stycket. Uppgiften om att det krävs svenskt medborgarskap för att väljas till justitieombudsman eller riksrevisor har tagits bort dels på grund av att det regleras i regeringsformen, dels på grund av att det är något som överensstämmer med huvudregeln som

framgår av denna paragraf och därmed inte är ett sådant undantag som behöver framgå.

Skyldighet att kvarstå i uppdrag

4 § *Den som har valts till ett uppdrag får inte lämna uppdraget utan att riksdagen medger det.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 11 § andra stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Tidpunkt för val och valens giltighet

5 § *Ett val som avser tid motsvarande riksdagens valperiod ska genomföras snarast efter valperiodens början och gälla till dess att riksdagen genomför ett nytt val under nästa valperiod, om inte annat är föreskrivet.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 6 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Formerna för val

Val av innehavare av visst uppdrag

6 § *Ska en innehavare av ett visst uppdrag väljas för sig, ska valet genomföras med acklamation.*

Om någon ledamot begär det, ska valet ske med slutna sedlar. Vid val av en person är den vald som har fått flest röster, om inte annat är föreskrivet i denna lag. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning. Bestämmelser om förfarandet vid val med slutna sedlar finns i tilläggsbestämmelser.

Om det organ eller den grupp som berett valet har lagt fram ett enhälligt förslag, ska valet med slutna sedlar ske först vid ett följande sammanträde.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 3 § tredje stycket och 4 § fjärde stycket. De nuvarande bestämmelserna om val av en person har sammanförts i en bestämmelse. De tilläggsbestämmelser som åsyftas i andra stycket är 12.8.1–12.8.3 och 12.8.5.

Val av flera personer på gemensam lista

7 § *Vid val som avser två eller flera personer får valberedningen lägga fram en gemensam lista. Listan ska innehålla namn på så många personer som valet avser och ska godkännas av alla ledamöter som har deltagit i valberedningens sammanträde eller av alla utom en.*

Talmannen ska framställa förslag om den gemensamma listan för kammaren och, vid bifall, förklara de på listan upptagna personerna valda.

Val med slutna sedlar ska ske, om det begärs av minst så många riksdagsledamöter som motsvarar den kvot som man får, om samtliga röstberättigade

ledamöters antal delas med det antal personer som valet avser, ökat med 1. Om kvoten är ett brutet tal, ska den avrundas till närmaste högre hela tal. Detta val ska äga rum vid ett följande sammanträde.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 3 § första och andra styckena. Språkliga ändringar har gjorts.

Val med slutna sedlar

8 § *Ett val ska ske med slutna sedlar, om inte annat följer av 6 eller 7 § eller av annan huvudbestämmelse i denna lag.*

Om två eller flera personer ska väljas genom val med slutna sedlar, fördelas platserna proportionellt mellan varje gruppering av riksdagsledamöter som uppträder under gemensam beteckning vid valet (proportionellt val).

Platserna fördelas mellan grupperingar genom att en plats i taget tilldelas den gruppering som för varje gång får det högsta jämförelsetalet. Jämförelsetalet är lika med grupperingens röstetal, så länge grupperingen inte har tilldelats någon plats. Därefter beräknas jämförelsetalet genom att grupperingens röstetal delas med det antal platser som grupperingen har tilldelats, ökat med 1. Vid lika jämförelsetal ska avgörandet ske genom lottning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 4 § första–tredje styckena. En definition av proportionellt val har införts. En gruppering av riksdagsledamöter som uppträder tillsammans har ändrats till att kallas uppträdande under *gemensam* beteckning i stället för *särskild* för att undvika konflikt med definitionen av parti i regeringsformen där särskild beteckning nämns. Språkliga ändringar har gjorts. Ingen saklig ändring är avsedd.

Förfarande vid val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse 12.8.1 Vid val med slutna sedlar ska talmannen uppmana tre ledamöter att biträda när valsedlarna öppnas och granskas samt två att föra anteckningar över valet.

Ledamöterna ropas upp i den ordning som anges i tilläggsbestämmelse 11.10.3 och lämnar sin valseedel till talmannen.

Sedan samliga godkända valseddlar har lästs upp av talmannen och antecknats av kammarsekreteraren och de två ledamöterna, jämförs anteckningarna över valet.

Talmannen fastställer resultatet av valet och tillkännager det för kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.4.4. Uppgiften om var talmannen ska uppmana ledamöterna att ta plats för att assistera vid valet har tagits bort.

Förfarande vid flera val med slutna sedlar

Tilläggsbestämmelse 12.8.2 Om två eller flera val med slutna sedlar ska genomföras, får talmannen, om inte en ledamot yrkar annat, bestämma att valsedlarna i samtliga val ska lämnas innan sammanräkning görs i något av valen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.4.5. Språkliga ändringar har gjorts.

Valsedelns form och ogiltighet

Tilläggsbestämmelse 12.8.3 Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg. De får innehålla uppgift om det val de gäller.

En valsedel är ogiltig om den är försedd med något kännetecken som uppenbarligen har förts på valsedeln med avsikt.

Om en ledamot i ett val har lämnat mer än en valsedel, är valsedlarna ogiltiga. Om sedlarna har samma innehåll, ska dock en av valsedlarna betraktas som giltig vid sammanräkningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.4.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Valsedeln vid proportionellt val

Tilläggsbestämmelse 12.8.4 Vid proportionellt val ska det på valsedeln finnas en beteckning i ord för en viss gruppering av riksdagsledamöter. Efter denna beteckning förs namnen upp i en följd under varandra.

En valsedel är ogiltig om den

- 1. saknar beteckning för en gruppering av riksdagsledamöter,*
- 2. innehåller mer än en beteckning, eller*
- 3. saknar namn på en valbar kandidat.*

Ett namn på en valsedel ska anses obefintligt om

- 1. kandidaten inte är valbar,*
- 2. namnet är överstruket,*
- 3. det inte klart framgår vem som avses, eller*
- 4. ordningen mellan namnet och något annat namn på valsedeln inte klart framgår.*

Ordningföljden mellan kandidatnamnen inom varje gruppering av riksdagsledamöter ska bestämmas genom att ett jämförelsetal beräknas för dem med tillämpning av heltalsmetoden enligt 14 kap. 10 § vallagen (2005:837). Om flera kandidater får lika stora jämförelsetal, ska valet avgöras genom lottning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.4.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Valsedeln vid val av en person

Tilläggsbestämmelse 12.8.5 Vid val av en person ska det på valsedeln finnas ett kandidatnamn.

En valsedel är ogiltig om

- 1. den innehåller två eller flera kandidatnamn,*
- 2. den innehåller namnet på en kandidat som inte är valbar,*
- 3. namnet är överstruket,*
- 4. det inte klart framgår vem som avses, eller*
- 5. den innehåller en beteckning på en gruppering av riksdagsledamöter.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.4.3. Hänvisningen i det nuvarande sista stycket har tagits bort eftersom det endast är en upplysning. Övriga ändringar är av språklig karaktär, och ingen saklig ändring är avsedd.

Suppleantval

9 § *Vid val som avser två eller flera personer ska också suppleanter väljas till minst samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet. Vad som gäller för val av ordinarie ledamöter tillämpas även på suppleanter.*

Efter ett val till ett organ får riksdagen besluta om ändring av antalet suppleanter så länge det inte understiger antalet ordinarie ledamöter.

Utän att antalet suppleanter i ett utskott eller i EU-nämnden utökas får en ersättare som har kallats till tjänstgöring utses till suppleant i ett utskott eller i EU-nämnden om den lediga riksdagsledamoten tillhör utskottet eller nämnden. Då tillämpas det förfarande som anges i 14 §.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 8 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Val av utökat antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse 12.9.1 *Frågor om att välja ett större antal suppleanter än som ursprungligen valts bereds av valberedningen.*

Suppleantval som föranleds av en utökning av antalet suppleanter ska ske så snart det kan ske.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.8.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Antal suppleanter

Tilläggsbestämmelse 12.9.2 *Suppleanter ska väljas till samma antal som de ordinarie ledamöterna, om inte annat är föreskrivet eller särskilt beslutas.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.8.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Suppleanternas tjänstgöring

10 § *En frånvarande ledamots plats i ett organ intas av en suppleant som hör till samma partigrupp, om inte annat är föreskrivet. Om detta inte kan ske, har suppleanterna företräde i den ordning som de har valts eller, om valet har skett med gemensam lista, i den ordning som de har förts upp på listan.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 9 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Överklagande

Överklagande av val med slutna sedlar

11 § Val med slutna sedlar får överklagas av en riksdagsledamot till Valprövningsnämnden. Valet gäller även om det har överklagats.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 5 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Former för överklagande

Tilläggsbestämmelse 12.11.1 Ett överklagande ska vara skriftligt och vara ställt till Valprövningsnämnden men ges in till Riksdagsförvaltningen. Överklagandet ska ha kommit in till Riksdagsförvaltningen inom fem dagar från den dag då resultatet av valet meddelades i kammaren.

När tiden för överklagande har gått ut, ska talmannen vid ett sammanträde med kammaren tillkännage samtliga överklaganden som har kommit in. Talmannen ska bestämma när förklaring över överklagandena ska ha kommit in till Valprövningsnämnden.

När förklarings tiden har gått ut, ska talmannen genast sända skrivelserna med överklaganden till Valprövningsnämnden. Talmannen bör skyndsamt lämna ett yttrande över överklagandena till Valprövningsnämnden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.5.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Valprövningsnämndens beslut

Tilläggsbestämmelse 12.11.2 Om en föreskrift i 6 § andra stycket, 8 § eller tilläggsbestämmelserna 12.8.1–12.8.5 har blivit åsidosatt vid ett val, ska Valprövningsnämnden upphäva valet och förordna om omval.

Omval ska förordnas endast om det med fog kan antas att vad som förekommit har inverkat på valutgången.

Om felet kan avhjälpas genom förnyad sammanräkning eller någon annan mindre ingripande åtgärd, ska Valprövningsnämnden i stället uppdra åt talmannen att vidta denna rättelse.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.5.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Förvaring av valsedlar m.m.

Tilläggsbestämmelse 12.11.3 Valsedlar och annat valmaterial ska förvaras under betryggande säkerhet till dess att valet har vunnit laga kraft.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.5.3. Språkliga ändringar har gjorts.

Nytt val efter överklagande

12 § Har en ny ledamot tagit plats i riksdagen med anledning av att utgången av ett val till riksdagen har blivit ändrad efter ett överklagande, ska val som

riksdagen har genomfört dessförinnan under valperioden göras om, om det begärs av minst tio riksdagsledamöter.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 7 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Vad som sker om uppdraget som riksdagsledamot upphör

Obehörighet

13 § Den som är vald till ett uppdrag som förutsätter ledamotskap av riksdagen, ska avgå från uppdraget om han eller hon lämnar riksdagen eller utses till talman eller till statsråd, om inte annat är föreskrivet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 10 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Val av efterträdare i ett organ

14 § Om någon som har valts till ett organ, som vid valperiodens början tillsattes genom val av två eller flera personer, lämnar sitt uppdrag i förtid, ska den eller de partigrupper som han eller hon var vald för, till talmannen anmäla en efterträdare. Talmannen förklarar den anmälda efterträdaren vald. Om en sådan anmälan inte görs eller om mer än en person anmäls, utser talmannen en efterträdare.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 12 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Kompletteringsval

15 § Om en plats blir ledig i förtid och det ursprungliga valet avsåg endast en person, ska val för den återstående tiden hållas. Vid kompletteringsvalet ska samma förfarande tillämpas som vid det ursprungliga valet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 12 § andra stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Val inom utskott och andra riksdagsorgan

Val av ordförande i ett organ

16 § Ett organ vars ledamöter helt eller delvis väljs av riksdagen väljer inom sig en ordförande och en eller flera vice ordförande, om inte annat är föreskrivet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 13 §.

Val inom ett riksdagsorgan

17 § Val inom ett organ som avses i 16 § ska ske med acklamation eller, om någon ledamot begär det, med slutna sedlar. Vid lika röstetal ska valet avgöras genom lottning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7 kap. 14 § och 7.14.1 sista meningen. Bestämmelsen om lottning har flyttats till huvudbestämmelsen för att tydliggöra hur ett val avgörs och för att överensstämma med bestämmelserna om val med slutna sedlar i 8 §.

Valsedelns form

Tilläggsbestämmelse 12.17.1 Valsedlarna ska vara enkla, slutna och omärkta samt lika till storlek, material och färg.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 7.14.1 första meningen. Språkliga ändringar har gjorts.

13 kap. Riksdagsorgan och nämnder

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- riksdagens ombudsmän (2–4 §§),*
- Riksrevisionen (5–8 §§),*
- Utrikesnämnden och krigsdelegationen (9–12 §§),*
- nämnder (13–17 §§),*
- delegationer till mellanfolkliga organisationer (18 och 19 §§),*
- andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen (20–23 §§), och*
- åtal (24 §).*

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Riksdagens ombudsmän

Ombudsmännens organisation och uppgifter

2 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 6 § regeringsformen välja ombudsmän som ska utöva tillsyn över tillämpningen av lagar och andra författningar i offentlig verksamhet.

Riksdagens ombudsmän ska vara fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Chefsjustitieombudsmannen är administrativ chef och bestämmer inriktningen av verksamheten i stort. Riksdagen får härutöver välja en eller flera ställföreträdande ombudsmän. En ställföreträdande ombudsman ska ha tjänstgjort som riksdagens ombudsman.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 11 § första och andra styckena. Språkliga ändringar har gjorts.

Konstitutionsutskottets samråd med ombudsmännen

Tilläggsbestämmelse 13.2.1 Konstitutionsutskottet ska, på eget initiativ eller på begäran av någon av riksdagens ombudsmän, samråda med en ombudsman om arbetsordningen eller i andra frågor av organisatorisk art.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.11.1.

Val av ombudsmän

3 § Riksdagens ombudsmän samt ställföreträdande ombudsmän väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en ombudsman gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under fjärde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året.

Valet av en ställföreträdande ombudsman gäller för en tid av två år från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 11 § tredje och fjärde styckena i de delar de avser bestämmelser om val. Språkliga ändringar har gjorts.

Beredning av val av ombudsmän

Tilläggsbestämmelse 13.3.1 Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksdagens ombudsmän och ställföreträdande ombudsmän.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.11.2. Språkliga ändringar har gjorts. Beredningen av val av riksdagens ombudsmän behandlas i avsnitt 5.6.1.

Entledigande av ombudsman

4 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet entlediga en ombudsman eller en ställföreträdande ombudsman som inte har riksdagens förtroende.

Om en ombudsman avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja en efterträdare för en ny fyraårsperiod.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 11 § fjärde och femte styckena. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksrevisionen

Riksrevisorernas organisation och uppgifter

5 § Riksdagen ska enligt 13 kap. 8 § regeringsformen välja tre riksrevisorer. En av riksrevisorerna ska vara riksrevisor med administrativt ansvar och svara för myndighetens administrativa ledning. Riksdagen bestämmer vem av riksrevisorerna som ska ha denna uppgift.

En riksrevisor får inte vara i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt föräldrabalken. En riksrevisor får inte heller inneha anställning eller uppdrag eller utöva verksamhet som kan påverka riksrevisorernas självständiga ställning.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 12 § första, tredje och fjärde styckena. Bestämmelsen har ändrats redaktionellt för att ha samma uppbyggnad som bestämmelserna om riksdagens ombudsmän. Hänvisningen i andra stycket avser bestämmelserna om förvaltare i 11 kap. 7 § föräldrabalken. Ingen saklig ändring är avsedd.

Val av riksrevisor

6 § Riksrevisorerna väljs var för sig. Vid val med slutna sedlar tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Valet av en riksrevisor gäller från valet eller den senare tidpunkt som riksdagen bestämmer till dess att ett nytt val har genomförts under sjunde året därefter och den då valde har tillträtt uppdraget. Valet ska aldrig gälla längre än till utgången av det året. En riksrevisor kan inte väljas om.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 12 § andra stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Beredning av val av riksrevisor

Tilläggsbestämmelse 13.6.1 *Konstitutionsutskottet ska bereda val av riksrevisor.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.12.1. Språkliga ändringar har gjorts. Beredningen av val av riksrevisorerna behandlas i avsnitt 5.6.1.

Riksrevisorers anmälningsskyldighet

Tilläggsbestämmelse 13.6.2 *En riksrevisor ska skriftligen anmäla följande förhållanden till riksdagen:*

- 1. innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument,*
- 2. avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån som utges under tid som omfattas av uppdraget i Riksrevisionen,*
- 3. avlönad anställning som inte är av endast tillfällig karaktär,*
- 4. inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksrevisor,*
- 5. uppdrag hos en kommun eller ett landsting, om uppdraget inte är av endast tillfällig karaktär, och*
- 6. andra anställningar och uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande.*

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.12.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Entledigande av riksrevisor

7 § Riksdagen får på begäran av konstitutionsutskottet skilja en riksrevisor från uppdraget.

Om en riksrevisor avgår i förtid, ska riksdagen snarast välja efterträdare för en ny sjuårsperiod.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 13 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksrevisionens parlamentariska råd

8 § Riksdagen väljer för valperioden Riksrevisionens parlamentariska råd.

Rådet består av en riksdagsledamot från varje partigrupp som avses i 3 kap. 5 §. Suppleanter ska inte utses.

Riksdagen väljer bland rådets ledamöter en ordförande och en eller flera vice ordförande. Ordföranden och varje vice ordförande väljs var för sig.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 14 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Utrikesnämnden och krigsdelegationen

Utrikesnämnden

9 § Riksdagen väljer för valperioden ledamöter i Utrikesnämnden enligt bestämmelserna i 10 kap. 12 § regeringsformen.

I Utrikesnämnden är de vice talmännen suppleanter för talmannen. Antalet valda suppleanter ska vara nio.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 8 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Sammanträden i Utrikesnämnden

10 § Utrikesnämnden sammanträder inom stängda dörrar. Statsministern får medge att även någon annan än en ledamot, en suppleant, ett statsråd eller en tjänsteman är närvarande.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 9 §.

Protokoll vid Utrikesnämndens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 13.10.1 Vid Utrikesnämndens sammanträden ska protokoll föras. Sekreterare hos nämnden förordnas av regeringen.

Suppleanter i Utrikesnämnden ska alltid underrättas om nämndens sammanträden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.9.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Försäkran om tystnadsplikt

Tilläggsbestämmelse 13.10.2 En ledamot, suppleant eller tjänsteman ska första gången han eller hon är närvarande vid ett sammanträde med Utrikesnämnden avge försäkran om att följa åtagande om tystnadsplikt enligt 10 kap. 12 § regeringsformen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.9.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Krigsdelegationen

11 § Riksdagen ska enligt 15 kap. 2 § regeringsformen välja en krigsdelegation inom sig.

Krigsdelegationen består av talmannen som ordförande och av 50 andra ledamöter, som riksdagen väljer för riksdagens valperiod. Delegationen väljer inom sig vice ordförande enligt 12 kap. 16 §. En riksdagsledamot är behörig att vara ledamot i krigsdelegationen även om han eller hon tillhör regeringen. Suppleanter ska inte utses till krigsdelegationen.

Om en ledamot får varaktigt förhinder när delegationen har trätt i riksdagens ställe, utses en annan riksdagsledamot till ersättare på det sätt som anges i 12 kap. 14 §.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 15 §. Bestämmelsen har kompletterats med att delegationen ska välja vice ordförande inom sig.

Förberedelse av krigsdelegationens arbete

Tilläggsbestämmelse 13.11.1 Krigsdelegationens ordförande och vice ordförande ska förbereda delegationens verksamhet för den händelse att delegationen träder i riksdagens ställe.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.15.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Krigsdelegationens sammanträden

Tilläggsbestämmelse 13.11.2 Bestämmelserna i 7 kap. 16 § samt tilläggsbestämmelserna 7.15.1 andra stycket och 7.15.2–7.15.4 tillämpas på krigsdelegationen när den inte är i riksdagens ställe.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.15.2. Språkliga ändringar har gjorts.

Förordnande att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe

12 § För beslut att krigsdelegationen ska träda i riksdagens ställe enligt 15 kap. 2 § regeringsformen sammanträder Utrikesnämndens ledamöter på kallelse av talmannen eller, vid förhinder för talmannen, en vice talman, eller på kallelse av två av nämndens övriga ledamöter.

Förhandlingarna leds av talmannen, av en vice talman eller, om ingen av dem är närvarande, av ålderspresidenten.

Om det vid omröstning till beslut blir lika röstetal, gäller ordförandens mening.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 10 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Nämnder

Valprövningsnämnden

13 § Riksdagen ska välja en valprövningsnämnd och till nämnden välja ordförande och ledamöter enligt bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen.

Riksdagen väljer särskilt en ersättare för ordföranden. Bestämmelserna i 3 kap. 12 § regeringsformen om ordföranden tillämpas också på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 2 §. Bestämmelsen har kompletterats med en inledning om att riksdagen ska välja en valprövningsnämnd.

Statsrådsarvodesnämnden

14 § Statsrådsarvodesnämnden består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 4 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Beredning av val till Statsrådsarvodesnämnden

Tilläggsbestämmelse 13.14.1 Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Statsrådsarvodesnämnden.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.4.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksdagens arvodesnämnd

15 § Riksdagens arvodesnämnd består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 4 a §, som träder i kraft den 1 maj 2014. Språkliga ändringar har gjorts.

Beredning av val till Riksdagens arvodesnämnd

Tilläggsbestämmelse 13.15.1 Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Riksdagens arvodesnämnd.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.4a.1, som träder i kraft den 1 maj 2014. Språkliga ändringar har gjorts.

Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

16 § Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna består av en ordförande och två andra ledamöter. De väljs var för sig av riksdagen efter ett ordinarie val till riksdagen för tiden till dess att ett nytt val till nämnden har ägt rum. Suppleanter ska inte utses.

Om en ledamot av sjukdom eller annan orsak blir förhindrad att utföra sitt uppdrag, väljer riksdagen en person i hans eller hennes ställe så länge hindret varar.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 5 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Beredning av val till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

Tilläggsbestämmelse 13.16.1 Konstitutionsutskottet ska bereda val av ledamöter till Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.5.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksdagens överklagandenämnd

17 § Riksdagens överklagandenämnd består av en ordförande, som ska vara eller ha varit ordinarie domare och inte vara ledamot av riksdagen, och fyra andra ledamöter, valda inom riksdagen. Ordföranden väljs särskilt. Val till överklagandenämnden avser riksdagens valperiod.

För ordföranden ska det finnas en ersättare. Bestämmelser om ordföranden ska tillämpas även på ersättaren.

Vid val med slutna sedlar av ordföranden eller ersättare för ordföranden i överklagandenämnden tillämpas samma förfarande som vid val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 5 § andra tredje och fjärde styckena. Språkliga ändringar har gjorts.

Delegationer till mellanfolkliga organisationer

Delegationer som väljs av riksdagen

18 § Om det har träffats en internationell överenskommelse att riksdagen bland sina ledamöter ska välja ledamöter i en delegation till en mellanfolklig

organisation, får bestämmelser om detta införas i en tilläggsbestämmelse till denna paragraf.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 6 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Nordiska rådet

Tilläggsbestämmelse 13.18.1 Riksdagen väljer årligen 20 ledamöter i Nordiska rådets svenska delegation. De väljs efter riksmötets inledande för tiden till dess att ett nytt val till delegationen har ägt rum.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.6.1. Eftersom valet av delegationen enligt den nuvarande ordningen gäller för riksmötet infaller vid varje riksmötes inledande en period då Sverige står utan delegation. För att överensstämja med bestämmelsen i artikel 47 i Helsingforsavtalet har tilläggsbestämmelsen ändrats så att valet ska ske årligen och gälla till dess att nästa val äger rum.

Europarådet

Tilläggsbestämmelse 13.18.2 Riksdagen väljer sex ledamöter i den svenska delegationen till Europarådets parlamentariska församling. Delegationen väljs för tiden från den 1 november samma år som val till riksdagen ägt rum till motsvarande tidpunkt efter nästa val.

En ledamot av eller en suppleant i delegationen som lämnat riksdagen i samband med ett riksdagsval får kvarstå under den återstående delen av delegationens mandatperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.6.2. Den har ändrats så att namnet på den församling som delegationen deltar i är korrekt angivet.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa

Tilläggsbestämmelse 13.18.3 Riksdagen väljer åtta ledamöter i den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Delegationen väljs för riksdagens valperiod.

Delegationen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.6.3. Den har ändrats så att namnet på den församling som delegationen deltar i är korrekt angivet.

Delegationer som utses av talmannen

19 § Partigrupperna nominerar ledamöter till delegationerna till Interparlamentariska unionen respektive den parlamentariska församlingen för Unionen för Medelhavet.

Talmannen beslutar efter samråd med gruppledarna om sammansättningen av delegationerna. Beslutet gäller för den tid som talmannen bestämmer.

Bestämmelsen är ny och behandlas i avsnitt 5.6.3.

Andra uppdrag som tillsätts genom val av riksdagen

Riksföreståndare

20 § Om val av riksföreståndare, vice riksföreståndare eller en person som ska tjänstgöra som tillfällig riksföreståndare enligt 5 kap. 5 och 7 §§ regeringsformen ska ske med slutna sedlar, tillämpas förfarandet som gäller för val av talman enligt 3 kap. 4 § andra stycket. Valet gäller till dess riksdagen beslutar annat.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 3 §. Språkliga ändringar har gjorts.

Riksbankens fullmäktige

21 § Val av fullmäktige i Riksbanken enligt 9 kap. 13 § regeringsformen avser riksdagens valperiod.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 7 §.

Hinder mot att vara ledamot i Riksbankens fullmäktige

Tilläggsbestämmelse 13.21.1 En ledamot i fullmäktige i Riksbanken får inte

1. vara statsråd,

2. vara ledamot av Riksbankens direktion,

3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn, eller

4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör honom eller henne olämplig för uppdraget som fullmäktig.

En ledamot får inte heller vara underårig, i konkurs, underkastad näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, ska riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar ska anmälas till riksdagen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.7.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Ledamöter i konvent för fördragsändringar inom Europeiska unionen

22 § Riksdagen ska inom sig välja ledamöter och suppleanter i konvent som inrättas för att förbereda fördragsändringar inom Europeiska unionen. Om ett riksdagsval öger rum under tiden som ett konvent arbetar, ska riksdagen efter riksdagsvalet genomföra ett nytt val av ledamöter och suppleanter i konventet. Vid valet tillämpas i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 §, 12 kap. 6–8 och 11 §§ samt för suppleanternas tjänstgöring 12 kap. 10 §.

Konventsledamöter ska lämna information om konventets arbete vid sammanträden med kammaren.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 10 kap. 7 §.

Ytterligare bestämmelser

23 § Riksdagen får meddela närmare bestämmelser för riksdagens organ samt utse representanter i visst fall.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8 kap. 16 §.

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond

Tilläggsbestämmelse 13.23.1 Riksdagen fastställer stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och väljer tolv ledamöter i stiftelsens styrelse i enlighet med 3 § i stiftelsens stadgar (RFS 1988:1).

Stiftelsen ska årligen lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.16.1.

Domarnämnden

Tilläggsbestämmelse 13.23.2 Riksdagen väljer i enlighet med bestämmelserna i 4 § lagen (2010:1390) om utnämning av ordinarie domare två ledamöter som representerar allmänheten i Domarnämnden och en personlig ersättare för var och en av dem.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 8.16.2.

Åtal

24 § Åtal mot nedan angivna befattningshavare för ett brott begånget i utövningen av hans eller hennes uppdrag eller anställning får beslutas

1. endast av finansutskottet när det gäller åtal mot en fullmäktig i Riksbanken eller en ledamot av Riksbankens direktion,

2. endast av konstitutionsutskottet när det gäller åtal mot en ledamot av riksdagsstyrelsen, Valprövningsnämnden eller Riksdagens överklagandenämnd, mot en av riksdagens ombudsmän, riksrevisorerna eller mot riksdagsdirektören.

Bestämmelserna i första stycket om åtal mot en ledamot av Riksbankens direktion ska inte tillämpas i fråga om ett brott begånget i utövningen av Riksbankens beslutanderätt enligt lagen (1992:1602) om valuta- och kreditreglering.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 8 §. Språkliga ändringar har gjorts.

14 kap. Riksdagsförvaltningen

Kapitlets innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om

- Riksdagsförvaltningen (2 och 3 §§),*
- Riksdagsförvaltningens ledning (4–7 §§), och*
- överklagande (8 §).*

Bestämmelsen är ny och beskriver innehållet i kapitlet.

Riksdagsförvaltningen

Riksdagsförvaltningens uppgifter

2 § Riksdagsförvaltningen ska ge stöd till arbetet i kammaren, utskotten och EU-nämnden samt bistå riksdagens ledamöter och organ med sakuppgifter för riksdagsarbetet.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver, när det gäller riksdagen och riksdagens myndigheter, i den omfattning riksdagen bestämmer

- 1. ansvara för centrala förhandlingar med de fackliga organisationerna samt företräda riksdagens myndigheter i sådana tvister,*
- 2. upprätta förslag till anslag på statens budget, dock inte för Riksrevisionen,*
- 3. i övrigt handlägga frågor om förvaltningen inom riksdagen och frågor om förvaltning av ekonomisk natur inom riksdagens myndigheter, utom Riksbanken, och*
- 4. besluta om föreskrifter och råd i sådana frågor som avses i 1–3.*

Första stycket första ledet är nytt och har lagts till för att det av riksdagsordningen ska framgå att Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja den parlamentariska processen. Övervägandena finns i avsnitt 5.7. Första stycket andra ledet i bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 7 §. Syftet med bestämmelsen i den delen är att reglera ledamöters och organs rätt till bistånd med information och sakuppgifter. I det avseendet är biblioteket en viktig och självklar del. Andra delar av biståndet med sakuppgifter, t.ex. Riksdagens utredningstjänst, anges dock inte särskilt. Det finns därför inte några sakliga skäl att i fortsättningen särskilt ange biblioteket. Någon ändring av nuvarande sakförhållanden är inte avsedd.

Andra stycket motsvarar nuvarande 9 kap. 4 §. Punkt 1 i listan har anpassats till lydelsen i instruktionen för Riksdagsförvaltningen (2011:745).

Kanslier för utskotten och EU-nämnden

Tilläggsbestämmelse 14.2.1 Utskotten och EU-nämnden biträds av kanslier som ingår i Riksdagsförvaltningen.

Chefen för ett kansli ska vara svensk medborgare.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 2 §. Eftersom utskottens och EU-nämndens kanslier ingår i Riksdagsförvaltningen har bestämmelsen gjorts till en tilläggsbestämmelse till huvudbestämmelsen om Riksdagsförvaltningen.

Instruktion för Riksdagsförvaltningen

3 § Riksdagen beslutar om instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 3 §.

Riksdagsförvaltningens ledning

Riksdagsdirektör

4 § Riksdagsdirektören är chef för Riksdagsförvaltningen, låter föra protokollet vid sammanträden med kammaren, expedierar riksdagens beslut, är sekreterare i krigsdelegationen och biträder i övrigt talmannen i riksdagsarbetet.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 1 § första stycket. Språkliga ändringar har gjorts.

Val av riksdagsdirektör

5 § Riksdagen väljer riksdagsdirektör. Valet äger rum vid början av riksmötet närmast efter ett ordinarie val till riksdagen. Valet gäller från valtillfället, eller annan tidpunkt som riksdagen beslutar, för tiden till dess ett nytt val av riksdagsdirektör har genomförts och den då valde har tillträtt tjänsten.

Vid val med slutna sedlar är den vald som får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna. Om en sådan röstövertikt inte uppnås, sker ett nytt val. Om inte heller då någon får tre fjärdedelar eller fler av de avgivna rösterna, bereds valet på nytt.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 1 § andra och tredje styckena. Bestämmelsen har kompletterats med en uppgift om att riksdagsdirektören, efter ett beslut av riksdagen, kan få tillträda tjänsten vid en senare tidpunkt än valtillfället. Ändringen behandlas i avsnitt 5.6.2.

Beredning av val av riksdagsdirektör

Tilläggsbestämmelse 14.5.1 Valet av riksdagsdirektör ska beredas av en grupp bestående av talmannen och gruppledarna.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9.1.1. Språkliga ändringar har gjorts.

Avskedande av riksdagsdirektör

6 § Riksdagen får på begäran av riksdagsstyrelsen avskeda en riksdagsdirektör som grovt har åsidosatt sina åligganden mot riksdagen.

Bestämmelsen är ny och behandlas i avsnitt 5.6.2.

Tillförordnad riksdagsdirektör

7 § Om riksdagen står utan riksdagsdirektör, ska riksdagen välja en tillförordnad riksdagsdirektör för tiden till dess att en ordinarie riksdagsdirektör har valts och tillträtt.

Bestämmelsen är ny och behandlas i avsnitt 5.6.2.

Överklagande

Överklagande av förvaltningsbeslut

8 § Beslut av ett riksdagsorgan i ett förvaltningsärende som får överklagas enligt särskilda bestämmelser, prövas av allmän förvaltningsdomstol i de fall som riksdagen bestämmer och i övriga fall av Riksdagens överklagandenämnd.

Bestämmelsen motsvarar nuvarande 9 kap. 5 § första stycket.

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

- 1. Denna lag träder i kraft den 1 september 2014, då riksdagsordningen (1974:153) ska upphöra att gälla.*
- 2. Om det i lag eller annan författning hänvisas till bestämmelser i riksdagsordningen (1974:153) som har ersatts genom bestämmelser i denna lag, ska i stället de nya bestämmelserna tillämpas.*
- 3. Föreskrifter som har meddelats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) och som gäller när denna lag träder i kraft ska anses meddelade enligt denna lag.*
- 4. Beslut som har fattats med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses fattade med stöd av denna lag.*
- 5. Val som har genomförts med stöd av riksdagsordningen (1974:153) ska anses genomförda med stöd av denna lag.*

6. *Ärenden som väckts inom riksdagen före den 1 september 2014 men ännu inte avgjorts ska handläggas enligt denna lag.*

Den nya riksdagsordningen bör träda i kraft den 1 september 2014. Den tidpunkten ligger i nära anslutning till att valperioden avslutas. Arbetet i riksdagen kan antas vara begränsat fram till dess att den nyvalda riksdagen sammanträder efter valet.

*Bilaga (tilläggsbestämmelse 7.5.1)**1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om*

- a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,*
- b) lagstiftning om radio, television och film,*
- c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,*
- d) press- och partistöd,*
- e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisor, skiljande av riksrevisor från uppdraget och åtal mot riksrevisor,*
- f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,*
- g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,*
- h) den kommunala självstyrelsen,*
- i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet samt*
- j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.*

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

- a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,*
- b) kredit- och fondväsendet,*
- c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,*
- d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,*
- e) den kommunala ekonomin,*
- f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,*
- g) statens egendom och upphandling i allmänhet,*
- h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,*
- i) budgettekniska frågor samt*
- j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.*

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

- a) skatteförfarandet,*
- b) folkbokföring,*
- c) exekutionsväsendet samt*
- d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.*

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

- a) domstolarna,*
- b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,*
- c) åklagarväsendet,*
- d) polisväsendet,*
- e) rättsmedicinen,*
- f) kriminalvården,*
- g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar samt*
- h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.*

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

- a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utskökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- b) försäkringsavtalsrätt,
- c) associationsrätt,
- d) skadeståndsrätt,
- e) transporträtt,
- f) konkursrätt,
- g) konsumentpolitik,
- h) internationell privaträtt,
- i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
- j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
- k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
- l) vattenrätt,
- m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet samt
- n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

- a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
- b) internationellt utvecklingssamarbete,
- c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

- a) totalförsvaret,
  - b) samhällets räddningstjänst,
  - c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
  - d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
  - e) sjö- och kustövervakning,
- allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
- b) familjeförmåner,
- c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
- d) förmåner vid ålderdom,
- e) förmåner till efterlevande,
- f) bostadsstöd,
- g) sjuklön,

- h) socialavgifter,*
- i) migration,*
- j) svenskt medborgarskap samt*
- k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.*

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

- a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,*
- b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,*
- c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,*
- d) alkoholpolitiska åtgärder,*
- e) hälso- och sjukvård,*
- f) sociala ärenden i övrigt samt*
- g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.*

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna kultur- och bildningsändamål,*
- b) kulturarv,*
- c) folkbildning,*
- d) ungdomsverksamhet,*
- e) internationellt kulturellt samarbete,*
- f) idrotts- och friluftsvksamhet,*
- g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,*
- h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,*
- i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning samt*
- j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.*

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

- a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,*
- b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,*
- c) studiestöd samt*
- d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.*

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

- a) vägar och vägtrafik,*
- b) järnvägar och järnvägstrafik,*
- c) hamnar och sjöfart,*
- d) flygplatser och luftfart,*
- e) post,*
- f) elektroniska kommunikationer,*
- g) it-politik samt*
- h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.*

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

- a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
- b) vädertjänst,
- c) naturvård,
- d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

- a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
- b) industri och hantverk,
- c) handel,
- d) immaterialrätt,
- e) energipolitik,
- f) regional tillväxtpolitik,
- g) statlig företagsamhet,
- h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet samt
- i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional tillväxt, 21 Energi och 24 Näringsliv.

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

- a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
- b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
- c) integration,
- d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
- e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning samt
- f) anslag inom utgiftsområdena 13 Integration och jämställdhet och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Bestämmelserna i bilagan motsvaras av nuvarande 4.6.1–4.6.15. Frågan behandlas i avsnitt 5.1.

Bestämmelserna har ändrats redaktionellt i fråga om numrering och punktuppställning. Vissa språkliga ändringar har också gjorts, till följd av bl.a. ny lagstiftning, utan att någon ändring i sak är avsedd.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän

1 § Riksdagens ombudsmän är enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen fyra, en chefsjustitieombudsman och tre justitieombudsmän. Härutöver kan finnas en eller flera ställföreträdande ombudsmän.

Chefsjustitieombudsmannen och justitieombudsmännen har i den omfattning som anges i 2 § tillsyn över att de som utövar offentlig verksamhet efterlever lagar och andra författningar samt i övrigt fullgör sina åligganden.

4 § Ombudsmännen *ska* verka för att brister i lagstiftningen avhjälpas. Uppkommer under tillsynsverksamheten anledning att väcka fråga om en författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får en ombudsman göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 9.16.5 till riksdagsordningen eller till regeringen.

En justitieombudsman ska samråda med chefsjustitieombudsmannen innan han eller hon gör framställning enligt första stycket.

12 § Enligt 13 kap. 2 § riksdagsordningen är chefsjustitieombudsmannen administrativ chef och bestämmer inriktningen *av verksamheten i stort*. Chefsjustitieombudsmannen ansvarar inför riksdagen för verksamheten och ska se till att den bedrivs effektivt och enligt gällande rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att Riksdagens ombudsmän hushållar väl med statens medel.

Chefsjustitieombudsmannen ska, efter samråd med övriga ombudsmän, i arbetsordning meddela bestämmelser om organisationen av verksamheten och om ansvarsområden för var och en av ombudsmännen, besluta om verksamhetsplan för myndigheten samt besluta om årsredovisning och förslag till anslag på statsbudgeten för Riksdagens ombudsmän.

Bestämmelser om internrevision finns i lagen (2006:999) med ekonomiska administrativa bestämmelser m.m. för *Riksdagsförvaltningen*, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

1, 4 och 12 §§ har ändrats redaktionellt beroende på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen. 12 § har ändrats språkligt för att korrespondera med 13 kap. 2 § andra stycket riksdagsordningen. Någon ändring i sak är inte avsedd.

8.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank

2 kap.

1 § Ledamöter av fullmäktige får inte

1. vara statsråd,
2. vara ledamot av Riksbankens direktion,
3. vara ledamot eller suppleant i styrelsen för en bank eller ett annat företag som står under Finansinspektionens tillsyn eller
4. inneha en annan anställning eller ett annat uppdrag som gör dem olämpliga för uppdraget som fullmäktig.

Ledamöterna får inte heller vara underåriga, i konkurs, underkastade näringsförbud eller ha förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken.

Om en ledamot tar en sådan anställning eller ett sådant uppdrag som kan strida mot bestämmelserna i första stycket, *ska* riksdagen på förslag av finansutskottet entlediga ledamoten från uppdraget i fullmäktige. De anställningar eller uppdrag som en ledamot tar *ska* anmälas till riksdagen.

Denna bestämmelse finns i tilläggsbestämmelsen 13.21.1 till riksdagsordningen.

4 kap.

1 § Uppkommer i Riksbankens verksamhet anledning att väcka en fråga om författningsändring eller någon annan åtgärd från statens sida, får fullmäktige eller direktionen inom sitt respektive ansvarsområde göra framställning i ämnet till riksdagen enligt tilläggsbestämmelsen 9.16.4 till riksdagsordningen eller till regeringen.

Innan en framställning till riksdagen eller regeringen görs *ska* fullmäktige och direktionen samråda med varandra.

Ändringarna är endast redaktionella och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

8.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter

7 § Beslut varigenom Riksdagens överklagandenämnd prövat en dit överklagad fråga får inte överklagas.

Ett beslut som avses i 4 § första stycket överklagas hos Högsta förvaltningsdomstolen om talan förs av en enskild eller av en kommunal myndighet.

Ett beslut om inkomstgaranti eller efterlevandeskydd överklagas enligt bestämmelserna i 16 kap. lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter eller 12 kap. den upphävda lagen (1996:304) om arvode m.m. till Sveriges ledamöter av Europaparlamentet.

Övriga beslut överklagas i enlighet med 14 kap. 8 § riksdagsordningen hos Riksdagens överklagandenämnd.

Ändringen är endast redaktionell och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

8.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter

4 kap.

3 a § Riksdagsstyrelsen eller den som riksdagsstyrelsen bestämmer fattar beslut om en riksdagsledamots utrikes tjänsteresa.

Riksdagsstyrelsen fastställer ett belopp per valperiod för en riksdagsledamots enskilda utrikes tjänsteresa. Medel som inte använts till sådan tjänsteresa ska överföras till Riksdagsförvaltningen.

Regler om utrikes tjänsteresa på uppdrag av partigrupp i riksdagen finns i lagen (1999:1209) om stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen.

Ändringen är en konsekvens av att bestämmelsen om utskottens utrikesresor tas bort ur riksdagsordningen.

8.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen

2 § Riksrevisionen leds av tre riksrevisorer. En av riksrevisorerna är riksrevisor med administrativt ansvar och svarar för den administrativa ledningen av myndigheten.

Om riksrevisorn med administrativt ansvar är förhindrad att fatta beslut i en fråga som denne ska besluta om, och beslutet är brådskande, får i första hand den riksrevisor som har varit riksrevisor längst tid och i andra hand den riksrevisor som är äldst, fatta beslut i frågan.

Vid Riksrevisionen ska också Riksrevisionens parlamentariska råd finnas.

I 13 kap. 5, 6 och 8 §§ riksdagsordningen finns bestämmelser om val av riksrevisorer och Riksrevisionens parlamentariska råd.

10 § Av 9 kap. 16 § första och fjärde styckena riksdagsordningen framgår att *Riksrevisionen* eller riksrevisorerna var för sig får göra framställningar hos riksdagen i frågor som rör Riksrevisionens kompetens, organisation, personal och verksamhetsformer.

En riksrevisor får göra framställningar enligt första stycket först efter samråd med övriga riksrevisorer.

14 a § Vid Riksrevisionen ska föras en förteckning över sådana finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument och som innehas av arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer i Riksrevisionen med särskild insynsställning.

De arbetstagare, uppdragstagare och funktionärer som riksrevisorerna gemensamt bestämmer är skyldiga att till Riksrevisionen anmäla innehav och ändringar i innehav av finansiella instrument. Anmälningsskyldighet enligt denna paragraf gäller inte för riksrevisorerna.

I tillägsbestämmelsen 13.6.2 till riksdagsordningen finns bestämmelser om att en riksrevisor skriftligen ska anmäla innehav och ändring i innehavet av finansiella instrument som anges i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument samt vissa andra förhållanden till riksdagen.

Ändringarna i 2, 10 och 14 a §§ är endast redaktionella och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

8.7 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

39 kap.

5 c § Sekretess gäller i ärende om val av riksdagsdirektör för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har blivit vald.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

Bestämmelsen är ny och behandlas i avsnitt 5.6.2.

5 d § Sekretess gäller i ärende om val av en riksdagens ombudsman eller en riksrevisor för uppgift som lämnar eller kan bidra till upplysning om en enskild kandidats identitet, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde lider men.

Sekretess gäller inte beslut i ärende eller uppgift om den som har blivit vald.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tio år.

Bestämmelsen är ny och behandlas i avsnitt 5.6.1.

41 kap.

1 § För uppgift om vad som har förekommit vid sammanträde med riksdagens kammare tillämpas sekretessbestämmelserna i denna lag endast om sammanträdet har hållits inom stängda dörrar.

För uppgift som har tagits in i kammarens protokoll gäller sekretess enligt denna lag endast i de fall som avses i 15 kap. För uppgift i annat riksdagens protokoll eller beslut tillämpas endast bestämmelserna i 15 kap., 19 kap. 7 § och, när det gäller yttranden som nedtecknats vid EU-nämndens överläggningar med regeringen enligt tilläggsbestämmelsen 7.15.5 riksdagsordningen, 16 kap. denna lag.

Andra stycket har ändrats som en konsekvens av ändringen i riksdagsordningen i fråga om uppteckningar från EU-nämndens överläggningar med regeringen. Frågan om stenografiska uppteckningar behandlas i avsnitt 5.2.9.

2 § Föreskrifterna i 7 kap. 1 § samt 8 kap. gäller inte ledamot av riksdagen, när det är fråga om uppgift som ledamoten har tagit emot under utövandet av sitt uppdrag. Föreskrifter om tystnadsplikt för riksdagsledamöter och för tjänstemän i riksdagen finns i 10 kap. 12 § regeringsformen samt 6 kap. 8 § och 7 kap. 20 § riksdagsordningen.

Hänvisningarna i paragrafen har ändrats som en följd av den nya riksdagsordningen.

44 kap.

1 § Rätten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 2 §§ yttrandefrihetsgrundlagen att meddela och offentliggöra uppgifter inskränks av den tystnadsplikt som följer av

1. beslut enligt 10 kap. 12 § tredje stycket andra meningen regeringsformen,
2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen,
3. 2 kap. 3 § yttrandefrihetsgrundlagen,
4. 6 kap. 8 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt, och
5. beslut enligt 7 kap. 20 § riksdagsordningen, när det är fråga om uppgift vars röjande kan antas sätta rikets säkerhet i fara eller annars skada landet allvarligt.

Hänvisningarna i paragrafen har ändrats som en följd av den nya riksdagsordningen.

8.8 Förslaget till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

2 kap.

3 § Om riksdagen enligt 11 kap. 18 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden, ska regeringen i budgetpropositionen redovisa en beräkning av hur utgifterna fördelas på utgiftsområden för det andra och tredje tillkommande budgetåret.

10 kap.

3 § Regeringen ska i budgetpropositionen lämna en redovisning av de resultat som uppnåtts i verksamheten i förhållande till de av riksdagen beslutade målen. Om riksdagen enligt 11 kap. 18 § riksdagsordningen har beslutat att hänföra statens utgifter till utgiftsområden ska redovisningen vara anpassad till utgiftsområdena.

Ändringarna i 2 kap. 3 § och 10 kap. 3 § är endast redaktionella och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

8.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen

1 § Riksdagsförvaltningen är en myndighet under riksdagen med uppgift att biträda riksdagen.

Riksdagsförvaltningen ska

1. tillhandahålla resurser och service för talmannens, kammarens, utskottens och övriga riksdagsorgans verksamhet samt för riksdagsledamöterna och partikanslierna,

2. svara för de myndighetsfunktioner och förvaltningsuppgifter som anges i 14 kap. 2 § riksdagsordningen,
3. informera om riksdagens arbete och frågor som rör EU och
4. vårda och bevara de byggnader och samlingar som riksdagen och Riksdagsförvaltningen disponerar.

Riksdagsförvaltningen ska därutöver biträda riksdagens nämndmyndigheter enligt vad som sägs i 2 och 7 a §§. Riksdagens nämndmyndigheter är

- a. Partibidragsnämnden,
- b. Riksdagens arvodesnämnd,
- c. Statsrådsarvodesnämnden,
- d. Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna,
- e. Riksdagens överklagandenämnd,
- f. Valprovsningsnämnden och
- g. Riksdagens ansvarsnämnd.

Ändringen i 1 § andra stycket 2 är redaktionell och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

Ändringen i andra stycket 3 innebär att uppgiften att handlägga ärenden om riksdagens internationella kontakter har tagits bort. Frågor om internationell kontaktverksamhet har i likhet med vad som gäller för EU-frågor blivit en integrerad del av riksdagens arbete. Av samma skäl som anförs för att dela upp riksdagsordningens nuvarande kapitel om EU-frågor bör inte frågor om internationell kontaktverksamhet särskilt nämnas. Sådana frågor är dessutom ofta närmare knutna till den politiska verksamheten än till förvaltningsfrågor.

10 a § Riksdagsstyrelsen får meddela föreskrifter om utskottens och EU-nämndens utrikesresor.

Bestämmelsen är ny och motsvarar nuvarande 4 kap. 19 § andra stycket riksdagsordningen. Frågan bör regleras i instruktionen för Riksdagsförvaltningen och inte i riksdagsordningen. Bestämmelsen har kompletterats med en uppgift om att riksdagsstyrelsens föreskrifter utöver utskottens studieresor även får omfatta EU-nämndens utrikesresor. Utöver det är inte någon saklig ändring avsedd.

24 § Riksdagsdirektören väljs och entledigas av riksdagen enligt bestämmelser i riksdagsordningen.

Annan personal anställs av Riksdagsförvaltningen.

Bestämmelsen är kompletterad med en upplysning om att det är riksdagen som beslutar om entledigande av riksdagsdirektör enligt bestämmelser i riksdagsordningen. Den bestämmelse som avses i fråga om entledigande är 12 kap. 4 § riksdagsordningen.

8.10 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:881) med instruktion för Statsrådsarvodesnämnden

3 § Enligt 13 kap. 14 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Ändringen är endast redaktionell och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

8.11 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:882) med instruktion för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorerna

3 § Enligt 13 kap. 16 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Ändringen är endast redaktionell och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

8.12 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:883) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd

3 § Enligt 13 kap. 15 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och två övriga ledamöter.

Bestämmelsen är ny och utgör en information om arvodesnämndens sammansättning.

8.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:884) med instruktion för Riksdagens överklagandenämnd

1 § Bestämmelser om Riksdagens överklagandenämnds uppgifter finns i 14 kap. 8 § riksdagsordningen, lagen (1989:186) om överklagande av administrativa beslut av Riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter samt i föreskrifter som meddelas av Riksdagsförvaltningen.

Nämnden är en myndighet under riksdagen.

3 § Enligt 13 kap. 17 § riksdagsordningen består nämnden av en ordförande och fyra övriga ledamöter.

Ändringarna i 1 och 3 §§ är endast redaktionella och beror på ny paragrafnumrering i riksdagsordningen.

BILAGA 1

Omvandlingstabell riksdagsordning (1974:153)/Förslag till ny riksdagsordning

*Riksdagsordning (1974:153)**Förslag till ny riksdagsordning*

1 kap. 1 §	2 kap. 2 § och 2.2.1
1 kap. 2 § första stycket	3 kap. 2 §
1 kap. 2 § andra stycket	3 kap. 8 § och 3.8.1
1 kap. 2 § tredje stycket	3 kap. 9 §
1 kap. 2 § fjärde stycket	3 kap. 7 §
1 kap. 3 § första stycket	3 kap. 3 §
1 kap. 3 § andra stycket	3.8.1
1 kap. 3 § tredje stycket	6.13.2
1.3.1	3.2.1
1 kap. 4 §	3 kap. 6 §
1.4.1	3.6.1
1 kap. 5 § första stycket	4 kap. 2 §
1 kap. 5 § andra och tredje styckena	4.4.1
1 kap. 5 § fjärde stycket	4 kap. 3 §
1.5.1	4.4.1
1.5.2	4.4.1
1.5.2 andra stycket tredje meningen	4 kap. 3 §
1 kap. 6 § första stycket	5 kap. 3 §
1 kap. 6 § andra stycket	5 kap. 4 §
1.6.1	5.4.1
1 kap. 7 §	5 kap. 5 §
1.7.1	5.5.1
1.7.1 andra stycket	6.13.2
1 kap. 8 §	5 kap. 6 §
1 kap. 9 §	4 kap. 5 § och 4.5.1
2 kap. 1 § första meningen	6 kap. 3 §
2 kap. 1 § andra meningen	6 kap. 6 §
2.1.1	6.3.1
2 kap. 2 § första stycket	6 kap. 4 §
2 kap. 2 § andra stycket	6 kap. 5 § och 3.3.1
2 kap. 2 § tredje stycket	6 kap. 6 §
2 kap. 3 §	6 kap. 25 §
2.3.1	6 kap. 25 § och 6.25.1
2 kap. 4 § första stycket	6 kap. 7 §
2 kap. 4 § andra stycket	6 kap. 8 §
2.4.1	6 kap. 26 och 27 §§ samt 6.26.1
2 kap. 5 § första och tredje styckena	6 kap. 9 §
2 kap. 5 § andra stycket	6 kap. 10 §

*Riksdagsordning (1974:153)**Förslag till ny riksdagsordning*

2.5.1	–
2.5.2	6.10.1
2 kap. 6 §	6 kap. 2, 11 och 12 §§ och 6.2.1
2.6.1	6.12.1
2 kap. 7 §	6 kap. 13 §
2.7.1 första stycket	6.13.1
2.7.1 andra stycket	6.13.2
2.7.2	6.13.2
2.7.3	–
2.7.4	6 kap. 13 §
2 kap. 8 §	6 kap. 14 §
2 kap. 9 §	11 kap. 7 §
2 kap. 10 § första stycket	6 kap. 15 §
2 kap. 10 § andra stycket	6 kap. 17 §
2 kap. 10 § tredje stycket	6 kap. 23 §
2.10.1	6.13.2
2 kap. 11 §	6 kap. 19 §
2 kap. 12 §	6 kap. 16 §
2 kap. 13 §	6 kap. 20 §
2 kap. 14 §	6 kap. 21 §
2.14.1	6.21.1
2.14.2	6.23.1
2 kap. 15 §	6 kap. 22 §
2.15.1 första stycket	6.22.1
2.15.1 andra stycket	6.22.2
2.15.2	6.22.3
2.15.3	6.25.2
2 kap. 16 §	6 kap. 24 §
2.16.1	6.24.1
2.16.2	6.24.2
3 kap. 1 §	9 kap. 2 §
3.1.1	9.2.1
3 kap. 2 §	9 kap. 5 §
3.2.1	9.5.1
3.2.2	9.5.2
3.2.3	9.5.3
3 kap. 3 §	9 kap. 3 §
3 kap. 4 §	9 kap. 3 §
3 kap. 5 §	9 kap. 4 §
3 kap. 6 §	6 kap. 18 § och 9 kap. 6 §
3.6.1	9.6.1
3.6.2	6.13.2
3.6.3	9 kap. 8 §
3 kap. 7 §	9 kap. 15 §
3 kap. 8 §	9 kap. 16 §
3.8.1	9.16.1
3.8.2	9.16.2

*Riksdagsordning (1974:153)**Förslag till ny riksdagsordning*

3.8.3	9.16.4
3.8.4	9.16.5
3.8.5	9.16.6
3 kap. 8 a §	9 kap. 17 §
3.8a.1	9 kap. 17 §
3.8a.2	9 kap. 17 §
3 kap. 9 §	9 kap. 9 §
3.9.1	9.9.1
3 kap. 10 §	9 kap. 10 §
3 kap. 11 §	9 kap. 11 och 12 §§
3.11.1	9.12.1
3 kap. 12 §	9 kap. 13 §
3 kap. 13 §	9 kap. 14 §
3 kap. 14 §	9 kap. 23 §
3 kap. 14 a §	9 kap. 19 §
3 kap. 15 §	9 kap. 24 §
3 kap. 16 §	5 kap. 7 §
3.16.1	5.7.1
3 kap. 17 §	9 kap. 25 §
3.17.1	9.25.1
3 kap. 18 §	9 kap. 26 §
4 kap. 1 §	10 kap. 2 §
4 kap. 2 §	7 kap. 2 §
4.2.1	7.2.1
4.2.2	7.2.2
4 kap. 3 §	7 kap. 4 §
4.3.1	7.4.1
4 kap. 4 §	7 kap. 8 §
4 kap. 5 §	7 kap. 9 och 10 §§
4 kap. 6 §	7 kap. 5 och 11 §§
4.6.1 t.o.m. 4.6.15	7.5.1 och bilagan
4 kap. 7 §	7 kap. 6 §
4 kap. 8 § första stycket och andra stycket sista meningen	10 kap. 4 och 7 §§
4 kap. 8 § andra stycket	7 kap. 7 § och 10 kap. 9 §
4 kap. 9 § första stycket	10 kap. 3 §
4 kap. 9 § andra, tredje och fjärde styckena	10 kap. 6 §
4.9.1	10.6.1
4.9.2	–
4 kap. 10 §	11 kap. 5 §
4 kap. 11 § första stycket	10 kap. 8 §
4 kap. 11 § andra stycket	10 kap. 9 §
4 kap. 11 § tredje stycket	10 kap. 5 §
4 kap. 12 §	7 kap. 15 §
4.12.1	7.15.1
4.12.2	7.15.3

<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>	<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>
4.12.3	7.15.2
4.12.4	7.15.4
4 kap. 13 § första stycket första meningen och andra stycket	7 kap. 16 §
4 kap. 13 § första stycket andra meningen och tredje stycket	7 kap. 17 §
4.13.1	7.17.1
4.13.2	7 kap. 18 och 19 §§ samt 7.18.1
4 kap. 14 §	7 kap. 21 §
4 kap. 15 §	10 kap. 11 §
4 kap. 16 §	10 kap. 12 §
4 kap. 17 §	7 kap. 20 §
4 kap. 18 §	–
4 kap. 18 a § första och andra styckena	9 kap. 17 §
4 kap. 18 a § tredje och fjärde styckena	9 kap. 18 §
4 kap. 19 §	–
5 kap. 1 § första stycket	11 kap. 2 §
5 kap. 1 § andra stycket	11 kap. 19 §
5.1.1	11 kap. 2 § och 11.2.2
5.1.2	6.13.2 och 11.19.1
5 kap. 2 §	11 kap. 3 §
5 kap. 3 §	11 kap. 4 §
5 kap. 4 §	11 kap. 6, 8 och 19 §§
5.4.1	11.19.2
5 kap. 5 §	11 kap. 9 §
5 kap. 6 §	11 kap. 10 §
5.6.1	11.10.1 och 11.10.4
5.6.2	11.10.2, 11.10.3 och 11.10.5
5 kap. 7 §	11 kap. 11 och 12 §§
5 kap. 8 §	11 kap. 13 §
5 kap. 9 §	11 kap. 14 §
5 kap. 10 §	11 kap. 15, 16 och 20 §§
5.10.1	11.15.1
5.10.2	11 kap. 20 §
5 kap. 11 §	11 kap. 17 §
5.11.1	11.17.1
5 kap. 12 §	11.kap. 18 §
5.12.1	11.18.1
5 kap. 13 §	11 kap. 21 §
5.13.1	11.21.1
5.13.2	–
6 kap. 1 § första stycket	8 kap. 2 och 3 §§
6 kap. 1 § andra, tredje och fjärde styckena	8 kap. 4 §

*Riksdagsordning (1974:153)**Förslag till ny riksdagsordning*

6.1.1 första stycket	8.3.1
6.1.1 andra stycket	–
6.1.1 tredje stycket	8.3.1
6.1.2	8.4.1
6.1.3	8.4.2
6 kap. 2 §	–
6 kap. 3 §	8 kap. 8 §
6.3.1	8.8.1
6 kap. 4 § första stycket	8 kap. 5 och 6 §§
6 kap. 4 § andra stycket	8 kap. 7 §
6.4.1 första stycket	8.6.1
6.4.1 andra, tredje och fjärde styckena	8 kap 7 § och 8.7.1
6.4.2	8.7.2
7 kap. 1 §	12 kap. 1 §
7 kap. 2 § första stycket	12 kap. 2 §
7 kap. 2 § andra stycket	3 kap. 3 och 5 §§
7.2.1	3.5.1
7.2.2	12.2.1
7.2.3	12.2.2
7 kap. 3 § första och andra styckena	12 kap. 7 §
7 kap. 3 § tredje stycket	12 kap. 6 §
7 kap. 4 § första, andra och tredje styckena	12 kap. 8 §
7 kap. 4 § fjärde stycket	12 kap. 6 §
7.4.1	12.8.3
7.4.2	12.8.4
7.4.3	12.8.5
7.4.4	12.8.1
7.4.5	12.8.2
7 kap. 5 §	12 kap. 11 §
7.5.1	12.11.1
7.5.2	12.11.2
7.5.3	12.11.3
7 kap. 6 §	12 kap. 5 §
7 kap. 7 §	12 kap. 12 §
7 kap. 8 §	12 kap. 9 §
7.8.1	12.9.1
7.8.2	12.9.2
7.8.3	–
7 kap. 9 §	12 kap. 10 §
7 kap. 10 §	12 kap. 13 §
7.10.1	–
7 kap. 11 §	12 kap. 3 och 4 §§
7 kap. 12 §	12 kap. 14 och 15 §§
7 kap. 13 §	12 kap. 16 §

*Riksdagsordning (1974:153)**Förslag till ny riksdagsordning*

7.13.1	–
7 kap. 14 §	12 kap. 17 §
7.14.1	12 kap. 17 § och 12.17.1
8 kap. 1 § första stycket	3 kap. 3 §
8 kap. 1 § andra stycket	3 kap. 4 §
8 kap. 2 §	13 kap. 13 §
8 kap. 3 §	13 kap. 20 §
8 kap. 4 §	13 kap. 14 §
8.4.1	13.14.1
8 kap. 4 a § ¹⁶	13 kap. 15 §
8.4a.1 ¹⁷	13.15.1
8 kap. 5 §	13 kap. 16 §
8.5.1	13.16.1
8 kap. 6 §	13 kap. 18 §
8.6.1	13.18.1
8.6.2	13.18.2
8.6.3	13.18.3
8 kap. 7 §	13 kap. 21 §
8.7.1	13.21.1
8 kap. 8 §	13 kap. 9 §
8 kap. 9 §	13 kap. 10 §
8.9.1	13.10.1
8.9.2	13.10.2
8 kap. 10 §	13 kap. 12 §
8 kap. 11 § första och andra styckena	13 kap. 2 §
8 kap. 11 § tredje och fjärde styckena	13 kap. 3 §
8 kap. 11 § fjärde och femte styckena	13 kap. 4 §
8.11.1	13.2.1
8.11.2	13.3.1
8 kap. 12 § första stycket	13 kap. 5 §
8 kap. 12 § andra stycket	13 kap. 6 §
8 kap. 12 § tredje och fjärde styckena	13 kap. 5 §
8.12.1	13.6.1
8.12.2	13.6.2
8 kap. 13 §	13 kap. 7 §
8 kap. 14 §	13 kap. 8 §
8 kap. 15 §	13 kap. 11 §
8.15.1	13.11.1
8.15.2	13.11.2
8 kap. 16 §	13 kap. 23 §

---

¹⁶ Bestämmelsen träder i kraft 1 maj 2014.

¹⁷ Bestämmelsen träder i kraft 1 maj 2014.

*Riksdagsordning (1974:153)**Förslag till ny riksdagsordning*

8.16.1	13.23.1
8.16.2	13.23.2
9 kap. 1 §	14 kap. 4 och 5 §§
9.1.1	14.5.1
9 kap. 2 §	14.2.1
9 kap. 3 §	14 kap. 3 §
9 kap. 4 §	14 kap. 2 § andra stycket
9 kap. 5 § första stycket	14 kap. 8 §
9 kap. 5 § andra, tredje och fjärde styckena	13 kap. 17 §
9 kap. 6 §	5 kap. 2 §
9 kap. 7 §	14 kap. 2 § första stycket
9 kap. 8 §	13 kap. 24 §
10 kap. 1 §	9 kap. 22 §
10 kap. 2 §	9 kap. 20 §
10 kap. 3 §	9 kap. 21 §
10 kap. 4 §	7 kap. 12, 13 och 17 §§
10 kap. 5 §	9 kap. 19 § m.fl.
10 kap. 6 §	9 kap. 19 § m.fl.
10 kap. 7 §	13 kap. 22 §
10 kap. 8 §	9 kap. 19 § m.fl.
10 kap. 9 §	7 kap. 3 och 4 §§
10.9.1	7.4.1
10 kap. 10 §	7 kap. 14 §
10 kap. 11 § första och andra styckena	7 kap. 16 §
10 kap. 11 § första och tredje styckena	7 kap. 17 §
10.11.1	7.15.1
10.11.2	7.15.2
10.11.3	7.17.1
10.11.4	7 kap. 18 och 19 §§ samt 7.18.1
10 kap. 12 §	7 kap. 20 §
10 kap. 13 §	7.15.4 och 7.15.5

BILAGA 2

Omvandlingstabell Förslag till ny riksdagsordning/Riksdagsordning (1974:153)

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
1 kap. 1 §	–
1 kap. 2 §	–
1 kap. 3 §	–
2 kap. 1 §	–
2 kap. 2 §	1 kap. 1 § första meningen
2.2.1	1 kap. 1 § andra meningen
2 kap. 3 §	–
3 kap. 1 §	–
3 kap. 2 §	1 kap. 2 § första stycket
3.2.1	1.3.1
3 kap. 3 §	1 kap. 3 § första stycket
	8 kap. 1 § första stycket
	7 kap. 2 § andra stycket
3.3.1	2 kap. 2 § andra stycket sista meningen
3 kap. 4 §	8 kap. 1 § andra stycket
3 kap. 5 §	7 kap. 2 § andra stycket
3.5.1	7.2.1
3 kap. 6 §	1 kap. 4 §
3.6.1	1.4.1
3 kap. 7 §	1 kap. 2 § fjärde stycket
3 kap. 8 §	1 kap. 2 § andra stycket
3.8.1	1 kap. 3 § andra stycket
3 kap. 9 §	1 kap. 2 § tredje stycket
4 kap. 1 §	–
4 kap. 2 §	1 kap. 5 § första stycket
4 kap. 3 §	1 kap. 5 § fjärde stycket och 1.5.2
4.3.1	–
4 kap. 4 §	–
4.4.1	1 kap. 5 § andra och tredje styckena och 1.5.2 andra stycket första meningen
4.4.2	1.5.1 och 1.5.2
4 kap. 5 §	1 kap. 9 § första stycket
4.5.1	1 kap. 9 § andra stycket
5 kap. 1 §	–
5 kap. 2 §	9 kap. 6 §
5.2.1	–
5 kap. 3 §	1 kap. 6 § första stycket
5 kap. 4 §	1 kap. 6 § andra stycket
5.4.1	1.6.1

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
5 kap. 5 §	1 kap. 7 §
5.5.1	1.7.1 första stycket
5 kap. 6 §	1 kap. 8 §
5 kap. 7 §	3 kap. 16 §
5.7.1	3.16.1
6 kap. 1 §	–
6 kap. 2 §	2 kap. 6 § första stycket
6.2.1	2 kap. 6 § första stycket
6 kap. 3 §	2 kap. 1 § första meningen
6.3.1	2.1.1
6 kap. 4 §	2 kap. 2 § första stycket
6 kap. 5 §	2 kap. 2 § andra stycket
6 kap. 6 §	2 kap. 1 § andra meningen
	2 kap. 2 § tredje stycket
6 kap. 7 §	2 kap. 4 § första stycket
6 kap. 8 §	2 kap. 4 § andra stycket
6 kap. 9 §	2 kap. 5 § första och tredje styckena
6 kap. 10 §	2 kap. 5 § andra stycket
6.10.1	2.5.2
6 kap. 11 §	2 kap. 6 § andra stycket
6 kap. 12 §	2 kap. 6 § tredje stycket
6.12.1	2.6.1
6 kap. 13 §	2 kap. 7 § och 2.7.4
6.13.1	2.7.1 första stycket
6.13.2	2.7.1 andra stycket, 2.7.2 och 1 kap. 3 § tredje stycket, 1.7.1 andra stycket, 2.10.1, 3.6.2 och 5.1.2
6 kap. 14 §	2 kap. 8 §
6 kap. 15 §	2 kap. 10 § första stycket
6 kap. 16 §	2 kap. 12 §
6.16.1	–
6 kap. 17 §	2 kap. 10 § andra stycket
6 kap. 18 §	3 kap. 6 §
6 kap. 19 §	2 kap. 11 §
6 kap. 20 §	2 kap. 13 §
6 kap. 21 §	2 kap. 14 §
6.21.1	2.14.1
6 kap. 22 §	2 kap. 15 §
6.22.1	2.15.1 första stycket
6.22.2	2.15.1 andra stycket
6.22.3	2.15.2
6 kap. 23 §	2 kap. 10 § tredje stycket
6.23.1	2.14.2
6 kap. 24 §	2 kap. 16 §
6.24.1	2.16.1
6.24.2	2.16.2
6 kap. 25 §	2 kap. 3 § och 2.3.1

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
6.25.1	2.3.1
6.25.2	2.15.3
6 kap. 26 §	2.4.1 första stycket första meningen
6.26.1	2.4.1 andra och tredje styckena
6 kap. 27 §	2.4.1 första stycket
7 kap. 1 §	–
7 kap. 2 §	4 kap. 2 §
7.2.1	4.2.1
7.2.2	4.2.2
7 kap. 3 §	10 kap. 9 §
7 kap. 4 §	4 kap. 3 § och 10 kap. 9 §
7.4.1	4.3.1 och 10.9.1
7 kap. 5 §	4 kap. 6 § första stycket
7.5.1	4.6.1–4.6.15
7 kap. 6 §	4 kap. 7 §
7 kap. 7 §	4 kap. 8 § andra stycket sista meningen
7 kap. 8 §	4 kap. 4 §
7 kap. 9 §	4 kap. 5 § första och andra styckena och 4.6.2 andra stycket
7 kap. 10 §	4 kap. 5 § tredje stycket
7 kap. 11 §	4 kap. 6 § andra och tredje styckena
7 kap. 12 §	10 kap. 4 § andra stycket första meningen och tredje stycket
7 kap. 13 §	10 kap. 4 § första stycket
7 kap. 14 §	10 kap. 10 §
7 kap. 15 §	4 kap. 12 §
7.15.1	4.12.1 och 10.11.1
7.15.2	4.12.3 och 10.11.2
7.15.3	4.12.2
7.15.4	4.12.4 och
7.15.5	10 kap. 13 § första stycket
7 kap. 16 §	10 kap. 13 § andra stycket
	4 kap. 13 § första stycket första meningen och andra stycket
	10 kap. 11 § första stycket första meningen och andra stycket
7 kap. 17 §	4 kap. 13 § första stycket andra meningen och tredje stycket
	10 kap. 4 § andra stycket
	10 kap. 11 § första stycket andra meningen och tredje stycket
7.17.1	4.13.1 och 10.11.3
7 kap. 18 §	4.13.2 första stycket och 10.11.3 första stycket
7.18.1	4.13.2 andra och tredje styckena och 10.11.4 andra och tredje styckena
7 kap. 19 §	4.13.2 första stycket och 10.11.3

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
	första stycket
7 kap. 20 §	4 kap. 17 § och 10 kap. 12 §
7 kap. 21 §	4 kap. 14 §
8 kap. 1 §	–
8 kap. 2 §	6 kap. 1 § första stycket
8 kap. 3 §	6 kap. 1 § första stycket
8.3.1	6.1.1 första och tredje styckena
8.3.2	–
8 kap. 4 §	6 kap. 1 § andra, tredje och fjärde styckena
8.4.1	6.1.2
8.4.2	6.1.3
8 kap. 5 §	6 kap. 4 § första stycket
8 kap. 6 §	6 kap. 4 § första stycket
8.6.1	6.4.1 första stycket
8.6.2	–
8 kap. 7 §	6 kap. 4 § andra stycket och 6.4.1 fjärde stycket sista meningen
8.7.1	6.4.1 andra, tredje och fjärde styckena
8.7.2	6.4.2
8 kap. 8 §	6 kap. 3 §
8.8.1	6.3.1
9 kap. 1 §	–
9 kap. 2 §	3 kap. 1 §
9.2.1	3.1.1
9 kap. 3 §	3 kap. 3 och 4 §§
9 kap. 4 §	3 kap. 5 §
9 kap. 5 §	3 kap. 2 §
9.5.1	3.2.1
9.5.2	3.2.2
9.5.3	3.2.3
9 kap. 6 §	3 kap. 6 §
9.6.1	3.6.1
9 kap. 7 §	–
9 kap. 8 §	3.6.3
9 kap. 9 §	3 kap. 9 §
9.9.1	3.9.1
9 kap. 10 §	3 kap. 10 §
9 kap. 11 §	3 kap. 11 §
9 kap. 12 §	3 kap. 11 §
9.12.1	3.11.1
9 kap. 13 §	3 kap. 12 §
9 kap. 14 §	3 kap. 13 §
9 kap. 15 §	3 kap. 7 §
9 kap. 16 §	3 kap. 8 §
9.16.1	3.8.1
9.16.2	3.8.2

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
9.16.3	–
9.16.4	3.8.3
9.16.5	3.8.4
9.16.6	3.8.5
9 kap. 17 §	3 kap. 8 a § och 4 kap. 18 a § första och andra styckena, 3.8a.1 och 3.8a.2
9 kap. 18 §	4 kap. 18 a § tredje och fjärde styckena
9 kap. 19 §	3 kap. 14 a § och 10 kap. 5, 6 och 8 §§
9 kap. 20 §	10 kap. 2 §
9 kap. 21 §	10 kap. 3 §
9 kap. 22 §	10 kap. 1 §
9 kap. 23 §	3 kap. 14 §
9 kap. 24 §	3 kap. 15 §
9 kap. 25 §	3 kap. 17 §
9.25.1	3.17.1
9 kap. 26 §	3 kap. 18 §
10 kap. 1 §	–
10 kap. 2 §	4 kap. 1 §
10 kap. 3 §	4 kap. 9 § första stycket och 10 kap. 5, 6 och 8 §§
10 kap. 4 § första stycket	–
10 kap. 4 § andra stycket	4 kap. 8 § första stycket
10 kap. 5 § första stycket	–
10 kap. 5 § andra stycket	4 kap. 11 § tredje stycket
10 kap. 6 §	4 kap. 9 § andra, tredje och fjärde styckena
10.6.1	4.9.1
10 kap. 7 §	4 kap. 8 § första stycket första meningen
10 kap. 8 §	4 kap. 11 § första stycket
10 kap. 9 §	4 kap. 8 § andra stycket och 4 kap. 11 § andra stycket
10 kap. 10 §	10 kap. 5 § tredje stycket och 10 kap. 6 § tredje stycket
10 kap. 11 §	4 kap. 15 §
10 kap. 12 §	4 kap. 16 §
11 kap. 1 §	–
11 kap. 2 §	5 kap. 1 § första stycket, 10 kap. 5, 6 och 8 §§ och 5.1.1 första stycket
11.2.1	–
11.2.2	5.1.1 andra stycket
11 kap. 3 §	5 kap. 2 §
11 kap. 4 §	5 kap. 3 § första stycket och 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11 kap. 5 §	4 kap. 10 §, 10 kap. 5, 6 och 8 §§

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
11 kap. 6 §	5 kap. 4 § första stycket och 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11 kap. 7 §	2 kap. 9 §
11 kap. 8 §	5 kap. 4 § andra stycket och 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11 kap. 9 §	5 kap. 5 §, 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11 kap. 10 §	5 kap. 6 §, 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11.10.1	5.6.1
11.10.2	5.6.2 andra stycket
11.10.3	5.6.2 tredje stycket
11.10.4	5.6.1
11.10.5	5.6.2 första stycket
11 kap. 11 §	5 kap. 7 § första stycket
11 kap. 12 §	5 kap. 7 § andra och tredje styckena, 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11 kap. 13 §	5 kap. 8 §
11 kap. 14 §	5 kap. 9 §
11 kap. 15 §	5 kap. 10 § första och andra styckena, 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11.15.1	5.10.1
11 kap. 16 §	5 kap. 10 § första stycket
11 kap. 17 §	5 kap. 11 §
11.17.1	5.11.1
11 kap. 18 §	5 kap. 12 §
11.18.1	5.12.1
11 kap. 19 §	5 kap. 1 § andra stycket, 4 § tredje stycket, 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11.19.1	5.1.2
11.19.2	5.4.1
11 kap. 20 §	5 kap. 10 § tredje stycket, 10 kap. 5, 6 och 8 §§
11 kap. 21 §	5 kap. 13 §, 10 kap. 6 och 8 §§, 5.13.2
11.21.1	5.13.1 första stycket
12 kap. 1 §	7 kap. 1 §
12 kap. 2 §	7 kap. 2 § första stycket
12.2.1	7.2.2
12.2.2	7.2.3
12 kap. 3 §	7 kap. 11 § första stycket
12 kap. 4 §	7 kap. 11 § andra stycket
12 kap. 5 §	7 kap. 6 §
12 kap. 6 §	7 kap. 3 § tredje stycket och 4 § fjärde stycket
12 kap. 7 §	7 kap. 3 § första och andra styckena
12 kap. 8 §	7 kap. 4 § första, andra och tredje styckena
12.8.1	7.4.4
12.8.2	7.4.5

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
12.8.3	7.4.1
12.8.4	7.4.2
12.8.5	7.4.3
12 kap. 9 §	7 kap. 8 §
12.9.1	7.8.1
12.9.2	7.8.2
12 kap. 10 §	7 kap. 9 §
12 kap. 11 §	7 kap. 5 §
12.11.1	7.5.1
12.11.2	7.5.2
12.11.3	7.5.3
12 kap. 12 §	7 kap. 7 §
12 kap. 13 §	7 kap. 10 §
12 kap. 14 §	7 kap. 12 § första stycket
12 kap. 15 §	7 kap. 12 § andra stycket
12 kap. 16 §	7 kap. 13 §
12 kap. 17 §	7 kap. 14 § och 7.14.1
12.17.1	7.14.1
13 kap. 1 §	–
13 kap. 2 §	8 kap. 11 § första och andra styckena
13.2.1	8.11.1
13 kap. 3 §	8 kap. 11 § tredje och fjärde styckena
13.3.1	8.11.2
13 kap. 4 §	8 kap. 11 § fjärde och femte styckena
13 kap. 5 §	8 kap. 12 § första, tredje och fjärde styckena
13 kap. 6 §	8 kap. 12 § andra stycket
13.6.1	8.12.1
13.6.2	8.12.2
13 kap. 7 §	8 kap. 13 §
13 kap. 8 §	8 kap. 14 §
13 kap. 9 §	8 kap. 8 §
13 kap. 10 §	8 kap. 9 §
13.10.1	8.9.1
13.10.2	8.9.2
13 kap. 11 §	8 kap. 15 §
13.11.1	8.15.1
13.11.2	8.15.2
13 kap. 12 §	8 kap. 10 §
13 kap. 13 §	8 kap. 2 §
13 kap. 14 §	8 kap. 4 §
13.14.1	8.4.1
13 kap. 15 §	8 kap. 4 a § ¹⁸
13.15.1	8.4a.1 ¹⁹
13 kap. 16 §	8 kap. 5 §

¹⁸ Bestämmelsen träder i kraft 1 maj 2014.

¹⁹ Bestämmelsen träder i kraft 1 maj 2014.

<i>Förslag till ny riksdagsordning</i>	<i>Riksdagsordning (1974:153)</i>
13.16.1	8.5.1
13 kap. 17 §	9 kap. 5 § andra, tredje och fjärde styckena
13 kap. 18 §	8 kap. 6 §
13.18.1	8.6.1
13.18.2	8.6.2
13.18.3	8.6.3
13 kap. 19 §	–
13 kap. 20 §	8 kap. 3 §
13 kap. 21 §	8 kap. 7 §
13.21.1	8.7.1
13 kap. 22 §	10 kap. 7 §
13 kap. 23 §	8 kap. 16 §
13.23.1	8.16.1
13.23.2	8.16.2
13 kap. 24 §	9 kap. 8 §
14 kap. 1 §	–
14 kap. 2 § första stycket	9 kap. 7 §
14 kap. 2 § andra stycket	9 kap. 4 §
14.2.1	9 kap. 2 §
14 kap. 3 §	9 kap. 3 §
14 kap. 4 §	9 kap. 1 § första stycket
14 kap. 5 §	9 kap. 1 § andra och tredje styckena
14.5.1	9.1.1
14 kap. 6 §	–
14 kap. 7 §	–
14 kap. 8 §	9 kap. 5 § första stycket
Bilaga	4.6.1 t.o.m. 4.6.15